

Deníky Vlasty Čepkové - Lavalové

Upravila Barbora A. Hřebíčková

Praha 2019

Editorial

Na tomto textu jsem pracovala s paní Lavalovou v roce 2003. Původně se mělo jednat jen o zkrácení jejích deníků z doby protektorátu, kdy žila v říšském záboru Sudet. Znamenalo to zredukovat text prakticky na čtvrtinu, což si vyžádalo značné zásahy. Navíc jsem nepracovala s rukopisnou předlohou, ale se strojovým přepisem pořízeným neteří a k originálu jsem neměla přístup. Potřebovala jsem si proto v rozhovorech ověřit věcnou správnost a z toho se vyvinula širší spolupráce na magnetofonových záznamech vzpomínek, které jsem nakonec také použila. Dvojitou úpravou došlo k jistým stylistickým rozdílům vůči původním deníkům, které se pak ještě snažila vylepšit rodina, protože text není vůči některým jejím příslušníkům lichotivý. K tomu nakonec naštěstí nedošlo, ale deníky byly radikálně zkráceny jen na dobu okupace. Nevypadalo totiž dobře, že někteří příslušníci bývalé buržoasie vstoupili do KSČ a účastnili se mládežnických staveb, aby si napravili třídní původ.

Dvakrát zkrácený text vyšel v r. 2004 a v r. 2008 v nakladatelství Prostor pod názvem *Dnes nehlásili žádné popravky s předmluvou Aleny Wagnerové*, editorky edice Paměť. Kniha je v obou vydáních rozebrána. Tato elektronická verze z roku 2019 je téměř o třetinu delší a obsahuje také více fotografií, které jsem zpracovala z rodinné pozůstalosti paní Lavalové. Bohužel v dost hrozném kvalitě, jak to odpovídalo mému tehdejšímu vybavení.

Obsah

Editorial.....	2
Obsah	2
Deník z roku 1938	3
Fotografie	8
Deník z roku 1942	12
Fotografie	37
Deník z roku 1943	42
Deník z roku 1944	75
Deník z roku 1945	126
Po válce	149
Doslov	164
Dodatek aneb Kdo je kdo	167

Deník z roku 1938

Vyprávění

Narodila jsem se 9. prosince 1924, zrovna v době, kdy umíral můj dědeček. Naše rodina žila tehdy na záměcku v Úlicích, asi patnáct kilometrů od Plzně. Z tamních skleníků přivezli mamičce k mému narození celý koš bílých hyacintů. Asi jsem nebyla moc hezké dítě, protože o mně nanejvýš řekli, že jsem měla pěknou kulatou hlavičku. Když někomu na dítěti učaruje kulatá hlavička, tak o něm asi není co říct.

Všechny moje vzpomínky z dětství jsou spojeny s matčinou rodinou, protože jsme žili na jejich rodinném panství a tatínek v roce 1933 zemřel. S jeho rodiči a sestrami jsme se moc nestýkali. Mamička pocházela ze šesti dětí, čtyř bratrů a dvou sester, proto bylo za mého dětství v Úlicích pořád plno. Žili jsme životem šlechtické rodiny, jak to zavedl můj dědeček, kterého vychoval hrabě Stadion. Měli jsme velkostatek, pivovar, dva mlejny, lihovar, patnáct set hektarů lesa, zahradnictví a záměcký park se spoustou květin, ovocnou školku a dokonce elektrárnu. Kupovala se snad jenom sůl a sazenice, protože jeden ze strýců a moje mamička se s láskou starali o velkostatek i o to, aby park byl co nejkrásnější.

Jsem nejmladší ze čtyř dětí. Moje sestra Emma se vdávala krátce před válkou a se švagrem utekli do Anglie. Švagr se posléze stal členem Benešovy exilové vlády a my v Protektorátě jsme měli kvůli tomu řadu potíží. Bratr Pauli byl za války už také ženatý a my dvě nejmladší, já a Dida, jsme byly studentky.

9. října 1938, neděle, Úlice

Venku je nepříjemné počasí a já píši svůj deník. Dnes, na přelomu dějin. Naše vojska odjíždějí z pohraničních pevností. S Vládou, Boženou a Seppem celé dopoledne prohlížíme ověšené domy, v nichž nadšeně očekávají příchod německého vojska. Odpoledne jsme se na silnici rozloučili s posledním z našich vojáků. Říkal nám, abychom se neponěmčili a že si pro nás přijdou. To doufám, protože jsme slíbili, že zůstaneme Čechy. Pak jsme zavolali: „Nazdááár!“ a on vyrazil k Plzni. Všichni jsme brečeli.

A hned pokračuji. Přijeli! Němci přijeli zabírat pohraničí. Silnice je plná černých tanků a z nich lezou černé postavy. Hranaté obličej, na klopách umrlčí lebky.

V našem parku vystoupil z vojenského auta důstojník a přistoupil ke strýčkovi. Zajišťoval ubytování. Měl žlutý, studený obličej, ale pohladil Bleska, našeho starého, loveckého psa. „Jste lovec?“ zeptal se ho strýček. „Ein Menschenjäger.“ odpověděl a šeredně se usmál. Po zádech nám přejel mráz.

Koukali jsme od vrat, jak vojáci jedí rozvařenou rýži s kousky masa. Starý Janka na nás hulákal: „Vy svině, vy čeští pacholci, pakáž jste! Co zevlujete? Ještě v noci vás všechny odpravíme!“ Říkal to samozřejmě německy, a nás to nutilo smát se, i když jsme se báli.

Staré paní Petrové řekl, že z ní bude guláš, až jí polezou střeva, staré svini. Paní Petrová z toho mohla mít smrt a vojáci mi ji pomáhali křísit. Říkala jsem jim, z čeho to má, a oni se rozčilovali nad tou surovostí. Na bytě máme tři německé důstojníky a chovají se slušně. Lidi šílejí radostí.

Vyprávění

My děti jsme se vždy považovaly za uvědomělé Čechy a chodily jsme do českých škol. Německy jsme ale mluvily stejně jako česky, dokonce jsme ovládali i místní dialekt.

Před válkou jsme s mamičkou žili v nedalekých Pňovanech, kde měla mamička zařízený panský dům. Když tatínek zemřel, přestěhovali jsme se do Úlic, ale v Pňovanech jsme trávili celé prázdniny. Zatímco v Pňovanech jsme běhali s vesnickými dětmi, českými i německými, v Úlicích jsme žili na zámku a v parku a od vesnice nás dělil nepřekonatelný společenský odstup. Mamička byla velmi demokratického založení, to však dokázala prosadit jen ve vlastní domácnosti.

V Úlicích byli všichni sedláci Němci, ale polovina jich měla česká jména. Češi byli hlavně zaměstnaní na dráze a na poště, byli to úředníci a učitelé, ale také podruzi a dělníci ze Škodovky. Žili jsme v poměrném souladu až do roku 1938. Tehdy, jako když mávne kouzelným proutkem, všechno bylo najednou jinak. Hitler šťval Sudeťáky proti nám, děti spolu přestaly mluvit, z masových shromáždění šla hrůza. Dodnes mám děs z každého davu.

10. října 1938, Úlice

O půl desáté jsem šla k Boženě a u nich na půdě jsme si pak dělaly světničku. Odpoledne mě fotografovali nějací vojáci, snad proto, že nosím tepláky. Pak jsem krmila králíky. Ze střechy jsme pozorovaly vojenský život u nás na dvoře a napočítaly jsme osmadvacet tanků. Večer nás němečtí důstojníci přemlouvali, ať se dáme k nim.

12. října 1938, Úlice

Dnes jsme byli na hřbitově dát nové květiny grossmamá. Když jsme se vraceli, jeden malý kluk nám stoupl do cesty a zdvihl paži: „Heil Hitler!“ Už si toho ani nevšímáme. „Zítra budeš muset do německé školy, povídá. „Umíš vůbec německy?“ To se ví, že umím německy. Mluvím spisovně i dialektem. Měla jsem chuť mu ji lísknout. Do školy prý půjdeme s vojenským dozorem. Odpoledne bude projíždět Hitler a já mu mám stát špalír, protože jsem nejvíc blond z celé vesnice.

13. října 1938, Úlice

S německými dětmi musím jít vítat fíru. Aby na mě neplivaly, budu mít sebou na ochranu vojáka. Vztekla bych se. Odpoledne pro mě voják přišel, hledal mě po celém parku a volal to svoje: „Flasta!“ Byla jsem schovaná ve věžičce. Když konečně odešel, slezla jsem. Stejně ze silnice všichni táhli s dlouhým nosem a zvadlýma kytkami, protože fíra vůbec nepřišel. Pan leutenant se ptal, proč jsem tam

nebyla. Řekla jsem, že mi bylo špatně.

Svedli jsme bitvu kuličkami s německými vojáky, ale oni si začli. My, holky jsme je udolaly a mě pojmenovali Johankou z Arku. Ptali se pak, co je to za jméno, Flasta. Dostali lekci z naší historie a pěkně jsem jim to vytmavila. Smáli se a říkali, že jsem doopravdy Panna Orleánská. Pak přišel Janka, vůl pitomej, a povídal, že vesnice by měla uspořádat pro vojáky hostinu a mamička že má dát šnaps. A ona ho nemohla vyhodit, ač by ho ráda vzala za límec. Večer přijel strýček Pavel.

Za tmy jsme pak byli komandováni na přehlídku do Stříbra. Vojsko pochodovalo s fakulemi a vypadalo to jak na sokolském sletu při scéně Záškodníci. Hrály bubny a píšaly, muzika nám Čechům strašně nepříjemná. Radnice byla osvětlená a z pochodní se valil dým. Udělalo se mi špatně a zvracela jsem až k mdlobám. Pan leutenant, který nás měl dopravit do Stříbra, nás nechal v příkopě, před městem a vyzvedl nás tam, až když bylo po parádě.

Vyprávění

Henleinovci nám pořád slibovali, že nás podřezou, a jeden večer to skutečně vypadalo kriticky. V rádiu zrovna dořval Hitler a na nás se hnál dav lidí. Seděli před tím v hospodě, poslouchali rádio a náležitě se posilňovali. České rodiny zjistily, že se chystá pogrom, a přiběhli se schovat na zámek. Pamatuji se, jak jsem slyšela rozbíjení okenních tabulí a potom rány na vrata, která se snažili vyrazit. Zachránil nás tehdy bratr Pauli, který si odskočil od jednotky, aby se doma vykoupal. Oblékl si uniformu, vzal pistoli a vyšel proti davu. Jak na ně zařval a vystřelil do vzduchu, rozutekli se. Snad si mysleli, že je u nás vojsko. Od Pauliho to bylo moc statečné, vlastně nás zachránil. Kdo jiný by se odvážil postavit se sám zjančenému davu? Už byli pryč a já jsem ještě zoufale hledala, kam se schovat. Nakonec jsem si našla místo v krbovém komíně, kam se dalo vyšplhat po postranních výstupcích, které usměrňují proudění kouře.

Většina rodiny odjela do vnitrozemí, ale moje mamička se rozhodla, že se strýcem Pavlem a se mnou vydrží ten hrozný tlak a že zůstaneme na místě. Všichni odcházeli, poslední četník se přišel rozloučit a pak jsme tam zůstali sami. Beneš v rozhlase vyzýval, aby Češi zůstali na svých místech. Okleštěná republika praskala ve švech, všude byli utečenci z Polska, Maďarska, Slovenska a Sudet, nebyly byty ani práce. Bylo skutečně lepší zůstat na svých místech.

Pak přijeli Němci. Asi si mysleli, že jedou osvobozovat Sudetáky z područí nějakých neandrtálců, a pak najednou seděli u nás v jídelně a mamička oblečená ve smutku jim se svou nenapodobitelnou noblesou nechala přinést večeři a já jsem byla určitě to nejblondatější dítě, které ve vsi potkali. Strýček taky vypadal moc důstojně a Němci jen koukali. Překvapení ale bylo oboustranné, protože jsme čekali rozeřvané surovce a setkali se s lidmi, se kterými se dalo mluvit. Byla to zřejmě nějaká elitní jednotka, všichni

vysocí, blond, modroocí, jeden jako druhý, společensky dobře vychovaní. Strýček s nimi mluvil německy a snažili se vzájemně si vyjasnit, čím je která země a kdo má na ni právo.

Ptali se mamičky, kde jsou hroby Němců, které tu za republiky umučili. Řekla jim, že tu žádné nejsou, a tu se ten mladý, Soest se jmenoval, obrátil na hauptmanna Krause a povídá: „Wieder eine L/ue/ge.“

Když pak přišli Henleinovci a chtěli, abychom jim vydali československou vlajku, chtěli ji tahat po hnoji a tím ji zneuctít, obrátila se mamička na hauptmanna Krause: „Vy víte, pane haptmanne, co pro národ znamená prapor. Žádám vás proto o ochranu.“ On se uklonil, srazil paty, převzal prapor a odnesl ho k sobě do pokoje. Byla to scéna jako z filmu. Henleinovce rovnou vyrazil a když pak vojáci odjížděli, mamičce prapor vrátil. Doporučil jí, aby ho spálila a tak uchránila zneuctění.

14. října 1938, Úlice

Byla jsem zase s Boženou a odpoledne jsme slyšely, že se vojáci pokoušejí vyhodit do povětří hraniční pevnůstky. Nejde jim to. Na dvoře hlídal jeden voják z té naší kuličkové bitvy a dovolil nám vlézt do tanku. Nějaký kluk nás zdravil: „Heil Hitler!“ a my mu z tanku odpovídaly: „Guten Tag.“ On na to: „Leck mir Orsch.“

Odpoledne byl velký průvod z Pňovan do Úlic. Němečtí vojáci se rozhodli vyvažovat pro ubohé soukmenovce, kteří trpěli pod republikou, a pozvali všechny ke svým kotlům s eintopfem nastavovaným ovesnými vločkami. Průvod od pňovanské německé školy vedla obrovsky tlustá dcera řídícího učitele s cedulí: „Wir haben Hunger“. Za ní šli sedláci, kteří i za krize měli maso a smetanu, a na konci školní děti. Když uviděli, co jejich vojáci jedí, udělalo se jim mdlo. Těžce polykali lžíce té bryndy a druhý den kuchař vyléval plný kotel prasatům. Soukmenovci víckrát nepřišli.

Večer mi přinesl německý leutnant knihu, kterou mi koupil ve Stříbře. Jmenuje se „Wiete will nach Afrika“ a je to vlastně příprava pro německé dívky na život v nových koloniích. Mají takovou školu, kde se učí různá černošská nářečí, ale také jízda na koni, střelení, ošetřování raněných a zemědělství. Dala jsem mu za to koláč, protože jsme zrovna pekli. Políbil mi ruku jako velké dámě. Musela jsem se smát.

15. října 1938, Úlice

Ráno jsme si s Boženou a Láďou hráli na půdě a běhali jsme po střeších. Nějaká paní na nás z cesty hrozila: „Už nebudete křičet nazdar, vy holomci!“

K večeru uháněl náš kamarád na kole domů a za ním hejno kluků. Házeli po něm kameny a chtěli mu nabít. Potkaly jsme je s Boženou na silnici a celý ten houf běžel proti nám a křičel: „Pryč s Čechy!“ Křičela jsem na ně, ať ho nechají, že jsme přece lidi, jako oni. Odpovídali, že my jsme s nimi jako s lidmi nejednali. Celé nás poplivali, házeli po nás kameny a já jsem dostala morkovou kostí ze smetiště do brady, až mi z crčela krev. Okolo jel voják na motorce a oni mu hned žalovali, že jim nedáme pokoj. Přišlo mi zoufale líto, že může tak hrozně lhát a že se vůbec nemůžu bránit. Bylo mi do breku

nad tou děsnou sprostotou. Běžela jsem domů a mamička se mě úplně zděsila, jak jsem byla celá od krve.

Vyprávění

Když mi německé děti rozbily bradu, hauptmann rozhodl, že musím ihned pryč. Nebylo v jeho moci dát mi propustku přes hranice, ale schovali mě mezi mlékařskými konvemi a německý mlékař mě provedl do Plzně. Měla jsem tenkrát strašný strach, protože jsem myslela, že mi jde o život. V Brně u tetičky jsem se sešla se sestrou Didou a chodily jsme tam pak do školy. Jednou se mě při hodině paní učitelka ptala na Úlice a já jsem dostala takový záchvat pláče, že mě museli odvést domů. V noci jsme pak dostala srdeční záchvat. Přišel lékař, ale než se teta se strýcem vrátili z nějaké recepce, už jsem napsala závěť. Didě jsem odkázala zlatý medailónek.

27. října 1938, Brno

Pod mrakem, prší. Jsem doma, protože mám strašnou rýmu. Přijela mamička a vyprávěla o Pňovanech. Heidra zajali a odvezli do koncentračního tábora a zbili ho tak, až mu tekla krev. Jeho babička se ptala, proč ho zavřeli, a oni řekli, že hlídal trať. Bude zavřený čtyři roky a babičce poslali jeho zkrvavené prádlo. Mamička a pan Antoš jsou také udáni. Pan leutenant Soest poslal mamičce noty a pan hauptmann knihu. Mamička je úplně zdrcená.

28. října 1938, Brno

Mlha.

Vyprávění

Mamička zůstala v Úlicích až do konce roku 1939, kdy ji vypověděli. To za její činnost v Sokole. Přestěhovali jsme se do Prahy a nesměla pak vůbec přes hranice do Říše. Jen mě v Úlicích občas trpěli. Strýček Pavel zůstal, aby zachránil majetek. On byl zvláštní člověk, silná osobnost a přitom velmi rezervovaný. Každý měl před ním respekt, včetně Němců. Taký se nikdy národnostně nebo politicky neangažoval a neměl u nacionál partaje žádný vroubek.

Zůstal tam, aby se staral o panství a skutečně pak celou válku zásoboval rodinu potravinami.

Fotografie

Macenauerovi s grossmamá

Frída, Oto, Emerich, Bedřich, Pavel, Emma

Emmina svatba

Vlasta s matkou a Didou

Strýček Pavel a Jan Koželuh, tenisoví partneři

Strýček Pavel v dobré společnosti

Mamíčka

Frida a Vlastislav Čepkovi

Mamička s dětmi

Deník z roku 1942

Vyprávění

Měla jsem slabé zdraví a na jaře 1942 začal mít náš domácí doktor podezření na tuberkulózu. Prodlála jsem spalničky s velice těžkým průběhem a pořád jsem hrozně kašlala. Také jsem měla něco se srdcem, nikdo pořádně nevěděl, co to je. Až po letech, to už jsem měla dávno děti, přišli na to, že mám nějakou neobvyklou srdeční vadu. Mamička mě tenkrát vzala ze školy a poslala za strýcem Pavlem, že je tam čerstvý vzduch a lepší strava. Atmosféra v Úlicích však byla docela jiná, než v době mého dětství. Zámek byl prázdný, nálada stísněná a čekala mě práce v zahradnictví mezi prostými lidmi, jejichž zvyky jsem neznala.

U nás v rodině bylo zvykem psát si deník. Dělala to mamička, strýc i dědeček a když se v roce 1938 začaly hrnout události zjevně historického významu, pustila jsem se do toho taky. V roce 1942 jsem se v Úlicích cítila tak osamělá, že jsem cítila potřebu pokračovat.

16. června 1942, Úlice

Dnes ráno začínám psát tento deník, abych jednou věděla, co jsem dělala za války. Jak jen na mě tyto hrozné doby působí! Trpívám návaly strachu, kdy se bojím o všechny své příbuzné a známé, a samozřejmě také o sebe. Ačkoliv se zdá život bezúčelný a smutný, přece má člověk ze smrti hrůzu. Po tom všem snad už nikdy nebudu veselá.

Je mi sedmnáct let, v zimě mi bude osmnáct. Říkají, že to jsou ta nejlepší léta. To se mi nezdá. Jsem skoro pořád sama. Strýček odjíždí v pátek a vrací se v pondělí. Hospodyně Anda jde večer domů, panská Gretl ke kamarádkám. Jsem v tom obrovském domě úplně sama a bojím se. Snad jsem to zdělila po grossmamá, ta se taky bála. Každý večer prohlédla skříně a podívala se i pod postel, jestli tam někdo není. Už to dělám taky. Když v noci praská nábytek, můžu se strachy zbláznit.

Celý můj život je práce v zahradě, to je můj svět. Svět bez lidí. Zamilovaná teď nejsem, jen po mamičce se mi moc stýská.

Se strýčkem jsme jeli na kole do lesní školky u kotěšovské cihelny. Strýček ohromně rozumí lesům. Ve školce mi ukazoval malinké smrčky, habry, lípy, jilmy a olše. Dali jsme se do práce, a strhla se strašná bouřka s lijákem. Schovali jsme se v cihelně, v polozbořené místnůstce. Nad námi byla půda se starým senem a ve dveřích se kývaly kopřivy. Na půdě něco povrzávalo a bála jsem se, že tam někdo je. Po lesích se teď skrývá mnoho lidí a mohli by si myslet, že jsme Němci, a něčím nás praštit. Domů jsme přijeli až o osmé, bylo zatopeno v krbu a výborná večeře. Četli jsme v novinách, jak ministr Moravec řečnil v Plzni.

17. června 1942, Úlice

Venku je krásně. Ve větru se vlní obilí, žito kvete a také akáty a

jasmín. Děti už ke mně nechodí na vybíjenku a volejbal. Nesmějí, zakázala to partaj. Božena se někdy večer připlíží, a také Spito. Už zadrhávají, když mluví česky. Stejně s nimi nemám o čem mluvit.

Sázeli jsme zelí a kedlubny a Anda mě chválila. Bylo mi, jako by mě po zádech hedvábnou tlapičkou hladil. Přišel tam Seidl, blbec jeden. Chodil se mnou do české školy, ale teď je za Němce. Říkal, že ve vsi je hodně lidí k zastřelení. Býval to fajn kluk.

Večer jsem seděla se strýčkem u krbu a zašívala punčochy. Poslouchali jsme Dvořákův violoncellový koncert a potom zprávy. Nehlásili dnes žádné popravky. Prostě hezký den.

18. června 1942, Úlice

Dnes mě probudilo slunce a cítila jsem se šťastná. Vstala jsem, ještě než přišla Grettl s teplou vodou, a umyla se ve studené. Se strýčkem jsme pracovali v lese a přikrývali jsme na Burdě lipovou ohrádku. Byla jsem hrozně poškrábaná, ale hlavní je, aby byl strýček spokojený. Vždycky říká, že tu práci v lese děláme pro budoucnost.

On vůbec říkává takové věci, je to rozený pán a hospodář. Jemu se nedá nic vytknout. Je přísný, spravedlivý, jemnocitný, taktní, chladný, nanejvýš slušný, pravdivý, zajímavý, roztomilý, chytrý, hluboký, sportovní, má smysl pro všechno krásné, je vzdělaný, umí se skvěle přemáhat a ovládat, miluje květiny a dovede ocenit, když jsou krásně sladěné ve vázách nebo ve skupinách v parku. Je prostě nenapodobitelný a pracovat pro něho je největším štěstím. Je vysoký, má modré oči s dlouhými černými řasami, kaštanové vlasy se zlatavým leskem, jako má moje maminka. Je mu už přes čtyřicet a žije sám, snad proto, že má cukrovku. Je hrozný chudák, musí si píchat injekce. A těch starostí co má! Jeho dům je přesto plný klidu, vkusu a elegance. Krásně hraje na kytaru a hudbě náramně rozumí. Ví vždycky přesně, jak se zachovat, a dělá všechno správně. Jsem před ním docela nepatrná, ale někdy mám pocit, že je docela rád, že tu jsem s ním, a hlavně že mu nepřekážím. Dává mi ten nejzářivější příklad člověka, jaký má být.

Odpoledne jsme v parku „šornovali“ cestičky. Přišel se podívat Krautwurst, to je ten pitomý hlídač francouzských zajatců. Ptal se, kdo jsem. Ze mě vyjelo: „Beimačka“. On je totiž strašná potvora, měl snad už všechny ženské z vesnice, jen Češky nechá na pokoji. Ve vesnici už nejsou žádní mužští, všichni co za něco stáli, jsou na vojně, nebo už padli. Tak má ten hnusák volné pole.

Přivedl nového Francouze, aby sekal trávu u obrubníků. Když jsme pak hrabali, nabídl mi Francouz lepší hrábě a v ústech držel květ jasmínu. Hrozně jsem se ho styděla.

Za tmy jsem nachytala kováře Rauma, jak krade v zahradě zeleninu. Zase o nepřítelé víc. Je to udavač a Čechy nenávidí. Vlastně se jmenuje Bien, ale pořád prohlašuje, že Němci nemají dost „raumu“, tak mu tak říkáme. S jeho synem jsme bývali kamarádi. Má ještě tři malé holčičky a hodnou ženu, hrozně nemocnou. Má takový třas v rukou, že nic neudrží.

Při večeri v rádiu hlásili, že byli nalezeni atentátníci, co zabili Heydricha. Byli v jednom pražském kostele. Jak tedy mohly vést jejich stopy do Lidic?

Vyprávění

Za heydrichiády se stala naší mamičce neuvěřitelná věc. Večer u ní zazvonil neznámý mladík a beze slova jí podával dopis adresovaný gestapu. Prozradil jen, že je členem spolku poštáků, kteří dopisy s touto adresou otvírají a udání předávají postiženým. V dopise jsem si přečetla, že náš soused, doktor Ledvina přádá toho a toho dne oslavný večírek u příležitosti Heydrichova úmrtí. Vyjmenování byli všichni pozvaní. Mamička se zděsila a zavolala na poradu rodinného přítele, souseda doktora Kubáta. Doktora Ledvinu varovali a srovnáním písma zjistili, že udání psala jeho hospodyně, která se mu chtěla pomstít za to, že se s ní navzdory svému slibu neoženil. Večírek se nekonal a večer tajně zpoza záclony sledovali hospodyně, jak rozčileně chodí před domem a marně čeká na gestapo. Ten pošták všem našim zachránil život.

19. června 1942, Úlice

Byli jsme na fazolích a hrozně jsem se styděla, že jsem byla pořád pozadu. Však se mi taky občas posmívají, že zámecká neumí dělat. Já neumím pracovat jako druží. Paní Bourová, tu mám moc ráda, mi pomáhala a pusa jí jen jela. Byla s námi Mařenka, žena zahradníka Brosche. Je rozená Češka, ale dala se k nim. On je Němec, ale Mařenka se německy nemůže naučit, všechno plete. „N/ae/rische Marjánka“ jí říkají Němci. Říká „plemering“ místo „blimling“, „kipírovat“ místo „pikýrovat“ a transformátoru říká „transforátum“. Je taková čistoučká, má upřímné modré oči, trochu hloupá, ale přitom mazaná. Ten její Sepp je ve Francii a posílá jí velké balíky nakradených věcí. Deky, záclony a povlečení s cizími monogramy, zlaté snubní prsteny, dokonce skládací oltářík z pravého korálu. Mařenka se nám tím chlubí a paní Bourová říká, že jí ten její zahýbá a že to povlečením s monogramem nespraví. „Mařenko,“ ptá se jí, „proč ti ten tvůj nekoupí povlečení bez monogramu. Mohla by sis vyšít svůj.“ A Mařenka neví hned co říct. „No co,“ pohodí hlavou, „kdyby to nevzal Sepp, vzal by to někdo jiný.“

Paní Bourová je chytrá, svého muže, hlavu naší zahrady, úplně ovládá a myslím, že by ráda ovládala i mě. Je veselá, ale i zlomyslná a jízlivá. Má smutný život s Jájou, které je už sedm let a je mrzáček. Prý po dětské obrně, ale nevím, spíš je to něco vrozeného. Jája je vzteklá, zlostná a rozmazlená, snad to ani jinak v jejím stavu být nemůže. Paní Bourová ji nosí všude s sebou a Jája trochu chodí, ale z ničeho nic padne a je strach, aby si neublížila. Celá Bourova rodina ji miluje, i Anda, naše hospodyně, která je její teta. Tolik se o ni starají a Anda ji lituje: „Chudinka malá, vždyť ani na pohřeb nedojde.“ To je totiž jediné Andino povyražení, koukat na hřbitovní scény.

Pracuje s námi taky Steidlová, válečná vdova, pravý německý typ. Chodí celá v černém, je silná, ale ne tlustá, má zrzavé vlasy a velké široké nohy. Do jedné její šlápoty se na šířku vejdou obě moje nohy. Tentokrát byla dost milá a bylo mi jí tak trochu líto, když říkala, jaká to pro ni byla rána, když jí padl muž, že už je jí všechno jedno a že si přeje, aby popadali všichni, když padl ten její. Bourová říkala, že je strašná vášnivka, že když byl Steidl naposledy na dovolené z fronty, měl od ní pokousané ucho.

21. června 1942, Úlice

Francouz mi přinesl dopis od Juteaua, vyhodil ho prý z vlaku Francouzovi z Rakolus, který byl pro něco na nádraží s vozem. Bylo mi to hrozně líto. Měla jsem Juteaua moc ráda a vůbec se ho nestyděla, on už byl také starý, nejmíň pětatřicet let, a byl trochu podobný strýci Emerichovi. Mluvil se mnou francouzsky a trochu mě učil. Měl továrnu někde u Bordeaux, byl hodný a děsně nešikovný, ještě víc než já. Všichni ho měli rádi. Legrační bylo, jak Anda, pan zahradník a vůbec všichni v zahradě si ho tak nějak vážili, u nich to hraje hrozně moc, když má někdo továrnu, to už jsem pozorovala. Juteaua odvedl četník přímo z práce, teď je asi někde v koncentráku, nikdo neví, kam ho vezli. To bylo tak:

Správce Spatz přijel z východní fronty na dovolenou a chlubil se, co tam dělají za svinstva, strašně nadával na Rusy a vůbec Slované a pak poklepal Juteaovi na rameno a říkal mu, že s Francouzi jsou ale s Němci kamarádi. Juteau mu německy řekl, že žádný jeho kamarád není a že by mu nejradši rozbil hubu. Spatz to okamžitě hlásil četníku Grimmovi, to je strašný člověk, sadista. Ten si pro něho hned přišel, odvedl ho a už jsme ho neviděli. Toho nového Francouze sem dali místo něho.

Do kostela jsem nešla. Německý farář Wetscherek se modlí za vítězství německých zbraní a také nám nadává: „B/oe/hmisch Cirkl“ to je jako by řekl „národ zlodějů“. Chodím do kostela až po mši, máme svůj vlastní klíč a svůj balkónek nad oltářem, protože strýček je patronem kostela. Bývám tam sama, jen věčné světlo svítí, a já cítím, že Bůh je blízko. Všechno si promýšlím, můžu se soustředit a když vyjdu z kostela, jsem ohromně silná, ale ne nadlouho

23. června 1942, Úlice

Pořád po nás slídí Raum. Pan zahradník se vrátil z Plzně a přivezl noviny. Bylo zase popraveno šestadvacet lidí. Ta zpráva mě zdrtila. Svět byl tak krásný. Někdy se něčemu směju a napadne mě najednou, že tolik lidí popravují. To je strašné.

Ukopla jsem si motýčkou palec, nešikovně. Francouz byl moc milý, chtěl mi nějak pomoci. Má to také na světě špatné, matku už nemá, otec umřel, když už byl v zajetí. Má jen dvě sestry, Rosu a Simonu. Sám se jmenuje Louis.

Večer jsem od strýčka dostala kytičku lesních jahod.

24. června 1942, Úlice

Snažím se nemyslet na to, že mám teploty. Vzali mě ze školy, abych si tu upevnila zdraví, tak nemám co mít teploty. Jsem hrozný hypochondr. Bojím se, že mám tuberu. Běžela jsem dnes v parku po louce a skulila se pak do vysoké trávy. Nebe bylo úplně tmavomodré, všechno tak čerstvé, čisté a krásné. Jaká tubera? To bych přece kašlala.

Park je teď v jednom květu, i v černé vodě jezírka se zrcadlí zrzavé lilie, jako by vykvétaly pod hladinou. Večeřeli jsme se strýčkem na verandě. Zůstali jsme sedět až do hvězd.

Na poli jsem viděla Rusy. Jsou to strašní chudáci, ona čeká děťátko.

Hanzl mi chytil docela malého zajíčka, hrozně roztomilého. Hanzl je stejně starý jako já a je to v zahradě můj spojenec. Je hrozně

tvrdohlavý a na pana zahradníka je drzý. Dělá mu všechno naschvál a taky dostává tu nejhorší práci. Ulejšvá se, jak jen může, ale když chce, pracuje rychle a dobře. Ví všechno možné o zvířatech. Když si povídáme o lasičkách nebo třeba o vosách, celý se rozzáří a hned je vidět, jak ho to baví.

Vyprávění

Zvířata mě bavila odmala. S panenkami jsem si snad ani nehrála, v kočárku jsem měla vždycky kořata, štěňata a jednou dokonce ochočenou myš. Vyprávěla jsem Hanzlovi, jak jsme měli srnečka Mukiho. Přinesl ho hajný, protože mamičku mu přejelo auto. Byl prochladlý, hladový, dlouhé nožičky se mu třásly a všeho se lekal. Krmili jsme ho jako miminko kozím mlékem z lahve. Za chvíli za námi běhal jako pejsek a když uviděl láhev, hnal se za ní hlava nehlava. Když ze své krabice v kuchyni vyrostl, přestěhoval se do parku. Tam žil celý rok. Hráli jsme si a dokonce i náš pes se s ním spřátelil. Pak mu narostly parůžky a jednoho dne se choval jako pomatený. Narážel hlavou do vrat a ke mně se choval jako k cizí. Běžela jsem s pláčem ke strýčkovi Pavlovi, že se Muki zbláznil. Strýček mi ale vysvětlil, že jenom dospěl, a teď ho budeme muset pustit do lesa. Naložili jsme ho na korbu auta. Vůbec se nebránil, jakoby chápal, že se loučí. Dovedli jsme ho daleko, až ke stříbrským lesům, a tam jsme otevřeli korbu. Srneček seskočil ladným skokem a zůstal chvíli stát, jakoby přemýšlel, a pak odklusal do lesa. Já jsem ho už nikdy neviděla, ale strýček říkal, že ho občas mezi ostatní vysokou poznává.

25. června 1942, Úlice

Steidlová nás varovala před Raumem, prý na nás má dávat pozor a taky jo, pořád čumí z kovárny do zahrady. Bojím se, že nedostanu propustku do Prahy.

Večer jsem šla spát se zprávou, že je další vesnice srovnána se zemí.

29. června 1942 Úlice

Byla jsem v kuchyni, když přišel Francouz na oběd. Musí sedět u zvláštního stolu, jako zajatec. To je nařízení a Krautwurst to chodí kontrolovat. Měla jsem v kuchyni Ajaxe, nechtěl se od něho hnout. A tak tam seděl sám a u nohou měl psa.

Francouzova přítomnost na mě působí strašně divně. Cítím se s ním celá nesvá a hledím se mu vyhnout. Škoda, že tu už není Juteau, ten byl takový otcovský. Ten nový není vysoký, jen o kousek větší než já, a má černé, vlnité vlasy, podle kterých mu ženské říkají „ten nagulmovanej“. Má šedé oči, hezká ústa a je takový plachý, rezervovaný a strašně slušný. Paní Bourová se mu pošklebuje. Vadí mi to.

Strýček nevypadal dobře. Musí si každý den píchat inzulínové injekce a podebírání se mu to. Je mi ho tak líto! Mám ho snad raději než tatínka.

Vyprávění

Tatínek s námi vlastně nikdy nebydlel. Nejprve dojížděl do práce do Prahy a tam měl mládeneckou domácnost se mamiččinými bratry Bedřichem a Pavlem, kteří v Praze studovali. Když pak vedl po dědečkovi velkostatek, my jsme bydleli v Pňovanech a on v Úlicích a zase dojížděl jen na neděli. Těšili jsme se na něj, ale zároveň jsme se báli jeho sporů s mamičkou. Ty dvě povahy vůbec nešly dohromady. Mamička byla přecitlivělá, romantická a můj otec byl prostě chlap, energický člověk a taky vztekoun. Neměl smysl pro maminčinu dobročinnost, ani pro její výtvarné záměry. Připadalo mu to jako vyhazování peněz. Přesto měl i on krásného koníčka - fotografování. Snímky si sám vyvolával. Díky němu máme množství půvabných fotografií, které dodnes dávají představu o starých časech. Sám také sestrojil rádio, byl to úplný zázrak. Ale my, děti jsme stály při mamičce.

Jednou jsem dostala hrozný nářez, vlastně pro nic za nic. Neměla jsem ráda škubánky a dělala jsem vždycky, jako že je nemůžu polknout. Mamička se raději tvářila, že mě nevidí, a prošlo by mi to, ale tatínka při tom mém představení popadl vztek, vymrštil se přes stůl, popadl mě, a v modrém pokoji mě seřezal jako psa. Já jsem moc dobře cítila, že si na mně vybíjí vztek na mamičku. Pamatuji se na ten výklenek, kde jsem potom hrozně řvala, a taky na ten svůj vztek, ve kterém jsem si říkala: „Měl by umřít. Kdyby tak umřel!“ A on za rok taky umřel, kdo ví jestli ne na ten svůj vztek. Je to smutné, ale tohle je nejjasnější vzpomínka na něho.

30. června 1942, Úlice

Krmila jsem káčátka, je jich teď třináct. Mám takové černé, ošklivé, slepé na jedno očko, hrozně slabounké a ubohé. Musím je zvlášť krmit, ono se samo do žrádla nestrefí a ostatní mu všechno sní.

Večer jsem se dozvěděla, že je zase sedmdesát popravených.

2. července 1942, Úlice

Vzrušil mě bratrův dopis ohledně pátrání po příbuzných emigrantů. To se týká také nás.

3. července 1942, Úlice

Nemohla jsem spát, měla jsem hrozný strach o mamičku a o všechny.

Večer mluvil Moravec, hlavně mě rozčílilo, že prý do roka českou mládež nikdo nepozná. Tak nevím, co chystá.

5. července 1942, neděle, Úlice.

Je krásně. Oblékla jsem si bílé šaty se zelenou mašlí a za pasem mám kopretiny. Ale dám si tam raději jasmín. Tmavě zelené listy budou hezky vypadat na bledě zelené stuze.

Odpoledne jsme se byli koupat v Českém mlýně. Bylo to nádherné a vzpomínala jsem u jezu na všechna minulá koupání, když

jsme tu ještě byli všichni. Jaká bývala úžasně veselá a bezstarostná nálada. Odpoledne jsem ležela na terase, dívala jsem se na stříbřitý topol chvějící se ve větru a na ty krásné stromy parku, mého drahého parku.

7. července 1942, Úlice

Sázeli jsme s panem zahradníkem a Francouzem buxus. Francouz mi půjčil svůj ostrý nůž a já jsem se tak soustředila na to, abych správně francouzsky poděkovala, že jsem se div neporezala. Řízkovala jsem pak místo pana zahradníka a Francouz mi směšně koukal do ruky, jak se to dělá. Museli jsme se smát Mařence, zasadila místo astry kedlubnu, která teď na záhoně krásně prospívá.

Strýček mi dal večer přečíst článek o Edovi v Arijském boji. Je tam napsáno, že Edu jeho židovská žena přiměla k útěku do Anglie. Ta „židovce“, jak ji tam krásně nazývají, má být moje sestra.

11. července 1942, Úlice

Od včerejška ležím s teplotou. Dnes už mi bylo lépe a celý den jsem se potloukala po domě a psala dopisy. Pak už jsem nevěděla, co dělat, a na zadním schodišti jsem mňoukala na Andu jako kočka. Anda za mnou šla, dělala: „Či či či“, a v kuchyni pak říkala: „To bych ráda věděla, co té kočce je.“ Nemohla jsem jí to říct, mohla by se rozzlobit.

V tomhle je Anda úplně nevypočitatelná. Bude jí už padesát a celá léta dělá strýčkovi Pavlovi kuchařku a hospodyní. Je na to náležitě hrdá a také se podle toho s ní jedná. Ke mně je jednou kamarádká, jednou mateřská a pak do ní něco vjede a je tak štiplavá a zlá, že se divím, kde se to v ní bere. Ze všech lidí nejvíc miluje strýčka Pavla, ale jak to má se mnou, nedokážu říct. Jak nás tak všechny zná, dokáže ranit na nejcitlivějším místě. Jednou mě tak pronásledovala, že jsem utekla do lesa a chtěla jsem opravdu skočit do lomu, tak jsem byla nešťastná. Pak jsem si sedla u okraje srázu a přemýšlela o ní, jaká je divná a nespravedlivá.

Její největší zábavou jsou pohřby. Když se vrátí do kuchyně a sundává si černý šátek, vždycky to komentuje: „Dnes to nebylo nic moc, ani do hrobu za nebožtíkem skákat nechtěla.“ Jindy ale s uznáním: „To jo, Wenclíčka si rvala vlasy a tak sebou trhala, že ji čtyři chlapi nemohli udržet.“ Na pohřbu mladé sebevraždkyně by si teprve užila. Tu radost jí neudělám, řekla jsem si tenkrát.

12. července 1942, Úlice

Šla jsem s Argem na procházku. Vzala jsem si vysoké boty a růžovou blůzu. Do knoflíkové dirky jsem zastrčila čičorečku, aby mi to barevně ladilo. U pošty mě pozdravil francouzský zajatec, krásný jako z filmu. Říkají mu Robert-d'ábel. Hodilo se poděkovat a přejít bez ohlednutí, ale Argo, ten pes-pitomec, mi utekl a půl hodiny jsem ho hledala, než celý ulítaný sám přiběhl. Doma jsem potkala našeho Francouze, který s moc milým úsměvem zdravil.

13. července 1942, Úlice

Pan zahradník mi ukázal, že vzešlo jilmové semeno, které jsem sela a o kterém fořt ze Stříbra tvrdil, že nevzejde. Měla jsem z toho radost.

V zahradě jsem si natrhala plnou náruč lilií, a když jsem je rovnala do vázy, bavila jsem se s naším šoférem Jendou Čechem, který teď, co nám zrekvírovali auto, jezdí na traktoru. Slíbil, že mě zítra svezí k centrále, prý je tam spousta lesních jahod. Chci je natrhat strýčkovi, on je smí jíst.

14. července 1942, Úlice

V sedm hodin jsme vyjeli. Jenda mě nechal řídit. Potkali jsme Slovačky, jedna z nich ječela a ukazovala prstem na mě. Musela jsem se smát. U centrály byla opravdu spousta jahod.

Jenda s panem Posavádem svázeli v lese dříví a já trhala jahody.

Mám moc ráda Jendu i jeho ženu Luisu. On je Čech, taky se tak jmenuje, a ona Němka, ale přihlásila se za Češku, i když teď dostává menší přídělky, jako my. Bydlí dole v zámku a mají moc krásnou domácnost, ohromně si spolu rozumí.

Když dědeček převzal Úlice od hraběte Stadiona, přivezl si sebou několik rodin z Chodska. Mezi nimi byl také kočí Čech, Jendův otec, který sloužil u hraběnky Henčlové na Klenové. Ta nedovolovala svým zaměstnancům, aby se ženili, to ale Čech nutně potřeboval, protože už měl čtyři děti. V hospodě „U Věnečků“ se seznámil s Magdalenou, moc krásnou dcerou hostinského. Byla prý tak hezká, že se jí říkalo chodská Sedmikrása. Mamička vždycky říkala, že nechápe, jak se tak pěkná ženská mohla zamilovat do mrňavého kočího s nohama do ó.

Když Sedmikrása čekala první dítě, vyhnal ji otec z domu. Dědeček nabídl Čechovi místo kočího v Úlicích, a tak prý měli svatbu až tady a za stolem seděly ty čtyři děti. Pak jich měli ještě šest a Jenda je jeden z nich. Je mu asi pětadvacet, je úplně plešatý a má krásné, hnědé oči, prý po mamince. Je to správný chlap, takový hrdý. Každý večer chodí strýčkovi referovat. Zaklepe, vstoupí, srazí podpatky a řekne: „Pane inženýre, slečno!“ A ukloní se. Pak povídá všechno, co se na statku za den událo, dá dobrou noc a jde. Nikdy si nesedne. Mně někdy vynadá, ale jen když to zasluhuju. Nikdy se před nikým neponíží a je jasné, že strýčkovi slouží proto, že ho má rád.

Odpoledne jsem byla ještě v zahradě. Přišel tam starý Zikmund. Hlídá teď v Plešnicích třicet šest docela mladých Rusů. Nejsou to zajatci, ale zavlčení. Přišel pro nějakou zeleninu, nemají vůbec nic k jídlu, ani brambory, ani chleba. Ten nejmladší, je mu patnáct let, včera večer prý hladý plakal. Šest jich uteklo, ale chytili je a dostali tak nařezáno, pětadvacet ran na holá záda, že se nemohou hýbat. Každý den mají k večeři černou meltu a malinký kousek chleba, jinak nic, ani brambory.

U Schwalbů pracuje taky Ruska Káťa, šestnáctiletá s krásnými zlatými copy až přes pás.

Vyprávění

Podmínkou strýčkova setrvání v záboru bylo, že dostal německého účetního. Říkalo se mu rentmeister. Strýček o něm napsal: „V červnu 1939 nastoupil jako vedoucí velkostatku rentmeister Oskar Bechtold, velmi schopný úředník a síla, kterou jsem nutně potřeboval. Tím se mi velmi ulevilo, protože mám v jednání s úřady a v

místních dost choulostivých záležitostech důvěryhodného zástupce. Vděčím hlavně jeho obezřelému jednání za to, že jsem se v německém záboru vůbec udržel a je hodno zaznamenání, že po celou dobu spolu mluvíme česky, ačkoliv je sudetský Němec.“

V roce 1942 byl rentmeister již na frontě a šéfovala za něj jeho žena. Měla politicky silnou pozici a pravděpodobně rentmeisterovi k místu dopomohla ona. Byla to Němka jak ze žurnálu, s drdolem a odznakem. Strýc s ní jednal velice úsečně a ona s ním stejně tak, ale mluvila s ním česky a snažila se vyjít. Říkala mu: „Jsou na vás udání, že nedodáváte dost dřeva, jestli nechcete o lesy úplně přijít, musíme plnit dodávky. Vždyť to není takový problém. Lesy zase narostou. Rozhodnete které dřevo a já to podepíšu. Žádá to naše Říše a to je pro mne závazné.“ Bylo to nepřátelské, ale celkem korektní vyjednávání.

19. července 1942, neděle, Úlice

To byla nádherná neděle. Venku byla sice zima, ale strýček zůstal doma a přijeli plzeňští, jak se teď o prázdninách často stává. Zatopilo se v krbu a strýček Pavel předčítal z dědečkových zápisků. Měla jsem na klíně krabici dědečkových fotografií a fotografií hraběte Stadiona. Škoda, že ty romantické doby jsou už pryč.

Strýček Bedřich byl ve výborné náladě. On už je takový, až dětinsky upřímný a radostný. Má milou povahu a kdo ho zná, ví, že je to čirý, nezáludný a hlavně hodný člověk.

Má moc krásnou ženu, tetu Ellu, se srnčíma očima a bohatými tmavými vlasy. Má takové malinkaté rozkošné ručičky a nožičky. Je chytrá a vzdělaná, také veselá a nesmírně roztomilá. Vždycky, když přijede, nahrazuje mi mamičku i Didu. Mám ji moc ráda. Při vši své dobrotě nemá stejný přístup k sociálním věcem, jako má mamička, a bere život takový, jaký je.

Mamička si všeho všímá a snaží se všude pomáhat. Pamatuju se, že když tu ještě byla, přišla za ní deputátnice, paní Petrliková, zaměstnaná ve chlívě, které se narodilo desáté dítě. Jak tenkrát plakala a říkala, že se modlí, aby si Pán Bůh jejího Pavlíčka vzal. Mamička se dovede do každého vžít. To je také dar od Boha. Nevím už, jak jí tenkrát pomohla, ona o tom nemluvila.

Já jsem asi po ní. Mě tak strašně štve ta nespravedlnost. Vidím to zblízka, když dělám mezi těmi udřenými ženskými. A vidím také ty dámy při bridži, jak mají odvahu soudit, proč prý mají tolik dětí a že i záplatované šaty mohou být čisté a nestarat se o děti je prostě ostuda. Naši známí mamičku pro její dobročinnost kritizují, podobný život nezažili a je pro ně samozřejmé, že je to na světě tak zařízeno. Ale já pořád věřím, že se s tím musí dát něco udělat.

Anda mi povídala, že pan Jakl, její bratr, našel ve staré cihelně dva zbídačené Rusy. Jel z Pňovan na kole, když tu uviděl za rozbitým okénkem v cihelně nějakou tvář. Myslel, že jsou tam děti, a šel je vyhnat, aby se nepropadly stropem. Místo toho tam objevil ty dva chudáky. Jel hned domů a pobral jídla, co mohl, ale Rusové tam už nebyli. Utekli. Jsem na pana Jakla moc hrdá, protože pomoc uprchlíkům se trestá provazem. Děkuji Bohu za takové lidi, díky kterým neztrácím víru v člověka.

22. července 1942, Úlice

Na hranicích prý zastřelili dva Rusy. Myslím si, že jsou to ti z cihelny. Je mi to hrozně líto.

23. července 1942, Úlice

Dělala jsem pohřební kytice. Dělam je skoro každý den, pořád padají další a další Němci. Udělala jsem jednu krásnou z růžových růží a druhou děsně nevkusnou z oranžových lilií a růžových růží. Líbila se ta nevkusná.

Večer jsem vrazila do kuchyně a byl tam správce Zikmund z Pňovan. Mám k němu hrozný odpor, dal se k Němcům, ačkoliv měl otce Čecha. Řekl mi: „Nazdar Vlasto“, a tykal mi. Abych prý šla k němu do Pňovan, do kanceláře. Chladně jsem odmítla, protože si myslí, že si se všemi lidmi tady může dělat, co se mu zlíbí. Zrádce odpornej.

25. července 1942 Úlice

Padli další dva z Pňovan a Dobráku.

Přišel nějaký asi pětadvacetiletý člověk, blond, pravý německý typ. Mluvila jsem česky s paní Broschovou, on začal mluvit s Francouzem a já najednou slyším, že mu říká: „Zkus opakovat: Tři tisíce tři sta třicet tři stříbrných stříkaček.“ Byl to Čech, zahradník z Malešic. Hodně povídal a dělal legraci, byl moc milý. Říkal, že v Malešicích je ještě většina Čechů. Pak podotkl, že teď padá hodně Němců a když jsme se na sebe podívali, museli jsme se smát.

3. srpna 1942, Úlice

Pracuje teď s námi Pavel Patejdl, je to student z Plzně a je tu na prázdninách u svého strýce, Jendy Čecha. Je neuvěřitelně ošklivý a moc milý. „Šornovali“ jsme tenisový dvorec a on chtěl přeskočit plot, zachytil se nohama a plácl tam sebou jako žabák. Strašně jsme se museli smát a on se smál s námi. Já se tak málo směju, že když to na mě přijde, nemám pak vůbec míru. Celý den pak mezi námi poletovaly poznámky o Patejdlově letu.

Za plotem zevloval rentmeister, který přijel na dovolenou z východní fronty. Když mě viděl v parku v teplácích a vysokačkách, říkal, že vypadám jako malá Ruska. Slovan jako Slovan, povídám mu. Večer jsme z desek poslouchali Aidu.

4. srpna 1942, Úlice

Sázela jsem pelargónie a trhala fazole. Měla jsem rozhovor s tetou Ellou a strýcem Bedřichem. Říkali, že nám budou přes zimu v Praze platit uhlí a byli ke mně moc milí. Cítila jsem divný pocit vděčnosti a přitom studu. Umínila jsem si, že se do Prahy vrátím zdravá, nebudu už taková protivná „kňaučna“, budu vyřizovat věci za mamičku a hodně pracovat a všechny peníze jí dávat.

5. srpna 1942, Úlice

Dnes jsme šly s paní Bourovou a paní Broschovou na houby. Však jsme taky houby našly. Potkaly jsme nějakou paní a ta sama sobě dost nahlas povídá: „Co ty české svině chtějí v lese?“ Nejvíce to dožralo paní Broschovou, která se teď vydává za Němku.

Odpoledne jsme s Francouzem okopávali kedlubny. Učil mě francouzsky nadávat, ale moc mi toho neřekl, on je takový zdvořilý. Nabízela jsem všem cukrdlata, která mi poslal bratr Pavel. A Francouz řekl: „Děkuji, šlecno.“

7. srpna 1942, Úlice

Běhala jsem dnes po parku. Utrhla jsem si dlouhatánský prut a honila jím bělásky. Nechtěla jsem je zabít, chtěla jsem jen vidět, jak je vzduch odnese. Byla jsem v princeznovských šatech s modrým lemováním a hezkým výstřihem a také jsem si jako princezna připadala. Dala jsem si do vlasů zlatobýl a sedla jsem si do louky plné kakostů. Byla jsem v té chvíli šťastná a v myšlenkách někde daleko. Přišel ale Pavel Patejdl a před ním jsem se styděla, tak jsem se vymluvila, že musím jít domů zavařovat, a utekla jsem. Večer jsem se dozvěděla, že v Plzni bylo zatčeno sto osmdesát lidí.

9. srpna 1942, Úlice

Seděla jsem na dolní verandě, na zídce, pode mnou kvetly bílé petunie, široký záhon floxů a růžových růží. Měla jsem na sobě bílé šaty se skotskou stuhou. Nade mnou kvetla ta bílá popínavá rostlina, polygonum. Kolem šla Grettl a říkala, že vypadám jako květinová víla. Běda mě tak fotografoval, ale nemohla jsem se tvářit, jak bych chtěla, protože se díval pan zahradník.

Šla jsem pak za panem zahradníkem a dívala se, jak dělá věnec. A zrovna přišli objednávat. Lucn Pep, zvaný Puč, padl. Pan zahradník Boura dělá věnce nejraději sám, takže si toho považují, že mně takovou práci naučil. On je hrozně rád důležitý, možná proto si tu práci pro sebe nechává. Nevím, jestli mě má za tak schopnou, nebo je to všechno jen kvůli strýčkovi. Zahradník je výborný a mohu od něho mnoho pochytit, ale je náladový a nervózní. „Pozor, nešlápněte na chrysanthemu,“ pokřikuje na každého. Před strýčkem div nekleká, taková otrocká duše to je. Doma je pěkně pod pantoflem, ale když se někdy nepohodnou, schytají to všichni v zahradě, kromě Francouze Juteaua, toho si vážil, že byl továrník, i když byl tak příšerně nešikovný. Ale na Louise a Augusta má zrovna spadeno. Ze všech nejvíc ovšem nenávidí Angličany. Cítí se pořád ukřivděný a má zato, že v Mnichově to všechno provedli jemu naschvál.

10. srpna 1942, Úlice

Celé odpoledne jsme pikýrovaly s paní Bourovou a měly jsme úplně otláčená kolena. Pak začalo pršet a všichni jsme se schovávali ve skleníku. Francouz nám ukazoval obrázky své rodiny a paní Bourová kuckala smíchy. Na fotografii byli strýc a teta, venkovani, strašně tlustí a směšně oblečení, s košem na ruce. Mně bylo hrozně trapně, protože mi ten obrázek byl také k smíchu a paní Bourová se směje tak nakažlivě. A přitom mi to bylo líto a dělala jsem všechno, aby si toho nevšiml. Říkal totiž zrovna, že už nemá otce ani matku, jen dvě sestry, ale všiml si našich obličejů a fotky hned schoval. Byla bych radši dostala facku. Vzpomněla jsem si, když nám Juteau ukazoval svou krásnou, elegantní ženu před přepychovou vilou, jak se všichni mohli obdivem zfamfrnět. Nad tím rozdílem se mi nějak sevřelo srdce a při tom jsem bojovala se smíchem. Fuj, nebylo to příjemné.

Přestalo pršet, Francouz hned odešel ze skleníku a s paní Bourovou jsme se konečně smály, až nám slzy tekly.

11. srpna 1942, Úlice

Byli jsme s Patejdlem a Francouzem na fazolích. Měli jsme velkou legraci a povídali jsme si o filmech. Když jsme takhle tři, ani se Francouze nestydím. Já jsem jim pak povídala o záboru a o tom, jak mě německé děti poplivaly a rozsekly mi bradu morkovou kostí. Cítila jsem se s nimi moc dobře, nějak to mezi námi povolilo a už jsem ani při té vzpomínce nebrečela. Pak jeli okolo s valníkem Francouzi André a Robert, ten ohromný fešák. Říkali, že jsem „une jolie fille blonde“. Měla jsem radost.

12. srpna 1942, Úlice

S Patejdlem a Francouzem jsme vyvazovali rajská jablíčka. Ohromně jsem se bavila a pořád jsem mluvila. Francouz říkal, že on mluví málo, ale není to pravda. Vyprávěla jsem o sobě, své nemoci, o Praze a o Emičce, že je v Anglii. Když jsme šli domů, házeli jsme po sobě lopuchy a Patejdlovi je pak nastrkali za krk.

13. srpna 1942, Úlice

Pracovala jsem s paní Bourovou. Sázely jsme primule a fuchsie a měly spolu legraci. Ona ví o každém něco směšného, je to často trošku jedovaté, ale k smíchu to je. Je ohromně chytrá a vtipná, ale taky zlomyslná.

Odpoledne odjížděla tetička Ella kvůli svému těhotenství do Plzně a mám teď na starosti Běďu a psa Arga. Běďovi jsem už dala pár facek a Arga jsem seřezala, protože roztrhal slepici. Je strašně zuřivý a pitomý, prostě erdelteriér. Kdybych to tak s ním uměla jako Jenda Čech. Argo se zrovna hnál po slepici, zuby vyceněné a celý rozdivočelý. Jenda ho chytil za obojek a přiblížil mu k čumáku sevřenou pěst: "Čuchni si, potvoro, " povídá a pes zplihl jako mokrý hadr. Tetička Ella ho dostala do opatrování od nějakého letce, který uprchl do Anglie. Teď někdy se má ozvat v českém vysílání britského rozhlasu, ten se nesmí poslouchat, na to je smrt, vzkaz pozdrav Argovi, jako že je s ním všechno v pořádku. Starat se o Běďu a psa je nad mé síly. Ležím ve svém pokoji a jsem z nich úplně zmožená.

Rozumět Běďovi, to je opravdu těžké. Je mu čtrnáct let, ale mně připadá, že jsem o dvacet let starší. Nemáme nic společného, kromě sportu, a vlastně ten taky ne, protože celý jeho vztah k sportu zůstává na tom, že si píše výsledky fotbalových zápasů do tabulky. Je hrozně rozmazlený, protože byl až doteď jedináček a pro grossmamá to byl mazlíček a budoucí dědic. Jenže Běďa nemá k žádnému hospodaření vztah. Nezajímají ho ani květiny, ani zvířata, ani park, ani les. Navíc je hrozný smolař a nešika. Kdo ví, co z něho bude. Chodí po cestičkách v parku a diriguje si nějakou melodii, kterou slyší jen on. Pak najednou tleskne, zasměje se a jde dál. Má taky hrozný zvyk mnout si ruce, který mne děsně rozčiluje. Jednou ve vlaku průvodčí vykázal nějaké ženské z kupé druhé třídy na plošinu, protože měly lístek do třetí třídy. On se tak dlouho pochechtával a mnul si ruce, až se na něj jedna paní obořila. Mohla jsem se hanbou propadnout. To jediné, co Běďa umí, je hrát na piano. Dokáže vybrnkat každou melodii, kterou někde zaslechl, a udělat na ni

variaci. Má úžasný sluch, možná po strýčku Bedřichovi, který krásně hraje na violu v koncertním kvartetu.

Vyprávění

Dědeček určil za univerzálního dědice svých statků nejstaršího syna jednoho ze svých synů, jak to bylo zvykem ve šlechtických rodinách. Shodou okolností jediným Macenauerem ve třetí generaci byl Béd'a.

Dědeček měl sice šlechtické vychování, ale za šlechtice se nepočítal. Jeho předkové, Macenauerové, pocházeli ze Švýcar. Jmenovali se původně Matzen-Overri a jsou zapsáni jako šlechtický rod v Bernu už ve čtrnáctém století. Nejstarší syn dědil vždycky titul i panství a ostatní se rozprchli do světa. Jeden z Macenaurů se usadil ve Strážnici na Moravě, na panství hraběte Magnise, jako odborník na mléčné hospodářství, kterému Švýcaři tradičně rozumějí. Macenauerové se díky svým českým ženám úplně počestili a počestil se i pravopis jejich jména.

Příbuzným hraběte Magnise byl hrabě Stadion, který měl statky na Chodsku. Jak se ty šlechtické rodiny stýkaly, znali se i jejich zaměstnanci a Macenauerové si ve dvou generacích vzali ženy z chodského panství.

Stalo se, že jeden ze Stadionů si vyžádal mého pradědečka za tajemníka, a on se na jeho panství oženil s Leopoldýnou, osmnáctiletou dcerou hraběcího účetního.

Hrabě Stadion byl starý mládenec, se svou rodinou se nesnášel a celá léta žil s nějakou Maďarkou, která mu pomohla prohýřit a zadlužit majetek. Když se s ní rozešel, rozhodl se, že žádnou ženu už nechce ani vidět. Začal dávat panství do pořádku, či spíše správu svěřil Macenauerovi, kterého povýšil na centrálního ředitele svých statků.

Leopoldýna, moje půvabná prababička, porodila Macenaurovi dva syny. Bydleli se Stadionem na zámku a on si jejich domácnost natolik oblíbil, že k nim pravidelně chodil na obědy.

Leopoldýna zemřela mladá, ještě jí nebylo čtyřicet, a ti dva osamělí muži vychovávali dva syny. Žili asi velmi kulturně, protože dědeček říkal, že se často pořádaly koncerty, divadelní představení a u stolu se mluvilo jenom francouzsky. To bylo ve Veselí nad Úhlavou, kde si hrabě dal postavit pseudogotický zámek.

Chlapci byli ještě nedospělí, když jim zemřel i otec. Macenauer na smrtelné posteli zapřísahal hraběte Stadionu, aby se o jeho děti postaral a vychoval je česky. Hrabě to do puntíku splnil, posílal je do české školy a nechal je i vystudovat. Nakonec jim odkázal, co šlo, až na statky, které musely zůstat ve Stadionově rodině. Tak dostali Úlice, Pňovany a Veselí.

Dědeček si všech šlechtických zvyků náramně považoval, proto rozhodl, že všechno po něm zdědí zase jenom Macenauer, to znamená syn syna. A co dědeček řekl, bylo svaté a nikoho o tom nenapadlo diskutovat. Dcery ovšem dostaly veliké věno.

Dědeček vystudoval ve Vídni „bodenkulturku“, protože česká vysoká škola zemědělská neexistovala. Ve Vídni chodil do České besedy. Jeden krajan tam vodil šestnáctiletou dceru, moc krásnou, a stěžoval si, že neumí česky. To se ví, že se dědeček nabídl jako učitel, protože se mu líbila. Jak se dalo čekat, učení skončilo tím, že měli svatbu. Babička byla tehdy sedmnáctiletá.

Hrabě Stadion byl proti svatbě. Nechtěl, aby se jeho schovanci ženili. Chtěl mít pořád tu mládeneckou domácnost, jako za starých časů. Nakonec ale povolil a statky rozdělil oběma bratrům. Dědeček Macenauer se usadil v Úlicích a babička, pro nás grossmamá, mu krátce po sobě dala šest dětí. Čtyři chlapce a dvě dívky.

15. srpna 1942, Úlice

Při polední přestávce jsem Francouze zkoušela z německých slovíček. Pokukoval mi tak směšně do učebnice, že jsem se musela smát. Schovávala jsem ji před ním, ale nepotřeboval se dívat, slovíčka uměl. Viděla jsem, jak kovář Raum vystrkuje hlavu z kovárny a poslouchá, co si povídáme. Já vím, že je přísně zakázáno se zajatci mluvit, ale schválně jsem se k Francouzovi obracela a mluvila hodně nahlas. Tak mě to dohrálo.

Pašek si přišel pro pohřební kytici a volal na mě přes celou zahradu: „Fräulein Flasta!“ Pak mi poděkoval a řízl: „Heil Hitler!“

„Vive le cochon,“ zabručel Francouz, „gut Trinkgeld.“

Pak jsme ryli záhony a přes zahradu šla uplakaná paní Broschová, které se muž vrátil na dovolenku z Francie. Říkala, že raději měla jít do práce. Sepp prý vyvádí a milenku si přivedl až do domu. Už aby byl zase na frontě.

16. srpna 1942, neděle, Úlice

Dnes tu byla pouť, ale taková smutná. Ani houpačky nebyly, ani stánky. Co by taky prodávaly? V noci jsem dostala horečku a vůbec jsem nespala. Mám bolení v krku a na mandlích bílé fleky. Ležela jsem v posteli a vzpomínala, jaké byly před válkou krásné poutě. Celá hlavní ulice plná krámků, kolotoč, houpačky. Při slavnostním obědě nás bylo dvacet lidí kolem stolu. Brněnští, plzeňští, grossmamá, mamička, strýčkové a samozřejmě pan Klásek. Dostali jsme ode všech dospělých peníze a já jsem si kupovala štěstíčka a jezdila na kolotoči. Všichni byli veselí a jednou se dospělí vsadili, kdo koupí nejnevкусnější věc. Vyhrál strýc Pavel s tak příšernou kravatou, že se až dech užil. Obědvalo se na kryté verandě, venku všechno kvetlo a jako moučník byla zmrzlá kávová bomba.

Navečer jsem měla strach, jak mi bude v noci, ale bohudík jsem spala a zdály se mi zmatené sny o našem Francouzovi a o Robertu-d'áblovi.

Vyprávění

Pan Klásek byl původně přítelem strýčka Pavla, ale postupně začal patřit do rodiny. Byl ohromně vtipný a dokázal udržovat zábavu. Kdo si s ním začal, ten si ale užil. Pan Klásek se vůbec nejmenoval Klásek. byla jeho

přezdívkou podle jedné komické postavy z Jiráskovy Lucerny. Jmenoval se Vašek Tumpach ale Klásek se mu líbilo víc. Říkalo se mu Klásku „vy“ i Klásku „ty“, prostě jiné jméno neměl. Byl úředníkem na sociálním odboru města Plzně a staral se o sirotky. Ta funkce se jmenovala „generální poručník“. Klásek byl strýčkův jediný blízký přítel a zařizoval pro něj různé věci na úřadech i jiné choulostivé záležitosti. Jeho hlavní funkce ale byla bavit společnost.

Grossmamá na Kláska vždycky už čekala, až přijde a bude jí vyprávět novinky. Nikdy ji nezklamal a na závěr říkal, vydrželo mu to snad deset let: „A ještě jednu novinku, málem jsem zapomněl, u Chrudimských se narodila holčička.“ Holčičce už bylo pět, osm, deset let a kdyby grossmamá nezemřela, oznamuje jí to dodnes.

Strýc ho brával sebou na tenisové turnaje a do zahraničí. Byli spolu také na olympiádě a na Davis Cupu v Kapském Městě. Všechno pochopitelně platil strýček, který chtěl mít s sebou společníka. Znal se s Kláskovým nadřízeným a vždycky pro něho získal volno na nějaký takový podnik. Přivedl ho do pražské lepší společnosti a tvrdí se, že část Burianových vtipů pochází od Kláska.

Jednou, před válkou jel Klásek s Burianem do Úlic. Cestou viděli požár a Burian se na něj chtěl podívat. Hořela stodola, nic zvlášť vážného, členové požárního sboru chrtili vodu do plamenů, ale zachránit už nebylo co. Klásek se přitočil k jednomu z odpočívajících hasičů, vytáhl blok jako reportér a začal jej vyslýchat:

„Vy jste hasič?“

„Ano, prosím.“

„Po kolikáté hasíte?“

„Jste ženatý?“

„Kolik máte dětí?“

„Tři.“

„A nemanželské?“

„Dvě, prosím,“ špitl popletený hasič.

Klásek dobrácky zahrozil prstem a řekl: „Příště si dávejte pozor.“

A vydal se zpět k autu. Burian, který to zpovzdálí sledoval, se mohl uřehtat.

21. srpna 1942, Úlice

Hanzl, Patejdl a Francouz šli na pole na mrkev. Ráda bych šla s nimi, ale pan zahradník mě nechal v zahradě. Starý Zikmund přivedl Rusa, takového selského synka, trochu hloupého. Daly jsme mu s paní Bourovou jídlo a cigarety a on nám to chtěl platit. Čím asi?

Pak se Patejdl vrátil pro rýč a ptal se pana zahradníka, jestli mě může vzít s sebou. Pan zahradník mě pustil a tak jsme šli. Naložili jsme malý vozík mrkví, u kapličky nasedli a řítili jsme se dolů až k zahradě. Hanzl řídil nohama a bez úrazu jsme dojeli k parkovým vratům. Tam už to Hanzl nemohl stočit a nabourali jsme se do břízy. Byla to děsná legrace. Pod lipou nás doběhl Francouz, který s námi tu krkolomnou jízdu nejel a šel vesnicí. Pak jsme zase všichni spolu

táhli. Kluci lifrovali mrkev do obchodu k Wirtům a my jsme s Francouzem zůstali v zahradě, seděli na jedné bedně, čistili mrkev a povídali si.

22. srpna 1942, Úlice

Byli jsme zase na mrkvi, když nám přiběhl naproti Běďa, že se mu narodila sestřička. Moc to tetičce Elle přeju a budu mít malou Emičku ráda. U oběda si strýc Pavel dělal z Bédi legraci, že by měl složit nějaké oslavné fanfáry.

Odpoledne jsme šli na mrkev zase ve stejné sestavě, ale Patejdl si lehl pod strom a stávkoval. Měla jsem kapsy plné rynglí, tak jsem se jimi do něj strefovala, a on se je snažil chytat do úst. Nejdříve jsme snědli svačinu a teprve pak jsme šli pracovat.

Práce byla těžká, mrkve se musely ze ztvrdlé půdy vyrývat. Francouz ryl a já jsem tahala. Naplnili jsme valník, ale byli jsme z horka celí umoření.

Pak už pro nás přijeli krásní, černí koně s bílou lysinkou, lehli jsme si na valník do mrkve a dívala jsem se do oblak a trhala hrušky, pod kterými jsme jeli. V parku museli všichni sklonit hlavy pod větvemi a tak se mi to líbilo, že bych tak chtěla jet celý život. Byl to přenádherný den. Je to už ale podzim, dala jsem si zatopit v pokoji.

25. srpna 1942, Úlice

Musela jsem jet do Pňovan pro blumy. Tamní zahradník Steidl, Němec, byl neobyčejně milý. Snažila jsem se chovat jako strýc Pavel. Laskavě, s jistou vznešeností a zasvěceně hovořit o sadařství. Při tom jsem se pozorovala a musela se sama sobě smát. Steidl byl strašně uctivý a řekl mi dokonce, abych zase brzy přišla. Odpoledne jsme hubili na poli housenky a chytali bělásky. Mačkat housenky je hnusné. Večer jsme se strýčkem hráli tenis.

26. srpna 1942, Úlice

Jeli jsme zas s Francouzem a Patejdlem na mrkev. Kluci si napíchali do vlasů čekanku a přinesli mi puget rmenu. Měli jsme velkou legraci, sypali si mák do vlasů a Francouz mi nasypal za šaty hrst ovsa. Já jsem se mu ale pomstila. Chytla jsem žábu, velikého skokana a dala jsme mu jí v poledne pod poklopený talířek na jeho místo. Myslel, že tam má něco k jídlu, odklopil talířek, žába vyskočila a on se strašně lekl, div že talířek nerozbil. Musela jsem se strašně smát. Slíbil, že nám jednou udělá žabí stehýnka, fuj.

Pak jsem odpoledne nesli statici do zámku na půdu. Při té příležitosti jsme vylezli na věžičku a trošku jsem cinkla do zvonu. Jenda Čech se na mne kvůli tomu zlobil a hulákal na mne ze dvora. Ale stejně jsem ráda, že jsem jim věžičku ukázala. Je to takové prima místo, a ten zajímavý, obrovský hodinový stroj s balvany místo závaží!

Večer jsem okřikla Běďu, který na Francouze volá: "Louiii!" To si nemá dovolit. Právě proto, že je to zajatec, má mu říkat zdvořile jako já: "Monsieur." On má někdy takové pitomé panské způsoby. Dojičkám dal na pivo a byl pyšný, že mu řekly: "Hoch soll er leben!" Já se za něj v takových chvílích vždycky stydím.

28. srpna 1942, neděle, Úlice

Prázdniny pomalu končí. Patejdl i Béd'a byli zaražení a smutní. Zalévali jsme s Francouzem pařníky a on se divil, že uzdvihnu konev i pařníkové okno. Pak jsem mu ukazovala hrachory. Ptal se mě, proč nemám dnes připnutou kytičku. Řekla jsem mu, že k červenému svérázu se hodí jen kopretiny a ty teď nekvetou.

Byli jsme se s Patejdlem koupat ve Flussteichu. Koupaly se tam také Slovačky, ale na druhé straně rybníka, kde je mělko. My byli u stavidla, protože umíme plavat. Slovačky měly trikotýnová kombiné, která, když se namočila, byla průhledná tak, že vypadaly jako nahé. Při tom si na mě ukazovaly, že mám plavky s nahými zády. Já jsem si o nich myslela, že jsou nestydaté, a ony totéž o mně. Pak tam přišli Francouzi, Slovačky začaly plácát do vody a ječet, no bylo to takové nějaké...

Jenda Čech říkal, že ví o louce plné ocúnů. Zítra se tam půjdeme podívat.

1. září 1942, Úlice

Francouz dnes přinesl ilustrovaný časopis, který dostal v balíčku. Byly tam fotografie květinových polí u Nice a Grasse. Celá pole narcisů, kosatců, levandulí a růží. Vyrábějí se tam ty báječné francouzské voňavky. Moc bych to chtěla vidět. Prohlíželi jsme si časopis s hlavami u sebe a bylo mi to moc příjemné. A když jsme se dotkli rukama, bylo to takové, že to ani nemohu říci. Stydím se za to.

2. září 1942, Úlice

Dnes jsem vstala pozdě, až v osm hodin. Zdálo se mi totiž něco krásného, a tak jsem to chtěla dosnit. O L. Od strýčka jsem dostala padesát marek, prý za práci. Byla jsem moc překvapená a nevěděla hned, co říci, tak jsem byla dojatá. Vždyť mě tu strýček živí a já se jen snažím svou prací alespoň trochu odvděčit.

4. září 1942, Úlice

Byli jsme se se strýčkem vykoupat u kotěšovské cihelny. Voda v rybníce byla teploučká a nikde nikdo. Slyšeli jsme chrápat srnce.

Odpoledne se přihnala bouřka, kterou jsme už dlouho čekali. Schovali jsme se s Francouzem v malém skleníku a mohli jsme si nerušeně povídat. Řekla jsem mu, co jsem už dlouho chtěla říci, totiž jak nás Francie hrozně zklamala v osmatřicátém roce. Co to bylo za hrůzu, když ustupovala naše armáda, zrazená a ponížená. Vojáci se opírali o pušky a jeden trpce říkal, že jsou papírová armáda. A jak pak projížděli vesnicí utečenci od hranic, s vozy naloženými haraburdím a ta spousta toulavých psů! V tu chvíli jsem Francouze a Angličany nenáviděla víc, než Němce. Němci byli naši nepřátelé vždycky, ale Francii jsme milovali. Poslouchal mě vážně a říkal, že se cítí vinný za tu radost, kterou měli, když se vrátil Daladier z Mnichova. Myslili, že nebude válka. Ale abych to trochu pochopila. Oni o Československu věděli strašně málo, zatímco válku dobře znali. Žil ještě jeho otec a tři strýcové, invalidé z první války. Francie v ní zvítězila, ale přišerně na ni doplatila. Všechno se jim zdálo lepší, než válka. Říkal: „Jak jsme byli nevědomí! Teď za to platíme.“ Byl z toho tak nešťastný, že jsem ho nemohla dál trápit. Dala jsem mu vdolek, a tak jsme mlčeli a jedli.

Po večeři jsme si se strýčkem povídali o jeho plánech. Chce vysázet skupiny volných květů všude po parku, nejen u zámku. A do luk vysadit další spousty narcisů a krokusů, aby tu pořád něco kvetlo.

V devět přišly Slovačky na jakési dožínky s obrovským věncem. Strýček řekl, že s ním musím jít dolů, protože jiná paní domu tu není. Mně je při takových příležitostech vždycky hrozně trapně, ale kvůli němu jsem šla. Slovačky krásně zpívaly a pak přednášely nějakou řeč a my jsme tam tak pitomě stáli. Myslím, že ani strýčkovi t nebylo milé. Pak jsme se vrátili do jídelny a on mi vyprávěl o Madeiře. Říkal, že když jeli na tenisové turné do Kapského Města, že se stavili na Madeiře, a že to byl nejkrásnější zážitek ze všech jeho cest. Jeli lodí a najednou se před nimi objevil ostrov s vysokými horami a pod nimi město celé v květech. Ulice byly dlážděné malými oblázky a jezdily po nich takové saně tažené voly. Chtěla bych cestovat!

Dostala jsem dnes propustku. Sláva, můžu do Plzně! Pojedu jako k zubaři a budu moci navštívit mamičku.

5. září 1942, Úlice

Přehazovali jsme s Francouzem kompost a on mi vykládal o svém životě. Nebyl už dlouho doma, protože po dvou letech vojenské služby začala válka a domů už ho nepustili. Seděli na Maginotově linii, strašně je bombardovali, oni tam pořád čučeli a Němci už zatím byli v Belgii a pak v Paříži. Jeho jednotka se chtěla dostat do Švýcar, ale všechny je zajali. Říkal, co to bylo za zmatek, že neměli munici ani jídlo.

Němci je pak vezli v dobytčácích, bez jídla a vody, až je úplně vyčerpané vyložili v Plešnicích. Pak dělali v Pňovanech v lese, ale dařilo se jim tam bídne. Neměli oblečení, v zimě chodili s nohama obalenýma hadry. Jednou v lese našli zmrzlou lišku a chtěli ji sníst, ale nešlo to. Tak strašně to prý smrdělo. Červený kříž ještě nefungoval, z domova neměli zprávy.

Pak ale začali na frontách padat Němci a zajatci byli potřeba na práci do selských statků. Tak jsou teď zamčení v lágru je jich dvanáct v místnosti se zamřížovaným oknem, hlídač je ráno vypustí do práce a večer zase zamkne. Jedí tam, kde pracují, a tak se jim vede lépe.

Večer přišla Božena, Spito a Sepp. Sepp mi vysvětloval, že k Němcům ho přihlásila babička, že on za to nemůže. Úplně jsme se ale odcizili.

14. září 1942, Úlice - Plzeň

Ráno jsem jela do Plzně za mamičkou a paní Bourová mě vyprovázela s Jájou. Na nádraží jsme viděly asi patnáctiletého kluka s těma nejkrásnějšíma a nejsmutnějšíma černýma očima, jaké jsem kdy viděla. Paní Bourová usoudila, že nemá německý „ksicht“ a oslovila ho česky. Nic nerozuměl a opakoval jen: „Griechisch.“ Do vlaku ho nevzali, průvodčí říkal, že ho přes hranice stejně nepustí. Teprve v Plzni mi došlo, co to říkal. Byl to Řek! Kde se tu asi vzal? Ještě vidím ty jeho zoufalé, zaslzené oči.

Na zastávce v Plzni na mě čekal Pavel Patejdl a šli jsme k strýci Bedřichovi. Malá Emička je moc roztomilá a krásná. S mamičkou přijela i Dida, tak jsem měla velkou radost. Povídaly jsme a povídaly.

Dozvěděla jsem se hrozně smutnou zprávu, že zemřel Jára,

Didin kamarád, na tuberkulosu. To je strašné. Bylo mu jednadvacet let a byl to vedle Horníčka nejlepší herec v našem plzeňském avantgardním studentském divadle. Miloval kdysi Didu a já jsem ho ve dvanácti hrozně uctívala. Moje první dětská láska to byla. Do Úlic jsem odjížděla s hrdlem staženým lítostí. Kdybych jen mamičku zase brzy uviděla!

16. září 1942, Úlice

Trhali jsme rajská jablíčka a byla jsem strašně smutná, že nemůžu být s mamičkou pořád. Cestou domů jsem zlomila dřevák a Francouz se mi nabídl, že mi udělá nový. U nich se prý dřeváky pořád ještě nosí.

17. září 1942, Úlice

Ráno mi přinesl Francouz krásně udělané dřeváky i s takovým páskem k tomu. Byla jsem moc ráda, ale nevím teď, co mu za to mám dát.

Odpoledne jsem se strýčkem pracovala na spáleništi. Prořezávali jsme břízky. Brání mladým smrčkům, které jsme zasázeli, v růstu.

Před lety tu byl hrozný lesní požár, z dálky jsme viděli, jak plameny šlehají až nad stromy, které hořely jako svíčky. Vrcholky s praskotem odletovaly jako obrovský ohňostroj. Nedalo se to uhasit, ani hasiči, ani armáda nic nesvedli. Vítr nakonec obrátil horký vzduch nad požářištěm a hnál plameny zpět. Bylo mi tehdy devět let a hrozně to na mě zapůsobilo.

To místo je teď krásné, břízky, vřes, zeměžluč, ale je nějaké zakleté. Na jaře sem shodila první anglická letadla bomby, nikdo nevěděl proč. Jsou tam teď veliké krátery.

Večer jsem se dozvěděla, že ten řecký chlapec ze zoufalství skočil pod vlak. Nikde ho nechtěli nechat nastoupit.

18. září 1942, Úlice

Dopoledne jsme byli na mrkvi. Strašná dřina. Se svačinou jsem si lehla k jasanu do parku. Kolem kvetly žluté helianthusy, zlatobýl a podzimní astříčky ve všech fialových odstínech. Nade mnou bylo modré nebe a červené kuličky dřívějšálu a jeřabin. Bylo mi tak dobře ze vši té krásy na světě, a přitom tak smutno.

Pozorovala jsem, že Anda i Grettl se začínají mračit na to, jak dobře si rozumím s Francouzem. S Andou je to těžké, když si vezme do hlavy, že dělám něco špatně, je to pro ni dobrý důvod, aby na mě byla zlá. Tentokrát to ale vadí víc Grettl, viděla jsem, jak se kolem Francouze točí. Má to těžké, mužští tu žádní nejsou a jí je dvaadvacet, tak právě na vdávání. Až se vrátí chlapci z války, budou tu už mladší, odrostlá děvčata a ona se bojí, že se na ni nedostane. Je na nejlepší cestě zahořknout, jako Anda. Přitom Grettl nemá taková zatrpklá ústa jako Anda, ani takovou zlost v srdci. Má čistý, dětský obličej, je taková kulatá a cape jako kachnička. Má ploché nohy a při práci ji bolívají. Je nemanželská a ve vsi jí to dávají pocítit. Její maminka kojila Didu, když byla mamička nemocná, a to jí přeci jen dává nějakou důležitost. Patří už k nám do rodiny, proto u nás taky zůstala i za války.

21. září 1942, Úlice

Dělala jsem pohřební kytici, celou bílou, pro syna Paškové. Bývala tak nadšená Hitlerem a teď pořád pláče. Dala jsem tam achiley a bílé podzimní astříčky, uprostřed kříž z cínií, hledíků a aster. Přes to byl asparágus plumosus. Byla hezká. Francouz se na ni přišel podívat.

23. září 1942, Úlice

Nakládali jsme zelí do beden a vážili. Pracovala jsem s Francouzem a on mi povídal o svém dětství. Je z jihu Francie, a když byl malý, bydlili s dědečkem, který měl malé hospodářství. Měli na venkově moc práce a on se od malička staral o dobytek. Ve dvanácti letech udělal zkoušku a tím pro něj skončila škola. Pak se přestěhovali na předměstí Paříže a otec si tam pronajal koloniál s výčepem. Vařili pro dělníky a celá rodina moc těžce pracovala. On rozvážel, ve svých dvanácti letech, mléko s vozíkem a mulou. Když mu bylo šestnáct let, umřela mu maminka na kostní tuberkulosu. Stonala dlouho, chudinka, a tatínek po její smrti začal pít. Všechnu ženskou práci dělala jeho osmnáctiletá sestra Simone. Když si to představím, ona byla stejně stará jako já teď! Nikdy prý neměli volno, ani v neděli ne. Navíc přišla krize, tatínek byl dobrák, dával na úvěr a už to nemohl utáhnout. Položil se. Simone se vdala, druhá sestra byla ještě v internátě a on rozvážel s autem sýry. A pak už šel na vojnu. Zkusil si dost a dost. Dívala jsem se, jaké má tmavé kudrnaté vlasy. Dal mi hrušku.

Doma jsem měla dopis od mamičky. Píše, že Jirku a Božu zatkl gestapo. Takže to zatýkání příbuzných lidí, co jsou v emigraci, už je tady. Byla jsem tak zničená! Teď už nejsem. Myslím si, že co má přijít, to přijde.

24. září 1942, Úlice

Poprvé byla v noci opravdu zima. Přes den je slunce, veliký vítr a obloha bleděmodro-tmavošedá. Hezké počasí. Kopali jsme mrkev s Francouzem, je mi s ním moc dobře. Zítra se stěhuji ze svých pokojů. Bude tu bydlet německá lesná. Co se dá dělat. Francouz mi přinesl krásné nové dřeváky. Taky mi ukazoval krabičku, kterou vyřezal po večerech jeho kamarád, pro svou ženu. „Souvenir 1942. Je pense a toi toujours, Josefina.“ V zahradě kvete jablono!

1. října 1942, Úlice

Strýček se vrátil z Prahy v nemluvné náladě. Tak nevím. Možná nějaké starosti. Nakonec mi nespravedlivě vynadal kvůli Francouzovi. Strouhala jsem v kuchyni mrkev a on byl nahoře v saloně. Anda šla zrovna do špajzu, když přišel pan Klásek. Nic neřekl, ale za chvíli mě strýček, dost podrážděně, volal domácím telefonem, jak to, že jsem sama s Francouzem v kuchyni a co tam vůbec dělám, ať jdu hned nahoru. Zůstala jsem jako opařená. Kdoví, co mu pan Klásek napovídal? Nahoře mi rozzlobeně řekl, že ví, že se kolem mě Francouz točí, že to vidí i jiní lidé a že to musí přestat. A jestli ne, tak z toho vyvodí důsledky. Zůstala jsem jako opařená. Nemohla jsem vůbec mluvit, jen slzy mně kapaly. Vždyť jsem nic zlého neudělala! On si snad myslí, že jsem se do Francouze zamilovala! Ale to není

pravda, vždyť já na něho nemám ani myšlenku! Je to přece cizinec, do cizince se nikdy nezamiluji. Nikdy! Vidím přece tu hrůzu mezi Čechy a Němci. Jak to jen mohl udělat, a ještě před panem Kláskem!

Jája dnes našla fialky. To je ale divný podzim.

2. října 1942, Úlice

V zahradě jsem dělala kytice a přemýšlela při tom. Láska mi vůbec nic neříká. Přátelství, to znám, to je to nejkrásnější mezi lidmi. Louisovi jsem raděj nic neřekla. Strýček byl na mě večer zase milý, tak tomu nerozumím.

12. října 1942, Úlice, Plzeň

Konečně je mrkev sklizená. Dostala jsem propustku do Plzně. Dopoledne jsem chovala roztomilou Emičku, která na mě jukala z peřinky. Odpoledne v kině, večer v divadle na Benátské maškarádě. Úplně mě to otrávil. Budu jezdit v sobotu na anglické hodiny k slečně Glesingerové. V Plzni jsem si koupila nová péra do zahradnických nůžek.

15. října 1942, Úlice

Trhala jsem s hajným javorové semeno. Foukal ostrý vítr a celý strom se houpal. Měla jsem hrozný strach, ale styděla jsem se to přiznat. Nakonec pode mnou praskla větev, ale při pádu jsem se stačila zachytit. Nic příjemného to nebylo. Slezla jsem celá roztřesená a rozsypané semeno sbírala v listí.

Odpoledne byli v zahradě Rusové, tisknou ruku strašně silně a dlouho, takže člověk neví, co má dělat. Navíc se s nimi člověk nedomluví. Pracovali jsme až do tmy, když na nás vyběhla paní Broschová: „Co tu ještě rocháte?“ křičela. V tom uviděla strýčka a v tu chvíli bylo ticho. „A hergot,“ řekla. A zase ticho. Před strýčkem každý ztichne.

Paní Broschová teď bydlí v bytě hlavního zahradníka. Tím býval pan Boura, ale že je Čech, tak ho sesadili a Brosch se stal hlavním zahradníkem. Jenže pak Brosch narukoval a zahradu zas vede Boura. To je jako s hajnými. Lesní a nadlesní nesměli být Češi. Tak se sesazovalo a povyšovalo, měnily se služební byty a nakonec českým hajným i strýčkovi sebrali pušky. Byli pro smích všem zajícům. Teď jim pušky museli zase vrátit, protože Němci šli do války a někdo zvěř střílet musí. Strýček si teď dělá všechnu lesní práci sám s českými hajnými.

Anda mi odpoledne přinesla na zahradu horké kakao. Nevím, co ji to zas popadlo. Bylo mi trapně.

17. října 1942, neděle, Plzeň

Dostala jsem propustku do Plzně a jela jsem za mamičkou. Byla jsem tak šťastná! Chtělo se mi plakat a smát se zároveň. Šly jsme do Besedy na Dvořákovo Rekviem a bylo to nádherné. Tekly mi slzy a držela jsem se mamičky za ruku.

18. října 1942, Úlice

Dojela jsem dopoledne domů a jen jsem se zavřela ve svém pokoji a brečela a brečela. Mamíčko moje drahá, jsem bez tebe tak

sama! Usnula jsem z toho, ale po probuzení to nebylo lepší a kdykoli si na mamičku vzpomenu, hned mi zas tečou slzy. Uklidnila jsem se až v zahradě. Chrysanthemy se nám tak krásně vyvedly! Hlavně dvě jsou krásné, jedna hnědo-oranžová a druhá žlutá, „Zwergsonne“ se jmenuje. Ve čtyři pro mě přišel strýček a šli jsme vyrýpávat malé javůrky. Jmenují se javor mléčný čili „Spitzhorn“ a javor horský čili „Berghorn“. „Nadřípali“ jsme jich šest set. Přebírali jsme je a v zahradě je pak zakládali do mechu.

Zítřka budeme řezat jiřiny, aby nepomrzly. Šel kolem Franz Uhl a plakal. Narukuje. Bylo mi ho líto.

Neodolala jsem a ty dvě chrysanthemy jsem vyrýpla a zasadila si je do hrníčků od maminky. V krbu mi hoří oheň, na stole mám chrysanthemy a svítí na ně žlutá lampa. Daří se mi nádherně. K večeri jsem se převlékla do kostkované sukně, bílé blůzy a tmavomodré jupičky.

20. října 1942, Úlice

U večere jsme četli Frankovu řeč proti emigrantům a inteligenci. Strýčkovi stoupl cukr.

29. října 1942, Úlice

Kaštane můj milý, jak jsi se krásně oblékl! Když vstávám, zdá se mi, že mám před oknem horu zlata. Bože, co je to za krásu! Okno má žlutý přísvit a pod stromem je zlatý koberec. Do zahrady musím prošustit listím.

Zikmund, vrchní správce z Pňovan, přišel do zahrady, chtěl mi podat ruku. Děkala jsem, že si zrovna oblékám zahradnické rukavice. Když pořád tak stál, podala jsem mu ji, ale v obrovské rukavici. Bezradně se na ni zadíval a odpochodoval. Je to poturčenec, měl českého otce, ale dělá teď kdovíjakého Němce. Já vím, co si myslí. Vy jste byli páni před válkou, já jsem dnes. Hlupák.

30. října 1942, Úlice

Ještě nemrzlo a zlaté listí parku se odráží od tmavé hradby lesa. Je to krásné a zvláštní, jako v pohádce. Zašívala jsem u krbu a přemýšlela. Já jsem vlastně šťastně narozený člověk. Především mám tu nejhodnější mamičku pod sluncem, dvě nejmilejší sestry a bratra, kterého si mohu brát za příklad a který u mě má otcovskou autoritu. Jsem nejmladší, tak se hlouposti, které provedu, tak přísně nesoudí. Jsem zámecká a pracuji s dělníky. Můžu si vybírat to lepší z obojího. V Úlicích je tak krásně a tak ticho. Strýček je na mě hodný a Anda se o mě stará jako o vlastní. Navíc se teď učím anglicky, tak ani nemám pocit, že tu v duševně zakrním. Kdyby se mi neměl život líbit, tak už nevím, komu by se líbit měl.

1. listopadu 1942, Úlice- Praha

Odjeli jsme se strýčkem do Prahy. Všichni nás už čekali na nádraží a povídali jsme si až do půl jedné v noci. Dnes jsme byli u Petrýsků. Předváděla jsem egyptskou princeznu, prase, přežvykující krávu a odlétající čapí mládě. Zkrátka celý svůj repertoár. Dostala jsem krásné tmavomodré taftové šaty s krajkovým límečkem, které jsou Mančince už malé. Styděla jsem se je přijmout, ale nedalo se odříct. Mám z nich děsnou radost, jsou úžasně krásné.

4. listopadu 1942, Praha

Byla jsem s tetičkou Vlastou v obchodě a večer v divadle na Krysaři a Satyru od Bořkovce. Krysař se nám líbil, Satyr byl příšerný, mohla jsem se usmát.

5. listopadu 1942, Praha

S mamičkou pídily ve městě po něčem na zub, ale nedostaly jsme nic, ani kus chleba. Úderem deváté večer k nám přišel pan doktor Kubát s Karlem a přinesli novinu o Africe.

7. listopadu, Praha-Úlice

Ze Strnadova zahradnictví jsem si přinesla celou sítku chrysanthemových matek. Mají nádherné skleníky. Přišly mě navštívit holky ze školy a vyprávěly mi, co se děje ve třídě. Byla to legrace. A pak už jsem odjížděla. Když se vlak rozjel, mamička se mi ztratila mezi lidmi, ani zamávat jsem jí nemohla. Bylo mi hrozně smutno.

8. listopadu 1942, Úlice

Dozvěděla jsem se z rádia, že Američané se začali vyloďovat na severním pobřeží Afriky, u Alžíru.

17. listopadu 1942, Úlice

Probudila jsem se a všude bylo bílo. Svítí slunce. V okně mám vázu žlutého listí a to proti sněhu prosvěcuje jako motýlí křídla. Na stolku mám talíř plný jablek, hrušek, ořechů a také jeden perník. Dělal jsem věnec pro pana Uhla. Před měsícem narukoval. Prosila jsem pana zahradníka, aby mi dal jednu myrtilku na zasazení. Nedal mi nic, prý mi všechno uschne, ale to není vůbec žádná pravda. Úplně mi zkazil náladu. Ale já vím! Jsme už čtyři dny u Tobruku!

19. listopadu 1942, Úlice

Venku pořád sněží, všechno je bílé. Ležela jsem až do devíti, protože mi Grettl nezatopila. V zahradě se nedá pracovat. Učím se anglicky a plazy. Dějepis jsem přečetla až k prvním lidem. Měla jsem příšerný sen o mamičce a nemohla jsem se z toho celý den vzpamatovat.

V Plzni jsou policejní razie a mluví se o stanném právu. V lese totiž našli zastřelené dva německé vojáky.

23. listopadu 1942, neděle, Úlice

Byla jsem se strýčkem v Plzni a šla jsem na hodinu angličtiny. Byla hrozná vánice a přijel pro nás kočár s těmi černými koňmi s bílou lysinkou. Přikryli jsme se dekami a já jsem si zachumlala ruce do štuclu. Jela jsem jako princezna. Cítím se se strýčkem vždycky tak jistě a bezpečně!

V posteli jsem četla *Vojnu a mír*, kterou jsem si přivezla z Pňovan. Je to nádherné.

3. prosince 1942, Úlice

Byla jsem s panem zahradníkem v Plzni nakoupit umělé květiny. Potřebujeme jich pořád víc, Němci pořád padají. U

Stalingradu musí být hrozná zima. Večer jsme se strýčkem poslouchali Dvořákův Koncert pro čelo a orchestr. Hrozně se mi to líbilo. Pak ještě Z mého života.

9. prosince 1942, Praha

Ráno jsem si uvědomila, že je mi osmnáct let. Ten poslední rok ale utekl! Kde jsou moje předsevzetí?

Předevčírem jsem vstávala k rannímu vlaku do Prahy a jela saněmi zahalená až po oči v kožešině. Viděla jsem jen uši bílého koně a jinovatku na stromech. Ve vlaku jsem dostala tu svoji odpornou sennou rýmu. Z čeho ale, když žádné seno není?

Večer přišly první návštěvy, dopoledne další, odpoledne další a večer taky. Kubátovi mi přinesli knihu, láhev vína a Karel moc příjemnou voňavku. Od maminky jsem dostala Mánesovy Květiny, od tety Vlasty kapesníčky, tetička Ella mi dala dva páry punčoch a strýček Bedřich sto korun. Měla jsem radost.

Pak jsem byla u Čepků na obědě, to bylo hezké, mám moc ráda bratra Pavla. Odpoledne jsme byly doma s maminkou, obě jsme pokašlávaly.

Dida chodila až večer, celá jakási nešťastná. Byla jsem u ní v kursu a dělala jsem žačku. Ptala jsem se, jaká je Dida učitelka, a všichni žáci ji chválili. To byla psina.

14. prosince 1942, Úlice

Jela jsem domů nacpanou třetí třídou, kde byli samí povídaví lidé a dost zábavy. Jeden mladík mi pomohl s kufrem. Jen jsme ale přešli přes hranici, Češi vystoupili a lidé začali dělat všelijaké narážky na to, že jsem Češka, vráželi do mě a strkali mě. S úlevou jsem vystoupila. Strýček už mě čekal v kočáře. Večer jsme si pouštěli Madame Butterfly a plánovali, že zítra zasadíme chrysanthemové matky a začneme mazat stromy proti škůdcům. Rozkvetla mi barborka.

18. prosince 1942, Úlice

Dárkům není konce. Přišel Francouz a přinesl mi jedlé kaštiny, že mi je posílá Marcel. Poslala jsem oplátkou umělé květiny, protože Marcelovi se hrozně stýská po jeho ženě a chtěl si jimi ozdobit její obrázek.

24. prosince 1942, Praha

Jela jsem do Prahy nabalená jako mezek, samozřejmě zase s rýmou a bolením v krku. Měla jsem dva kufry, síťovku a pugéty, ale ve vlaku mi jedna řečná paní hned přiřikovala milého pána bez balíčků, který mi se vším pomohl.

Pak zase chodily návštěvy a s Emilem Petrýskem jsme se dohodli, že si budeme říkat křestním jménem, ale vykat. Zdobili jsme spolu stromek a místo cukroví jsme do staniolu dávali knoflíky od bratrovy vojenské uniformy. Dostala jsem od Pavla koženou čepičku, od maminky šaty, od strýčka Pavla látku, od Didy vlastnoručně pletené rukavice, od Petrýsků kožené rukavice, pak ještě knížku, mýdlo, kapesníčky, konvalinku a strýček Bedřich mi dal dvě stě korun. Mamince jsem vyšila dečku a Didě koupila barvy na porcelán. Maluje s nimi rozkošné dětské nočníčky. Měla jsem hroznou rýmu a velkou

radost. Dida šla na půlnoční s panem redaktorem Matulkou. Moc o něm básní.

25. prosince 1942, Praha

Měli jsme deset lidí k obědu. Odpoledne jsme se vypravily k Heidlerům na tradiční svačinu. Bylo to tam takové divné. S Didou jsme šly brzo pryč, protože jsme měly čekat na nádraží Sylvičku z Brna. Vlak měl zpoždění, a já jsem se tam seznámila s jedním železničním zaměstnancem, který mě zval na schůzku.

Petrýskovi mě pozvali do Prozatímního divadla, kde jsem ještě nikdy nebyla. Naštěstí jsem se v tramvaji seznámila s nějakým mladíkem, který mě tam dovedl. Hrál Saša Rašilov, jmenovalo se to Spáč a bylo to hrozné. Večer byl u nás Didin Matulka, hrálo se divadlo, Dida tančila a já také. A pak jsem zas dělala čapí mládě a prase. Pak jsme hráli na pravdu a Emil mi poradil, ať se někoho zeptám, kdo je mu ve společnosti nejnesympatičtější. Zeptala jsem se jeho a on mi řekl, že ten, kdo dává takové protivné otázky. To jsem to dostala. On se mi trochu líbí, ale nevím to určitě. Zítra jdeme bruslit.

29. prosince 1942, Praha

Ráno jsme byly s mamičkou u Beladů a obědvali jsme u Černého koně s Mančinkou Petrýskovou. Jenže ona vykládala, že s Didou bereme na její bratry a pak si šla oběd sama zaplatit, přes to, že ji mamička pozvala. To se nedělá. Mamička to ale všechno přešla mlčením. S Kubátovými jsme byli na filmu Příjdu hned a doma jsme našli zábavu v plném proudu a plno lidí. Vojta mi tak divně tiskl ruku, ale to nesmí nikdo vědět. Bratr Pavel mi říkal, že jsem nějak zkrásněla, ale to bylo asi tím, že jsem se tajně, nenápadně, trošilinku namalovala.

Fotografie

Béďa

Panský dům v Uhlicích zvaný zámek

Robert Dábel, Louis a André

V zelinářské zahradě

Vlasta s malou Emmou

Vlasta v zahradě

Luis Laval

Francouzští zajatci

Vlasta a Louis v r. 1945

Vlasta

1945

Deník z roku 1943

5. ledna 1943, Praha

Měli jsme návštěvu, strýce Emericha, ve střízlivém stavu. Vypadá hrozně. S Didou, které to moc slušelo, jsme šly na led, a večer jsme odstrojovali stromeček s tím hnusákem Edy Macháčkem, kterého nikdo nezval. Pomáhal nám Karel.

Budu mít krásné šaty. Černé, sametové, s bílým límcem a manžetami, jako měla Greta Garbo ve filmu Královna Kristýna. Matulka si konečně získal mamičku, která byla dost zdrženlivá.

Jeden Didin kamarád jede studovat medicínu do Německa, když nám vysoké školy zavřeli. Nevím, co si o tom myslet. Je to divné, že chce studovat za každou cenu. Vyčítali mu to, ale on říkal, že svému národu bude víc platný jako lékař, než jako totálně nasazený.

9. ledna 1943, Praha

Ve čtyři hodiny mi slečna ze salonu přinesla nové sametové šaty, které mi mamička nechala ušít z Didiny dlouhé kapuce, kterou před válkou nosila do tanečních.

Večer jsme šly k Baronovým, kam se mi vůbec nechtělo, ale kvůli těm šatům jsem šla. Přivítali nás a vedli řadou nádherných pokojů. Uprostřed jednoho stála kamélie, snad dva metry vysoká. Měli jsme takovou v Úlicích, strýček Pavel ji dostal od jedné obdivovatelky, když ještě závodně hrál tenis. Seděli jsme na nízkých kanapátkách a na stole stál škopíček snad s dvaceti žlutými tulipánky. Po nás přišli Petrýskovi a bratr Pavel s Alenou. K jídlu byly tři druhy chlebíčků a pečivo. Pak teprve přišla milostivá paní, ať jdeme do jídelny na trochu polévky.

Panebože to byla žranice! Hovězí polévka, bujón, byla podávána v šálku, tak každý zoufale manipuloval se servítkem. Pak přišly veliké stříbrné mísy s tenounce nakrájeným telecím a studeným jazykem v aspiku. Majonézový salát s pravou majonézou! Pilo se pivo, červené i bílé víno, co kdo chtěl. Pak přišel moučník a na něm byl kopec opravdového sněhu z bílků. Muselo to být nejmín z dvanácti vajíček a káva byla také pravá. Baronovic mají největší obchod s látkami v Praze, tak ještě pořád mají za co vyměňovat. Jsou to takzvaní přátelé Petrýskových, kteří mají velké uzenářství. S Petrýskovými nás zase seznámila teta Vlasta, protože pan Petrýsek k nim v Rusku chodil na návštěvu. To byl ještě pan Petrýsek mladý a oni hrozně bohatí. Za revoluce o všechno přišli a on jim pak tady pomáhal, jak se dalo. Paní Petrýsková se z Baronových může zfamfrnět. Má zato, že jsou na vyšším společenském stupínku, než oni, ale Baronovi jsou zase takhle maličci před Beladovými. Paní Beladová je vdova po nějakém známém staviteli nebo po kom a je zas celá nesvá před mamičkou, která kromě panského vychování nic nemá. Všichni chtějí být hrozně fajnoví a vytahují se před sebou. Paní Petrýsková je na mě moc milá, ale když jsem ji viděla poroučet jejich panské, to se mi obracel žaludek. Nebýt těch nových šatů, nešla bych k nim.

Pak přinesli chartreusku, koňak, slivovici, griotku, gin a šampaňské. Nevěřila jsem svým očím. Tančilo se. Nejlíp tančí strýček Pavel. Dobře vede a člověk hned ví, jakou chce udělat figuru, ale Jirka

Baron je děsný, člověka k sobě hnusně tiskne, že ani chodit nemůže. S Emilem jsme zas mluvili o honitbách a bavila jsem se.

13. ledna 1943, Praha

Dostala jsem od strýčka Pavla jeden z jeho typických lístků:
Drahá Vlasto, oznamuji Ti, že máš u tety Elly propustku s platností do dvacátého prvního dubna 1943, takže Ti nezbývá nic jiného, než se vrátit do Úlic.

Líbá strýc Pavel

17. ledna 1943, Praha

Jeli jsme s Petráčkovými do Rožmitálu a navštívili Muchkovy, Lízlovy a Antošovy. Paní Petráčková mě před tím doslova dovlekla k holiči a nechala mě naondulovat. Holička mi spálila celý pruh vlasů! Pak mi ještě koupila korále a dovlekla mě k nim na svačinu. Zuřila jsem, cítila jsem se nesvobodná a nešťastná. Nesnáším, když o mě milostivá paní pečuje. Nevěděla jsem, co dělat. Bylo to hrozné.

Druhý den jsme se s Didou vracely z Rožmitálu vlakem, bylo nám zima a jízda byla nekonečná. Strašně utrmácené jsme dorazily domů, ale mamička byla někde pryč. Kubátovi se o mě dojemně starali, dali mi bačkory, zahřáli ruce a dali voňavku, takže jsem se pak už cítila dobře. K večeři pro nás otevřeli výborné sardinky. Takovou vzácnost!

21. ledna 1943, Praha

Ustříhla jsem si vlasy. Fik a kudrlinky byly pryč.

4. února 1943, Praha

Nevím, co to je, ale město mě tak nudí, že je to hrozné. Nenávidím někdy i městské lidi s jejich věčným shonem po společnostech a úplným nepochopením všech životních krás. Pro mě teď není nic horšího než ty společenské hovory. Mám jich už nad hlavu. Slyšela jsem v rádiu Koncert pro violoncello a orchestr č.4 Antonína Dvořáka. Ta nádhera.

11. února 1943, Praha

Odjížděla Stella. Naštval mě Karel, protože nechal Aninku vléct těžký kufr. Bylo to nekavalírské a ošklivé, on si asi myslí, že když Aninka slouží, může všechno oddřít. To mu nedaruju. Vzpomínám na Louise, jak pomáhá každé ženě, mladé nebo staré, paničce nebo služce. To mně u něho strašně imponuje.

15. února 1943, Úlice

Jsem zpět v Úlicích, na plicích prý nic nemám, ale ležím zas s teplotou. Mamička jela se mnou až do Plzně, a když jsem jí mávala na nádraží z vlaku, jel okolo celý transport totálně nasazených do Říše. Kluci mysleli, že mávám jim, tak na mě volali: „Ahóóój, děvče“. Úplně mi zatrnulo při pohledu na ně. Bože, Bože, to je hrozné.

16. února 1943, Úlice

Se mnou je to těžké. V Praze se mi stýská po Úlicích, sotva jsem v Úlicích, už se mi zase stýská po mamičce. Mamičko, mamičko,

ty vůbec nemůžeš tušit, jak moc tě mám ráda. Ráno jsi telefonovala, jak se mi vede, a já jsem říkala, že krásně, abys neměla starost. Jenže jsem nemocná a ty jsi moje všechno. Ach mamičko moje zlatá. V trubicích mi píská strašně moc. Pan Klásek mi přinesl jeden čokoládový bonbón, který mamička od někoho dostala, nesnědla ho a poslala mně. To neměla dělat, já o to víc brečím. Mamičko, mamičko, mně se tak stýská, ale nic ti nenapišu a budu dělat statečnou.

18. února 1943, Úlice

Pořád ležím a ráno se vzbouzím úplně zpocená. Přišlo mi zas povolání na pracák, tak mi to vysvědčení od našeho pražského doktora moc nepomohlo. Napsal mi takových nemocí, jako bych měla každou chvíli umřít. Jenže mně je opravdu špatně, já do Štětína do fabriky prostě nemůžu!

Byla jsem tady u doktora Raymana, ale ten mi řekl, že mi nic není a že je to pro mě čest moci pracovat pro Říši. Že nic nebrání tomu, abych do toho Štětína jela. A nemám si myslet, že bych mohla pracovat tady u strýčka. To prý také nejde. Ten se pane změnil! Pitomec jeden, nácek odporný. Však mně byl protivný už před válkou. Jak byl na mamičku líbezný pořád se kolem ní točil! Odporný chlap.

22. února 1943, Úlice

Trhala jsem ve skleníku špenát a modlila se u toho, abych už byla zdravá a taky abych nemusela do Říše. Pane Bože, věřím, věřím. Ale stejně jsem měla odpoledne teplotu. Sluníčko svítilo, bylo teplo a nakonec přišel Louis. Vyprávěl mi o divokých husách a přinesl knížku a jablko.

Nastěhovala se nám do zámku rentmeisterová i s dcerou Inge, že prý se ve svém bytě bojí náletů. Myslela si asi, že ji strýček večer pozve, aby seděla s námi, ale to se ošklivě zmýlila. Zalezla jsem brzo do postele, zase jsem měla zimnici.

Myslela jsem na Seppa, kterého jsem poprvé viděla bez nohy. Má ji ustřelenou vysoko nad kolenem. Plouhal se v parku o berlích, bledý a zničený. Takový to býval hezký a veselý kluk! A jak hrál volejbal! Je mi zoufale.

5. března 1943, Úlice

Dnes to bylo napínavé. Rentmeisterová se nabídla, že se mnou pojedje na pracák, do Stříbra a pokusí se mě přihlásit na práci do zahrady. Že jsou teď Sudety Říše a že bych vlastně jako v Říši pracovala, když je to podmínka pro čtyřiaadvacátý ročník.

Jely jsme kočárem. Oblékla si krásný kožich, který ukořistil její muž v Jugoslávii, měla pevně utažený drdol, odznak partaje a vysoké naleštěné boty. Je mi moc protivná, ale zase jsem byla ráda, že tam se mnou šla.

Na Arbeitsamtu byla hnusná ženská a hned na sebe s rentmeisterovou spustily. Hned na začátku nám řekla, že tam má několik anonymních udání na strýčka. Pak se ptala, co vůbec v Úlicích dělám a když jsem nemocná, jak je to možné, že mne velkostatek potřebuje na práci. Ale rentmeisterová má nějakou velkou moc, nakonec ji přece umluvila, takže to dopadlo dobře a budu pracovat na zahradě. Na rozloučenou mi ta úřednice vztekle řekla, že se přijde osobně přesvědčit, jestli opravdu pracuju.

Na úřadě byla také Máry Kalupka, ta je od nás, moc hezká holka s očima jak z modrého porcelánu a dlouhými blond vlasy. Její otec byl původem Čech, Chaloupka, nevím přesně, co se s ním stalo, snad odešel do Protektorátu a její matka, Němka, tu s ní zůstala. Pracovaly někde na statku, ale Máry se dala do partaje, vede místní BDM a teď dělá kariéru ve Stříbře v kanceláři. Je to zuřivá nacistka, a pronásleduje všechny ženské, které chodí s francouzskými zajatci.

Vyprávění

Teprve později jsem se dozvěděla, že na strýčka činily německé úřady nátlak, aby si vzal nějakou Němku, jinak že panství bez náhrady „převezme“ Deutsche Ansiedlungsgesellschaft. Zapsal si o tom v roce 1943: „Bylo mi dáno na srozuměnou, že by se velkostatek dal pro naši rodinu zachránit jen tím způsobem, kdybych se oženil s Němkyní a taková „eine richtige deutsche Mutter“ by se stala pokrevním poutem mezi mnou a Říší. Nemusím zvláště zdůrazňovati, že jsem ani chvíli neuvažoval o hledání vhodné Brunhildy za účelem uzavření tohoto politického sňatku. Snažil jsem se však jejich klamnou naději udržet a tím byl pro mě jiný sňatek vyloučen.“ Rentmeisterová o naléhání úřadů bezpochyby věděla, její muž byl na východní frontě, co kdyby? Navíc se jí strýček asi líbil.

8. března 1943, Úlice

Jela jsem ráno do Plzně pro umělé kytky a podívat se na psa. Ve vlaku byl asi devatenáctiletý voják, který se vši silou přemáhal, aby neplakal. Jel na frontu z dovolené. Bylo mi ho líto. V noci byl nálet na Norimberk, byla slyšet střelba.

13. března 1943 Úlice

Budeme mít pejska, strašně se na něho těším. Sázela jsem petunie a begonie a paní Bourová mě omylem zamkla ve skleníku. Musela jsem klepat na Louise, ale ten dělal, že mě nevidí a šel jako pryč. Musela jsem hodně prosit, aby mě pustil. Povídali jsme si pak při práci o osmatřicátém roce. Říkal, že tenkrát o Československu nic nevěděl. A smutně koukal. Jo, a teď, ve třiačtyřicátém koukáme smutně všichni. Jsem celá udřená ze zahrady, je to pořád stejné a nic mě netěší. Alespoň že už kvetou krokusy a sněženky. Mám jich na stolku plný džbáněk.

Zítra je neděle a pan Jenda mi řekl, že do Plzně přijede mamička. Moc se těším, ale mám ze shledání trošku strach, mám ji příliš ráda a vím, co se mnou zas bude dělat loučení.

28. března 1943, Úlice

Po obědě jsem vyjela na kole do parku. Louky jsou plné sasanek, kvetou krokusy, scily, primule, chianodoxy a fůra jiných kytek. Vrby nad rybníčkem mají zelené závoje a lýkovce opojně voní. Jsem šťastná a při tom je mi maličko smutno. Stýská se mi po mamičce a po sestřích, ale po městských lidech ani ne. Po Petrýskových a Baronových už vůbec ne.

31. března 1943 Úlice

Přišel voják Wehrmachtu, kterého nám sem poslali na zotavenou. Představil se mi v kuchyni, studoval prý medicínu a je svobodný. Pak tam přišel Louis a ten Němec pořád mluvil. Stála jsem tam jako tvrdé „y“ a nevěděla, co s ním.

Strýček nepřišel, tak jsem jedla v kuchyni, u velkého stolu, s německým vojákem. Louis seděl u toho svého malého a Němec mezi jídlem ukazoval fotografie, jak sloužil v Paříži. Nakonec vstal a šel ukázat Louisovi, jak se s kamarády fotili před Vítězným obloukem. Tomu muselo být divně.

5. dubna 1943 Úlice

Prodávala jsem a zalévala. Přišel také ten náš voják a chtěl koupit kytku. Říkal mi, že jsem „gut gemütlich“. No to se vůbec nedá přeložit. Ve slovníku je „gemütlich“ útulný, takže jsem asi dobře útulná.

Francouz mi řekl, že měl včera dvacáté sedmé narozeniny, tak jsem mu dala několik cukrlat, která mám od našeho Pavla. Vždycky si je strašně šetřím, protože se mi moc hodí.

9. dubna 1943, Úlice

Voják mluvil o válce. Říkal, jaká je válka hloupost, co kdyby měl například střílet na mne, ačkoliv mě nezná. No mně to o válce povídat zrovna nemusí, ale je vidět, že už začínají přemýšlet.

V posteli jsem četla Okouzlenou duši od Romaina Rollanda a jenom jsem se žrala. Hrozně mě rozčiluje ta nepřirozenost a přepjatost. Knihu jsem raději sklapla a přemýšlela, jak podivný život žiji. Ženské mi říkají slečno a já se snažím, abych dokázala pracovat jako ony. Nic to ale nemění na tom, že o šesté se celá umyju, převleču a večeřím pak v jídelně s malovanými stěnami u velkého stolu jen sama se strýčkem a Grettl nám posluhuje. Pak přejdeme do salónu, kde už hoří oheň v krbu, a pouštíme si desky. Strýček pokuřuje lulku a čte si, já zažívám, mlčíme a v zámku i v parku se rozhostí obrovský klid.

Pak odbijí hodiny dvanáct, obřadně se rozloučíme a jdeme každý do svého pokoje. Ráno mi Grettl přinese teplou vodu v umývadle, zatopí, já si vezmu tepláky, holinky a jdu do zahrady, jako Popelka, kterou první sluneční paprsky musejí zastihnout v jiné podobě.

13. dubna 1943, Úlice

Pikýrovala jsem ve skleníku, přišel tam voják a pořád se mnou začínal řeč. U strýčka byl pan Skřížovský. Bylo to příjemné posezení a já neprovedla žádnou hloupost. Pan Skřížovský je moc sympatický. patří mu sousední velkostatek a je to také Čech. Má stejné problémy jako strýček.

14. dubna 1943, Úlice

Nosila jsem vodu na zalévání v těch těžkých konvích na dvanáct litrů nebo kolik. Byla to dost těžká práce, ale já ji dělala ráda, kvůli ženským, že jako nemám žádné výhody. Bylo krásně, všechno světlounce zelené, holé křoví mělo nad sebou obláčky zeleně

nadechnuté a angrešt a rybíz vrhaly už jakýs takýs stín. Sázeli jsme pak kvetoucí pomněnky a macešky kolem zámku. Je to moc krásné. Přišel tam voják, stál nad námi a díval se nám do ruky. Mně pořád s důrazem opakoval: „Vergi/3/meinnicht“, aby mi to jako došlo.

20. dubna 1943, Úlice

Vojáka mám pořád v patách. Nemůže za mnou jen nahoru do pokojů a někdy mu ujedu na kole. Říká, že jsem „Sportm/ae/del“. Měl by se poohlédnout jinde.

Dostala jsem pejska! Dlouhosrstého jezevčíčka. Je hrozně krásný, malinký, zlatohnědý a když usínám, funí vedle mě do svého polštářku. Jmenuje se Andy. Budu spát. Jsem šťastná!

1. května 1943, Úlice

Je první máj, svátek práce. Měli jsme s Francouzem sázet okurky do pařníku, ale spletli jsme to a nasázeli dýně. Museli jsme to celé předělávat a při tom nám bylo pořád do smíchu. Stromy jsou bílé a všude plno pampelišek. Vzala jsem si bílé šaty a zajela jsem na kole ke Kotěšovu podívat se, jak kvete třešňovka.

Odpoledne přišel jeden německý voják od protiletadlové obrany pro špenát. Mají svoje děla ve „šteklaleji“. Říkal, že mě viděl na kole, takže už ví, kam patřím. Chovala jsem se odmítavě a schválně jsem mluvila s panem zahradníkem česky. Jenže voják se nadchl, že mluvím dvěma jazyky. Mám u těch Němců velké úspěchy. Asi za to můžou moje blond vlasy, oni jsou tou svou rasou úplně zblblí. U domu jsem se francouzsky zdravila se zajatci a byl tam taky ten fešák, co vypadá jak z filmu. Tetička Ella říkala, že na mě bere, tak nevím. Možná je to všechno jenom jarem.

Když všichni odešli, povídala jsem si s Louisem o polárních výpravách a o všem možném. Vázala jsem přitom kytici z japonské kdoule. Bylo mi moc hezky, Louis je opravdový kamarád. Večer jsem se pak šla ještě do parku načichat vůně jabloňových květů a pak jsem se hrála u hořícího krbu. Nádherný den.

8. května 1943 Úlice-Praha

Mamička bude mít padesátiny! Ještě dopoledne jsem pikýrovala petunie a v poledne už jsem šla s náručí tulipánů na nádraží. Přijeli jsme děsně-těsně, ale ve vlaku na Prahu mně už drželi místo plzeňští. V Praze se sešla celá rodina a já jsem zdobila židli pro mamičku. Večeře byla výborná a seděli jsme až do půl šesté ráno. Na oběd jsme se sešli u bratra Pavla a pak jsme šli do Národního na Prodanou nevěstu. Byla jsem šťastná a dojatá, jakou to máme velkou a svornou rodinu. Je to tak krásné mít tolik báječných příbuzných! Všichni na mě byli hodní.

Bylo mi líto Didy, která si myslí, že jí vcelku nikdo nerozumí. Je na sebe hrozně náročná, chce být lepší, než všichni ostatní, pořád o tom přemýšlí a pak z toho pláče. I s tím Matulkou to bere hrozně vážně.

Vyprávění

Na maminčiny narozeniny vyprávíval dědeček, jak přišla na svět. Když měla grossmamá rodit, byl na velkém dvoře připravený hajný s flintou a sudem. V případě, že se

narodí chlapec, měl vystřelit do sudu dvanáct ran na oslavu.

„To je ale klacek,“ uslyšela za dveřmi panská pana doktora. Děťátko totiž mělo tři a půl kila. Panská rozrazila okno a zavolala do dvora: „Je to kluk!“ Hajný začal střílet, ale když byl u šesté rány, otevřelo se okno znovu: „Není to kluk, ale silná, pěkná holčička.“ A hajný přestal střílet. „Co se jim to narodilo?“ divili se v hospodářském dvoře.

Tehdy zrovna ve skleníku kvetly růže „Maréchal Niel“. Grossmamá jich tenkrát dostala celý pugét a mamička je dostávala k narozeninám až do roku 1938, kdy jimi německý zahradník ozdobil Hitlerův obraz.

14. května 1943, Úlice

Dnes v noci byl veliký nálet na Škodovku. Člověk už opravdu neví, jestli bude ráno živý. Pracovala jsem s paní Steidlovou a pak dělala pohřební kytici z bezu. Louis mi řekl, že by mi udělal dřeváky, když bych chtěla. Řekla jsem, že je to od něho moc milé, ale že to nemůžu žádat, a tak mi prozradil, že je už dělá.

17. května 1943, Úlice

Úplně jsem se dnes zděsila, když jsem jela do Plzně na hodinu angličtiny. Škvřňany jsou docela rozbité. V noci jsem si říkala, že stačí, aby se jeden pilot spletl a bomba spadne přímo na nás. Choučila jsem se v posteli a cítila strach i radostné vzrušení.

19. května 1943, Úlice

Dnes ráno jsem dostala dar od Louise. Přinesl mi vlastnoručně udělané dřeváčky. Měla jsem z nich velkou radost a zároveň z toho, že mi je dal. Moc si s ním rozumím a je to takové hezké přátelství.

20. května 1943, Úlice

Ošklivě jsem se chytla s paní Bourovou kvůli Francouzovi. Vymohla jsem mu, aby pracoval deset hodin jako všichni v zahradě, ne jedenáct jako ostatní zajatci. Paní Bourová mě párkrát pěkně ťafla, že jsem pořád s ním, a že je v tom něco jiného, než můj smysl pro spravedlnost. Ale já jsem nechtěla a nemohla ustoupit, protože se nejednalo o mě. Jenže ona pořád zabíhala do věcí, které s pracovní dobou neměly nic společného, a mně už bylo do breku. Ale nakonec to uznala, že Francouz je sice zajatec, ale ne nepřítel a že má pracovat jako my. Louis se nikdy nedozví, jak jsem se za něj hádala a tím na sebe uvrhla podezření, že si na něj myslím. Co se dá dělat.

25. května 1943, Úlice

Prší, konečně prší! Byla jsem tím deštěm úplně nadšená. Park byl celý umytý, celý nový a zeleň rašila před očima. Ale mně je tak hrozně smutno. Vyslechla jsem spoustu nechutných a sprostých poznámek na sebe a na Francouze. Proč to musím poslouchat zrovna já, když jsem na hnusnost tak strašně citlivá! Proč musím být mezi těmi hrubými lidmi? Nikam se nehodím.

V Praze mě společenské rozhovory nudí, skoro děsí po všech těch tragédiích, které jsme prožili. Sem ale taky nepatřím. Měla bych

chodit do školy, připadám si hrozně nevzdělaná. Ubíjí mě ten život den ze dne, už mě ani nic nedojímá a mám pořád takovou touhu k něčemu se s nadšením upnout. Ať už skončí ta hrozná válka, která člověku bere všechno cenné. Už nemůžu ani psát, jsem unavená a smutná. A zítra nás třeba rozmázne bomba a nebude co řešit.

28. května 1943, Úlice

Strýček mě vzal do lesní školky a přepichovali jsme smrčky z náletu. Okolo jsou už napíchané malé javory a lípy z parku, také jilmy, buky, olše, jasany a habry. V lese bylo krásně, takový klid a mír a hlavně žádní lidé.

Na vedlejší mýtině je vysázený celý dubový les. Kdo si na nás vzpomene, až ten les bude vzrostlý? Nikdo. My taky nevzpomínáme.

5. června 1943, Úlice

Bylo velké teplo a s Louisem jsme odkrývali skleníky. Už rozumí hodně česky. Ptala jsem se ho, jestli mu není horko ve svetru, a on říkal, že je, ale má pod ním moc špinavou košili. Má jen jednu. Chudák, to pro něho musí být moc nepříjemné, protože je strašně čistotný. Říkala jsem mu, že je škoda, že nás Čechy poznal v takové zlé době. Až si po válce vzpomene na Úlice, jen se otřese: „Pane Bože, tam to bylo strašné!“ Ale on říkal že ne, že na nás nikdy nezapomene, že má krásné vzpomínky. Pak vykládal, co bude dělat po válce a že asi půjde do Afriky.

Varovala jsem ho, aby řekl kamarádům, že všechno, co povídají německým děvčatům, ví za chvíli celá vesnice.

Přišel hlídač s Rusem pro zeleninu a Rus se se mnou chtěl zase bavit. Mluvil a mluvil, mně bylo hloupé odejít a z okna se vykláněl kovář Raum. Před tímhle Rusem by mě měl pan zahradník chránit, ne před Louisem. Je hloupý a dovoluje si. Tuhle mě pleskl, fuj. Hledím se mu vyhnout a je mi protivný, přitom je mi ho líto.

7. června 1943, Úlice

Pleli jsme a bylo krásně. Nebe s obláčky a slunce nade vším. Byla jsem šťastná, že jsem silná a mladá a že mě má přeci jen někdo na světě rád. Myslím, že jsem Louise dost potrápila pitomým vyprávěním o Rožmitále a společnosti. Krmili jsme pak spolu králíky. Mám Šmudlu, bílého s hnědými flíčky, černého Mouru a šedivému dal Louis jméno Jeanou.

23. června 1943, Úlice

Celý den dřina v zahradě, večer jsem šla do polí na mateřidoušku. Žita jsou nádherná. „Vlnky obilí po tobě hrají, ty můj drahý, nejdražší kraji.“ Dozvěděla jsem se, že Úlice chce zabrat Ansiedlungsgesellschaft. Mám hrozný strach. Strýček na sobě nedává nic znát, ale má určitě starosti. Vždyť je, stejně jako mamička, s panstvím srostlý. Tolik toho o lese ví! Mám ho moc ráda a vážím si ho.

27. června 1943, Úlice

Včera jsme okopávali na poli mrkev a kousek nad hlavami nám přeletěl roj včel. Steidlová je hrozný poděs, udělala pár divokých

poskoků a pak padla na zem a kryla se jako při náletu.

Dnes je Boží Tělo. Chtěly jsme jít s Andou do kostela nechat posvětit věnečky z mateřídoušky, už jsme se na to oblékly, ale já jsem nakonec neměla odvalu jít mezi ty nepřátelské tváře. Měla jsem moc hezké bílé šaty, v pase mašli, za pasem polní kytky a ve vlasech taky.

Svěřila jsem Lousovi svoje velké tajemství, které nesmí nikdo vědět. Mám ve skleníku ochočenou malinkatou myšku. Jak tam často pikýruju a stojím při tom tiše na jednom místě, přestala se mě bát a probíhá mi pod dřeváky. Dnes zase přišla a žrala mi z ruky. Je hrozně roztomilá, ale musím dát pozor, aby se na ni nedostal Ardy.

Strýček pejska přejmenoval na Ardyho, aby se Anda neurazila. Ale stejně se mu říká „žluté nebezpečí“, protože se vždycky někam přiřítí jako žlutý, chlupatý blesk. Strýček říká, že z něj norník nebude, protože jsem ho zkazila. Asi jo. Je to ale chytrý pejsek a moc milý. Ne jako Argo, který nikdy neposlouchá a nikdy se nic nenaučí. Tetička Ella ho dostala do opatrování od nějakého jejich známého letce, který uprchl do Anglie. Teď se někdy ozve v českém vysílání britského rozhlasu (ten se nesmí poslouchat, na to je smrt) vzkaz: „pozdrav Argovi“. Je to domluvené znamení, že je s tím letcem všechno v pořádku.

Vyprávění

Dokud žila na zámku celá rodina, mívali jsme psů celou smečku. Já jsem jako malá měla daklíka Ardyho, jmenovce toho dakla, kterého jsem dostala za války. Na rozdíl od něho to ale byl výborný norník. Nebál se a vyhnal každou lišku. Střetl se jednou s velkým starým lišákem. Z díry byl slyšet vzdalující se štěkot, hluk zápasu a pak ticho. Když nevyšel ani lišák ani pes, šel hajný pro muže s krumpáči, ale ti se do nory pro spleť kořeny nemohli dostat. Hajný usoudil, že v boji zahynul pes i lišák, a šel to oznámit strýčkovi. Hořce jsem Ardyho oplakala.

Uplynuly tři dny. Právě jsem se v parku učila jezdit na kole, když jsem uviděla něco lézt po parkové cestě. Přijela jsem blíž a div jsem nespadla s kola. Byl to Ardy, potrháný, s prokousnutou packou, ale živý. Uzdravil se a náramně jsme si ho považovali.

Většinou jsme ale měli křepeláky. Nejchytřejší byl Blesk, uznávaný vůdce smečky a výborný stopař. Spolehlivě aportoval z vysoké trávy dětmi ztracené tenisové míčky, právě tak, jako z vody přinášel střelené kachny. Chránil svoji matku Gízu před mladšími psy a choval se jako opravdový psí šlechtic. K nám dětem byl Blesk shovívavý, ale moc si z nás nedělal. Jeho pán byl jedině strýček Pavel.

Když k nám poprvé přišel tetin erdelteriér Argo, byl Blesk už starší pes. Přesto měl dost síly tomu nevychovanému vetřelci napráskat tak, že se už neodvažoval vzdálit od tetičky. Argovi jsem to ze srdce přála.

Před válkou jsem měla fenku krysaříka, Tajnu. Byla křížená, malá jako ratlík. Mamička mi ji přivezla z lázní. Tajnička byla moje společnice. Tahala jsem ji s sebou na strom a lovily jsme spolu myši, které jsem pak měla v

krabici pod postelí. Myši co chvíli utekly a když se zatoulaly do pokoje ke grossmamá, bylo pozdvižení. Taky jsme spolu lovily v konírně krysy a když byla některá na Tajnu moc velká, pomáhala jsem Tajně klackem. Jednou jsme spolu ulovily veverku. Potkaly jsme ji v lese na cestě a Tajna ji zahнала na břízku. Dál za ní ale nemohla. Když jsem viděla, jak se ta zrzka mému pejskovi posmívá, setřásla jsem ji z větve na zem. Tajna po ní skočila a zakousla se do ní. Jenže veverka není krysa. Přišlo mi jí líto. Tajniče jsem ji sebrala a odnesla ji do malého skleníku, kde vždycky přebývali naši zvířecí hosté. Krmila jsem ji tam, dokud se neuzdravila. Tajna to nemohla pochopit. Pan zahradník taky ne. Zůstaly mu tam po ní blechy.

Tajna skončila smutně. Jezdila jsem už do gymnázia a Tajna byla odkázaná sama na sebe. Dva němečtí kluci z vesnice ji našli v parku a nenapadlo je nic lepšího, než ji hodit do ledového bazénu. Bylo to už pozdě na podzim. Tajna se vyškrábala ven a oni ji tam skopli znovu a pak ještě jednou. Byla by se snad utopila, ale zachránil ji pan zahradník. Dostala horečku a navíc zrovna čekala štěňátka, zkrátka nepřežila to. Bylo to pro mě hrozné, taková bezcitnost! Ti kluci o pár let později padli na východní frontě.

13. července 1943, Úlice

Dnes jsme šli na lusky. Pole bylo plné lidí a moc jsme se nasmáli. Louis se bavil se Slovačkami, měla jsem radost, protože mě vždycky mrzí, když je sám a smutný a já k němu nemůžu. Jolaně se líbí, to jsem pozorovala.

Ženské mlely tím směšným úlickým dialektem: „Tu frist wei e kou, tu host schon e konces hinkerbl ausfrosen, kelt?“ Udivila se paní Kužalová nad Listn Katl. Listn Katl je úžasně pitomá a při tom sebevědomá, jak už to tak bývá. Když pak šly ženské do zahrady, povídaly si, jak starý List přišel domů k obědu: „Wos home koutes, Katl?“

Katl: „Schwomrprej.“

List: „Wou san tej schwomr? Ich sie niks.“

Katl: „Jessersmerijá, tej san of tej kredenc!“

(Co máme dobrého, Katl? Houbovou omáčku. A kde jsou ty houby? Nic nevidím. Jesersmarijá, zůstaly na kredenci.)

Paní Broschová se tak smála, že se svalila hlavou do křoví.

18. července 1943, Rožmitál

Hrozně komplikovaně jsem dojela do Rožmitálu za mamičkou a Didou, které tu jsou na letním bytě. Bydlí v hotelu u Muchků, kteří je přihlásili jako své příbuzné. Hotel jim totiž zabrali pro německé děti a nikoho jiného nesmějí ubytovat. Jíme stejné jídlo, jako ti Němci, a tím pádem se máme hrozně dobře. Přijel i pan Matulka a zpíval při kytáře: „Súžiem u pána na prvé léto, dostauem, dostauem pšepjúrečku za to.“ Řekl mi, že mám ty zelené oči až za uši.

Byli jsme v kostele a po dlouhé době jsem se tam cítila dobře. Když Matulka odjel, byly jsme s Didou tančit na loučce v lese. Vzaly jsme si tam gramofon. Dida moc krásně tančí. To už v Plzni, když

jsme chodily do taneční školy paní Fridrichové, byla Dida její nejlepší žačka. Na vystoupení tančila sama Rapsodii v modrém. Bylo jí šestnáct, měla rozpuštěné ty své nádherné, dlouhé, vlnité vlasy, byla bosá a měla na sobě takovou lehkou modrou tuniku. Tančila tak, že byl celý sál úplně nadšený, strašně se tleskalo a měla úžasný úspěch.

Odpoledne jsme se koupaly v hotelovém jezírku mezi lekníny. Krásné to bylo, ale ty pevné slizké stonky!

Často jsme se vídali s našimi milými, rožmitálskými přáteli a bylo tak příjemné mít kolem sebe všechny ty sympatické a zajímavé lidi.

26. července 1943, Úlice

V Úlicích mě už očekávali a měla jsem připravený dáreček od Louise. Bronzový kalamář, ze kterého trčí pařížský Vítězný oblouk. V balíčku byl lístek:

Acceptez, mademoiselle Vlasta, ce présent en témoignage de mon amitié. Votre camarade L.

Těžítko je hrozně nevkusné, ale dojalo mě. Ptala jsem se Louise, kde k tomu proboha přišel, a on mi vyprávěl, že poprosil jednoho spoluzajatce, který se vracel jako nevyléčitelně nemocný přes Červený kříž do Francie, aby mu pro mě opatřil něco typicky francouzského.

27. července, Úlice

Je úmorné horko. S Louisem jsem promluvila jen pár slov. Večer jsem se byla koupat ve Flussteichu. Bylo to moc příjemné a byl tam také Louis. Právě je poplach a začíná se střílet.

30. července 1943, Úlice

Vedro je pořád. Při večeři najednou zahučelo auto, byl to nějaký člověk z Ansiedlungsgesellschaft a ptal se strýčka, jestli Úlice prodá, že to chtějí pro nějakého Němce z Říše. Myslím, že to je konec. Šla jsem do parku, voněla tam naše stará lípa, všechno bylo tak nádherné a já jsem hrozně brečela.

2. srpna 1943, Úlice

Dnes přijel na návštěvu hauptmann Kraus, to je ten, co k nám byl hodný při záboru a zachránil nám vlajku. Řekl o mně, že jsem „ein zartes schönes Mädel“.

3. srpna 1943, Úlice

To byl ale hrozný den. Ve stínu přes čtyřicet a zrovna jsme s paní Broschovou v plném slunci, zarývaly prasečí hnůj. Děsně to smrdělo! Příšerné! Srdce mi tlouklo jako splašené.

16. srpna 1943, Úlice

Ryli jsme s Louisem vršek u mahonie a on mi dával hodinu francouzštiny. Pak jsme spolu nosili konve a zalévali chrysanthemy.

Paní Bourová přišla s tím, že kovář Raum udal, jak jsem se bavila s Rusem. Ví to od starosty Janka, který je spolužák naší Andy. Přitom ten Rus do mě leda hučel a mně bylo hloupé odejít. Dnes se

Raum zase ptal Hanzla, co si mezi sebou povídáme. „Však já tu českou chamrad' jednou chytím,“ vyhrožoval.

To chápu, že ho to zajímalo, protože v zahradě byl včera pan Benetka, který opravuje zemědělské stroje, a podle mě je tajný komunista. Přijde vždycky na kus řeči, halasí česky a vypráví politické vtipy. Pak ještě přišel hlídač s Rusem pro zeleninu a to už kovář mohl vypadnout z okna.

Byli jsme se pak koupat ve Flussteichu a kovář nás špehoval schovaný za stromem.

18. srpna 1943, Úlice

Zrovna jsem ryla, když pro mě přišel strýček Pavel, že mi chce ukázat, kam máme v parku zasadit narcisky. Našli jsme několik hezkých míst v trávě pod břízami a mezi stříbrnými smrký. Před dům přijdou růže polyantky „Dagmar Spät“. A široké záhony bílých floxů. To bude nádhera. Plánovat kytky, to dělám moc ráda.

Pan zahradník mi vysvětlil přikájení. Je to zajímavé a dělá se to s břízami, buky a lipami.

Už je vyklizená Sicílie!

21. srpna 1943, Úlice

Pan zahradník jel do Pňovan a dal mi na starost zahradu. Dopoledne jsme byli sami s Louisem a Hanzlem a hodně jsem prodávala. Povídali jsme si s Louisem a ještě nikdy, co se známe, jsme se tak dobře nebavili. Některé myšlenky máme docela stejné. Říkal, že něco z toho ještě nikdy nikomu nepovídal. Hodně o věcech přemýšlí a výborně jsme si v tom rozuměli. Říká mi teď Vlasto a já jemu Lui, jenže to můžeme, jen když budeme sami. Před lidmi mi musí říkat slečno a já jemu monsieur. Ostatní mu říkají Louisi a tykají mu, ale to se mi nelíbí.

Právě jsme byli uprostřed rozhovoru a se skloněnými hlavami jsme ryli, když přišel četník Grimm. Chtěl salátové sazenice, ale jinak nic neříkal. Teprve když odešel, uvědomila jsem si, co by nám mohl udělat. Vždyť se zajatci se vůbec nesmí mluvit! Grimm je hrozný člověk, má takovou dlouhou žlutou tvář, po stranách vyholené vlasy a výraz jakoby kamenný. Říká se, že mlátí ruské kluky. Ti ani nesmějí jít po stejné silnici, když jde on. Musejí naskákat do příkopu.

Dopoledne přišel pan zahradník a Lui šel okopávat pór, ale i na skloněných zádech mu bylo vidět, jak je šťastný. Večer jsem zalévala skleníky a Lui mi pomohl. Povídal mi při tom, jak chtěl utéci ze zajetí, ale nakonec to vůbec nezkusil. Jen málokdo se prý dostal přes celé Německo. To je třeba znát adresy lidí, kteří by mu pomohli a Lui je už skoro všechny měl, když mu z domova, v zavřeném ořechu, přišla zpráva, že Němci tu cestu odhalili. Louisovi napsal do dopisu jeho švagr, který utekl ze zajetí a je doma u své ženy, že „jeho známý chtěl jet na dalekou cestu, ale že mu to neradí, že by neměl spojení“. Cenzor ten dopis nechal projít, podtrhl to, že „mu to neradí“ a připsal: „Je ne vous le conseille pas, faites attention!“ To musel být zvláštní člověk. Ti ostatní jen všechno vymažou.

Mají to s dopisy špatné. Mohou psát jen dvakrát do měsíce na takový malý lístek a druhá strana je na odpověď, takže se moc zpráv nedozvědí. Dřív ale nedostávali poštu vůbec žádnou. Zítra vytáhnou své nové šaty.

23. srpna 1943, Úlice

Houbec, houbec. Nic jsem nevytáhla. Lilo jako z konve. Spravovali jsme s Louisem a Hanzlem okna ve skleníku a s Louisem jsme se dorozumívali očima. Musela jsem se smát, ale rozuměli jsme si dobře. Odpoledne jsme si povídali a mně pořád padaly vlasy do obličeje, tak mi je Louis svázel provázkem, takovým špagátem na vyvazování rajčat. On je ten nejlepší a nejmilejší kamarád, jakého si můžu představit. Mám ho čistě a kamarádsky ráda, bez hloupého zamilování. Do něho bych se nedovedla zamilovat, je to přece jen cizinec, ale jeho přátelství mi úplně vyhovuje. Louis říkal, že mě slyšel hrát na kytaru. Snad měl z toho radost. Nevím.

25. srpna 1943, Úlice

Sázela jsem karafiáty a okopávala cibulku s paní Wolframovou. Říkala, že o mně nějaká cizí ženská prohlásila, že jsem Francouzka nebo Němka a hrozně se divila, že jsem Češka. To bych chtěla vědět, proč. Večer jsem dala Louisovi balíček, měl dnes svátek. Zítra musí všichni Češi k ortsleiterovi Demelovi. Já nemusím. Kdopak ví, co zase bude.

26. srpna 1943, Úlice

Dnes jsem vyvázela pařníky. To by člověk nevěřil, co ta zem váží! Ale bavilo mě to a byla jsem ráda, že se to naučím. Odpoledne jsem zamazávala rouby a to je zase práce úplně lehká. Večer jsem napjatě čekala před domem, jak dopadnou naši u Demela. To je nejvyšší politický člověk ve vesnici. Byla jsem hrozně rozčilená.

Noc byla nádherná, svítily světlomety a cvrčkové se mohli urvat. A oni nešli a nešli. Konečně se vrátili a strýček říkal, že k nim Demel mluvil sladce, tak nevím, proč ten náhlý obrat.

27. srpna 1943, Úlice

Jaké to dneska bylo ohromné překvapení! Ráno pro mě přišel strýček do zahrady, že přijela slečna Foke. Ničeho bych se nebyla méně nadála. Moje zlatá slečna Foke! Německá vychovatelka, která mě rozmazlovala až do mých čtyř let. Pak se vdala a místo ní jsme s Didou dostaly Švýcarku, Madaminku.

Foke byla hrozně důstojná v takových hodně dlouhých šedých šatech s fiží a s kamejí u krku. Jak já jsem ji v tu chvíli potřebovala! Vzala mě do náruče a říkala mi „Mein Flastrdl“. Neviděla jsem ji od svých čtyř let a právě teď přišla s celou svou láskou. Anda a paní Bourová jsou na mě už dlouho hrozně protivné a na ni byly taky, tak hned věděla, jaká je situace. Musela jsem ještě do zahrady udělat dvě bílé smuteční kytice a jednu růžovou, ale pak jsme si dlouho povídaly a Foke spala u mě v pokoji.

31. srpna 1943, neděle, Úlice

Dnes dobré zprávy z bojiště. Dopoledne jsem pracovala s Francouzem, rozuměla jsem si s ním. Všechno chápe, je úžasně slušný a milý. Řeč šla o zdejších lidech, jak jsou pokřivení. On to také cítí.

Večer jsem četla mamiččin deník ze Ženevy. Něco tak dojemného, statečného a ubohého. Když ho psala, byla stejně stará jako já, proto to ke mně tak mluví.

Vyprávění

Mamička a její sestra žily hodně uzavřeně v kruhu rodiny, dokonce ani do tanečních nechodily a taneční mistr chodil k nim domů. Nicméně byla mamička mezi prvními absolventkami dívčího lycea v Plzni a to v době, kdy bylo neobvyklé, aby měla dívka maturitu. To bylo ještě před první, světovou válkou, byla ročník 1893. Moc chtěla studovat architekturu a věnovat se interierům. Měla talent, ale dědeček o tom nechtěl ani slyšet.

Pak byl jednou na návštěvě v Úlicích hudební skladatel Oskar Nedbal, a když slyšel mamičku zpívat, doporučil dědečkovi, aby ji nechal chodit do hodin zpěvu, že má krásný hlas. Tam chodila sotva čtyři měsíce, když učitelka zpěvu potkala dědečka: „Ta vaše Frídička, ta má ale hlas! Udělám vám z ní zpěvačku.“ Dědeček přišel domů celý rozčilený a se zpěvem byl konec. To bylo pod jeho úroveň, aby dcera něčím byla. Ta se mohla jenom vdát.

Mamička smutně vzpomínala, jaké velké rozdíly byly mezi ní a jejími bratry. I v tom nemožném oblékání. Když šly na výlet s lyceem, měly velikánské klobouky, šněrovačky a dlouhé sukně, ani kotníček jim nesměl být vidět. Říkala, že jim bylo mdlo z horka, ale bez šněrovačky, tak zvané naměkko, to prostě nešlo. „A já jsem neměla co šněrovat,“ povídala mi, „vždyť mi bylo patnáct.“

Profesorka jim nakonec dovolila zout se a namočit nohy do potoka, když tu, jaká hrůza, na druhý břeh přišla chlapecká škola. Mamička se vyděsila, vyskočila z potoka a utíkala. Kluci, ji začali honit, a ona, když viděla, že v dlouhých šatech neuteče, sedla si na bobek a bosé nohy přikryla širokánskou sukní. Tak byla vychovaná, chudinka.

Tenkrát také chtěla lyže, to zrovna začínaly, a moc si je přála k Vánocům. Co dostala? Kuchařskou knihu. Teprve po válce se ukázalo, jak je nadaná na všechny sporty. Hrála s bratrem výborně tenis, mohla být stejná přebornice, jako strýc Pavel. Vlastně až když se maminka vdala, mohla chodit do Sokola a moc se tomu věnovala. Udělala tam jako vzdělavatelka spoustu práce.

2. září 1943, Úlice

Sázela jsem dnes narcisky v parku. To je pro mě to nejlepší zaměstnání. Už si představuji záplavu bílých květů pod stříbrnými smrky. Uvědomila jsem si dnes, v jak zajímavé době vlastně žijeme. Teď už je vidět, že všechno bude zase dobré. Jen se toho dožít. Mé starosti se pojí se starostmi celého národa, to mi dodává sílu. Až bude konec války, změni se můj život od základů. Připadám si málo mladá a moc vážná, pořád se stýkám se staršími lidmi. Jaképak to bude, až mi bude devatenáct, dvacet let?

Odpoledne mě učila paní Wolframová sekat kosou. Je menší než já, štíhlá, hezká, je jí asi třiatřicet let. Matku měla Němku a otce,

myslím, Čecha. Ví všechny drby z vesnice a každého pomlouvá. Její oblíbené rčení je: „Neříkám tak ani tak, ale je to pěkná potvora.“ A hned na mě vysype všechno o dotyčné potvoře. Ke mně je milá, ale vím, že si mě taky bere do prádla. Před lidmi se se mnou moc nebaví, stydí se mluvit česky. Její muž je také napůl Čech, ale oba se přihlásili za Němce. Povídala mi, že Angličané budou teď bombardovat Plzeň ve dne, aby prý viděli na rodiny uprchlíků z Říše. My si prý taky nejsme jisti, protože i u nás ve vesnici jsou uprchlíci a oni je z těch letadel uvidí. Francouz poznamenal, že podle něj by za tím účelem mohli létat i v noci, stačilo by, aby si vzali svíčku.

5. září 1943, neděle, Úlice

Dnes byla nádherná neděle. Jela jsem do Plzně a povídala jsem si před tím z terasy s kaštanem, tak jak to dělávala maminka. Píše o tom v deníku. Nebude dlouho trvat a bude zase celý zlatý. Měj se mnou trpělivost, kaštane můj milý.

V Plzni jsem se setkala s maminkou a zase jsem trochu okřála. Povídala, jak po válce půjdu na zahradnickou školu a pak s Didou někam do ciziny. To bude krásné. U tety jsme dělaly třeshnový moučník: deset deka cukru, deset deka mouky, tři žloutky utřít, pak lehce vmíchat sníh a nahoru třeshně z kompotu. Musím to vyprávět Louisovi.

Večer jsem jela ve vlaku s nějakým docela mladým, dětsky vypadajícím, vojákem. Byl úplně apatický, byl bez oka a chyběla mu ruka a noha. Tolik zničených životů, je to nepředstavitelné. Ten voják má jistě rodinu. Co kdyby se nám třeba takhle vrátil náš Pavel? Jenže se člověk musí snažit být k nim necitelný, když oni jsou k nám také.

8. září 1943, Úlice

Sázely jsme s Louisem primulky a pořád poprchávalo. V pět odpoledne se ale mraky roztrhly a světlo padlo daleko do kraje. Všechno bylo najednou tak barevné a krásné! Šla jsem domů a potkala strýčka. Ten se ptal, čemu se směje a já říkala, že jsem šťastná, a že je nádherně, ale cítila jsem, že to, co říkám, není docela to ono. Jsem šťastná z tušení něčeho krásného, ještě lepšího, než je dobré počasí.

Večer jsem šla do kuchyně, když mi cestu zastoupil strýček: „Itálie kapitulovala!“ Byla bych málem porušila úctu k němu a skočila mu kolem krku. Horko mi šlo od hlavy k srdci a zas zpět. Teď už bude určitě konec války! Stála jsem tam jako solný sloup a dívala se nadšeně na něj. On je takový hodný, ve všem úplně správný a najednou jsem viděla, jak má vzrušenou tvář a jak je dojatý. Ani nemohu říci, jak se mu obdivuji. Seděli jsme pak spolu u krbu, strýček mi nabídl skleničku vína a přitukli jsme si na budoucnost. Povídali jsme si dlouho do noci. Snad nikdy ve svém osmnáctiletém životě jsem nezažila tolik radosti a nadějí! Utíkala jsem to oznámit Bourům a Čechům. S paní Bourovou jsme se radostí zlíbaly. Pane Bože, děkuji ti za všechno, co jsi mi dnes dal prožít.

11. září 1943, Úlice

Všechno je teď jiné, jaksí plné očekávání. Němky v zahradě říkaly, že za kapitulaci Itálie můžou Češi, že to prý spískal nějaký český biskup. Dnes jsme se jich ale zbavili, protože byla sobota a to

vždycky pracujeme jenom my s Louisem. Jenže se nám to nevyvedlo, pořád jsme se mýjeli a až večer jsme spolu přikrývali skleník. Vynahradili jsme si to ale a šli spolu na lískové oříšky. Louis leze po stromě jako veverka, já ale taky, tak jsme se vzájemně obdivovali. Prohlíželi jsme si zase fotografie, které má v malém albíčku ode mě. Na deskách má pentličkou přivázané malinké skleněné kuřátko, které ode mě dostal k svátku.

Byl u nás strýček Bedřich a večer, když jsem u krbu zašivala punčochy, se mě ptal, jestli bych se nechtěla vdát. Musela jsem se smát. Dívala jsem se po strýčkovi Pavlovi, ale ten zarytě koukal do stropu. Je mi jasné, že jde zas o pana Kulu z kanceláře strýčka Bedřicha. Jenže mně je nějaký pan Kula úplně fuk. S tím jsem ochotná leda tak hrát ping-pong.

13. září 1943, Úlice

Paní Bourová dnes při práci pomlouvala nebožtíka pana Antoše, jaké to bylo prase. Já nevím, já jsem byla malá, ale mně vždycky připadal jako hodný starý pán. Bylo mi to hrozně nepříjemné a říkala jsem si, že paní Bourová není hodná ženská. Louis viděl, jak je mi to proti srsti, ale nic nerozuměl.

Aby mě rozveselil, vyprávěl mi pak, jak včera honili v lágru slepici. Jejich hlídač nechal otevřené dveře na dvorek. Zamkl jen branku a šel na rande. Francouzi nasypali drobký z chleba ze dvora až do místnosti a lákali slepici puta, puta, až dovnitř. Prý to trvalo dlouhou dobu, než si dala říct a vlezla do lágru. V tu ránu zabouchli dveře, chytili ji, fofrem oškubali a uvařili. Snědli ji prý bezmála i s kostmi a nikdo se nic nedozvěděl. Musela jsem se smát, když jsem si představila těch dvanáct tmavovlasých hlav, jak číhá za dveřmi na slepici.

16. září 1943, Úlice

Pršelo, čistili jsme mrkev a byli pak na poli nakládat. Šlo to moc špatně, mrkev se lepila. Odpoledne přijelo Felbrovo auto pro mrkev. Felbrův Francouz říkal, že zajatci ve fabrikách už na mrkev čekají, že nemají co jíst.

V sobotu jedu do Prahy, tak mi Louis nemůže dávat francouzskou hodinu, jako každou sobotu. Říkal, že tu bude strašně sám, až odjedu. Že bude hodně vzpomínat, že mi přeje, že jedu domů, ale on, i když bude mít třeba lehkou práci, stejně z ní nebude mít radost. Mně to dělalo docela dobře, že je smutný. Přeci jen mě má někdo rád a stojí o to, abych byla tady. Večer jsem mu pak na rozloučenou nepodala ruku a teď mě to mrzí.

19. září 1943, Praha, Úlice

V Praze jsem padla mamičce do náruče, ale hned večer jsme se nepohodly kvůli těm stálým návštěvám. Hrozně mě to otravuje a raději bych si povídala s mamičkou a Didou.

Byly jsme u modistky a budu mít moc hezký hnědý klobouček na zimu. Pak jsem hned brzy ráno zas odjížděla a užila jsem ve vlaku dost strachu, když přišla kontrola Geheimpolizei. Byla ve mně malá dušička, protože jsem měla jen propustku do Plzně k malému pohraničnímu styku. Napadlo mě předložit starou, už neplatnou občanku, kde mám bydliště v Praze a jsem studující. Nevšimli si toho,

ale klepala jsem se jako ratlík.

Ještě dopoledne jsem šla do zahrady a povídali jsme si s Louisem. Vyprávěla jsem mu, čím bych chtěla být a jaké mám ideály a on říkal, že se mu líbí komunistické myšlenky. Výborně jsme se v tom shodli. Říkal pak, že je moc málo takových děvčat jako já. Že prý jsem úplná bílá vrána. Já vím, že mu na mně záleží. Však já jsem taky nikdy k nikomu jinému mladému necítila tolik přichylnosti. Jedině snad k Didě. Vyprávěla jsem mu, jaké byly ženy v naší rodině chuděry. Že nemohly dělat žádnou práci, jen hospodyňský kurz, hrát na klavír, vyšívát a učit se cizí řeči. Všechno jen kvůli tomu, aby udělaly partii. Pak jsme přešli na sociální otázky a já jsem jenom hořela, když jsem mluvila o nespravedlnosti starého světa. Tady se o tom nedá mluvit ani s bohatými, ani s chudými.

Vidím, jak i Louis je mezi zajatci osamělý, nemá tu žádného přítele. Až se vrátí do Francie, budu na tuto černou dobu vzpomínat jako na dobu strávenou s ním. Bylo mi s ním moc dobře, ale začalo mě zas bolet v krku. To by se člověk vztekl. Nejspíš se zítra neuvidíme.

Vyprávění

Jisté sociální cítění v rodině mé mamičky existovalo, hlavně u starších sourozenců, které ovlivnila jejich vychovatelka, slečna Markovičová. Ta měla na děti velký vliv a byla první i poslední vychovatelkou, která je dokázala zaujmout a ukáznit. Zvala na zámek děti z vesnice, byla s Macenauerovými dětmi v chudobinci, ve starobinci a moje mamička i její sourozenci si to všechno dobře zapamatovali. Mamička byla proslulá svou dobročinností, mně to ale nepřipadalo jako řešení. Svět bylo třeba změnit. O smýšlení mé mamičky vypovídá jedna historka.

Za první republiky se v Pňovanech postavila krásná sokolovna a mamička dělala nábor cvičitelů. U výčepu sedával takový mladý kluk, Vít se jmenoval, pracoval ve Škodovce a u místních kluků jeho slovo něco platilo. Takový přirozený vůdce to byl. Mamička ho naverbovala a on se rozhodl, že i se svými bratranci vstoupí do Sokola a budou dělat cvičitele. Jenže oni byli komunisti. Do Sokola mohl vstoupit skoro každý, ale komunisty nebrali. Bylo to ve stanovách a mamičce Sokolové řekli, ať si ti kluci chodí do toho svého DTJ. Jenže Pňovany jsou malá vesnice. Kdeže by tam byly dvě české tělocvičné jednoty. Mamička se hrozně rozčilila a docílila toho, že všechny ty komunisty do Sokola přijali. A byli to výborní cvičitelé. V Sokole jsme si byli skutečně všichni rovni a já jsem se tam naučila, že rovnost je normální stav.

23. září 1943, Úlice

Dnes je to pět let, co byla mobilizace. Vlastně to hrozně uteklo. Jsem nemocná, mám horečku, bolí mě v krku. Sedím u krbu, sama, pouštím si hudbu.

24. září 1943, Úlice

Není mi vůbec dobře. Celý den sedím u krbu. Neviděla jsem L. už dva dny a je mi to líto. Dnes jsem myslila hodně na svou pražskou návštěvu. Už neumím odpovídat na zdvořilostní otázky, každá mě přivede do rozpaků. Nevím, co na ně říci. Připadají mi zbytečné, neupřímné, odpověď vlastně nikoho nezajímá. Člověk nesmí nad těmi otázkami přemýšlet. Nesmí se zarazit a zamyslet se, v tu chvíli se zakoktá a vypadá jak hlupák. Ale to mluvení je o tak povrchních věcech a já teď mám tolik jiných myšlenek.

Tady v Úlicích jsem doma a cítím se krásně. Jsem tady daleko víc svá, mám čas přemýšlet při práci, je tu můj krásný park a Louis, který mi rozumí. Zajímá ho, co říkám a doplňuje moje myšlenky svými, je to vždycky tak zajímavé. Máme podobné názory a úžasně si rozumíme. Obdivuji ho a on myslí trochu na mne a přitom je u nás ve všem jen úplné kamarádství. Je mi jen líto, že moc lidí by nad ním ohrnulo nos, že nestudoval, že není z naší vrstvy a já zatím cítím docela přesně, že je daleko zajímavější a mnohem hlubší než naši známí.

Dívala jsem se do zrcadla a říkala jsem si, že vypadám docela dobře, hlavně ty jemné blond vlasy a veliké zelené oči. Nelíbí se mi můj nos, je pro jemnou tvář příliš velký. Dívala jsem se, jestli vypadám přemýšlivě, protože já opravdu hodně přemýšlím, jak být lepší, a jak udělat lepší celý svět.

Jsem od přírody vzteklá a náladová, hned nadšená a hned smutná. Lidi miluji i nenávidím, jsem nemožně kritická, ale taky vím, co je dobré, co je čestné, co je mazané a co prostě jenom sprosté. Hrozně nesnáším tu hrubost zdejších lidí, tu neúctu s jakou mluví o sobě navzájem.

Vidím, jak žijí oni a jak žijeme my a připadá mi to nespravedlivé. Komu to ale mohu říci? Jen Louis tomu rozumí, ten má ušlechtilou duši.

Vybudovala jsem si své vlastní mravní zákony, nikdo mě nezná, nikdo na mě neměl vliv, mám svůj duševní život a nikdo neví, co prodávám. Jak tak chodím ze zámku do zahrady a zase zpět, spojuji ty dva světy, které si tak málo rozumí, a hrozně silně a bolestně vidím jejich dobré a špatné stránky. Pořád mám nějaké ideály, jak by se to dalo sladit, ale jsem asi naivní. Však taky každou chvíli dostanu přes nos.

29. září 1943, Úlice

Zkoušela jsem zatopit ve skleníku, ale strašně to kouřilo. Konečně přišel Francouz na to, že je komín ucpaný nějakými větvičkami. To byl asi Hanzl, chtěl naštvat pana zahradníka.

Pak přijelo Felbrovo auto pro mrkev a Francouz nakládal. Paní Bourová si chtěla povídat a ptala se šoféra, kdy si myslí, že bude konec války. On říkal, že o politice nemluví, že se kvůli ní nedá zavřít. Paní Bourová se urazila a odešla. Pak se mě ptal, jestli mám ty cigarety, co jsem mu slíbila, a já na to, že o tom nemluví zas já. Viděl, že přestřelil, a byl celý zaražený. Omlouval se, že paní Bourovou nezná a že už nikomu nedůvěřuje. Vázala jsem pak kytice a on se ptal, jestli mu taky jednu udělám, až umře. Neřekla jsem na to nic, tak to zkoušel dál. Jestli prý mu po válce, až budeme slavit,

ozdobím auto. Že to bude muset být samá červená, modrá a bílá. Obrázky a nápisy že si opatří sám. Alespoň jsem se na něj usmála, ale moc si to nevyžehlil.

30. září 1943, Úlice

Vesnice se vyzdobila na zítřek odpornými vlajkami. V malém skleníku jsem vylamovala chrysanthemy, pak jsme šli na mrkev a hrozně se spěchalo. Paní Bourová se zase čertila, že pomáhám Francouzovi, který nám nestačil, a při tom jsme brebentili francouzsky. Večer mně i Louisovi bylo z něčeho špatně, tak jsme si v kuchyni vařili heřmánek a já jsem mu ukazovala Prahu v obrazech.

1. října 1943, Úlice

Dnes je to pět let, co bylo rozhodnuto o záboru. Pět let, kdy člověk nežil, pět úplně ztracených, zkažených a nešťastných let! Vesnice byla plná praporů, ve dvě hodiny zvonily zvony a na poli chytil ženské fantas a dělaly tak rychle, jakoby se zbláznily. Zase na nás měly poznámky, ale my jsme se vždycky jen po sobě podívali. Bylo mi líto, že to Louis musí poslouchat.

U oběda se mnou strýček mluvil o mé budoucnosti. Radil mi, abych po válce jela studovat zahradnictví do Anglie. Hlavně že mě nechce provdat.

2. října 1943, Úlice

Měla jsem dnes hodně práce a jakmile jsme se s Louisem dostali dohromady, hned mě odvolali na něco jiného. Tentokrát bylo jasné, že je to úmysl. Vázala jsem kytice na kočár nevěstě, ale panu zahradníkovi se to nelíbilo a musela jsem je předělávat. Chtěl je hodně přeplácáné a nevkusné. Dělala jsem jen růžové a bílé, ale on mi tam nastrkal i červené a oranžové kytky, prostě to bylo hrozné. On mě tím snad utrápí. Přišla si pro ně sestra ženicha, taková protivná, zmalovaná ženská a ptala se ho, kdo jsem. „Die? In der Hose?“ ukázala na mě opovržlivě, když jí to pan zahradník říkal.

Louis koukal při práci do země, ale viděla jsem, že by jí rád něco řekl. Povídal mi při přestávce, že kdybych tu s ním nebyla, že by to nevydržel a utekl, bez ohledu na to, že by se domů nejspíš nedostal.

4. října 1943, Úlice

Práce v zahradnictví se pro mě mění v tupou dřinu. Jsem hrozně unavená a s nikým kromě Louise si nerozumím. S paní Bourovou jsem se pořádně pohádala, protože mě obviňovala z toho, že Louis kvůli mně nepracuje už tak dobře, jako dřív. Myslím, že panu zahradníkovi našeptává, že mě nemá s Francouzem nechávat o samotě. Nedovedu si představit, proč by to jinak dělal. K dovršení všeho přišel odpoledne pan Benetka a prohodil na mou adresu, že nejvíc pracuji, když jsem s Francouzem, protože pak dělám i za něho. Bránila jsem se, že si vzájemně vypomáháme, ale k ničemu to nebylo. Viděla jsem, že se ostatní tváří potutelně a zadržují smích. Jednají se mnou, jako bych byla nakažená morem. Co dělám špatného? Louisovi se po straně posmívají a říkají mu profesor, protože mě učí francouzsky. Jsou hnusní. Šla jsem se vybrečet do parku.

Večer mi, chudák Louis, vyprávěl, že dostal zprávu z domova, že jeho sedmnáctiletá sestra už rok leží a podle doktora má

tuberkulosu ledvin. A on je tady a nemůže k ní, nemůže jí pomoci ani ji vidět. Tak se trápí a tady jsou na něho ještě hrubí. A proto, i kdyby se všichni postavili proti mně, kdybych měla ztratit náklonnost všech a měla jen nepříjemnosti, i kdyby se mi práce v zahradě měla stát jen utrpením, přece se ho budu vždycky zastávat a pomáhat mu, jak jen budu moci.

10. října 1943, Úlice

Ráno jsem pracovala s Hanzlem, ani jsem nevěděla, že je to naposled. Dostal povolání a musí rukovat. Chudák Hanzl, byl takový nejistý, ustrašený, hubený a vyjevený. Je mi ho strašně líto, mám ho moc ráda.

Zase jsme pracovali na mrkvi, povídala jsem si s Louisem a musela jsem zase trpět uštěpačné poznámky. Hrozně mi vadí, jak kočí v jednom kuse huláká na koně: „Kurva, neser!“

Dostala jsem krásný dopis od bratra Pavla. Je to ten nejmilejší a nejlepší bratr, jaký může být.

14. října 1943, Úlice

Ráno v šest jsem už byla v zahradě. Boží dopuštění! V noci byl mrazík a všechny jiřiny jsou mrtvé. Ještě chvíli stály vzpřímeně, ale jak začalo hřát slunce, tak se ty nádherné, hrdé a barevné květiny změnilly ve zplhlé, zelenočerné hrůzy.

Paní Bourová vyprávěla svůj sen, že prý jsem čekala dítě a chtěla jsem se ho zbavit. A že prý i věděla s kým, ale to nemůže říct a významně se koukala po ostatních. Já jsem ji odbyla smíchem, že to si ještě počká. Ale ona se s pokyvováním rozhlédla a říkala: „To se může přihodit najednou, že jo.“

Když jsem pak s ní pracovala o samotě, tak jsem jí řekla, že nejsem padlá na hlavu a samozřejmě těm jejím narážkám rozumím. Řekla jsem jí, co si o tom myslím a teď mám pokoj. Já vím, kolik zkouší s Jájou, ale já za to přece nemůžu.

15. října 1943, Úlice

Jsem úplně zamilovaná do chrysanthem. Jsou tak nádherné! I jejich vůně je mi příjemná. V duchu k nim mluvím, když vidím jejich krásné hlavy pod okny pařníků. Jsou něžné a nadýchané, křehké a půvabné, ani popsat se to nedá.

16. října 1943, Úlice

Ráno bylo hrozné. Louis i pan zahradník špatně spali. Louis kvůli tomu přišel pozdě do práce a pan zahradník mu hrozně vynadal. Poslal ho do lesa na chvoj a mě sekýroval, že mi bylo až do breku. Posílal mě do práce a zas odvolával, dokonce mi poručil uklidit nářadí a vzápětí na mě řval, proč ho sklízím, když ho každou chvíli potřebujeme. Hulákal, že nechápe, proč nemůžu hodit přezrálé okurky na kompost holýma rukama, a že se to dá považovat za sabotáž. Úplně mu přeskočilo.

Odpoledne přišly ženské, Slovačky a osm Rusů, byla nás celá karavana. Pracovali jsme na poli a mohla jsem si je všechny prohlédnout. Nebyli to zajatci, ale zavlčení, všechno mladí kluci. Bylo jim kolem osmnácti, ale jak byli hubení a zubožení, vypadali jako děti. Dva se jmenují Nikolaj, pak je tam Ivan, Dimitrij a

Alexandr. První Nikolaj je ze Záporoží, blondák s venkovským obličejem a dělá ostatním kuchaře. Říkal, že má matku a sestru, ale že o nich nic neví. Němci prý za sebou všechno pálí a ničí, tak kdo ví, jestli ještě žijí. Je to chudák, ale sympatický není. Úplný hnusák. Druhý Nikolaj je prý traktorista. Je hrozně hloupý a jak kouká přes čepici naraženou do očí, vypadá úplně pitomě. Ivan má divné oči, kouká nedůvěřivě zpod obočí a pořád něco povídá pisklavým hláskem. Alexandr naproti tomu nemluví vůbec, má kamenný obličej bez úsměvu a dře jako mezek. Dimitrij je nejmladší a má takové dětsky veselé oči. Chvilku jsem se s nimi bavila, ptala se jich na jména. Měli radost, že jsem si je zapamatovala, ale pak začali mít sprosté řeči a vyprávěli něco o býcích, tak jsem šla pryč. Jednu Slovačku Rus plácl přes zadek a chtěl si ji odvést do lesa, ale se zlou se potázal.

Musejí mít hrozný život v tom jejich příšerném lágru, to si člověk snad ani nedovede představit. Jsou to ještě chlapi, člověk by je litoval, ale jsou tak sprostí! Jen můj kamenný obličej je odradil.

Nikolaj mi povídal, že četník Grimm je nutí, aby jeden druhého tloukli. Když kamaráda nezbije, četník mu dá pětadvacet ran sám a to se pak nemůže ani hnout. Také jídlo nemají, dnes v poledne jen pár suchých brambor. Ptal se Slovaček, proč ony tu pracují a odpověděly, že potřebují peníze, že tady se platí víc, než na Slovensku. S pohrdáním se odvrátil, že Slovák, Žid a Čech by pro peníze udělali všechno. Řekla jsem, že všichni nejsou stejní. A on nato, že pracoval s Čechy na dráze a ti by pro feník rozhrabali celý násep. Šla jsem raděj pryč. Jak mu to vysvětlit, když udělal takovou zkušenost?

V kuchyni jsme jim pak dali najíst. Ani si nesesdli, stáli se sklopenýma očima, rozpačítí, malí kluci, čepice po paži a jídlo jen hltali. Nestačily jsme s paní Bourovou mazat krajíce, snědli toho hrozně moc. Nikolaj říkal, že pro ně stejně není úniku. Že až se vrátí domů, bolševici je zabijí, protože byli v cizině a pracovali tam. Jsou prý děsně suroví. Říkala jsem si, že to snad není možné, že jim to Němci namluvili.

17. října 1943, Úlice

Šly jsme dnes s paní Bourovou na poštu kolem francouzského lágru a otevřeným oknem jsme je slyšely. Jedni si povídali, repetili francouzsky, a jeden zpíval, až se hory zelenaly. Bylo to směšné.

Loučil se Hanzl. Přála jsem mu „nashledanou“ a „viel Glück“, ale on sotva poděkoval a utíkal pryč. Oči měl zaslzené a přemáhal pláč.

19. října 1943, Úlice

Pan zahradník mě poslal do lesa na chvoj s paní Broschovou. Měla jít sama s Louisem, ale nechtěla, že ji tam přepadne, že se ho bojí. Když jsem to slyšela, smála jsem se, až mi tekly slzy. Přijela tetička Ella a říkala, že mi v práci sluší kalhoty, že vypadám elegantně. Byla jsem ráda, protože si ze mně kvůli těm kalhotám dělají legraci. Slovačky se můžou udivit, v čem to chodím. Myslím, že je to praktické a pohodlné, už kvůli lezení na žebřík.

20. října 1943, Úlice

Bylo mi zase špatně a celý den jsem proležela. Strýček mi zakázal jít do práce a tak jsem si četla.

22. října 1943, Úlice

Byla jsem poprvé v práci. Jsem úplně zamilovaná do těchto dnů. Stromy v parku mají ty nejnádhernější barvy, teplou žlutou a všechny možné druhy červené a oranžové. Ten, kdo navrhoval tento park, musel být velký umělec. Kdo to asi byl? Jestlipak si dovedl představit, jak krásný bude, až vyroste?

Máme hrozně práce. Musí se vázat čtyřicet pět kytic smutečních a osm kytic na svatbu, připadám si už jako továrna. Loni jsem jich zvládla za den deset, letos už třicet šest. Do toho přišla Grettli, že chce zeleninu, tak mě pan zahradník s ní poslal, abych jí pomohla. Pak chtěla ještě zelí a to už jí řekl, že si ho přece může vzít z pařníku sama, že na ni nemáme čas. Já jsem se na ni tak jako omluvně usmála, ale ona se do mě pustila, že už má toho mého vysmívání dost. Nedostala jsem se ke slovu, abych jí řekla, že jsem tím nic nemyslela, a šla jsem brečet do sklepa. Každý na mě jenom řve.

Pak jsme zametali s Louisem a jak tak sbíral listí, koukl zezdola na mě a říkal: „Prosím, prosím, nicht traurig sein.“ To se mu řekne. Ale udělal mi radost.

Po večeri jsem Andě pomáhala čistit zeleninu a loupat jablka na štrůdl, protože přijdou zas Rusové. Někdo poslouchal pod oknem, co si povídáme, a vždycky, když jsme nadzdvihli zatemnění, uskočil do tmy. Asi to byl kovář Raum.

26. října 1943, Úlice

Pracujeme pořád rychleji, samé smuteční kytice. Děláme teď všechno z čerstvých chrysanthem. Jsou tak křehké, vznešené a čisté, je to krásná práce.

S Louisem jsem se skoro neviděla, zato se mnou pracoval Nikolaj a choval se slušně. Pak tam přišel i jejich nový hlídač a neomaleně se mi dvořil, jestli se to tak vůbec dá nazvat. Prý by za mě dal všechno na světě, ale že to by asi musel být mladší. Neodpovídala jsem a nedívala jsem se na něho. Že prý nemůže vidět ty moje ručičky, že bych měla dělat někde v kanceláři. Připomněl i nádraží, jak mi to slušelo v klobouku. Nesnáším tu jeho odpornou tlamu. Však se o něm ví, že bere chudákům Rusům i to málo, co dostávají na příděl. Lépe jim bylo se starým Zikmundem, dědek měl trochu soucitu.

28. října 1943, Úlice

Pěťadvacet let od založení naší republiky. Ach jo. Mám ruce od drátu celé bolavé, ale kytice mi jen jen rostou pod rukama.

Se strýčkem jsme vyjeli na kole nalámat větve s barevným listím. Chceme udělat velkou vázu z listí a chrysanthem grossmamá na hrob. Strýček mě zavedl ke Kotěšovu podívat se na třešňovku. Loni mi o ní povídal a letos chtěl, abych to sama viděla. Nic krásnějšího snad nemůže být. Třešňovka je nádherná zjara i na podzim. Hráškově

zelené ozimy, nad tím koruny třešní zbarvené všemi odstíny červené, žluté a oranžové, vysoké modré nebe a zářící podzimní slunce. Vzpomínám si, jak tuhle třešňovku rozšiřovali, když jsem byla docela malá. Každému nám zasadili strom a my jsme přihodili lopatou zem na kořeny. Tenkrát jsem to velmi vážně prožívala jako něco důležitého. Kterápak je asi moje? Myslím, že v sedmé řadě. Nebo v osmé?

Dál jsme se jeli podívat na lesní školku a potom k rybníčku. Duby a buky byly hnědé, břízy a křoví žluté, ostružiny nahoře zelené, dole červené a to všechno se zrcadlilo ve vodě. Úplně ta krása zabolí, jak ji člověk najednou nemůže pojmut ani pochopit. Nejraději bych se odstěhovala do kotěšovské cihelny. Zařídila bych si útulně domeček, měla bych zahrádku, dobyteček, kretonové záclonky a pelargonie v okýnkách.

30. října 1943, Úlice

Chvilí jsme se dnes viděli s Louisem. Vázala jsem věnce a on mi dělal podklady. Říkal, že si povídal s Francouzem, co jezdí s Felbrem pro zeleninu. Je to nějaký profesor. Mluvil prý s ruským studentem, který si komunismus velice chválil. Pak říkal o Čechách, že jsou falešní a chamtiví. Louis mu povídal, že ne všichni, že má kamarádku, která je hodná. To mi udělalo radost. Já to vím, že ani u nás v zahradě Češi moc parády nenadělají.

Zbytek dne jsme se už nezastavili, protože lidé chodili pro kytice a věnce, do toho se nakládala mrkev, no boží dopuštění. Lítali jsme jak pometla. Vázala jsem nakonec až do půl jedenácté v noci.

31. října 1943, Úlice

Ačkoli je neděle, poslal mě pan zahradník zalévat skleník, na který nebyl v týdnu čas. Jestli je Louis kamarád, přijde mi pomoci, říkala jsem si. To se ví, že přišel. Domlouvala jsem mu, ať toho nechá, že má přece neděli, ale on se nedal. Zalévali jsme a povídali, on mi vyprávěl, jak jezdil autem po Paříži. Doprovázel mě pak domů a já mu děkovala za pomoc, ale on na to, že je naopak rád, že mohl být se mnou. Jsme jeden osamělejší, než druhý. Dala jsem mu ze samé radosti šnečí skořápku pro štěstí. Říkal, že to opravdu potřebuje. Mluvili jsme a mluvili a cesta nám byla krátká.

2. listopadu 1943, Úlice

Hoří Krym. Přebírala jsem shnilá rajská jablka. Byla to hnusná práce.

4. listopadu 1943, Úlice

Drobně prší. Ženské nepřišly, tak jsem k nelibosti pana zahradníka musela odkrývat skleníky s Louisem. Dostala jsem od něj kousek čokolády z balíčku z domova. Říkal, že si zas řekne o dvě hodiny volna v poledne, jak to mívá, protože už není tolik práce. No nazdar, to se zas pohádám s ženskými. To zas bude revoluce. Udělalo se mi úplně zle. Louis na mě koukal a divil se: „Nemám to dělat?“ Tak jsem mu to všechno vyklopila. „Aber, Vlasta,“ řekl káravě a já jsem se styděla za svou zbabělost. Pak mi pomohl seskočit se skleníku a jak mi podal ruku, bylo to tak příjemné!

5. listopadu 1943, Úlice

Začal padat sníh. Hurá! Celý den jsme vázali pohřební věnce. Přišla Pašková pro věnec k výročí úmrtí svého syna a nevěděla, jaký chtít. Když padl, byl svobodný, tak to se hodí bílý. Ale jeho dívka byla tehdy těhotná a dostala povolení si mrtvého vzít, takže rok po své smrti už byl ženatý a otec. Mlela o tom pořád dokola snad hodinu, až pak paní Bourová navrhla světle růžové květy a tím se to rozhodlo.

6. listopadu 1943, Úlice

Pracovali jsme dnes s Louisem a povídali jsme si o národnostním cítění. Pak jsme přešli na dětství a na to, jak to chodí ve velkém domě. Louis nápadně zesmutněl, a říkal, že si dřív neuvědomil, z jak rozdílného jsme prostředí. Po válce mi prý nemůže ani psát, ani mě k nim pozvat, protože by moje rodina nad ním ohrnovala nos. Začala jsem mu to vymlouvat, ale cítila jsem, že má pravdu. Musíme to ještě prohovorit.

Povídala jsem mu, asi úplně zbytečně, o narození své maminky. Chtěla jsem ho pobavit, protože mně to střelení do sudu připadalo směšné. Jemu také, ale zároveň si přitom uvědomil všechny ta rozdíly. Že jsem nemlčela.

Máme s Louisem novou hru. V kuchyni má každý den jeden z nás službu, že vezme teplou vodu z plotny a nalije ji do umyvadla, kde si oba myjeme ruce.

7. listopadu 1943, Úlice – Plzeň

Dnes do Plzně přijela maminka a já jsem jela za ní s kyticí fialek. Proti mně seděl německý důstojník a pořád na mě mluvil. Proč prý je ta slečna smutná a co je to za divný kraj, že tu na podzim kvetou fialky. Neřekla jsem ani slovo a když už jsem se začínala smát, přesedla jsem si tak, abych k němu seděla zády. Celý vagon se bavil.

9. listopadu 1943, Úlice

Ráno jsem musela hned za Louisem, abych mu vyklopila všechny novinky. Ryli jsme pak zahradu a dělali věnce. Už tu pohřební vazbu nenávidím. Němci padají a konce tomu není. Těch věnců, co vždycky spotřebují! Už aby bylo po válce. Tělo, to se ví, není, o to větší jsou průvody k pomníku a posmrtné pocty. Pochodují zástupci SA, BDM, HJ, sotva pár lidí v takové malé vesnici, a skoro každý spolek nese věnec.

Večer jsem pak s Louisem v kuchyni krájela cibuli na sušení a bavili jsme se, už po sté, o tom, co budeme dělat po válce. Shodli jsme se, že se toho konce trochu bojíme. Co asi bude?

Včera jsem se dozvěděla, že Kyjev je svobodný.

10. listopadu 1943, Úlice

Rozhazovala jsem dnes hnůj a Louis mě pozoroval. Říkal pak tetičce Elle, že jsem velmi „courageuse“.

12. listopadu 1943, Úlice

Měli jsme s Louisem zalévat skleník a domluvili jsme se, že on mi spraví dřevák a já mu zašiji rukavici. Uklízeli jsme květináče a abychom nebyli moc dlouho sami, přidal se k nám pan zahradník.

Klečel pod parapetem a rovnal, zatímco já jsem podávala Louisovi a Louisu jemu. Jak na nás neviděl, při každém květináči jsme se na sebe s Louisem usmáli a mě bylo tak divně teplo u srdce. Odpoledne jsme šli sázet stromy a jednu třešeň jsme dali stranou, blíž ke strouze. Pojmenovali jsme ji „Amitié“, protože, jak řekl Louis, jsme víc, než kamarádi, my jsme přátelé. Pečlivě jsme jí přihrnuli zem na kořeny a pan zahradník se z nás mohl zbláznit, jak pomalu pracujeme.

15. listopadu 1943, Úlice

Louis dnes říkal, že jsem mu pořád bližší. Přinesl mi šnečka pro štěstí, prý ho hledal v zahradě celý den, protože už je chladno a šneci jsou zalezlí. Mluví se zas o tom, že budu muset do muniční továrny, a on vzdychl, co potom bude s ním. Myslel na to, když toho šneka hledal, že když ho najde, zůstaneme spolu. Tak hezky na mě koukal.

Povídal si se mnou, když jsem zas krájela v kuchyni zeleninu na sušení, a říkal, že je to nejhezčí hodina z jeho dne. Grettl nám přišla dělat garde, myslím, že z vlastní iniciativy. Nakonec ale nevydržela a odešla. Louisovi se viditelně ulevilo. Neříkáme nic závadného, ale není to příjemné, když tu někdo sedí a zamračeně poslouchá.

Vyčetla jsem mu zas, že kdyby nás nebyli opustili, mohla válka dopadat jinak. Pak jsme přešli na rodinné poměry a on říkal, že nemá rád svého švagra, že je to takový tvrdý člověk. Pak hučela letadla a kontrolovali jsme zatemnění, ale mě už nemohlo nic vzrušit, protože se mi chtělo hrozně spát. Rusové jsou už v Žitomiru.

16. listopadu 1943, Úlice

La Bruyère: „Rozum srdce donutí, ale nepřesvědčí jej.“

Ráno jsme se vydali do lesa na „pejručí“ na přikrývání záhonů a celou dobu jsem si mohla povídat s Louisem. Na poli jsme viděli neznámého Poláka s malinkou Ukrajinkou, byli to strašní chudáci.

Odpoledne jsme obrývali růže a pan zahradník nepochopitelně odjel za ženskými do lesa na klesti. Dali jsme se do příliš vážné rozmluvy o té naší ubité generaci. Louis říkal, že je krásné žít pro někoho a snažit se pro něj být pořád lepší. Povídal o kamarádech z lágru, že s nimi nemá nic společného a jejich řečmi hrozně trpí. Že jsem mu byla vždycky milá, i když mě vídal jen z dálky, a že se mu vždycky úplně zjasnil den, když se mnou mohl promluvit. Říkal, že mě má natolik rád, že by chtěl se mnou prožít celý život, a že to říká opravdu od srdce. Že bohužel ničím není, ale že by pro mě chtěl být tím nejlepším. Pak se mě přímo zeptal, jestli si myslím, že je tak nemožné, abychom byli celý život spolu. Zaskočilo mě to tak, že jsem nejdřív mlčela. Pak jsem koktala něco o tom, že budeme korespondovat, že je přece můj nejlepší kamarád, a když jsem slyšela, jak hloupě to zní, zase jsem zmlkla. Zesmutněl a zvažněl. Říkal, že s tím vůbec neměl začínat, že chápe, že je tolik tolik překážek. Já jsem z toho byla úplně vedle a při tom jsem si říkala, že mě už možná nikdy nikdo nebude mít tak moc rád, jako on.

Poslal mě pak na svačinu a zůstal sám. Přikrývali jsme večer skleník, neříkal nic, ale když jsem seskakovala se zídky, podal mi zas ruku a viděla jsem že čeká, jestli ji odmítnu. Když jsem se jí ale chytila, dlouho ji držel, i když jsem už seskočila. Díval se mi do očí,

ale už nic neřekl. Pane Bože.

(Ta Ukrajinka 9. dubna 1944 zemřela. Při kácení v lese na ní padl strom, měla moc velké boty, nemohla utéci. Bylo jí devatenáct let a byla ve čtvrtém měsíci s tím Polákem, se kterým jsme ji viděli na poli. Připsáno 10. dubna 1944.)

17. listopadu 1943, Úlice

Byla jsem v zahradě první a když přišel Louis, plaše pozdravil a raději se na mě ani nepodíval. Čekali jsme, až pan zahradník odejde, pořád jsme se po něm dívali, až jsem se lekala, aby mu to nebylo nápadné. Za chvíli odešel a tak mi mohl Louis říct, že ho moc mrzí, že mi to řekl, a že tím všechno pokazil. Já jsem mu to vymlouvala, říkala jsem, že to bude naopak ještě hezčí. Ale přes den jsme se na sebe jen smutně usmívali. Večer u krájení cibule bylo nejdřív rozpačité ticho, ale pak jsme zas mluvili o knihách a náboženství, o lidstvu, polárních výpravách, o Koreji a o všem možném. Přinesl mi malou kvetoucí čemeřici, kterou našel na skalce. Prý také přemáhá zimu, jako naše přátelství.

Já se v sobě nevyznám. Mám ho moc ráda. Je ušlechtilý a pravdivý, až dětsky čistý a moc dobře se s ním cítím. Dodává mi pocit jistoty a síly, protože vím, že by se mě vždycky ujal. Ale, je to Francouz! Teď jdu spát.

Vyprávění

Na vztah s mužem jsem vlastně nebyla z domova vůbec připravená. Mamička nás sice vychovávala v moderním demokratickém duchu, ale vše, co se týkalo poměru mezi muži a ženami, tonulo v mlčení nebo přinejmenším v moři zákazů a romantických představ. Jak jsem již řekla, mamička a její sestra žily hodně uzavřeně v kruhu rodiny.

Jednou přijeli na návštěvu Čepkovi, kteří koupili velkostatek v sousedství, a pozvali slečny na velikonoce, že je naučí malovat vajíčka po slovácku. Dědeček se nejdřív ujistil, že tam nebude jejich syn, a pak dovolil dcerám jet bez vychovatelky. Byla to úplná senzace, protože obě se doma příšerně nudily. Málem z toho sešlo, protože Emma měla nějaké povinnosti v Plzni, ale nakonec místo ní jel jako garde Emerich.

Mamička byla u Čepků celá u vytržení, takové to tam bylo milé a domácké prostředí, hrozně se jí tam líbilo. Jen co přijeli, přišel telegram, že syn Vlastík dostal dovolenou a jede domů. Mamička mu šla s jeho sestrami naproti na nádraží a napadlo ji, že když Vlastík čeká, že tam najde dvě cizí slečny, tak Emericha převlečou za děvče. On měl ještě takový dětský obličejík, tak to nebyl žádný problém. Jen hlavu měl oholenou jako koleno, proto mu musely klobouk hodně narazit.

Jenom Vlastík vystoupil z vlaku, bylo zle. Takový fešák to byl. Prostě láska na první pohled. A mojí mamičce se líbilo, jak dvorně se chová ke své matce a že jí obě ruce políbil a bylo vidět, jak ji má rád. Po Emerichovi pořád pokukoval, ptal se ho jaké je to v pensionátu v Drážďanech

a Emerich se do toho tak vžil, že se na něj v kočáře tlačil, tiskl mu koleno a Vlastík z toho ztrácel řeč. Na oběd přišel Emerich pořád ještě v šatech, klobouk na lysé hlavě, a to už na něj Vlastník bez okolků zíral. „Sundejte si ten klobouček, slečno Emičko,“ povídá. Div že nespádl ze židle, když viděl ten sestřih.

Odpoledne barvili vajíčka po slováckém způsobu pomocí vosku. Je to složitá práce a napoprvé to nejde nikomu. Když mamička ze samého úsilí to svoje vajíčko rozmáčkla, dal jí Vlasta svoje, krásně vymalované. Babička Čepková bystře sledovala, jestli mezi nimi nějaká ta jiskra nepřeskočí, protože mamička byla bohatá nevěsta. Povídá: „Za vajíčko je pusa, slečno Frídičko.“ A mamička úplně ztuhla a nechtěla dát, protože byla vychovaná tak, že dát někomu pusou, to už znamená být jeho po celý život. Vajíčko vzala, ale pusu nedala, ani za nic.

Jenže pak Vlastíka potkala v pokoji jeho sester a on povídá: „Frídičko, něco mi dlužíte.“ A políbil ji. To co bylo pak, to rozhodně nikdy nezažil. Nezačala ani pištět, ani se nezlobila, zůstala stát jako socha, jenom slzy jí tekly a celý den už nepromluvila.

Ráno po snídani za ní Vlasta šel, protože z toho nebyl vůbec moudrý, vzal ji za ruce, že si sednou a povídá: „S tou pusou, to si musíme vyjasnit.“ Jenže ona povídá: „Já v tom mám jasno.“ A začala stahovat prsten od kmotry, o kterém jí dědeček řekl, že jej jednou dá tomu, koho si vyvolí. Ještě než si zkusili něco vysvětlit, vešla tam babička Čepková, viděla ten prsten a povídá: „Děti moje, vy jste se zasnoubili?“ A hned šampaňské.

Mamíčka byla z toho jak náměsíčná, možná i z toho šampaňského, park byl plný fialek a jaro v plném proudu. Vlasta taky nevěděl, co se to děje, protože se mu líbila, to ano, ale že by to vzalo takový spád, to ho vůbec nenapadlo.

Druhý den měla jet mamíčka domů, ale všichni ji zdržovali, tak počkala až do večera a jela s Vlastou, který se vracel do Prahy. Celou cestu stál Emerich na chodbě a mamíčka se v kupátku pusinkovala s mým budoucím tatínkem. Když mamíčka vystupovala v Úlicích, šly na ni mrákoty a horečka, protože se hrozně bála svého otce. Utekla ke grossmamá, ale za chvíli byl otec tam a ptal se, proč nepřijela ráno. „Protože jsem se zasnoubila,“ povídá mamíčka a div neomdlela. Dědeček se podíval, jakoby mu z očí vyšlehl blesk a povídá jen: „Ven!“ A mamíčka šla do svého pokoje a skutečně dostala horečku.

Druhý den ležela a to už přišel dopis od tatínka, že žádá o její ruku a že se přijde představit a požádat osobně. To taky hned udělal, mamíčka poslouchala za dveřmi a slyšela, že se to dobře vyvíjí. Tatínek byl taky muzikant, taky inženýr, nějaký majetek měl, postavení taky, vždyť mu táhlo na třicítku, tak se ti dva domluvili. Dědeček pak zavolal mamíčku a povídá: „Tak děti, můžete se políbit.“

19. listopadu 1943, Úlice

Dělala jsem zas pohřební vazbu s paní Bourovou a Louis mě požádal o nějaké drobné umělé květiny pro Marcela. Chce si jimi zase ozdobit obrázek své ženy. Paní Bourová povídala, že je chce nejspíš Louis pro sebe, aby si s nimi sám vyzdobil obrázek své francouzské dívky. A koukala, co tomu řeknu. Když se po chvíli vrátila s chvojí, našla nás s Louisem, jak se přeme o to, bude-li po válce možné sjednotit Evropu.

20. listopadu 1943

Byla jsem v slepičí zahrádce a pak sázela hyacinty, chrysanthémy a streptocarpus. Dnes dostal kovář Raum zprávu, že jeho jediný syn, Hans, padl. Hanse je mi líto, byl to hodný kluk a za toho svého udavačského otce nemohl.

Psala mi mamička, že Dida je zas nešťastná a že už ani tu botaniku se mnou nechce studovat. Je docela pod vlivem té své kamarádky a chtějí studovat psychologii. Ať si jdou třeba studovat všechny psychologie světa. Stejně by tou svou nerozhodností jen rozviklala všechny moje úmysly. Ta jejich nemohoucnost mi jde na nervy, já chci mít jasno.

22. listopadu 1943, Úlice

Káceli jsme dnes stromy v parku. Louis říkal, že mi to včera moc slušelo, že tmavomodrá mi jde dobře k těm „krásným vlasům“. Samé lichotky. Dnes to slušelo zas jemu. Měl rozhalenou košili a prostovlasý se rozháněl sekerou. Večer na zalévání mi půjčil svoji pytlou zástěru a asi jsem v ní musela vypadat hrozně, protože říkal, že jsem v ní roztomilá.

23. listopadu 1943, Úlice

Dnes mě pan zahradník vláčel s sebou na kole, do Pňovan, jen abych nezůstala sama s Louisem. Byla děsná zima a musela jsem koukat na zpustošený park a zámek plný utečenců z Říše. On hopkoval po školce, prohlížel stromky, přepisoval jmenovky a nechystal se odjet. Už už jsme byli hotoví, ale vzpomněl si, že vlastně chce ještě vidět nějaké štěpy. Vytahoval se přede mnou, to je jasné, chtěl abych ho před strýčkem chválila. Já jsem toho měla právě dost a odjela jsem domů sama. Ruce a nohy jsem ani necítila a když jsem v poledne vpadla do kuchyně, musela jsem si dát nohy do spodní trouby a ruce mě bolely tak, že mi stály slzy v očích. Pak se mi ještě udělalo špatně od srdce a Louis tam nade mnou nešťastně stál, dokud zas nemusel do práce.

25. listopadu 1943, Úlice

Zalévali jsme s Louisem malý skleník a mluvili jsme u toho. Dlouho a hezky. Bože, tak hezké to bylo. Nabídl mi zas svoji zástěru a říkal, že je naše. Vzpomínal, jak jsem se vrátila nemocná z Prahy. Často prý mě viděl chodit po parku a bylo mu to tak hrozně líto, že mě nemůže pozdravit. A jednou prý jsem přišla s paní Bourovou do zahrady, šla jsem k němu a podala mu ruku. Tenkrát jsem mu udělala tak velkou radost, že mu zbytek dne připadalo, že mu celá zahrada

patří. Rozvazoval mi pak zástěru a vzal mě při tom lehce za ramena. Bylo to tak příjemné!

26. listopadu 1943, Úlice

Ráno mrzlo a pak chumelilo. Však jsem to prorokovala. Řezala jsem dříví s panem zahradníkem a Louis štípal. Poleno mu odskočilo a rozseklo mu čelo nad okem. Vzbudilo to ve mně sesterské city a hned jsem ho ošetřovala.

Večer mi paní Bourová v kuchyni říkala, že ve vesnici se povídá, že náš Francouz drží s Wolframkou. Rozčílila jsem se, co je to zase za pomluvy.

30. listopadu 1943, Úlice

Brzo mi bude devatenáct let. Škoda, já jsem tu osmnáctku měla tak ráda. Zarývali jsme hnůj a já jsem nemohla najít svůj rýč, má v násadě souček, takové očko, podle toho ho vždycky poznám. Pak mi ho přinesl Louis, že prý si ho včera půjčil, aby byl alespoň trochu se mnou.

2. prosince 1943, Úlice

Yváželi jsme pařníky. Bylo krásně, poprvé ležel sníh, svítlo slunce a obloha byla skleněná. Večer důležitá zpráva: v Teheránu se sešli Roosevelt, Churchill a Stalin. Nikdo neví, co z toho bude. To se nejspíš dozvíme až po válce.

Louis mě žádal o pražskou adresu, protože říkal, že můžu odjet na neděli a jeho někam odvezou. Kde by mě pak po válce hledal?

4. prosince 1943, Úlice

Ráno o půl páté bombardování. Říkali, že je to Berlín, ale muselo to být ještě někde blíž, protože byly slyšet opravdu velké šupy. Slyšeli jsme výbuchy ještě ráno za tmy, když jsme s Louisem plnili ve skleníku kamna pilinami. Dal mi zabalený balíček a říkal, že ho mám otevřít až na Mikuláše. Já jsem mu dala mýdlo a on je přijal trochu s rozpaky, o mýdlo je nouze. V noci napadl sníh, všude je bílo, ani rýt se nedá a chvojí je zapadané. Zapomněla jsem přinést tu adresu. Plácla jsem se do čela a říkala Louisovi, že mi příště může dát pohlavěk, jestli ji zas nechám doma. A on si mě přitáhl a pohladil mě po vlasech.

Musela jsem se pak probrat a odtáhnout se. Já se nesmím zamilovat! Večer jsem mu ukazovala fotografie a jednu jsem mu dala. To jsem asi neměla.

6. prosince 1943, Úlice -Plzeň

Je Mikuláše. Moje okno září červeně, jsou na něm dárky pro Andu, Gretl a Jáju i talíř s jablky. V balíčku od Louise byla čokoláda a pásek k hodinkám, který mi sám udělal. Už ho mám na ruce a hřeje mě až k srdci.

V devět jsem jela do Plzně a dovlekla se s těžkým kufrem k Macenauerům. Jejich Růžena nebyla na dráze, jak bylo domluveno, a naštvála mne, když řekla: „Milá slečno, já nemám čas tahat vaše kufry.“ Přitom to byly samé věci pro ně. Ve vlaku jsem jela se spoustou protivných „Blitzm/ae/deln“. Jsou důležité, křiklavé,

hnusné a chovají se nafoukaně ve svých uniformách a v houfu si připadají víc než jindy nadrasově. Jejich velitelka napadla nějakou paní, řvala na ni, že by ji nejraději roztrhala na cucky a že nechápe, proč jí ten voják, co stojí vedle, nedá přes hubu. Všichni mlčeli, klopili oči a Němka řvala a řvala a holky se bavily mezi sebou.

U zubaře jsem zoufale svírala pásek od Louise a šla jsem potom do kina. Týdeník byl tentokrát opravdu hrozný. Ruské pláně, sních a samé mrtvoly. Uprostřed nich stál kuň se svěšenou hlavou a čekal na smrt. Pak dávali Vyzvání k tanci.

Z nádraží jsem šla domů pěšky a když mě míjely saně s nákladem, francouzský zajatec se naklonil přes postranici a tiše a spiklenecky mě pozdravil: „Bonjour, mademoiselle.“ Měla jsem kabát s kožešinovým límcem, nový hnědý klobouk a vysoké boty. Myslím, že mi to dost slušelo.

8. prosince 1943, Úlice

Pan zahradník nás s Louisem poslal na půdu přebírat cibuli. Klečeli jsme tam proti sobě a povídali si, až Louis řekl, že jsem jeho nejlepší přítel, ještě větší než André. Já jsem mu řekla, že on je také můj nejlepší přítel, a jak jsme tam tak klečeli, podali jsme si obě ruce a bylo to tak krásné. Pak jsme šli zas s petrolejkou do sklepa a rovnali jsme mrkev. On je opravdu tak jemný, nic si nedovolí. Já jsem v Praze zažila s cizími mládenci všelijaké nepříjemné věci, vždycky, když se jim naskytla příležitost. Bylo mi to odporné a vztáhla jsem to na všechny muže, že nemyslí na nic jiného a je třeba se před nimi mít na pozoru. Jsem ráda, že se ho nemusím bát.

Pak jsme ještě sázeli před zámkem tulipány a večer jsme krájeli cibuli. Povídali jsme si při tom o Hugovi a Bídnicích a já jsem mu připomínala některé scény. Anda na mě byla dnes hodná a strýček mi dal pět set korun za vázání věnců. Je ke mně tak laskavý!

10. prosince 1943, Praha

Včera mi bylo devatenáct let. Po dlouhé cestě vlakem, která se zas neobešla bez mladíka, který mi pomáhal s kufrem, jsem se v Praze shledala s mamičkou a dostala ode všech dárky. Louis dostal mou adresu, ale snad Bůh dá a najdu ho v pořádku v Úlicích. Stýská se mi po něm a vůbec ty moje narozeniny nejsou tak veselé, jako loni. Dida se pohádala s mamičkou a brečely jsme pak spolu na kanapi. Dida říkala, že je od ní hrdinství, že vůbec žije.

S mamičkou jsme se vydaly nakupovat, ale nedostaly jsme vůbec nic. Zato jsme potkaly asi milion přátel a bylo to docela únavné. Pak jsme spolu šly do kina na Tanečnici a mě nechtěli pustit dovnitř, že prý mi není ještě osmnáct. Musela jsem se smát, s jakou jistotou mi upírali léta. Doma Kubátovi a pan Klásek. Bulharsko se vytrhuje z Osy.

Vyprávění

Kubátovi byli naši sousedi a velice blízcí přátelé. Karlovi bylo o rok méně než mně, rodiče měl už starší a žili si tak ve třech, trochu uzavřeně. Paní umřela za války na rakovinu a byla to pro ně hrozná rána. A tak k nám často chodili, aby netrávili večery ve smutku a ve dvou. Taky měli odblokováný zahraniční rozhlas a chodili nám každý den

večer říkat, co je nového. My jsme si poslech zahraničního rozhlasu nemohli dovolit, protože sestra Emma byla v emigraci, sledovali nás a mohli jsme kdykoliv čekat prohlídku.

14. prosince 1943, Praha - Úlice

Na cestě do Plzně mě zas chytila hlídka, ale obalamutila jsem je starou průkazkou. Nedá se říct, že bych v tom už uměla chodit, protože to vždycky odnesu hrozným rozčilením. V Plzni jsem se zastavila u švadleny a pak už do Úlic. Pan zahradník říkal, že se zas jedná o tom, jestli strýčkovi Úlice zůstanou. My jsme zatím s Louisem plnili buben pilinami. To jsou moc hezké chvíle. Jeden z nás ze začátku drží kůly k sobě, aby to mělo luft, pak udusává dřevěnou palicí, druhý nabírá lopatou piliny a hází je do bubnu. Jsme při tom vedle sebe v malé, pilinami a vůní dřeva naplněné místnůstce, a můžeme bez obav mluvit, protože je slyšet, když z přípravy někdo jde.

Paní Bourová říkala, že německý zvěrolékař povídal, že to máme všude pěkně pojištěné, včetně toho, že jeden strýc se přihlásil k Němcům. To je ale sprostota! Úplně jsem se rozlítla. Strýc Emerich je ruina, alkoholik, kterého jeho žena přiměla, aby se dal k Němcům, ten se přece nepočítá. Nikdo s ním nemluví, jen mamička, které je ho líto, ale i té v opilosti vyhrožoval, že ji udá gestapu. Můj bratr ho musel vyhodit z bytu. Louis říkal, ať si toho nevšímám, že zdejší lidé nemají vůbec cit pro to, co můžou říct. Vyprávěla jsem mu o Didě, jaká je nešťastná, a že jsme si podobné, že já jsem také jednou neměla daleko k sebevraždě. Úplně se zhrozil a říkal, že přece musím myslet na mamičku a taky na naši Amitié.

Večer mě bolelo v krku. Asi tu cestu do Prahy zase odstonám.

17. prosince 1943, Úlice

Dnes jsem konečně vstala, ale do zahrady jsem se neodvážila. Oblékla jsem si modrou rozhalenku, přes to modrý svetr, tmavomodré kalhoty a růžový šátek. Barevně to bylo opravdu hezké. Dělal jsem v kuchyni adventní věnce a oplétala jsem chvojím hakenkreuz, který si objednali nějací šílenci. Louise jsem viděla z okna. Klouzal se po rybníce.

18. prosince 1943, Úlice

Zase polehávám. Strýček mi přinesl kloktadlo a prášky, pan Klásek mi vnutil aspirin a Grettl mi ze strýčkova příkazu přinesla jeho gramofon a desky. Mračila se na mě, protože se bojí, že tu zůstanu přes svátky a ona nebude moci jít domů. Měla jsem už dnes být v Praze a mamička celá rozčilená telefonovala. Jenže mně je tu tak dobře! Mamička říká, že nejlepší je přátelství s příchutí lásky.

20. prosince 1943, Úlice

Do Prahy se mi vůbec nechce. Je mi už lépe a celý den jsem seděla u ohně a dělala papírové růže. Umělé květiny se teď těžko seženou a papírové vypadají na věncích taky dobře. Naučila jsem se je dělat jako malá holka, když se připravoval v Sokole ples. Mamička si vymyslela uprostřed sálu růžový strom. Tančilo se kolem a ty růže museli tanečníci krást pro své dámy. Byla to taková společenská hra.

Šla jsem na chvíli ven, abych viděla Louise, ale úplně se mi klepaly nohy a točila se mi hlava. Jak já se do té Prahy dostanu?

22. prosince 1943, Úlice

Ráno jsem šla do zahrady pro čemeřici a se všemi jsem se rozloučila. S Louisem jsem šla zpět k nám do kuchyně. Byl tam zrovna strýček, přišel se nasvačit a já byla v hrozných rozpacích, protože jsem chtěla Louisovi podat na rozloučenou ruku, ale bála jsem se strýčka. Přesto jsem mu ruku podala, při tom jsem ale rozpaky hořela a viděla jsem, jak se Anda a Grettl šklíbily. Jenže strýček také vstal, popřál mu do nového roku, podal mu ruku a nabídl jablka. Jakou já měla radost! Do Prahy jsme dojeli v pořádku, jel s námi i strýc Bedřich a Běďa.

23. prosince 1943, Praha

Už jsem v Praze, ale dobře mi není. Pořád samé návštěvy. Včera, když odešel strýc Bedřich s rodinou, zůstali jen sokové, kteří se dvoří naší Didě. Byli na sebe jak kohouti a tak protivní, že jsme byly s Didou rády, když konečně odešli. Zdobily jsme pak stromek a pouštěly si Dvořáka, Symfonii G-dur. U nás doma se jí říká šampaňský valčík, protože když se něco slaví, ťukáme si při té hudbě sklenicemi.

24. prosince 1943, Praha

Byl to krásný Štědrý večer. Celá rodina se sešla, všichni zase pohromadě. Jak já je mám všechny hrozně ráda! Po večeři a po otevření pokoje se stromkem se sedělo, povídalo, pouštěly se letošní filmy, točí je strýc Bedřich, má na to kameru. Byla jsem tam taky já s Louisem. Pak se promítaly staré filmy a byla jsem tam taky, ve věku dvanácti let. Moc jsem se sobě líbila. Rozcházeli jsme se zase až v šest ráno.

26. prosince 1943, Praha

Včera jsme dlouho vyspávali. Bolela mě hlava a tak jsem mohla zůstat v posteli. Dnes přijde celá rodina k nám na oběd, tak celé dopoledne vaříme. Přišel nám pomoci bratr Pavel, utírá nádobí a je moc milý.

30. prosince 1943, Praha

To byl tedy den. Ráno jsem dostala teplotu a zůstala ležet. Přesto jsme se s mamičkou pohádaly o to, že nechci chodit do společnosti. Dida mi pomáhala, tak jsme proti ní byly dvě, ale bylo to strašně protivné. Že se mám snažit, aby na mě nebylo vidět, jak hrozně mě to otravuje. Že bych prý chtěla být jen v Úlicích a žít jako poustevník. Taky že jo. Měla jsem hroznou zlost. Proč nemůžeme prožít vánoce jen sami doma?

Přišla k nám Jonca, Didina kamarádka z Plzně. Vdala se za Němce. To musí být radost milovat Němce! Upřímně ji lituji. S každým cizincem je to těžké, což teprve s Němcem! Jenže já jsem se vlastně taky zamilovala, do Francouze! Ale tak nějak smutně. Je to možná tím krásnější. Je tolik štěstí ve vědomí toho, že na mě někdo každou minutu myslí, že o mě stojí, jen tak, od srdce, že na mě

nemůže ani na chvíli zapomenout. Tolik bych si přála konec války, jenže v tu chvíli tě ztratím a s tebou celý svůj současný život, který přes všechno tolik miluji. Nechci být sobecká, chci aby válka skončila a všichni byli šťastní, snad budu šťastná z jejich štěstí, snad mi to bude stačit. Pomoz mi, Bože. Ať dokážu žít bez zlé vášně, přetvářky, klidně a tiše.

Večer se nám rozplakala Dida, úplně se složila. Hrozně brečela, že neví, co s ní bude a že ji nic na světě netěší. Někdo jí řekl, že Matulka má v pokoji na stěně obrázek nějaké jiné dívky, ale to asi nebude všechno, co ji trápí. Ten Matulka je ale hlupák.

Deník z roku 1944

9. ledna 1944, Úlice,

Už jsem zase zdravá a balím si kufry do Úlic. Aninka mi při tom pomáhala a říkala, že z celé rodiny má stejně ráda jenom mě. Vyprávěla mi, jak chtěla studovat a být učitelkou, ale musela jít sloužit. Aninka je nejstarší dcera šafáře Brauna a moje kamarádka. Hrávaly jsme si spolu, mamička ji oblékala jako nás a dávala jí číst knížky. Prokázala jí tak medvědí službu. Když pak skončila měšťanku a šafář měl dům plný dětí, vzala ji mamička k nám do služby. Aninka má svůj pokoj, tykáme si, ale jí v kuchyni. Mamička si myslím vůbec neuvědomuje, co jí to dělá a že ji Aninka za to nemůže mít ráda. Aninka je chytřejší, než já. Mě vycepovali, ale ona by určitě dokázala, že má na studie hlavu. A teď je tu tak osamělá, nepatří ani mezi panstvo, ani mezi služebné. Tak se nějak za všechno na světě stydím.

Na nádraží už na mě čekal kočí, balil mě do kožešin a říkal při tom: „Všechno tady máme připravené pro naši paní slečinku.“ Kočí Petrлік je Čech a má deset dětí.

Ardy mi přiběhl naproti s divokým halasem a tartasem. Štěstím se mohl, chudáček, zbláznit. Večer mě zas začalo bolet v krku a Anda se o mě dojemně starala.

11. ledna 1944, Úlice

Už jsem to nevydržela a i když jsem dlouho spala, zašla jsem do zahrady. Louis na mě čekal, vyšel mi naproti a podali jsme si ruce. Tak dojemně ho těší každý můj dotek! Říkal, že mě čekal už včera a doufal, že přijdu do kuchyně, tak pomalounku jedl, ale pak už musel jít. Vyřezal mi malounkou podkovičku s třináctkou, kterou jsem si hned pověsila na krk. V balíčku byl ještě náprstek, který si nasadím hned večer u krbu, až budu spravovat punčochy. Dala jsem mu knihu *La rue du chat qui peche* od F/oe/lidesové. Mám ji také česky.

Jsme v zahradě sami až na malého Frantíka, nového uředníka. Pan zahradník odjel k rodičům a tam se rozstonal.

Dozvěděli jsme se dnes, že Mussolini dal zastřelit vlastního zetě, hraběte Chiana, pět dalších a jiní na popravu čekají. Na východní frontě Rusové útočí, jsou prý už šedesát kilometrů od polských hranic.

12. ledna 1944, Úlice

Pan zahradník pořád nejede, tak pracujeme sami. Louis říkal, že než jsem přijela, s prací se zrovna nepřetrhli. Já jsem namítla, že je nechci kontrolovat, ať si dělají, co chtějí, ale on mínil, že je to tím, že se mnou mu to jde lépe od ruky, že je tak rád, že jsem tady.

Řezali jsme dříví, topili ve skleníku a večer jsme zalévali. Přišli nám opravit elektriku dva čeští elektrikáři, a když jsme je nehlídali, ukradli, na co přišli.

Louis mi povídal o holejšovické muniční továrně, že tam skoro každý Francouz chodí s Českou. I ženatí. Jeden civil si své české děvče dokonce bude brát. Podotkla jsem, že po válce bude ve Francii chudinka, ale on se rozhořčeně ohradil. Byla jsem pak na něj tak kousavá, že mi řekl: „Proč jste dnes tak zlá ke mně?“ Přestala jsem,

protože jsem viděla, že je opravdu smutný. Třikrát jsme si dali dobrou noc, než jsme se rozešli, a já pak, umytá a převlečená, večeřela se strýčkem a povídali jsme si o tetřevích, slukách a vysoké zvěři.

15. ledna 1944, Úlice

Dnes jsem pomáhala lovit slepice. To je taky věc. Máme o moc víc slepic, než je hlášeno, protože bychom museli všechno odevzdávat a žádná vejce by nám nezbyla. Anda vždycky dostane hlášku od kamarádky, bývalé spolužačky, ženy starosty Janka, že jde kontrola, a pak musíme ty nadbytečné slepice pochyťat a v bednách odnést na půdu zámku. Děsně pitomě při tom kvokají, lítají po kurníku, víří peří a výkaly. Ráno se pak zas stěhují zpět na dvorek, protože ve dne kontroly nechodí. To by se slepice nedopočítaly.

Strýček nebyl doma na oběd, proto jsme mohli s Louisem sedět dlouho v kuchyni a povídat si. Opravoval mi francouzskou kompozici na téma „Louisův portrét“. Napsala jsem mu tam, že je nejlepší kamarád na světě. Z toho jsme přešli na vojenský život. Muselo to pro něj být hrozné, taková ztráta individuality.

Odpoledne jsme v malém skleníku uvažovali, jestli máme zatopit taky v tom velkém a já, coby šéfka, jsem řekla, že se musíme podívat na teploměr. Louis hned vstal a šel, ve dveřích se ale otočil a říkal, že snad špatně slyšel. Říkala jsem přece „my“. Významně se po mně díval, jenže se mnou se zvedl i Frantík a šli jsme husím pochodem zkontrolovat teploměr. Frantík do toho Louisova „my“ zahrnuje vždycky také sebe a vznikají z toho komické situace.

Šli jsme pak za tmy domů, co noha nohu mine, Louis mlčel a nakonec vzal moji ruku tak jemně, jako by byla z pavučiny. „Já vám teď řeknu dobrou noc, bude konec krásného dne a v pondělí bude všechno jiné.“ Lekla jsem se, že má nějaké špatné zprávy. „V pondělí přijede pan zahradník,“ dokončil pohřebním hlasem.

Večeřela jsem sama ve velkém pokoji. Výborně jsem se najedla, ale pak jsem moc brečela. Co je mi platné, že jsem tu jako princezna, v jídelně s dlouhým stolem, pod malovanými erby a zbraněmi. Ze stěn pod vysokánským stropem na mě shlíží podobizny Stadionů. Na jednom je nějaký svatý a šlechtic se spoustou malých šlechtíčků, jeho synů. Na druhém zas svatá Kateřina, šlechticova manželka s bílým čepcem a za sebou má zas stejně oblečené malé šlechtičny, své dcery. Nad dětmi, které zemřely, jsou křížky. Sedávali jsme tu večer co večer se strýčkem a mamičkou v těch hrozných dnech před zábořem. Všichni odjížděli a my jsme tu seděli a čekali. Přišel se rozloučit náš strážmistr Kavale a já najednou koukám, že vypadá, jakoby z toho obrazu vystoupil. Tak podobný byl tomu Stadionovu předkovi. Rodina strážmistra Kavale pochází z Francie, stejně tak jako hrabě Stadion, snad odtud ta podoba.

Viděla jsem dnes dcerušku nadlesních, Helgu. Je tak hezká, že to člověka potěší jen se na ni podívat. Taky by se hodila do obrazu. A tady je takové ticho!

16. ledna 1944, Úlice

Učila jsem se franštinu, četla Vojnu a mír a měla se dobře. V poledne jsem sešla do kuchyně, ale Louis tam byl s Augustem. Byli jsme si zas tak cizí, jako vždycky v neděli. Vadí mi moje pěkné šaty,

jeho vyhnanecký stůl, najednou se ho stydím. Večer jsem dělala žluté růže z krepáku. Pak jsem hledala Ardymu blechy.

17. ledna 1944, Úlice

Pan zahradník přišel až v deset a hned nás rozdělil, jak se od něho dalo čekat. Zrovna jsme nacpali pilinová kamna. Louis mi podal ruku a řekl: "Sbohem, musíme být silní," a pak šel do lesa na jalovec. Jak mi držel ruku ve své dlani, cítila jsem všechnu jeho něžnost a ještě i potom, co odešel, zůstával ten pocit ve mně.

Zapálila jsem kamna a foukala, aby se rozhořela. Ne a ne to chytit. Duši bych si vyfoukala, pomáhala jsem ohni jazykem a celým tělem a ono nic, nic, nic. Konečně to začalo hořet a já jsem celá šťastná vstala. A ejhle! Zapomněla jsem zavřít horní dekl, proto nebyl žádný tah a kouř nešel do komína. Skleník už byl plný dýmu, který se válel pod skleněnou střechou. Kdyby mě tak drapl pan zahradník, jak foukám a nahoře mám otevřeno! Nevím, co by dělal. Pukl by?

U oběda mi Louis pochválil cypřišovou větvičku v knoflíkové dírice a jak se k ní nakláněl, aby přivoněl, přiblížil obličej až ke mně.

Právě dnes před třiapadesáti lety se vdávala grossmamá. Musíme jí donést na hřbitov kytici. Když byla tak stará jako já dnes, byla už dva roky vdaná. Podle vyprávění si představuji, jak přijížděla po svatbě do Pňovan. Od vlaku její kočár doprovázeli sedláci na koních s hořícími pochodněmi. Z kožešinového pláště s kapucí jí vykukoval jen mladičkový obličejík. Byla prý velice krásná, říkala jedna babička z Pňovan. V zámku ji čekalo seřazené služebnictvo a úřednictvo velkostatků. Na polštářku jí podali klíče a správčova holčička kytici. Já bych byla v hrozných rozpacích, já bych se zbláznila.

Povídali jsme si o tom se strýčkem v jídelně u krbu. Dělala jsem zas papírové růže a středy barvila na oranžovo. Ti Němci pořád padají a padají. Když je strýček doma, je tenhle pokoj útulný, když tu není, působí to tu chladně.

Vyprávění

O grossmamá se říká, že byla dětinská a rozmarná. I s penězi zacházela jako dítě. Když nakupovala, nikdy se neptala na cenu a zboží si nechala posílat domů na účet. Nezaplacené účty a upomínky se doma házely do velikého pytle. Když to prasklo, byl rámus. Byla volána k dědečkovi do pracovny ke zpovědi. „Kinder, h/ae/lt mir den Daumen!“ říkala grossmamá a přikrývala si zděšeně ústa rukou. Nato byl z vedlejšího pokoje slyšet rozzlobený hlas, pláč, vzlyky a netrvalo dlouho a grossmamá se vracela s rozzářenou tváří, pozdvihla ruku, jako když žehná a zamrkala: „Est ist schon gut, Gott sei Dank!“ Dědeček, ať chtěl nebo nechtěl, všecko poplatil a historie se opakovala.

Jednou jí po takovém generálním narovnání daroval čtyři selata, ať je vykrmí a prodá, aby poznala cenu peněz. Kdykoli jí pak někdo říkal, že nemá něco kupovat, že je to drahé, vztyčila prst a s vítězoslavným úsměvem řekla: „Ich hab' doch meine Schweinerln.“ Ta prasata by musela být ze zlata, aby její útratu zaplatila.

Grossmamá prý byla dobrosrdečná. Podarovávala

žebráky, rozdávala dárky a také výborně vařila. Já ji však už takovou neznám. Zestárla, trápil ji revmatismus a navzdory tomu, jak měla dříve ráda plesy a veselou společnost, nesnesla kolem sebe nikoho, kromě rodiny. I na nás bývala štiplavá a trousila jedovaté poznámky. Nejraději měla mého bratránka Béd'u a pana Kláska. Těžko jsem k ní mohla přilnout, zvlášť když jsem viděla, jak chladně se chová k mamičce. Synové a vnukové pro ni znamenali víc, než dcery.

Nevím, z čeho plynula zatrpkllost, do které upadla její veselá a společenská povaha. Slyšela jsem vyprávět, že se ve zralém věku nešťastně zamilovala do mladého muže, preceptora. Úplně ji to zlomilo. Začala trpět migrénami, všemožnými chorobami a uzavřela se do sebe. Mám ji v paměti už jen jako popudlivou a unavenou starou paní v červeném fotelu.

19. ledna 1944, Úlice

Na každodenní cpaní bubnu se vždycky těším. Jsme spolu s Louisem a můžeme si povídat. Chtěla jsem s ním jít vykopávat kaštan, ale pan zahradník mi to zatrhl a poslal mě do skleníku řízkovat begonie. Listy se řežou podél žilek a pak se zasadí do písku v množárně. Je to stejně zázrak, jak to z toho listu začne růst.

Spěchala jsem, abych už mohla za Louisem, ale zjistila jsem, že mě pan zahradník ve skleníku zamkl. Běhala jsem tam jak lev v kleci až mě konečně s mnoha omluvami pustil, že to prý nebylo schválně.

Ani jsem ho neposlouchala a hned hajdy do parku za Louisem. Měli už hodně vykopáno, ale šlo to bídě. Silné kořeny a spousta kamenů. Louis se děsně nadřel, zlomil dvě motyky a zničil sekeru. Nakonec vylezl do koruny, přivázal tam provaz, strom rozhoupal a my všichni jsme táhli. Došli jsme pro Jendu Čecha, Grettla, Andu a všichni jsme tahali. A už to šlo, strom zasténal a začal se pomalu kácet. To bylo tempo, jak jsme všichni utíkali z dosahu větví! Měli jsme štěstí, že nám kaštan nespádl na hlavu.

Večer jsme ještě s Louisem přikrývali skleník a on mi zas podával ruku, když jsem chtěla seskočit ze zídky. Jenže sám byl ještě také nahoře, snad se bál, že seskočím a nedám mu možnost mně pomoci. Seskočili jsme tedy oba, jako parašutisti. Bylo to směšné a dojemné, protože každému zvlášť by se nám určitě skákalo lépe.

Večer jsem loupala v kuchyni cukrovou řepu na sirup, po večeri jsem dělala růže. Poslouchali jsme se strýčkem Janáčkovu Její pastorkyňu. To poslední: „všichni odešli,“ to se mi hrozně líbí! Pak ještě Dvořákovu Symfonii G-dur a konečně Z Nového světa. Bylo to tak nádherné, že mi bylo několikrát do breku. Pak jsem šla spokojeně spát.

20. ledna 1944, Úlice

Dnes jsem šla kopat strom a Louis mi řekl, že mám výbornou výslovnost. Pracovali jsme na kořenech celý den a Louis prohlásil, že ve čtyři bude strom ležet. Bylo za pět minut čtyři a strom se ani nehnul. Posmívala jsem se mu a on začal pracovat takovým tempem a tak zručně, že jsem jen koukala. Pak jsme zase všichni táhli a zase jsme měli co utíkat. A strom ve čtyři ležel.

Večer jsme poslouchali Madame Butterfly. Měla bych ještě vykoupat Ardyho, ale strašně se mi klíží oči.

V zahradě se dnes povídalo, že Angličané vyjednávají s Němci, že neprovedou invazi, pokud jim vyklidí všechny zabrané země mimo Protektorátu. To by bylo příšerné.

23. ledna 1944, neděle, Úlice

Dnes je neděle. Ležela jsem až do půl jedenácté, pak jsem si vzala nové šaty, moc pěkně jsem se učesala, natočila si lokny a sešla dolů k obědu. Na Louisovi jsem viděla, že se mu líbím. Ukazoval mi novou čepici, kterou nafasoval. Je od ruské uniformy a je petrolejově modrá, stejná jako moje šaty. Nasadila jsem si ji. Říkal, že mi sluší. Dal mi kousek americké čokolády.

24. ledna 1944, Úlice

Rozmotávali jsme s Louisem vázací drát a já uvažovala, že je škoda, že není holka, že by nás nechali pracovat pořád spolu. Povídala jsem mu, že k nám má přijít pracovat Staša, Polka, se kterou jsem se v létě seznámila, že bychom mohli utvořit takový trojspolek. Ale on mi odporoval, že ta nás taky nebude chápat, že o ní kluci říkají, že je prolhaná. Říkal, že je raději, když jsme jenom dva.

Pak jsme dělali v konírně obruče na věnce, bylo tam teplo a koňský „čmouch“, který mám ráda. Po dvou hodinách práce najednou Louis povídá: „Kdybych byl holka, nemohl bych vás mít tak rád.“ „Jak to?“ Zlobila jsem ho. „Andrého máte taky rád, ne?“ „Ale jinak,“ vysvětloval mi. A že prý jsme tohle téma ještě neprobrali, že se tomu vyhýbáme, ale že si to musíme objasnit. Byla to taková legrační rozmluva.

Večer byla blbá nálada, u strýčka byl na návštěvě pan Klásek, strýček Bedřich a pan Skřížovský, mluvili o velkých starostech, které všichni mají a já jsem je nechtěla rušit.

To by mě zajímalo, jestli mě má Louis opravdu tak rád, jak říká. Jenom nevím, co si o nás lidé domýšlejí. Pořád ty narážky. Vždyť neděláme nic zlého! Anda si zas ze mě utahovala, že jsem si v neděli ty nové šaty vzala kvůli Louisovi. No ano, samozřejmě že kvůli němu. Kvůli komu asi? A co? Taky jsem to Andě řekla, že jsem mu o nich povídala, jakou z nich mám radost a hned jsem mu je předvedla. Jaká aféra? Pch.

27. ledna 1944, Úlice

Strýček je nemocný a měla jsem za úkol omluvit ho v Plzni. Půl hodiny jsem v kanceláři čekala na spojení a pan Jakl na mě byl moc milý. Ale já se ho stydím. Pan zahradník je v Plzni a tak jsem pro dnešek svou paní. Louis byl v lese na „šůtách“ a já jsem píchala do věnců zelené větve. Šlo mi to prabídně a ruce jsem měla celé rozpíchané. Konečně jsme mohli odpoledne spolu pikýrovat kedlubny a já jsem Louisovi vyprávěla, jak jsem docela jiná, než si myslí, a jaká jsem strašná. Louis povídal, že když se někdo haní, obvykle chce, aby se mu to vyvracelo. Já jsem zmlkla a on se ptal, jestli jsem se neurazila. Já že ne, mezi kamarády se přece říká pravda, ale trošičku líto mi to bylo. Já jsem jen nechtěla, aby o mně měl iluze, když jsme ti přátelé. Vzal mě za ruce a říkal, jak mě za ně rád drží. A já také. Mám takový pocit jistoty, když cítím jeho ruce ve svých.

Večer v kuchyni se vedly samé hrozné řeči. Grettl povídala, že Vaška Sef bude mít dítě. Jemu je sedmnáct a jí šestnáct. Na mě lezla rýma a Anda říkala, že krk strýčka Pavla se jí vůbec nelíbí. Že u nich byl taky jeden takový s cukrovkou, na krku se mu udělaly zrovna takové boule a za několik dní umřel. Bylo mi do breku, povídala jsem to Louisovi a ten udělal tak soucitný pohled, že jsem se rozbrečela doopravdy.

28. ledna 1944, Úlice

V zahradě mě potkal Jenda Čech a divil se, že nejsem u strýčka a nestarám se o něho. Tak jsem šla za strýčkem, jestli něco nepotřebuje, ale on řekl jen: „Děkuji, ne. Nazdar.“ Cestou dolů po schodech jsem potkala Andu, která říkala, že bych strýčkovi taky mohla věnovat delší chvíli, když je nemocný. To už jsem zas málem brečela. Byl tu doktor a říkal, že je to jenom angína.

Šla jsem nácínovat buben pilinami, samotné mi to šlo bídne, a tak jsem čekala na Louise. Je to krásné vědět, že musí přijít. Jednou nepřijde. Jakoby věděl, nač myslím, řekl hned, když si svlékal kabát: „To bude hrozné, až vás jednoho dne nebudu moci vidět.“ Já mu říkala, že bude v jiném prostředí, že bude doma a tam lépe zapomene. Ale já, že mám zahradu už navždycky spojenou s ním a já, že nikam neodjedu. Zavrtěl hlavou, ať prý mlčím, že mu ubližuji.

Sázeli jsme spolu hyacinty a tradeskancie, když přišla paní Bourová divila se, že jsme zase spolu a nebylo jí to recht. Však jsem si to myslela, že panu zahradníkovi, co se nás týče, domlouvá ona.

Navázali jsme na naši debatu o přátelství a lásce. Říkal, že mě má moc rád, ale že dál nemůže mluvit, protože ničím není. Že jsme z úplně rozdílných rodin, ale abych mu řekla, jestli alespoň trošinku může doufat. Odpověděla jsem, že je škoda, že je jiné národnosti, ale on říkal, že to podle něho vadí nejméně. Odpověď jsem mu nedala. Říkal, že nemusím. Měl zamžené oči a zase mě držel za ruce, je tak slušný a milý, nic si nedovolí, jen za ruku mě často drží.

Dida mi psala, že by ráda zas dýchala svěží vzduch v Úlicích, že by se zas ráda vrátila k přirozenosti, že ji ten pražský život ubíjí. Má velké přání, studovat na vysoké škole, ale to je v nedohlednu. Psala mi také, že skutečná láska je přímo dar od Boha, že je to daleko víc, než jakýkoli život v lepších kruzích.

Poslouchali jsme se strýčkem Suka a já jsem se cítila šťastná. Ty večery! Je mi vždycky smutno z toho, že jeden den zas končí.

Kvetou kočky a jehnědy, blíží se jaro a někde venku je válka, která se nezadržitelně blíží k nám. Popravy, bída, úsečný hlas v rádiu hlásí, jaké hrůzy přinesl lidem dnešní den.

Já tady poslouchám Suka a je mi do breku jen nad krásou hudby a z toho, že se těším, až zítra ráno uvidím Louise. Ráno budeme cpát piliny do bubnu a večer přikrývat skleník, já budu seskakovat se zídky a on mi podá ruku jako včera, jako předevčírem. Možná se po tmě zase povedeme za ruce, až půjdeme večer z práce.

2. února 1944, Úlice

Ráno pršelo. Napřed jsem sela ve skleníku zeleninu na zkoušku klíčivosti.

Pak jsem šla sešlapávat hnůj. Je to skoro jako takový tanec, pořád dokola v pařníku. Krok vedle kroku, ruce za zády. Ráda

sešlapávám hnůj s Louisem a bavíme se u toho francouzsky, jako při čtverylce na velkém plese. Stejně je to legrační, jak se snažíme být pohromadě. Pan zahradník už z těch našich manévrů šílí.

Večer nám Louis v kuchyni vařil americkou kávu. Dostali ji od Červeného kříže. Kafe bylo moc dobré, už jsem skoro zapomněla jeho chuť. Drala jsem pak zase peří, dělám to ráda.

10. února 1944, Úlice

Zalévali jsme s Louisem velký skleník a breptali francouzsky. Dohodli jsme se, že kdo první řekne slovo německy, druhý ho vytáhá za vlasy. Tahali jsme se dost často a když Louis lezl se žebříku, najednou mi odhrnul pramen vlasů z čela. Já jsem se ohradila, že mluvím francouzsky, a on zrozpačitěl. „Chtěl jsem udělat tohle,“ řekl a pohládl mě.

„Tohle už není tak úplně kamarádké, jako třeba to podávání rukou. Já myslím, že tohle už se nesmí.“ Úplně se zarazil a ptal se, jestli to má tedy zakázané. Že mu to jde až k srdci, že je to krásné. Povídala jsem, že ke kamarádství musí mít člověk sílu a než jsem se nadála, políbil mě do špinavé dlaně. Prý ať se nebojím, že všechno zůstane při starém.

11. února 1944, Úlice

Dnes byl nejkrásnější den, na jaký se vůbec pamatuji. Pan zahradník odjel do Plzně. Louis ke mně přišel ve skleníku, řekl, že chtěl počkat do mého svátku, ale už to nevydrží a dá mi dárek teď. Vytáhl tu nejroztomilejší věc, jakou jsem kdy viděla. Malé dřevěné zahradnické kolečko, s jakým tady jezdíme, jenže je to takový malý modýlek a je to na malinkaté květináče, ale tak opravdu krásné! Je na tom napsáno: „Souvenir d'Úlice“. Vyráběl to po večerech jen nožem a pilníkem a obruby udělal z rozklepaného elektrického drátu. Prostě moc hezké. Řekla jsem, že tedy budu mít svátek už dnes, když se mi dary scházejí. Potom jsme ještě vyzkoušeli, jak v tom bude vypadat můj malý pomerančovník a bylo to děsně roztomilé.

Pak jsme rychle zatopili, uklidili mlékárnu, vyčistili okna, srovnali prkna a uspořádali jsme si hodinu francouzštiny. Louis mi dal překládat moji charakteristiku a byla jakási příliš pěkná:

Předností vašeho charakteru jsou добрota a upřímnost. Jste romantická i realistická, někdy zasněná, někdy melancholická, ale vždycky sympatická. Ačkoli o věcech mnoho a rozumně přemýšlíte, nejste si jistá sama sebou. Proto váháte chovat se tak, jak vám radí vaše svědomí a vaše srdce. Jste šlechetná a chápavá, vnímavá pro bídu druhých, a já vás proto obdivuji. Chtěl bych se Vám podobat, má nejlepší přítelkyně. Nikdy jsem nikoho takového nepotkal.

Je tak milý, tak milý, ale nevím, Pane Bože, jestli to nejde příliš daleko. Mám ho už příliš ráda. Nevyznám se vlastně v sobě. Snad kdyby to bylo za jiných podmínek, to ano, to už bych do něho byla zamilovaná. Takhle to ale nejde. To nesmí být. Je přece Francouz. Ale dívá se tak mile a jeho ruce jsou tak příjemné!

K večeru se na nás přišel podívat Hanzl. Je na dovolené z fronty a je úplně jiný, než býval, když tu s námi pracoval. Už to není dětinský Hanzl, který ucpal zahradníkovi komín. Má něco uštvaného a zoufalého v obličeji, není s ním o čem mluvit. Válka lidi hrozně poznamenává. Jen co odešel, podívali jsme se s Louisem na sebe a

bylo nám jasné, co chceme říct.

Před večeří jsem si na chvíli lehla, pak jsem se převlékla a šla na večeři s panem Kláskem a strýčkem. Je to zvláštní. Přes den s Louisem a večer zase vpluji do prostředí své rodiny. V obou těch světech se cítím šťastná, i to střídání mi vyhovuje. Pouštěli jsme desky až do půl dvanácté a teď už dobrou noc.

12. února 1944, Úlice.

Mám mizernou náladu. Strýček mi řekl, že si myslí, že to není jenom angina, ale že ten jeho stav je od cukrovky. Nemohu na nic jiného myslet. Venku je vlhko a lezavá zima. Večer jsme s Louisem zatápěli ve skleníku a byli jsme rádi, že jsme zase spolu. Když šel zatápet do malého skleníku, tak jak jsem klečela, vzal mě zezadu za ruce a svou hlavu si klidně položil k mé. Zahnala jsem ho, to že nesmíme. Hned mě pustil a odešel. Ještě se pak ptal, jestli se nezlobím. Bože, vždyť já ho chápu. Člověk je tak hrozně sám a když má někdo stejné myšlenky a pocity, chce být blízko něho a jde dál, než sám chce. Já jsem v těch chvílích tak šťastná. Ale to musí skončit. To vůbec nepřichází v úvahu, abych se zamilovala doopravdy. Je to jen ta moje touha mít blízkého člověka, kterému můžu všechno říct, který mi rozumí, který při mně vždycky stojí.

Večer jsem četla, umyla si vlasy a pak seděla se strýčkem a pouštěli jsme si desky. Napřed Čajkovského Pathetickou, Polovecké tance z Knížete Igora od Rimského-Korsakova a Dvořákův cellový koncert. Nikde nevnímám hudbu tak, jako tady v Úlicích. Když jsem na koncertě, lidé mě ruší. Tady, při té krásné hudbě mám chuť plakat štěstím ze vši té nádhery a cítím se taková, jaká bych chtěla být.

14. února 1944, Úlice

Ach, Bože, to byl podivný den! Ráno jsem byla na zádušní mši za dědečka. Šly jsme s Andou, skoro ještě ve tmě, do Jezné a zapadaly do spoust sněhu. Před námi nebyla ani jedna stopa, všude jen bílo, zavěšené stromy, oblaka nízko a takové ticho! V kostele mi bylo smutno, ale chvílemi i do smíchu nad některými obřady.

V devět už jsme byly doma a já se chvilku viděla v zahradě s Louisem. Byl včera za kamarády v Rochlové a přinesl mi odtamtud kytičku čtyř karafiátů, hezky zabalenou a ovázanou zelenou nitkou. Měl ji schovanou pod bundou, aby to nikdo neviděl. Říkal, že i když se s kamarády bavil, myslil celou tu dobu na mě a byl u mě.

Celý den jsme se skoro neviděli, bylo mi z toho až do breku. Ale večer jsme měli nakonec společnou chvíli, když jsme zapalovali malý buben. Říkali jsme si, co by si asi lidé myslili, kdyby nás viděli, že se držíme za ruce. Přišel na dobrou věc, říkal totiž, že tím, že musíme pořád dávat pozor, aby nás nikdo neviděl, to v nás budí dojem nějaké špatnosti, ale je to jen dojem. Vzal mou hlavu do obou rukou, chvíli ji tak držel a díval se mi zblízka do očí.

17. února 1944, Úlice

Přišla znovu zima, je osm pod nulou a vysoký sněh. Nemůžeme odkrývat, rostliny to musí vydržet ve tmě.

Stala se mi legrační věc. Dělali jsme všichni v konírně slaměnky na přikrývání pařníků. To se klečí na zemi v takové dřevěné konstrukci, na kterou se položí dlouhá žitná sláma a provazem se

provlékají a utahují hrstičky slámy, až vznikne slaměná deka. Já jsem si tam rovnala tu slámu a najednou jsem cítila něčí dech a cosi mi vjelo do vlasů. Ohlédla jsem se a byl to ten nejzlejší a nejkousavější černý kůň, který utekl Petrlíkovi. S rozkoší se mi tlamou probíral ve vlasech. Bylo to komické, ale měla jsem štěstí, že nebyl špatně naložený. Odpoledne jsme zase dělali v konírně. Mně se tam líbí, mám dokonce docela ráda i ten koňský pach, i ta práce mě baví, jenže mám od provazu veliké, prasklé puchýře mezi prsty.

S Louisem jsme přišli na novou věc. Vždycky, když máme pustit ruce počítáme do tří, abychom je pustili současně.

19. února 1944, Úlice.

Pan zahradník dnes odcházel a zavolal na nás, ať uklidíme. Louis ve skleníku vytáhl krabičku od sirek, převázanou provázkem, a že prý pro mě něco má. Když jsem se podívala „škulinkou“ vystrčila na mě čumáček myška, taková docela malinká a z druhé kapsy vyndal Louis druhou.

Museli jsme dnes trochu odkrýt pařníky, ale jen na pár hodin, je totiž pořád strašná zima. Uklízeli jsme oba skleníky, vybrali popel, nanosili dříví, vyčistili pracovnu a řezali dříví. Nadělali jsme spoustu práce a při tom měli úžasnou radost, že můžeme pracovat spolu. Večer, když jsme cpali piliňák, položil si Louis obě mé ruce ke tvářím a byli jsme tak hrozně blízko sebe. Odtáhla jsem se. Řekl, že má málo síly, ale já mu tvrdila, že je to moje vina. Tak jsme se o tom dohadovali a konečně jsem mu všechno řekla, jak se trápím, že jsem nedovedla udržet náš vztah v čistě kamarádských mezích, ale že se to budu snažit napravit. Aby jednou, až bude mít ve Francii nějakou dívku, mohl na mě vzpomínat čistě kamarádsky. Ptal se mě, proč to pořád říkám, že to ve Francii bude jiné, a já mu odpověděla, že je to samozřejmé, že to bude jeho život a jeho štěstí a že budu mít radost s ním. Řekl mi, že by chtěl mluvit, ale že nemůže, že nic nemá a já odpověděla, že je to stejně jedno, protože to není možné, že jsme jiné národnosti. Kvůli tomu to není tak nemožné, říkal, ale já mu s určitostí tvrdila, že ano, že je to úplná nemožnost. A najednou začal tak podivně mžikat očima a já viděla, že je má plné slz. Bylo mi všeho hrozně líto, když mi říkal, že jsem mu všechno vzala, že pořád věřil, že se jednou něčeho dopracuje a že se pak přece sejdeme, že do toho měl tolik chuti a že teď je konec. Nikdy jsem netušila, že by mě někdo mohl mít takhle rád.

20. února 1944, Úlice

Je neděle, krmila jsem myšky, hrála na kytaru a udělala skvostnou procházku parkem. Radovala jsem se dětinsky ze sněhu. Ardymu jsem vychytala šedesát dospělých blech, byl to rekord.

21. února 1944 Úlice.

Pan zahradník byl dnes v Plzni. Snažila jsem se vesele povídat, ale najednou ve skleníku, jako když to na nás padne. Louis smutně říkal, že o nás přemýšlel celou neděli. Vzal mě za ramena a já jsem z čista jasna dostala úplný záchvat pláče. Přitáhl si mě k sobě a mně se tak hezky vzlykalo do jeho pláště. Přitom mě hladil po hlavě a utěšoval a bylo to pro mě tak hezké. Konečně jsem se ale na sebe naštvála, cítila jsem totiž v tom okamžiku, že jsem do něho

zamilovaná až po uši, a že to takhle nejde. Jaký já měla krásný pocit v jeho náruči. Ještě teď, když si na to vzpomenu, zaleje mě úplně vlna blaženosti. Dala jsem mu také takovou úplně malou pusku na spánek, ale on to určitě ani necítil.

Nakonec jsem si řekla dost, div jsem si nedupla a začala jsem podpalovat buben. On odešel podpálit ten malý. Pak jsme řezali dříví a on začal zase s tou národností. Říkala jsem mu, že jsme tak malinký národ, že se každý musí snažit být platným členem, a že bych se musela stydět, kdybych národ opustila. Říkal, že teď věří, že jak jsem kdysi říkala, nebudu nikdy šťastná, že lidé, jako já, obětují všechno, aby se neodchýlili od svých ideálů, a že ačkoliv je to vlastně naše neštěstí, že jsem taková, přece mě zase kvůli tomu má rád.

Odpoledne jsme obkládali pařníky hnojem a pak šli navázat Rusům mrkev a kedlubny. Ve sklepě jsme chvíli pracovali tiše, ale za chvíli jsme byli zase u sebe a drželi se za ruce. Byla jsem v takovém podivném stavu, pak jsem se ale našla, sedla jsem si na mrkev a trdně přemýšlela. Sedl si vedle mě, držel si mou hlavu u sebe a já mu vykládala. Už nevím, co jsem říkala, ale přivedla jsem to tak daleko, že jsem ho vtáhla do boje proti tomu, abychom byli moc blízko. Že „přesaltujeme“ na kamarádkou notu, a že se smíme držet jen za ty ruce. A také jsem mu řekla, že u mě stoupá pořád výš proto, že se nesnaží mě přemlouvat, a že je ke mně tak hodný.

Bylo to tak zvláštní. Seděla jsem sklesle na mrkvi a Ardy spal u mých nohou. On totiž na Louse děsně žárlí a je vždycky mezi námi. Podívala jsem se na něho a měl myslím trošku zaslzené oči, když mi říkal, že se bude snažit nechat mě na pokoji. Potom jsme navázali docela hezký, kamarádský rozhovor a bylo to najednou přirozené a srdečné. Mluvili jsme o všem možném, také o jeho kamarádech. Prý o mně byla několikrát řeč. Ptal se, jestli myslím, že bych s některým z nich byla stejně zadobře, jako s ním. Rozhodně jsem to odmítla. Říkal, že by si určitě nikdo z nich ke mně nic nedovolil, protože by měli přede mnou respekt. To já nevím, ale pravda je, že hodně záleží, jak se holka chová.

Říkala jsem Louisovi, že pan zahradník v pondělí odjede. Udělal tak šťastný obličej, že jsem se musela smát. Chválila jsem si, jak je to teď krásné, že si můžeme úplně všechno říci a být upřímní a on odpověděl, že když má tedy být upřímný, že je to krásné, ale že jeho sen byl... A já na něho zakřičela: „Kuš.“ Musel se smát. Řekl mi také, že vypadám hodně mladě, ale jsem hlavička přemýšlivá.

22. února 1944, Úlice

To bylo dnes příhod! Za prvé mám už tady v zahradě rok praxe. Ráno jsem dělala čistku v naší „tropické zeleni“. V poledne, když jsem byla ve svém pokoji, uslyšela jsem bzukot spousty letadel a střelení. Pak začaly padat bomby a bouchalo to, až se trásla okna. Ale já nešla dolů do sklepa, pozorovala jsem se. Byla jsem poměrně dost klidná. Šla jsem dolů až když jsem uslyšela letadla přímo nad sebou. To mi nebylo právě nejlip. V chodbě pod schody jsem našla všechno v slzách, paní Luisa, Vodičková, stará nadlesní, Anda, Grettel, všechny byly řádně vyjukané.

Cítila jsem, že svou jistotou jim dávám sílu a to byl hezký pocit. Po náletu jsem šla do zahrady, kam přinesl Frantík zprávy. Bomby prý spadly do Jezné, před školu a do farské zahrady. V blízkém okolí

je jich asi padesát, ale menších a jedna těsně u hradby parku. V Plzni nespadlo nic, asi se netrefili.

23. února 1944, Úlice.

Ráno byl pan zahradník v Plzni a já měla prosívat písek na begonky, jenže byl mokrá a vůbec to nešlo. Byl by tak dobrý na bábovičky. Ještě že najednou přišel Louis, moje spása. Byla jsem úplně vyčerpaná tou bezmocí a on s takovou samozřejmostí mi vzal síto z rukou. Nikdy mu nezapomenu, že mi vždycky pomůže. A ve všem.

24. února 1944, Úlice.

Každý den si dáme s Louisem dobré jitro teprve u pilin. Podáme si obě ruce a zeptáme se vzájemně, jak se nám daří. Přišel za mnou Hanzl, je doma na dovolené z fronty, ale je takový divný, když mluví, dívá se mimo, někam jinam. Chudák malý! Hodně mi povídal, je to strašné! Dnes byl největší mráz za tuhle zimu, třináct pod nulou, ale odpoledne bylo krásné slunce a teploučko. Pikýrovala jsem s panem zahradníkem kedlubny do pařníku. S Louisem jsme si zavedli takovou hru na body. Kdo upozorní toho druhého na víc hezkých věcí. Vedu o tři body. Grettl je dál hrozně protivná, dnes na mě udělala takový „ksicht“ že jsem se až lekla. Myšky, Grisettka a Skokánek, se mají k světu, už mi rozkousaly dva dopisy.

25. února 1944, Úlice.

V noci třikrát letecký poplach. Odpoledne znovu alarm, bylo slyšet bomby padaly někde blízko.

26. února 1944, Úlice - Plzeň

Jela jsem do Plzně k zubaři, kolem cesty na nádraží samé velké jámy od bomb. Ve vlaku jsem jela s několika Čechy. Mluvili o Francouzích, že prý nikdy nepoznají, jestli kvičí siréna nebo jestli to oni zpívají. O Francouzích, které tam pracují dobrovolně, říkali, že jsou špinavé. To musí ale být nějaké divné ženské. Jedna z těch Češek měla strašně oteklé nohy od stání v továrně, kde musí pracovat.

U zubaře se povídalo o americkém sestřeleném letadle. Pět Američanů se zabilo a jeden se prý zachránil. Je mladý a hezký a povídají se o něm fantastické povídky, že ho chtěli Američané vytáhnout do letadla nějakými žebříky. Němci ho chytili a vyslýchali, ale on prý se tvářil pyšně a nic neprozradil, říkal, že všechno věděl velitel a ten je mrtev.

Odpoledne už jsem v zahradě připravovala zem na pelargonie.

27. února 1944, Úlice.

Je neděle. Oblékla jsem si dnes nové kalhoty, bundu od tepláků, červenomodrý šátek na krk a prastarou čepici a vyrazila jsem dolů, kde čekal Louis. V zahradě jsme nacpali bubny a odkryli pařníky. Pak... ale to se prostě nedá vypsát, jak jsem byla v těch chvílích šťastná! Zabořená nosem na jeho rameně. A najednou jsem mu dala takovou docela lehounkou pusu na tvář. Odpoledne jsme šli zase příkrývat. Já jsem si dala do vlasů hřeben, abych vypadala rozumněji, a chtěla jsem tomu udělat konec. Zatím jsem to ještě

zhoršila, dostala jsem pusy na oči, tváře, zkrátka všude, kde bylo možno, sama jsem je také rozdávala a hladila po vlasech a prostě nemyslela na nic, než na to, že jsem chvíli úžasně šťastná. Říkal mi „Vlastičko,“ a „Ma petite Vlastička“ a „Je vous aime,“ a „Je suis heureux“. Pak mi řekl, že jsem mu udělala ten nejkrásnější den. Trošku jsem se vzpamatovala a vyzvala ho, aby mi od pondělka pomohl v boji proti tomuhle. Souhlasil, ale že prý naposled a zase jsem byla zasypána pusami. Upadám a upadám. A při tom si nějak nedovedu nic vyčítat, jsem šťastná a také ráda, že jsem mu udělala hezký den

Pak jsem šla do parku a vylezla vysoko na svůj červený buk. Bylo mi tam nahoře tak nadějně a krásně. Tam, úplně nahoře jsem si zapsala do kůry dnešní datum. Jsem zamilovaná. Co si počnu? Zůstala jsem tam dlouho a dívala se, že už se blíží jaro. Teď večer zašívám, a tak na všechno vzpomínám.

28. února 1944, Úlice.

Ráno jsem řízkovala chrysanthemy. Pak jsem s Louisem šlapala hnůj. Byl milý, říkal, že pro mě včera zpíval. Ptal se mě jestli jsem byla včera také tak šťastná, já myslím na včerejšek, jako na sen a také jsem mu to tak řekla. Bože, je to hrozné, že já strašně moc toužím po tom, aby byl ke mně zase tak milý. To je hrůza.

1. března 1944, Úlice

Pan zahradník mě nespravedlivě sjel, že prý jsem nechala upražit lobelky. Měla jsem takový vztek, přece se o ně stará on! Pravda je, že jsem si toho mohla všimnout, ale nevšimla. A co na mě řve, když je přinejmenším stejně vinný?

2. března 1944, Úlice

Odpoledne zase letecký poplach. Už je to denně. Ve skleníku nám kvetou primulky v duhových barvách a strýčka napadlo udělat v saloně kvetoucí plochu, Nanosila jsem jich asi dvacet domů, sestavila barvy, je to moc krásné.

Večer jsem čistila myškám stájku a Jaruška mi jednu pustila. Tak tím končí moje myší aféra. Musela jsem se smát, jak na mě všichni koukají, jako na blázna. S Louisem jsme tu druhou pustili, aby nebyla sama.

4. března 1944, Úlice

Odpoledne jsme vozili listí do pařníků. Přišel Nikolaj. Říkal zajímavou věc, že prý za Lenina bylo ještě dobře, ale za Stalina šlo všechno obilí na zásoby a v zemi byl hlad. Ukazoval nám fotografii své dívky, jmenuje se Maruška. Mně řekl, že proti létu vypadám špatně a co mi je? Zase mi stiskl hrozně ruku, s ním bych nechtěla být nikde sama. Pak jsme pracovali s Louisem. Řekl mi, že uznává, co jsem mu řekla o přátelství, ale stejně musí myslet na tu krásnou neděli. Já řekla, že to byl ve mně někdo docela jiný, a že už jsem zase normální. Díval se chvíli na mě a konečně řekl, že taková, jako v neděli bych asi byla, kdybych všechno tolik nepromýšlela. „Ma petite amie,“ zašeptal mi a přitiskl mou hlavu k sobě.

7. března 1944, Úlice

Pan zahradník nebyl v zahradě, tak to bylo fajn. Nepracovali jsme spolu, ale chodili jsme se navštěvovat. Měla jsem hlavu na jeho prsou, zavřené oči a ruce v jeho ruce.

Jo, Aleně a Pavlovi se narodila holčička Alenka. Pro vlastní pocit zapomínám na všechno ostatní.

12. března 1944, Úlice

Mám ve vázičce skvostnou sněženku. Chtěla bych ji nějak opěvovat, jenže to neumím. Dojímá mě, jak je úžasně křehká, jemná a v té bílé a zelené barvě prostá, jak vypadá zranitelně a při tom jak musí být proti mrazu a sněhu odolná. Je prostě dokonalá a miluji ji.

Není mi dobře, nevstala jsem a Louise jsem viděla jen oknem. Šel kolem a pískal náš signál. Je to třikrát opakované zahvízdání kosa.

15. března 1944, Úlice

Ráno přišla Grettl s vodou. Bože, tolik nepřívětivosti! Žádný pozdrav a když jsem pozdravila já, tak jen vztekklá odpověď. Jediné, co řekla: „Co budete dělat v zahradě? Je tam sníh.“ Říkala to takovým tónem, jakoby byla uražená, že do zahrady jdu. Buďto ta holka žárlí, nebo čert ví co, že je tak protivná. Možná, že má na mě vztek kvůli tomu samému, jako Anda. Grettl umřela nějaká teta a Anda mi včera řekla tak nenávistně, že holt chudí to mají vždycky špatné, že jen bohatí mají štěstí a všechno dobré. A mně to říkají, jako bych za to mohla. Vždyť já vím, že to není správné, tak nač to věčné předhazování. A ta nenávist a zloba. To je také život, úplně bez lásky a pochopení. Zaplať Bůh, že mám Louise a strýčka.

16. března 1944, Úlice

Měli jsme štěstí, mohli jsme pracovat spolu. Dělal jsem kytice a Louis vedle mě dělal podklady. Měla jsem hodně novin, tak jsem mu je všechny vyklopila. Louis mi přinesl časopis a protože jsem myslel, že budu ještě nemocná, napsal mi tam něco. Hledala jsem to pak doma a nemohla to dlouho najít. Až na docela zadní stránce dole jsem našla francouzsky napsáno:

Chérie, chère amie, bon jour!

Jak se Vám daří? Uzdravte se brzy, dny, kdy Vás nevidím, jsou nesmírně dlouhé. V sobotu, jestli už budete zdráva, jistě prožijeme jeden z našich krásných dnů. Beru vaši ruku do dlaní. Ten, který na Vás nikdy nezapomíná.

Louis

Měla jsem velkou radost, že na mě myslel.

Odpoledne jsem pikýrovala s paní Broschovou až do pěti hodin a pak už byla notná zima. Ve skleníku mi pak Louis vynadal. Co je to prý za nápad tak dlouho klečct v té zimě na pařníku, když jsem teprve včera vstala. Byl by prý řekl panu zahradníkovi, že půjde pikýrovat za mě, ale to on nemůže, on, zajatec. Zlobil se. Byl roztomilý.

Pak jsem přikrývala s paní Broschovou a nebyl nikdo, kdo by mě vzal za ruku, když jsem seskakovala se skleníku. Tak se mi po něm najednou zastesklo, chtěla jsem někoho, kdo by byl na mě alespoň trochu hodný. Pod dojmem té nálady jsem nakonec dala na

rozloučenou Louisovi pusu na čelo. Doma jsem pak dlouho brečela po mamičce a stýskalo se mi také po Louisovi. Já ho mám tak moc ráda, ale tak nějak zvláště. Když si položím hlavu na jeho rameno a on mě po ní hladí, připadám si bezpečná. Je to mezi námi všechno tak něžné a smutné. Jsem děsně unavená a mám hlad.

19. března 1944, Úlice

Ráno jsme šli s Louisem radostně do zahrady. Pan zahradník byl v Plzni. Začali jsme zase mluvit při cpaní bubnu, říkali jsme moc věcí a oběma nám z toho bylo do breku. Konečně mi řekl, že když tedy myslím, že to bude mé štěstí, tak že se pokusí mě nechat na pokoji. Dala jsem se do pláče. Řekla jsem jen: „Štěstí?“ A už mi zas tekly slzy.

Chtěla jsem jít s bubnem do skleníku, ale on viděl, že mi ublížil, vzal mě za ramena a měl slzy v očích. Já jsem ho ale ujistila, že se nezlobím, že jen pláču. Pak jsme se dali do práce, odkryli jsme skleníky, založili pařník a odvezli celer do sklepa. Ve skleníku mi řekl: „Nemůžu říct nic jiného než - je vous aime.“

Ve sklepě jsme jezdili kolečkem přes takové prkno, jelo to rychle a bylo to těžké. Jak jsem jela, vběhla jsem mu úplně do náruče. Pak rovnal celer, já mu podávala a sedla si při tom na kolečko. Sedl si tam konečně také a chtěl si mě přitáhnout k sobě, já nechtěla, totiž ano. Tak jsem se nechala obejmout a pak jsem se vytrhla. Podíval se na mě nechápavě a říkal, že se ho nakonec snad budu i bát. Řekla jsem, že jeho nikdy, že se bojím jen sebe. Chvíli jsme seděli mlčky a pak už jsme museli jít, protože jsme slyšeli zvonění. Když jsme šli po cestě, začal najednou, že když to tedy musí být, že mi dává své „parole d'honneur“, že už se bude chovat úplně jen přátelsky, ale že když bude smutný, tak ho za žádnou cenu nesmím litovat. Tak jsem mu slíbila, že ho litovat nebudu.

Odpoledne to své čestné slovo čestně plnil a byl tak odtažitý, že jsem to obřečela.

Byl pak hrozně smutný a mně ho bylo tak líto. Říkal, že ho bolí v krku. „Chudáčku, nebuďte nemocný, bolí vás to moc?“ starala jsem se. „Já se nešťastně tvářím jen a jen kvůli tomu krku,“ tvrdil významně.

20. března 1944, Úlice, neděle

Dnes odpoledne přišla Staša. Je mi jí líto a při tom mám takový divný pocit. Je veselá, srdečná, dětinská, ale já už jsem nedůvěřivá. Nemluvili o ní dobře. Večer jsme v kuchyni všichni čistili řepu a strýček měl výbornou náladu. Padla Vinica.

21. března 1944, Úlice

Pracovali jsme dnes spolu ve skleníku a byli k sobě milí. Louisovi to ale vrtalo hlavou, jestli to neberu jako ustoupení od jeho „parole d'honneur“. Řekla jsem, že teď je to přece docela jiné, než dřív, a on řekl: „Aha.“

Četl mi dopis od svého přítele Andrého, který je věřící a snaží se ho pro víru také získat. Píše moc hezky. Byli jsme veselí a šťastní, prostě dopoledne, na které se nezapomíná.

Odpoledne přišla do práce Staša. Vzala jsem si ji, aby mi navazovala, a Louis zaléval skleníky. Staša hrozně moc zažila. Příšerný musel být jejich útek na začátku války. Bydlily s maminkou a

sestřičkami blízko německých hranic, jejich otec byl na práci ve Francii. V hrůze před Němci naložily všechno, co mohly pobrat, zapřáhly kravky do vozu a táhly s uprchlíky do vnitrozemí. Silnice byly ucpané a německá letadla ty chudáky bombardovala.

Povídala mi takovou hrůznou věc, jak viděla mladou maminku, které bomba utrhla obě nohy. Umírala a podávala miminko jiným lidem na voze, spolu se všemi penězi a šperky, co měla. Ti lidé dítě a celý majetek vzali, ale sotva odjeli za zatáčku, položili dítě do příkopu a peníze si nechali. Ale hned další vůz zastavil a lidé si dítě vzali.

Nakonec je německé tanky po polích předjely a hnaly je zpět. Němci pak všechny naložili a odvezli na práci do Německa. Tak se Staša s maminkou a dvěma sestřičkami dostala do Úlic. To ale nebylo všechno. Podařilo se jim navázat spojení s otcem ve Francii. Pan Lisiewicz tam získal francouzské občanství a jako Francouz dostal povolení si pro rodinu přijet. Myslili si, že jsou zachráněni, jenže jeden z francouzských zajatců chtěl po nich poslat dopis své ženě a předal ho na poli Stašině matce. Viděl to nějaký německý darebák a udal to četníkovi Grimmovi. Ten u nich před odjezdem udělal prohlídku, dopis našel, Stašina tatínka zmlátil a odvezli ho. Pak přišla jen zpráva, že zemřel. Jak už jsou Němci pořádní, poslali i balík zakrvácených šatů. A tak musela Staša s rodinou zůstat tady. Staša umí francouzsky, protože do sedmi let žila ve Francii s tatínkem. Má krásné tmavé oči, kudrnaté vlasy, je veselá a hezká i v těch svých hadrech. Doufám, že se budeme mít rády.

Začalo hustě sněžit a my pikýrovaly ve skleníku begonky. Louis mi řekl, že pro mě našel jméno ve francouzštině. Bude mi říkat „M'amie“. Dnes jsme mluvili celý den francouzsky. Zaváželi jsme pařníky a krásně nám to šlo od ruky. Pak ale přišel pan zahradník a poslal mě sázet tradeskancie.

22. března 1944, Úlice

Byly jsme se Stašou na klestí. Povídala, že Paln Ernu, která chodí s Francouzem, můžou zavřít za hanobení rasy. Když takovou Němku chytí, oholí jí hlavu a zavrou ji. Říkala také, že Ruska Káťa čeká dítě s tím hnusným Ukrajincem, co s ní dělá u Schwalbů. Prý ji znásilnil a ona ho strašně nenávidí. Ani přiblížit se k němu nechce, když on jde na pole, ona jde dvacet metrů za ním a pracuje kus od něho. Když se k ní přiblíží, tak popoběhne.

Rusky a Polky musejí hned hlásit, když jsou v jiném stavu a Němci je odvezou a přinutí k potratu. Káťa to neohlásila, bojí se jejich nemocnic a teď už je to na ní vidět a na potrat je pozdě. Četník Grimm ji za to skopal do bezvědomí.

To se Hitlerovi povedlo, s tou čistotou rasy. Promíchal celou Evropu, německé muže poslal do Francie a Francouze k německým ženám. A co teprve lágry totálně nasazených v Říši! Tam nejspíš vzniká nový evropský národ.

Pak mi Staša povídala o sestřičkách. Irince je devět a Halince sedm let. Nesmějí chodit do školy, tak jsou celé dny samotné doma, protože Staša a její maminka musejí chodit do práce. Ptala jsem se, co dělají. Prý si hrají takovou hru, sedí proti sobě a řeknou si: „Pačme na še, něrušma še, kto sa ruší, cap za uši“ a pak čekají, kdo se první pohne. Chudinky malé.

Zdá se mi, že Staša je takový otevřený člověk. Říkala o

Louisovi, jaký je slušný a že neudělá žádnou „sviňárnu“, jak to nazvala. To si myslím, Pán Bůh za něho zaplať. Louis mi zas říkal, že o mně řekla, že jsem „gentile“. To jsem ráda, že mohu trochu pomoci a být na ni milá. Pan zahradník je na ni hrozně sprostý.

23. března 1944, Úlice

Pikýrovaly jsme se Stašou a zase jsme si vyprávěly. Říkala, že beze mě by v zahradě nechtěla zůstat ani minutu, že je na ni pan zahradník zlý. Jsem šťastná, že Louisovi a jí mohu trochu zpříjemňovat ty hrozné dny. Mamička mi psala, že moje gratulace Alence k děťátku byla jedna z nejhezčích a Dida psala krásně, že je ráda, že mě má. Večer jsem zašivala Louisovi svetr.

24. března 1944, Úlice

Anda mi při svačině říkala, že bych mohla na neděli jet do Prahy, že mi možná dají propustku. To bych zítra přijela neohlášená, přímo na křtiny malé Alenky. Všichni by koukali!

Musím proto opustit své dva milé spolupracovníky a je mi to vždycky dvojnásob trapné, protože já mohu domů a oni ne. Když jsem se loučila s Louisem, položil si na chvíli hlavu na moje rameno.

25. března 1944, Úlice - Praha

Propustka je tady! Na nádraží jsem potkala naše známé Rusáčky. S Nikolajem jsem chvíli mluvila. Legrační bylo, že mě nejdřív nepoznali, protože jsem byla městsky oblečená. První si mě všiml ten malý Lotyšák, ohromně překvapeně se na mě podíval a pak se široce usmál. V tom okamžiku mi bylo skvostně. Já vám chci všem pomáhat, ze všech sil, všechno bych vám dala, chudáckové malí.

V Praze jsem překvapila mamičku tak, že se musela posadit. Hned jsem se zapojila do vaření. Odpoledne jsme byli v kostele. Alenka byla moc roztomilá a vůbec neplakala. A Alena byla úplně krásná. Byla tam celá Alenina rodina. Večer se všichni sešli u nás a šlo se spát až o půl druhé.

26. března 1944, Praha

Ráno jsme vařily, úplné hody. Arménská polévka, žampionové palačinky, ředkvičky, telecí ledvina s knedlíkem, bramborovou kaší a kompotem, čokoládový dort a černá káva. Každý přinesl nějakou dobrotu, a tak jsme se všichni najedli, jako už dlouho ne. Bylo nás třináct, a pak ještě přišla tetička. Až do půlnoci se u nás sedělo a mluvilo, já už usínala na židli, ale když všichni odešli, ještě jsem si dlouho povídala s mamičkou v posteli.

27. března 1944, Úlice

Brzy ráno na nádraží byla první kontrola, ve vlaku druhá, chtěli dokonce moji pracovní knížku. Tentokrát jsem ale měla všechno v pořádku. Třetí kontrola byla v Plzni a pokaždé jsem měla srdce až v krku. Jela jsem s Bédou, celou cestu mi zkazil trapnými řečmi, a strýček ho v ničem neusměrní, jenom mu ustupuje. To je výchova! V Úlicích jsem se konečně nadechla. Ten vzduch! Domů jsem jela kočárem a odpoledne rovnou do zahrady. Louise jsem jenom zahlédla. Bohužel!

1. dubna 1944, Úlice

Bože, dnes bylo krásně! Den jako ze zlata. Slunce zářivě svítilo a všude se třpytila jinovatka. Ráno jsme dělali věnce z primulek a byly krásné, jako moje nálada. Pan zahradník mě pochválil: „Vy to ale teď děláte rychle, slečno.“ S Louisem jsme zalévali skleník. „Mon amour, ma Vlasta,“ povídal mi. Dnes jsme si nekladli žádné zábrany, dnes byl apríl. V kuchyni děsná nálada. „Pauvre amie,“ pošeptal mi.

Měnil se zimní čas a Louisovi nikdo neřekl, že teď budeme dělat od osmi. Hodinu musel čekat, než přijdeme. Chodil prý po parku, díval se na má okna, jak vstávám a větrám a navštívil naši třešeň Amitié. Zašla jsem k ní dnes taky a zjistila, že mi někdo orval všechnybledulky. Byla bych brečela. Alespoň že kočičky v parku zůstaly. Pak jsem lepila krabičku pro Louise a ta se mi nepovedla. Teď půjdu spát. Byl to krásný den.

5. dubna 1944, Úlice

Dnes měl Louis osmadvacáté narozeniny. Nezačal je ale dobře a hned ráno rozbil okno v pařníku. Pan zahradník myslel, že to udělali kluci prakem, ale Louis se přiznal. Toho si považuji, protože musel vědět, že pan zahradník to neocení a dá mu to pěkně sežrat. Říkal mi pak, že se přiznal kvůli mně, že na něho mám dobrý vliv. Můj milý.

Dala jsem mu plechovou krabičku, jako stříbrnou, vyloženou zelenou vatou a na ní jednu sněženku, na kterou jsem navlékla srdíčko z korálu. Bylo to moc hezké, ale říkala jsem si, jestli jsem to s tím srdíčkem nepřehnala. Tak jsem mu řekla, aby, až bude mít někoho hodně rád, aby mu to dal. Louis se nemohl do balíčku před lidmi podívat a mluvit jsme spolu mohli až večer. Říkal, že měl z dárku velikou radost, ale ne z toho, co jsem mu k tomu řekla. Srdíčko prý zůstane vždycky u něho. Dal mi oplátkou svou fotografii s věnováním.

6. dubna 1944, Praha

Jela jsem za mamíčkou do Prahy a musela jsem zas prokličkovat potravinovými kontrolami. Pomohl mi jeden pán, řezník z Králova Dvora, se kterým jsem se seznámila ve vlaku.

Když jsme malovali vajíčka, přišel nějaký cizí pán a přinesl nám zprávu o naší Emmě. První po pěti letech! Narodila se jí prý holčička. Raději jsme se ho neptali, odkud to ví. Máme velkou radost! Byla u nás sváteční nálada a mně bylo moc dobře s Karlem, se kterým jsme opravdoví kamarádi. Vždycky se celý rozzáří, když mě vidí. Je mi s ním moc dobře.

12. dubna 1944, Praha - Úlice

Do Plzně jsem jela s celou rodinou strýce Bedřicha. Loučila jsem se zas těžce s mamíčkou, ale do Úlic jsem se těšila. Staše jsem přivezla náušnice k narozeninám a měla jsem radost, že se jí líbily. Hned odpoledne jsem šla se strýčkem sázet žaludy do lesa. Chce mezi smrky vysázet listnaté kotlinky. Byl tam klid, vlaho, ptáci zpívali a nakonec sprchlo. Bylo tak teplo, že jsem poprvé mohla běhat bosa.

Našla jsem kus staniolu z anglického letadla. Letci to vyhazují, aby je nemohla zaměřit německá letecká obrana. Večer jsme seděli u

krbu se strýčkem Pavlem, strýčkem Bedřichem a panem Kláskem. Všichni byli v dobré náladě a bylo to moc hezké.

15. dubna 1944, Úlice

Se Stašou jsme sázely pelargonie, begonie a chrysanthemy. Hlíznaté begonky Gloire de Lorraine jsme ještě nechaly v množárně. Pak jsem s Louisem ryla, když tu na něj pan zahradník volal, ať „schnell“ natrhá špenát pro doktora Raymana. Louis mohl vylítnout z kůže. Prý to „schnell“ nenávidí, že on by taky chtěl „schnell“ domů a místo toho tu tři roky tvrdne.

16. dubna 1944, Úlice

Kvetou sasanky. Byla jsem odpoledne s Ardym na procházce na Galgenbergu. Potůček zpíval, les voněl a jaterníků bylo modře naseto, jakoby tam ležely kousky nebe. Natrhala jsem si kytičku a vyrýpla dva trsy. Šla jsem pak pňovanskou cestou, odbočila na lesní cestu a hledala kravatu, kterou tam strýček někde ztratil. Nenašla jsem ji. Potkala jsem správce Zikmunda, který mě zdravil česky, protože u toho nikdo nebyl, poturčenec jeden zrádnej. A zrovna na just jsem mu odpověděla německy. Pak jsem potkala děti, šly ze cvičení, a hodily po mně šíškou. Večer jsme s Louisem přikrývali skleníky a zasadily trsy jaterníků. Jeden je můj, druhý jeho. On sázel můj, já jeho.

18. dubna 1944, Úlice

Staša dnes nosila vápno s panem zahradníkem a bolela ji pak jizva po operaci slepáku. Neměla by nic těžkého nosit. Odkrývaly jsme pak v parku růže a táhly těžký vozík chvoje. Bylo mi do breku bezmocností. Louis nám přišel zatlačit a pak už to šlo. U svačiny jsem mu dala cukrle a on mi políbil ruku. Po obědě mi přinesl kytičku bílých fialek.

Pak jsem ale viděla v kuchyni na stole tři pavouky a smůla se mě nepustila až do večera. Zjistila jsem, že jsem všechny žaludy se strýčkem nasázela obráceně. Přiznala jsem to strýčkovi, ale ten mě uklidnil, že prý si příroda pomůže. V zahradě nadával pan zahradník na Louise, že pracuje deset hodin jako my, při tom by měl dělat jedenáct a někteří zajatci, že musejí dělat i patnáct hodin denně. A obecní stromky nechtěl v neděli stříhat. Jak mě uviděli, přidala paní Bourová, že prý řekne starostovi Jankovi, aby ho vyměnil, když si práce v zahradě neváží. Koukala při tom na mě a čekala, jestli vyletím. Zuřila jsem, to se ví. Je to hanba takhle zacházet se zajatci. Jednou se s nimi pohádám, ale zatím se držím. Však vím, že mě provokují. Pak přišel Louis, nikdo mu neodpověděl na pozdrav, ale pan zahradník mu stran pracovní doby nic neřekl. Snad mu to bylo trapné. Pracovali jsme mlčky a ticho viselo ve vzduchu.

Když pak přišla Staša, pan zahradník se do ní pustil, že prý má chodit o hodinu dřív. Ona, že musí zašívát. Řekl jí, ať zašívá v neděli. Ona zas, že to by měla hřích. Zahradník říkal, že větší hřích má, když nechodí do kostela. Ona na to, že největší hřích mají ti, kteří ji do kostela nepustí. To už zahradníkovi stoupal hlas a vyhrožoval, že všechny přinutí dělat, co on chce, a jestli to nepůjde po dobrém, půjde ke starostovi a nechá je vyměnit. Cítím se tu sama, jako vězeň na Bezděze.

20. dubna 1944, Úlice

Pan zahradník zas nechal Stašu tahat těžké konve, i když jsem mu říkala, že je po operaci. Řekla jsem mu tedy, že půjdu za ní. On že ne, to že v žádném případě, že zalévat musí. Tak jsem jí nosila vodu a s Louisem jsme se na sebe usmívali. Měla jsem pocit, že jsme nad panem zahradníkem zvítězili. Večer jsme pak měli pěknou chvíli při mytí rukou. Jsem tak ráda, když si můžu na chvíli položit hlavu na jeho rameno!

24. dubna 1944, Úlice, neděle

Neděli jsem skoro prospala. Odpoledne na mě pískal svůj signál Louis a šli jsme přikrývat skleníky. Dívali jsme se na naše jaterníky a začínají se rozrůstat. Říkal, že nové trsy jsou naše společné, a že jak porostou, budou se ty dva ostrůvky k sobě blížit. Dívali jsme se na ně a bylo nám divně.

25. dubna 1944, Úlice

Ráno jsme před zámečkem vysazovali macešky a pomněnky. V poledne jsem si natrhala sasanky a orseje a když jsem je dávala do vázičky, vzpomínala jsem si, jak jsme je měly s Didou rozdělené. Sasanky byly moje, orseje její. Dávaly jsme je do malých váziček a já, protože jsem byla malý, rozmazlený fracek, jsem chtěla svoje sasanky dát i do Didiny vázičky. Věděla jsem moc dobře, že na to nemám právo, ale naše vychovatelka, slečna Foke, přemluvila Didu ať mi ustoupí, že je už přece velká. Dobře si pamatuji svůj pocit vítězství a také studu, protože jsem věděla, že se Didě ubližuje. Tentokrát jsem dala květiny do urnového pokoje tatíčkovi. Dnes je to jedenáct let, co nás opustil.

26. dubna 1944, Úlice

Ráno lilo a byla zima. Dělali jsme se Stašou a Louisem věnce a kytice a oni se mě snažili dostat z mizerné nálady. Nakonec jsme se se Stašou chechtaly jako ve škole a když pan zahradník promluvil, nemohly jsme se na sebe ani podívat, abychom nevyprskly. Pan zahradník se pořád chodil dívat, čemu se smějeme, otáčel se a my jsme se smály pořád víc. Pak šel raději pryč a mračil se jako čert.

Večer jsme si se strýčkem pouštěli Beethovenovu Devátou a po dvou deskách už jsme po sobě koukali a museli se smát. Konečně jsme ty desky už nepokrytě počítali a když jsem říkala, že zbývají jen dvě, strýček si ulehčeně oddechl. Nakonec mi řekl, ať si hlavní melodii ještě v posteli zopakují, že bych ji mohla zapomenout. Není to hudba mého srdce, asi ani strýčkova a nevím, proč bych se měla přetvařovat.

27. dubna 1944, Úlice.

Dělala jsem nádhernou kytici z narcisek a pak jsme sázeli salát tam, kam později přijde celer. Pan zahradník byl moc spokojený, že jsem to pochopila. Staša sázela zase špatně, příliš mělce a málo přitlačovala, tak jí pan zahradník, který po ní jede jako had po myši, celou řádku vytahal. S Louisem jsme jí pomáhali to spravit a zůstali jsme všichni pozadu. Ženské ze dvora se po nás posměšně ohlížely. Je to se Stašou potíž, lajdá, jak může a všechno dělá nedbale. Při tom je

tak roztomilá. Já zase neumím nic odbýt. Hotovi jsme byli až v pět hodin a ještě jsme museli zalévat. Byla to strašná dřina. Nosili jsme vodu z rybníka za parkem, roznášeli po celém poli těžké konve a nohy se nám bořily do zorané země. Když jsme pak uklízeli nářadí, šli jsme kolem Amitié a Louis se po mně významně ohlédl.

28. dubna 1944, Úlice

Za Stašou přišly dnes její sestřičky. Líbilo se mi, když malá, copatá Irinka vykřikla ve skleníku nadšeně: „Popač, Staša, aké uadné květky!“ Odpoledne si pro mě přišel Louis, abych s ním šla linkovat záhon, ale já nemohla. Přišel ještě jednou a já ho poslala za paní Wolframovou. Tvářil se pak strašně smutně a ptal se mě, proč jsem s ním nešla. Že jsem možná radši se Stašou. Rozlobila jsem se na něho, jestli mi vůbec nevěří, a tak se mi dvakrát omluvil.

Říkal, že dokud jsme ještě spolu málo mluvili, že byl nejradši sám s mou jupkou, kterou jsem nechávala ve skleníku. Že si do ní zabořil hlavu, a že byl na chvílku docela blízko u mě.

29. dubna 1944, Úlice.

Večer mě přišla navštívit Staša. Pokračovala ve vyprávění té jejich odysey, jak si směly vzít jídlo jen na tři dny a pak jely strašně dlouho v dobytčácích a s dvěma malými holčičkami a maminkou, až doharcovaly do Úlic. Byla jsem strašně dojatá, vzala jsem ji za ruku a byla bych pro ni chtěla něco udělat. Dala jsem jí alespoň tu svoji blůzičku, která se jí líbila, já nic jiného nemám.

30. dubna 1944, Úlice.

Louis mi přinesl tři skvostné blatouchy.

1. května. 1944, Úlice.

Tak jsem se dnes těšila na první máj, ale Grettl mi zkazila náladu. Řekla mi, že mě musí varovat, že se o mně a o něm mluví na poli. Že prý mu dávám jídlo, že se s ním moc bavím, dokonce mi naznačila, že se to považuje docela sprostě za poměr, že to takhle nejde, a že musí přijít pryč. Tak jsem byla, jako když mě praští do hlavy.

Natrhala jsem bílé fialky, mám jich obrovskou kytici. Pošlu je mamičce.

2. května 1944, Úlice.

Dnes přišel odpoledne ten malý Lotyšáček, je mu teprve patnáct let. Dala jsem mu svou svačinu, chudáčkovi, a on řekl mile „dzenkujem bardzo“ a začal se usmívat. Louis se pak se mnou rozdělil o svou svačinu.

3. května 1944, Úlice.

Ráno, při zalévání, mi Louis povídal o rozhovoru s přítelem z Rakolus. Jmenuje se Pierre a je to ten, co chtěl poslat dopis ženě, po Stašině tatínkovi. To bych nechtěla být na jeho místě. Stašina tatínka kvůli tomu dopisu, který u něho našli, Němci zavřeli a umučili. Ale fešák Pierre si to asi tak nebere. Pracuje v rakoluském mlýně, kde žije s krásnou Polkou Vandou a přitom má doma ženu a chlapečka. Říkal

prý Louisovi, že Češi jsou zvláštní. Myslím si, že na ně nadával, ale že mi to Louis nechtěl říct. Povíдали prý také o mně a on soudil, že nejsem pyšná. To bych chtěla vědět, odkud mě tak zná, když jsem ho viděla asi dvakrát.

6. května 1944, Úlice.

Ležím, mám už tři dny horečku. Louis zapíská náš signál, když jde do zahrady, dlouho stojí a dívá se na mé okno.

Odpoledne odjel strýček, Anda a Grettl šly na hřbitov a já tu osamělostí brečela. Včera jsme měli druhé výročí naší známosti. Jestlipak si Louis vzpomněl? Večer přiběhla Staša. Říkala, že mě Louis nechá pozdravovat a abych přišla brzy do zahrady, že je to tam hrozné. Zahradník prý řádí, že mu nikdo nechodí do práce.

8. května 1944, Úlice.

Šla jsem na chvilku ven. Mám ještě slabou teplotu, ale je tak krásná neděle. Všechno kvete. Natrhali jsme s Louisem velkou kytici pomněnek a narcisů, chci je poslat mamičce. Pošeptal mi, že mám ve skleníku, pod tymiánem balíček k našemu výročí. Mohla jsem na něm dnes oči nechat, jak mu to slušelo. V balíčku byl tenhle dopis:

M'amie,

jestli spolu dnes nebudeme mluvit, tento dopis vám řekne, co by pro mě znamenal den, který bych mohl prožít o samotě s vámi. Jeden svobodný den! Jeden den štěstí! Daleko ode všeho, ode všech! V myšlenkách na naši budoucnost, jejíž představa je tak křehká, ale ve kterou chci stále věřit. Už dva roky se známe a jsme si každým dnem blíží. Myslím, že život bez vás je pro mě nemožný.

Vlasto! Jestliže nás osud přesto rozdělí, ale osudové nitky budou dosud ve vašich rukách, pomyslete prosím na toho, jehož srdce je možná trochu bláznivé, ale přetéká něhou a láskou k vám.

Neumím to dobře napsat a ještě méně říci. Ale vy mi tak rozumíte!

Na naše výročí jsem vám chtěl dát něco francouzského, bohužel to nejlepší, co mám, není z mé vlasti. Přijměte to, prosím, chtěl bych, abyste z toho měla alespoň trochu radost. A neučte se kouřit, je to ošklivý zvyk. Nezapomenu na vás nikdy.

Louis

Pod tymiánem byla v balíčku americká čokoláda, mýdlo a cigarety. Dopis byl napsaný tužkou, tak ho radši přepíšu perem, to se tak rychle nesetře.

9. května 1944, Úlice.

Líhnou se nám housátka. Grettl pořád nadává na Stašu, že je drzá, a ona asi skutečně drzá je. Říkala jsem jí, že se tak nemůže chovat, ale vysvětlovala mi, že je to všechno jinak, a že ji Grettl strašně pomlouvá. Byla jsem z toho tak rozčilená, že jsem vykouřila půlku cigarety od Louise. Mamička má zítra jednapadesáté narozeniny a já jí nemůžu dát ani pusu.

12. května 1944, Úlice.

Dopoledne mě poslal pan zahradník s paní Wolframovou a Stašou do lesa na mech. Chtěla jsem, aby s námi šel Louis, ale pan zahradník významně řekl, že má své důvody, proč ho s námi nepošle.

A že někoho viděl na narciskách a jestli si ten někdo nedá pozor, bude se mít Grimmův karabáč dobře. Pitomec, jak může takhle hloupě mluvit. Myslel tím Stašu, která zapírala, ale nejspíš na narcisách byla.

V lese jsme nejdřív sbíraly mech, ale pak jsme si na dvě hodiny lehly a ženské usnuly. Já je honit do práce nebudu, kvůli panu zahradníkovi tedy určitě ne. Je mi tu tak smutno. Přichází pampeliškové jaro.

13. května 1944, Úlice

Pikýrovala jsem se Stašou tabák a dělaly jsme smuteční kytice na rekviem. To se dělá, když padne voják a nemají jeho mrtvolu, aby ho mohli pohřbít. Děláme kytice a věnce každý den.

15. května 1944 Úlice, neděle.

Opoledne jsem vyjela na kole do Kotěšova, třešňovka už byla v plném květu a vzduch bzučel včelami. Jela jsem s kopce bez držení, pořád rychleji a měla jsem pocit letu. Co kdybych se zabila? Pod stromy jsem se zula a skulila se do trávy. Mezi pampeliškami a třešňovými větvemi obalenými květy, jsem se dívala do temně modrého nebe.

Doma mě čekal balíček od mamičky. Široká, květovaná sukně ušitá z našeho kretonového závěsu. Měla jsem velkou radost, ale večer se mi tak stýskalo, že jsem se vybrečela Ardymu do kožichu.

16. května 1944, Úlice.

Louis mi říkal, že měl hrozný sen. Zdálo se mu, že má mimo mě ještě jednu dívku a nevěděl co dělat. Říkala jsem, že je to docela jednoduché. Vrátili bychom se zase k přátelství. Ale tak jednoduché by to asi nebylo, protože i ten pitomý sen mě otrávil. Anda mi říkala, že četník udal Louise, že jel sám na kole do Pňovan a že starosta říkal, že spolu chodíme, jako zamilovaní. Co z toho zase bude?

Pan Klásek, jako na potvoru chtěl, abych mu udělala kytici, že ji pro někoho potřebuje, a já neměla z čeho ji udělat. Nakonec jsem mu nahledala několik narcisů, ale on mezitím odešel. Říkali mi, že měl kytici tulipánů. Zjistila jsem pak, že mi otrhal ty, které jsem měla na hrob pro grossmamá. Sama jsem mu říkala, že ty mu nedám, že jsou pro ni. Na mě nikdo nedá. Nikomu na mně nezáleží. „Nejradši bych utekla,“ říkala jsem Louisovi, když jsme si večer myli ruce. „Avec moi?“ zeptal se a když jsem přisvědčila řekl: „Vous etes un ange,“ a díval se přitom na mě, jakoby toho anděla viděl.

18. května 1944, Úlice

Ráno jsem se pohádala s Andou. Ptala se, jak to, že ještě nejsem v práci, ačkoliv bylo před sedmou. Řekla jsem jí, aby radši dávala pozor na to, kdy z práce jdu. Nedala pokoj a říkala, že to prý se někdo má, když je neter majitele. Já na to, že majitel po mně ani těch deset hodin nechce, ale že pracuju, jako ti ostatní.

Aby toho nebylo málo, přišel do zahrady pan Benetka a hned mi vysvětloval, že všichni lordi jsou lumpové, že se topí v penězích. „A vy, slečno, jste zastánce starého řádu. Jak by vám jen bylo, kdybyste musela zůstat v zahradě a pracovat už navždycky s námi?“ Začali jsme se přít, já mu řekla, že absolutní rovnost je nesmysl a úplná spravedlnost nemůže být nikdy, ale že se jí snad můžeme přiblížit.

Nato odpověděl, že jsou to nabubřelé fráze. Měla jsem takový vztek. A ještě k tomu takové starosti. Louis nepřišel do práce. Nevěděla jsem, co s ním je. Konečně se odpoledne objevil na cestě. Byl hrozně rozčilený. Měli v lágru prohlídku. Všechno jim vyházeli na podlahu a zabavili takové podivné věci, kravatu, dopisy, fotografie, sirky. Večer mě zastavila Grettl, když jsem nesla nahoru krásnou vázu střeňky. Že prý o mně ženské mluví, jak se bavím s Francouzem, a že by to strýčkovi mohlo škodit. Bylo mi tak hrozně do breku, s jakou vnitřní radostí mi to Grettl říkala. Vždyť já nevím o tom, že bych jí byla někdy vědomě ublížila.

Když jsem přišla nahoru, řekla jsem o tom strýčkovi. Že o mně ženské povídají a že budu asi muset odjet, že bych strašně nechtěla, aby mu to škodilo. On odpověděl, můj milý strýček, že je to hloupost, abych to pustila z hlavy, že jemu to rozhodně škodit nebude, že tady jde jenom o mě. Říkala jsem mu, že Louis je jediný člověk v zahradě, se kterým se dá promluvit, a že ti druzí mi jdou hrozně na nervy. A že Louise mám ráda. Když jsem mu to povídala kanuly mně slzy, jako hrachy.

Strýček potom převedl řeč na něco jiného a já byla šťastná, že jsem mu to řekla. Pak přišel referovat Jenda. Když odešel, zajímala jsem se o hraní na kytaru a strýček začal hrát. Ale tak krásně! Byla bych poslouchala pořád. Konečně jsem šla v jedenáct spát a poprosila jsem ho, aby moje deníky vzal pro jistotu do Prahy. Strýček mi na dobrou noc popřál, abych se dobře vyspala.

20. května. 1944, Úlice

Je ráno a já se loučím se svými deníky. Je mi líto, že je musím odeslat, je to kousek mého života, ale je to takhle lepší. Budu teď psát o Louisovi jen ve vztahu k práci, ale když to bude osobní, budu mu říkat „On,“ tak tam bude ve dvou osobách, jako bych psala o někom jiném.

Byla jsem v práci jenom s Francouzem. Dělal jsem kytice a věnce. Pak přišel On, držel mě za ruce a říkal mi ta nejhezčí slova. Byla jsem smutná, ale když jsem si dala Jeho ruce na své tváře, bylo mi bezpečně a krásně. V tom okamžiku jsem byla tak šťastná a měla jsem v sobě tolik lásky, že to až bolelo. On byl tak něžný a pozorný. Dal mi několikrát pusu na čelo, oči, tváře, ale hlavně na levé oko, nevím proč. Když odešel bylo mi veseleji a byla jsem mnohem spokojenější, než před tím.

Pak jsem pikýrovala begonky ve skleníku a šla s Francouzem linkovat a sázet salát. Přišel On. Vyprávěla jsem mu, svou rozmluvu se strýčkem, říkal, že jsem udělala dobře. Konečně jsem zalévala a On byl pořád se mnou. Jednu chvíli jsme se dlouze dívali do očí a říkal, že mu to šlo až k srdci. Povídal mi, jak na mě myslívá celý večer a jak by byl nešťastný, kdyby mě neměl. Odešel. S Francouzem jsme šli domů.

21. květen 1944, Úlice.

Francouz už byl v zahradě, když jsem přišla, a pak přišel i On. Odkrývali jsme spolu skleníky a On byl zase hrozně milý. Zavedl mě do pracovny a dal mi tam první konvalinku. Voní skvostně na mém nočním stolku. Říkal mi: „Má hezká, hezká, hezká,“ až jsem se styděla za tak řečenou hezkost. On říkal, že když se mi dívá do očí, že se cítí tak šťastný, že má hned o to štěstí hrozný strach.

Pak přišel pan zahradník a On musel odejít. S Francouzem jsem přikrývala skleníky. Pan zahradník pak odešel a On se zase vrátil, aby mi galantně podal ruku, když jsem seskakovala se skleníku. Celou cestu domů šel On s Francouzem a se mnou a říkal, že nikdy neviděl jaro tak krásné, a nebýt mě, nikdy by je takové nepoznal. Teď už půjdu raději spát.

Jsem zamilovaná, že je to až ostuda. A to jsem říkala, že se nikdy nezamiluji. Naše Amitié bude mít třešně.

23. května 1944, Úlice

Staša mi docela zkazila náladu. Říkala, že jí nechtěli prodat lístek na vlak, protože je Polka. Jenže pan zahradník věděl, že se vydávala za půl Němku, půl Francouzku, a že měla štěstí, že z toho nebylo něco horšího, než ostuda. Bylo mi líto, že mi lhala. A já jsem se jí zastávala. Přišel na mě takový záchvat pláče, že jsem se musela schovat. Já nevím, co to mám s nervy.

Odpoledne přišel na chvíli On a říkal mi králíčku, protože jsem zrovna chroustala mrkev. Přinesl mi velikou kytici lučních pomněnek a říkal, že jsem první dívka, které nosí květiny.

Pak přišel nějaký Chorvat, ti drží s Němci, a chtěl „pofrkané zeli“. Francouz se ho ptal německy, francouzsky, já anglicky, nevěděli jsme, co to je. A také jsme se to nedozvěděli. Večer jsme se strýčkem poslouchali *I see you in my dreams* a strýček dokonce odložil lulku a poslouchal se zavřenýma očima.

26. května 1944, Úlice

Dělala jsem kytice se Stašou v pracovně, kde dřív byla mlékárna. Staša povídala, až mi hlava bzučela, s tím vlakem a s Grettl a s narcisy, všechno že prý bylo jinak, už nevím čemu mám věřit. Je mi to jedno, hodím to za hlavu. Celý den jsem myslela na Něho. Francouz tu taky nebyl, šel k zubaři. On říkal, že se zubaře bojí.

Mamička mi psala, že zavřeli Jirku Otčenáška. Líbil se mi, když mi bylo patnáct. Byl podobný našemu Pavlovi. Tak Jirku. Snad se vrátí, snad to přežije. A kdo dál? Jabloně jsou jako obalené růžovou vatou. Všechno kvete. A co Jirka?

27. května 1944, Úlice

Probudila jsem se s bolením hlavy a bylo mi špatně od srdce. Nakonec jsem v zahradě nevydržela, vzala si aspirin a šla si na chvíli lehnout. Po svačině jsem ale šla zpátky, aby zas nebyly řeči. Večer přišel Francouzův kamarád Robert - černý myslivec. Sedl si u rybníčku a upřeně mě pozoroval tím svým černým pohledem. Brr.

28. května 1944, Úlice

Když jsem ráno přišla do zahrady, nikdo tam ještě nebyl. Francouz přišel pozdě a říkal „pardon“, že zaspal. Mně to ale vůbec nevadilo, já jsem se natáhla na sluníčko na skleník a bylo mi skvostně. Pak přišel On, taky zaspal, byl smutný a ptal se, jestli jsem včera našla od něho pomněnky. Dal mi je na verandě do koše, tam máme jednu ze svých skrýší. Pohládila jsem ho po ruce, byl tak milý. Chtěla jsem ho oplátkou rozveselit, a tak jsem mu vykládala o lumpárnách své mamičky a jejích sourozenců, na které byly i dvě vychovatelky krátké.

Vyprávění

Grossmamá měla krátce po sobě šest dětí, to je nad síly jednoho člověka. Starala se o dva nejmladší kluky a ti starší zatím řádili. Pořád na ně chodil někdo žalovat. Jednou to byl šafář, který našel úplně vyčerpanou velkou svini. Zabloudila do parku a tam přišla do cesty dětem. Všichni si na ni sedli jako na koně, Ota seděl za hlavou a řídil ji tak, že ji střídavě tahal za uši. Emerich seděl poslední a točil ocáskem jako brzdou. Ubohá svině nakonec padla, zůstala ležet celá rudá a jen zhluboka oddychovala. Šafář, který ji našel, si myslel, že dostala červenku. Jindy udělali uzly na špičkách všech mladých smrků, protože tatínek jednou vysvětloval bouli na stromě tak, že ho asi nějaké dítě zauzlovalo. Dostali tenkrát nářez a museli všechny stromečky rozvázat. A že jich bylo, celý hájek.

Bylo jasné, že jestli děti někdo rychle nezkrátí, přihodí se neštěstí. Proto dědeček přivedl slečnu Markovičovou, paní už skoro padesátiletou. Ta, když viděla šest rozjivených dětí, už už zas chtěla jít pryč, ale setkala se prý s očima těch dvou nejstarších, jak ji pozorují a čekají, co udělá. A tak se rozhodla, že zůstane, a zůstala u nich do konce života. Dokázala je zaujmout a děti ji milovaly. Takoví vychovatelé byli pro šlechtické rodiny úplně požehnání a měli na děti vlastně větší vliv, než jejich rodiče.

29. května 1944, Úlice

Přijel strýc Bedřich s rodinou a vytáhli jsme ping-pong. Měla jsem bílou sukni, bílou blůzu, vlasy vyčesané, v nich bílou mašli a lokny až na ramena. Na rybníčku kvetly celé koláče bílých lakušníků a strýček nás pak zavedl do lesní školky. Šli jsme ke Kotěšovu a na dlouhou procházku do lesů. Pak Klásek přivezl štěně, krásného honičiho pejska. Jmenuje se Cora a strýček ho chce dát na vychování hajnému Kůsovi. „U nás by se zkazila,“ usmíval se a díval se na mě.

Když je tu někdo z rodiny, žijeme zase tím starým zámeckým životem a já si uvědomuji, jaké dva rozdílné životy žiji. Kdyby tak někdo věděl, jakými zmatky procházím! Bohudík se o to nikdo nestará. Večer jsem postávala na vyhlídce a myslela na mamičku. Když byla malá, dostali od dědečka za navězt k hradbě hlínu z místa, kde se stavěl tenisový kurt. Vznikl tak kopeček, z kterého je vidět přes hradbu na kvetoucí řepku a potom dál k Plzni. Tak strašně se mi stýskalo, že jsem se nad kopretinami, to jsou mamínčiny oblíbené květy, rozbřečela. Brečela jsem, že tu krásu tady nemůže vidět a že mi nedali propustku a zakázali mi odjet. Courala jsem se zpátky, vzlykala u toho, když tu jsem slyšela pískání. Byl to Robert - černý myslivec. Honem jsem si utírala slzy a bylo mi to hrozně nepříjemné.

V noci přišel strýček z čekané, takový celý nesvůj a dojatý. Říkal, že složil srnce. Dvě srnky u něj zůstaly, neutekly ani když k nim šel, běhaly kolem srnce a jen se na strýčka plaše dívaly. Říkal, že se mu to stalo poprvé a že už vůbec nemá chuť chodit na čekanou.

31. května 1944, Úlice

Bylo strašné parno, byla slyšet letadla a za nimi se přihnala hrozná bouřka. Pak zvonili v Kotěšově, že hoří les. Večer strýček říkal,

že shořely dva hektary lesa a že to určitě zapálili z letadel, protože hořet začalo naráz na několika místech. Jsou to ale blbouni. Letí takovou dálku, aby zapálili les.

1. června 1944, Úlice

Všichni dnes pracovali na poli a já jsem zůstala v zahradě prodávat. Přišla spousta lidí, v jednu chvíli jsem jich měla za pultem patnáct a bylo mi až do breku, jak jsem to nemohla stihnout. On mi pak pomáhal zalévat a říkal, že si připadá jako ovčák u princezny. Pak se ptal, kde jsou konve, i když ví, že ve skleníku, a pořád nemohl pochopit, kde tam jsou, až jsem se pro ně vypravila. V tu chvíli byl ve skleníku taky a říkal, že to byla léčka. Vzal mě do náruče a zlíbal mě

Sázela jsem okurky. Staša mě rozčilovala řečmi o sestřičce, která je v nemocnici se spálou. Nechtějí je k ní pustit a ta doktorka je prý hrozná potvora, když matku nechce pustit k dítěti, a že budou muset Halinku unést. Vysvětlovala jsem jí, že je to nakažlivé, že je v karanténě, ale ona to nechtěla pochopit. To je vážně tak hloupá?

5. června 1944, Úlice, neděle

Ráno bylo krásné. Oblékla jsem si širokou květovanou sukni a zdrhovanou košili. Všem v zahradě jsem se líbila. Staša chtěla jít o pět minut dřív domů, ale pan zahradník na ni vyletěl a pěkně se pohádali. Jsem ráda, že tu mám Jeho, který mi rozumí.

Angličané jsou v Římě! Dostala jsem propustku! Jedu do Plzně.

6. června 1944, Úlice - Plzeň

Invaze! Invaze! V Le Havru, Cherbourgu a Calais. Dopoledne jsem byla celá vzrušená v zahradě, ale mluvila jsem o tom jenom s Louisem. Ostatní nic nevěděli. Odpoledne jsem sedla na kolo a šlapala do Plzně. S mamíčkou jsme šly brzo do postele a dlouho jsme si nadšeně povídaly.

7. června 1944, Plzeň - Úlice

Pekly jsme buchty a celou dobu jsme s mamíčkou mluvily a mluvily. Odpoledne jsem ji vyprovodila na nádraží a sama jsem jela na kole domů. Pod Švankou jsem píchla duši a musela jsem capat pěšky.

8. června 1944, Úlice

Pan zahradník měl dnes strašnou náladu. Mně vynadal, ženským řekl, že jsou divoké a Staše, že je slon. Byla sprostá zima, ale ve skleníku podle pana zahradníka žádná práce nebyla. Musí dělat vždycky všechno obráceně. V horku nás posílá do skleníku a když prší, musíme na pole.

Odpoledne jsem dělala věnce se Stašou a zpívaly jsme. Ještě že české a polské písně jsou tak podobné. Staša má příjemný hlas a zpívá čistě. Den nám hezky utekl.

Večer jsem měla vztek, protože jsem si myslela, že budeme se strýčkem poslouchat desky a místo toho šel na srnce, přesto, že říkal, že už víckrát střílet nebude. Je asi rád, že jim Němci vrátili pušky.

Povedly se mi dvě krásné vázy. Červené pivoňky do červeného

pokoje a do jídelny kytice z bílého bezu, sibiřských kosatců a denivek. Strýček mě pochválil.

9. června 1944, Úlice

Zrovna jsem prodávala a den se strašně táhl, když tu na mě někdo zavolal, koukám a na cestičce stojí Matulka. Jel přes Úlice domů a říkal, že už je celý den na cestě. Já byla strašně rozčilená, nevěděla jsem, jak ho přijme strýček. To není jako doma, mamičce můžeme přivést vždycky každého, jenže se strýčkem člověk nikdy neví. Ale všechno ohromně klaplo. Dovedla jsem ho do koupelny, pak jsem mu přinesla studené mléko a housky. Najedl se a pak jsem ho vzala do parku. Seděli jsme u bříz a já jsem si lámala hlavu, jak řeknu strýčkovi, že je tady a že asi bude chtít přespat.

Matulka pořád povídal o Německu, kam ho poslala redakce na univerzitu. Několikrát jsem se musela srdečně smát. Rozčílil se kvůli tomu, že jsem řekla, že doktoři mohou pacientovi zalhat, když je smrtelně nemocný. On tvrdil, že člověk musí mluvit pořád úplnou pravdu. Pak najednou začal úplně nesmyslně přednášet báseň Do rudých máků tě položím. To víš že jo! On si zřejmě začíná s každým děvčetem. Chudák Dida. Nevěděla jsem, jak se tvářit, protože mi to bylo hrozně k smíchu. Najednou jsem viděla docela jasně, že je roztomilý, ale že to není ryzí člověk.

Šla jsem ho ohlásit strýčkovi a řekla, že je tu, že za to nemůžu. Strýček to vzal dobře, Matulku jsem zavedla do červeného pokoje, tam se seznámili a dostal pozvání k večeři. Strýček na něho asi zapůsobil impozantně, protože pak koktal, červenal se a u jídla byl ukrutně nervózní. Nikdy jsem ho tak neviděla. Znáám ho sebejistého, vždycky sebou nadšeného. To mu přeju.

10. června 1944, Úlice

Šla jsem s Matulkou ráno o půl páté na vlak a vedla jsem si kolo, abych na něm mohla jet zpět. Hezky jsme si povídali, ale jedné maličkosti jsem si všimla. To kolo mi mohl vést on a Louise by to určitě napadlo. Šli jsme na poslední chvíli, tak si mě nakonec musel posadit na rám a řítili jsme se s kopce k nádraží. Projeli jsme celou vesnicí a všem bylo jasné, že to musí být můj nápadník. Tím líp.

Cestou zpět jsem musela myslet na Didu, jak ji nestálost tohohle milého kluka musí trápit. Pozér to je a taky sobec. Jak je sebou okouzlený! Člověk aby se měl před ním pořád na pozoru. V odpověď na moje myšlenky mi přišel naproti Louis a přinesl mi pomněnky. Je tak něžný. Na něho se můžu vždycky spolehnout.

Staša dnes chtěla okurku, prý pro nemocnou sestřičku. Nevím, myslím, že sestřička ještě syrovou zeleninu jíst nemůže, a že to bylo pro ni, ale stejně jsem šla prosit pana zahradníka. Než mi ji dal, musela jsem vyslechnout, že je to záminka a že mě Staša zneužívá. Ach jo. Louis na mě čekal, protože věděl, že to pro mě bude nepříjemné.

19. června 1944, Úlice - Praha, neděle

Jedu do Prahy! Včera jsme se s Louisem nemohli nikde v klidu rozloučit, až jedna zákaznice chtěla celer a tak jsem musela jít do sklepa. To bylo krásné. Úplně jsem zapoměla na čas. Dnes ráno jsme se ještě viděli v kuchyni.

V Plzni jsem se sešla s Otou a tetou Elou. Cesta nám hezky utekla a v Praze na nás už čekala mamička. Šťastně jsme se dostali i přes potravní kontrolu. Na večeri přišel Matulka. Převlékla jsem se do Aninčiných šatů a posluhovala. Nabídla jsem mu brambory, on si chtěl vzít, ale pak mi řekl, abych nejdřív nabídla Didě. Nepodíval se, nepoděkoval, služebná je pro něho vzduch. Chodila jsem kolem stolu hodnou dobu, než si mě všiml a vykulil oči překvapením.

20. června 1944, Praha- Úlice

Na oběd jsme byly s mamičkou u Petrýsků a odpoledne přišel Pavel s roztomilou Kájičkou a malinkatou Alenkou. Byl milý, ale Alena byla špatně naložená. Na zpáteční cestě mi pomohl nějaký voják s kufrem a už jsem byla v Úlicích. Zaplať pánbůh.

25. června 1944, Úlice

Panu zahradníkovi zemřel otec. Telegram ho zastihl právě v poledne. Jenom vzal kufr a odpoledne odjel. Dohled nad zahradou jsem převzala já. Odváželi jsme salát do obchodu, ženské okopávaly jirřiny a Stašu jsem poslala připravovat vazbu. Taky jsem nechala ohradit floxy před zámkem, aby v nich neběhali psi.

V zahradě se mi ometal německý voják, byl drzý a já měla zlost i strach. Přišel ale Louis, tak se voják přestal vybavovat, sebral zeleninu a odtáhl. Zůstali jsme sami, vzal mě za ruku a konečně si mě k sobě přitiskl. Měla jsem hned dobrý pocit, že mě někdo chrání. Říkal, ať ho vždycky zavolám, že německé vojáky obslouží se mnou.

Večer jsme zůstali v zahradě sami a podkládali jsme jahody slámou. Dali jsme si moc pus a jednu velkou na ústa, takovou, nemohu o tom psát, stydím se, zkrátka začaly mi téct slzy a měla jsem co dělat, abych se nerozvzlykala. Byl ze mě celý zmatený a říkal, že mě má tak rád, že asi někdy neví, co dělá.

2. července 1944, Úlice

Ráno byla hezká chvíle v kuchyni, jako vždycky v neděli. Umyla jsem si vlasy a oblékla jsem si své béžové šaty. Myslím, že mi to dost slušelo. Když jsem šla večer přikrývat, zastavil mě Jenda Čech. Říkal, co povídala rentmeisterová, že si mě a Louise už všimá i partaj, a že ze zahrady půjde Francouz nebo já. Zachovala jsem klid, ale když jsem to říkala Louisovi, stoupla mu krev do tváří. Co můžeme dělat? U Jendy Čecha mě to ale nedráždí, jako u těch zlomyslných ženských. Ten má o mě doopravdy strach.

7. července 1944, Úlice

Ráno bylo nádherné. Vysazovala jsem petunie před zámkem, pak všechny ženské odešly na pole a já pikýrovala ve skleníku begonie. Pan zahradník odjel do Pňovan a Louis přišel za mnou do skleníku. Bylo to tak krásné, že se dá jen vzpomínat. Ústa na ústech. Přinesl mi šípkovou růži se dvěma poupaty. Říkala jsem mu „moje zlaté srdíčko“. Je to hrozně směšné a hloupé, ale já ho mám tak ráda, jeho celého, vlasy, oči, ústa, pohyby, všechno. Jak jinak to říci? Někdy mám pocit, že se ze své lásky úplně vydávám, a že už nikdy nikoho nebudu moci mít tak ráda.

16. července 1944, Úlice

Několik dní za sebou jsme se mohli jenom pozdravit. Nevím, co se mnou je, buď jsem tolik zamilovaná nebo nějak hloupnu, prostě je mi pořád do breku, chtěla bych být pořád s ním. Jak já ho mám teď ráda! Nedovedu si dělat žádné plány, prostě nedovedu si bez něho představit život. Každá věc, kterou mi dal, mě tak nějak bolí, úplně fyzicky, někde mezi srdcem a žaludkem. Pořád jsem v myšlenkách u něho. Mám někdy strach, že ho mám příliš ráda, že on mě nebude mít takhle rád. Že si to nějak zkazím a ten vztah najednou nebude tím, čím byl. Když si představím, že by odjel nebo ho někam přeložili, už teď bych řvala.

Jen to ne, Bože můj.

18. července 1944, Úlice

Ráno šel pan zahradník odhadovat ovoce pro sadaře a já jsem s ženskými čistila místo po kedlubnách. Paní Wolframová řekla, že už umím pěkně francouzsky. Já, že ještě ne úplně dobře. „S tamtím ale francouzsky mluvíte, tak to musíte umět,“ řekla a pohodila hlavou k Louisovi. Paní Broschová dodala, že jestli myslím, že nemluví dost dobře, měla by mi Staša pomoci, ona přece taky umí francouzsky. Stašu jak když píchne: „Oni mě nechťejí,“ vztekala se. „Já se jim na to vyseru.“ „To jsi nemusela,“ řekla jsem jí a bylo mi to líto. Přitom to bylo tak směšné a dětské. Louis měl pravdu, že je těžké najít dobrého kamaráda.

Mluvila jsem s Louisem o Gemfě, která drží s ženatým Francouzem a on o ní ošklivě mluví. Říkala jsem, že je to od něho sprosté. Že využívá slabosti ženy, která je tu čtyři roky sama a nešťastná. Louis opáčil, že ten Francouz je tu taky čtyři roky sám a nešťastný a že má nejspíš taky slabé chvíle.

Přijel strýc Bedřich s rodinou a Béd'a přišel do zahrady. Říkal ženským, že se milujeme. Já se z něho zblázním. My to pořád skrýváme a on řekne takovou pitomost. Chce udělat vtip, je mu patnáct a neuvědomuje si, jak je nám nebezpečný. Teď už je to stejně jedno.

20. července 1944, Úlice

Celý den jsme se Stašou vyvazovaly rajčata. Je to hezká práce, i vůni jejich listů mám ráda. Nad námi litaly anglické aeroplány, ale poplachy se tak rychle střídaly, že jsme pracovaly dál a zplna hrdla zpívaly.

Staša mě naučila takovou prý polskou písničku. Měla vzrušující melodii a Staša ji zpívala s těmito slovy: „My chceme tylo osm hodin práce a poludně hodin dvě.“ Naučil se ji prý její tatínek ještě ve Francii. „Uvidíš, jak toho vola nadzdvihnu.“ pošklebovala se Staša za zády pana zahradníka.

Viděli jsme, jak Francouz André, který objížděl na voze zahradu, gestikuluje na Louise a něco si rozčileně povídají. Nevšímalý jsme si toho a vyřvávaly na celé kolo, dokud se Louis nepřihlídl. „Chcete, aby vás zavřeli? Je to internacionála!“ zarazil nás.

My jsme zpívaly internacionálu! V životě jsme ji neslyšely, ale André ji poznal. Bože, my jsme ve vesnici plné zuřivých Němců zpívaly internacionálu!

Doma jsem se dozvěděla, že byl atentát na Hitlera, ale že se nepovedl.

Vyprávění

Později jsme se dočetli v novinách, že za účast na atentátu byl obviněn i náš hauptmann Kraus a byl nelidským způsobem popraven.

21. července 1944, Úlice

Dělala jsem kytice, když jsme uslyšeli houkání leteckého poplachu.

Všichni jsme vyběhli ven a vysoko v modrém vzduchu jsme uviděli zlaté tečky letadel. Napočítali jsme jich sto sedmdesát dva. Bylo to nádherné, jak velebně pluly po nebi, někam daleko za svým cílem.

Pan zahradník úplně šlel strachem. Nejdřív se schoval do sklepa, ale sám tam dlouho nevydržel. Celý bledý zase vyběhl a napomínal nás, abychom netvořili hloučky. Nakonec se pustil do Staši, že zítra ji nepustí česat třešně. Jak je Staša hubatá, říkala, že na ty třešně stejně půjde a on jí sliboval, že řekne četníkovi Grimmovi, že ho neposlouchá, a Grimm ji spráská.

Hluk letadel slábl a pořád hlasitěji bylo slyšet, jak se paní Bourová hádá s paní Broschovou.

22. července 1944, Úlice

Chuť hádat se paní Bourovou od včerejška nepřešla a hned ráno mě napadla, že jsem zkazila Stašu. Že jsem zkazila všechny lidi v zahradě. A spoustu sprostot o Louisovi.

Sotva odešla, přilítl pan zahradník a pokračoval ve stejném duchu. Řekla jsem mu, že v zahradě vůbec nemusím být, že můžu jít dělat na pole a jeho řeči poslouchat nebudu. A byl pokoj.

Odpoledne přišel Louis, vylezl na strom a česal třešně. Poprvé jsem ho slyšela zpívat. Má krásný baryton. Myslila jsem, že zpívá několik písní a prosila ho, aby mě je naučil. Přišel do rozpaků. Prý je to píseň komunardů Čas třešní, ale že ji zpívá pokaždé jinak, protože nemá vůbec žádný sluch.

22. srpna 1944, Úlice

Celý měsíc jsem nepsala. Přijela Dida! Prázdniny uplynuly jako krásný sen a včera Dida odjela. Jsem zase sama. Dida si s Louisem dobře rozuměla a byli si vzájemně sympatičtí. To jsem moc ráda. Jsem tak šťastná!

S Louisem jsme přebírali jablka. Měla jsem svůj červený svéráz a ten má pod bolerkem nahá záda. Jak to bylo příjemné cítit na nich jeho ruce!

23. srpna 1944, Úlice

Ráno trouсила Staša nějaké klepy, protiva. Strašně se ale do svých lží zamotala, až mi jí bylo líto. Naše přátelství tím utrpělo, ale já ji pořád ještě omlouvám jejím dětinstvím.

Přesto byl dnešní den ten nejkrásnější, jaký jsem kdy zažila. Pracovala jsem s Ním a byla jsem tak šťastná a bezstarostná, že to

nedovedu pochopit. Sázeli jsme *adiantum* a *cyprus alternafolius*. Nosili jsme pak květináče do malého skleníku a on mě snesl se schodů.

Přijel strýc Bedřich s rodinou a Běďa se producíroval po zahradě. Byla jsem s Louisem ve skleníku a Běďa, pitomec jeden, říkal ženským, ať nás nechají o samotě a neruší nás, protože se milujeme. Já ho snad zbiju. Dělá to z hlouposti nebo ze zlomyslnosti? Je nesnesitelný. My to pořád skrýváme a on - teď už je to stejně jedno.

Večer vypovědělo Rumunsko Německu spojení. A velká, šťastná novina! Paříž je svobodná!

27. srpna 1944, Úlice.

Odkrývali jsme s Louisem skleníky a já jsem pak šla pro asparágus. Lákal mě do skleníku, že je tam hezčí. Byl čerstvě oholený, voněl mýdlem a hrozně se mi líbil. Přes den jsem spala, pak jsem si umyla vlasy a na večerní přikrývání jsem přišla v bílých šatech s bílou pentlí, za pasem tři bílé růžičky s růžovými vnitřky a růžové korálky na krku. K tomu umyté vlasy. Bylo to moc hezké.

30. srpna 1944, Úlice

Přijela z Prahy tetička Ella a říkala, že Dida už nepřijede. Bylo mi to tak strašně líto. V zahradě jsem se kvůli tomu docela nehrdinsky rozplakala. Louis mě objímal a hladil po vlasech, až mě docela ukonejšil. Ruce bych mu líbala za to, jak je na mě hodný. Pak mi dal ještě docela lehkou pusku na čelo a já šla po svém. Pan zahraničník rouboval a já to zamazávala. Večer přijela nečekaně Dida.

3. září 1944, Úlice

S Louisem jsme celé dopoledne nosili hnojivku ze dvora. Hrozně to smrdělo. Když jsme si předávali konve, bylo to hezké. Říkal, že se mu i ta nejhnusnější práce líbí, když ji dělá se mnou. Pak přišel Běďa a vedl pitomé řeči. Říkal, že já jsem dělnice a Louis bývalý šofér, takže se můžeme klidně vzít. Je to buržoasní nafoukanec. Třídní hlupák. Úplně bez taktu. Večer jsem si musela v kuchyni vyprat svéráz. Byl postříkaný hnojivkou a příšerně smrděl.

V noci se mi udělalo špatně. Bolela mě hlava, žaludek, srdce i ten nežit, co mám na prstě. Zvracela jsem, připadala jsem si ubohá jako ten pes a byla bych brečela. A taky jsem to skutečně udělala.

5. září 1944, Úlice

Ráno jsem se vypořádala na terasu a seděla tam s tvrdou houskou a čajem, obložená polštáři. Přišel se na mě podívat Louis a já jsem měla dobrý pocit, že mám ty hezké štráfaté šaty. Pak se zastavil otrávený Běďa, že musí se strýčkem jít lovit kachny. Nebaví ho to, ale je to budoucí majorátní pán a strýček dbá o jeho výchovu. Běďa vždycky vyvádí, protože se bojí pušek a výstřely jsou pro ten jeho hudební sluch úplně mučení.

Odpoledne v jednu hodinu ke mně najednou vrazila Grettl, že prý se Běďa postřelil do nohy. Já jsem se začala smát, myslila jsem, že ho škrábl brok, to se někdy na honbách stává a nic to není. Grettl mi ale ukázala jeho rozstřílené krvavé kalhoty a říkala, že projížděli k doktorovi. To se mi teprve roztrásla kolena.

Strýček Pavel se vrátil večer z plzeňské nemocnice úplně zdrčený a všechno mi vyprávěl. Hajníček čekali na strýčka a Bědu blízko rybníka a hajný Kůs si položil pušku do příkopu, hlavní nahoru. Jak přicházeli, hajného pes, je to takový mladý blázen, v rozčilení naskočil packou na spoušť a celou nálož broků, dostal Běda ze dvou metrů do stehna a do břicha. Choval se prý ohromně statečně, zato hajný Beneš dostal nervový záchvat a válel se po zemi.

Strýček také věděl, co to obnáší. Těch broků je do stovek a v ráně byly kusy látky a filcu z kalhot. Obvázal Bědu, jak se dalo svou košilí, v Pňovanech se jim podařilo sehnat auto a to je dopravilo do Touškova k doktorovi. Odtud hned do nemocnice do Plzně.

Strýček se vrátil až za tmy, a pak jsme šli do Jezné do kostela a za Bědu jsme se modlili, tak úpěnlivě. Pozdě jsme se vrátili a seděli se strýčkem do noci. Chtěl abych zůstala s ním, bylo to pro nás hrozné. Jdu spát úplně zničená.

Vyprávění

Já jsem Bědu nakonec litovala, že dědeček určil ještě před tím, než se narodil, že zdědí panství. Je to vlastně divné, že o tom nikdy nikdo nediskutoval a bralo se to, jak to dědeček Macenaur řekl. Běda toužil po jediném - stát se dirigentem. A taky se jím stal, díky svým třídním nepřátelům.

Když naší rodině v osmačtyřicátém sebrali všechnu majetek, bylo už jasné, že z Bědi majorátní pán nebude. Nejdřív se mu ulevilo, ale komunisté ho poslali jako dělníka do Škodovky. Tam Běda dělal, co uměl, no muselo to být k popukání. Byl strašně nešikovný, ale zároveň to byl hodný hoch a dělníci ho měli rádi. Místní komunistická buňka se nakonec rozhodla dát mu doporučení na konzervatoř, snad aby se na něho už nemuseli dívat. Běda vystudoval a celý život se věnoval hudbě. Dnes už je dávno v důchodu, ale jezdí každou sezónu z Plzně na koncerty filharmonie v pražském Rudolfinu.

Ještě jednou Bědovi hrozilo, že se stane majitelem realit. To bylo po osmdesátém devátém roce, když se restituovalo. Ukázalo se tehdy, že strýc Pavel, který se na konci války oženil, odkázal Úlice i Pňovany své dceři, nikoli Bědovi. Jak se starý svět rozpadl, dědečkův duch pomalu ale jistě přestal rodinu ovládat. Strýc Pavel nějakou dobu bojoval sám se sebou a v první závěti se podřídil dědečkově vůli. V druhé už majetek půlil mezi Bědu a Haničku a v třetí závěti dědí jenom Hanička. Navzdory tomu, že v Úlicích měl panovat jedině Macenaur, dnes tam vládne Hanička a dědeček by s ní byl spokojen.

Strýček Bedřich dopadl vlastně taky dobře. Když se dělil po dědečkově smrti majetek, dostal velkoobchod uhlím v Plzni. Ten ho slušně živil, ale k srdci mu nepřišlo. Těšila ho hudba a hrál mistrovsky na violu. Když o všechno přišli, byl nějakou dobu bez práce a v té době si jej vyhlédlo StB jako konfidenta. Měl být jejich donašečem z bývalých lepších kruhů. Strýček tomu hroznému nátlaku podlehl a spolupráci podepsal, jenže pak se hned vydal po přátelích a

všude rozhlásil, ať si na něj dají pozor, že ode dneška je udavač. Když se to doneslo zpátky k estébákům, následoval pěkný cirkus. Vlivní přátelé ale strýčkovi pomohli. Dostal místo v orchestru Karlínského divadla v Praze a plzeňští estébáci už na něj nedosáhli. Tak strýc Bedřich hrál po zbytek života na violu a byl šťastný.

6. září 1944, Úlice

Byli jsme se strýčkem v Plzni a já jsem se snažila trochu rozptýlit tetičku Ellu. Jsou se strýčkem Bedřichem samozřejmě úplně zničení. Zažili jsme hrozný strach, když se strýček dlouho nevracel z nemocnice, ale ukázalo se, že musel dávat pro Bědu krev. Všechny broky se odstranit nepodařilo, ale důležité orgány nebyly zasaženy, zaplať Bůh. Teď prý Běda dostane vysoké horečky a krize bude trvat asi šest dní.

Odpoledne jsem šla do zahrady a dávali jsme s Louisem sušit statici na půdu zámku. Držel mě na tmavých schodech za ruku a přiznal se mi, že se takto již jednou plížil po našem domě a podíval se i ke mně do pokoje.

10. září 1944, Úlice, neděle

Dlouho jsem spala a pak jsme byli s Louisem trhat lískové oříšky. Na to nikdy nezapomenu. Zase jsem měla pocit hluboké blízkosti. Když jsem jednu chvíli nemohla z větve dolů, stoupil si tak, že se opíral celým tělem o kmen a mohla jsem si klidně stoupnout na jeho koleno. Pak roztáhl ruce jako zábradlí a já jsem mohla sestoupit na dolejší větev. Položil si pak hlavu na můj kabát a byli jsme schovaní v koruně stromu. Byl to krásný pocit klidného štěstí. Dala jsem mu pusu do vlasů a ta hlava byla tak oddaná a něžná, že bych byla plakala. Mám ho ráda, na pevně, bez uvažování, promýšlení a srovnávání. Víím, že by mi nikdy neublížil a že je neschopný každé špatnosti.

11. září 1944, Úlice

Byla jsem v Plzni u Bědi. Je mu prý lépe, ale stejně nevypadá dobře. Byl zrovna nálet, ale nemohou s ním hýbat, tak ho nechali nahoře v pokoji a všichni se šli schovat do sklepa. Zůstala jsem s ním a naštěstí tentokrát nebombardovali Plzeň.

28. září 1944, Úlice

Zase jsem pár dní nepsala, protože po práci jezdím do Plzně za bratránkem Bědou. S Louisem jsem krájela celer na sušení. Cítíme docela určitě, že patříme k sobě. Dnes jsme byli na mrkvi. Ženské byly hrozné, sprosté až hrůza. Louis říkal, že tak u nich ženy nemluví. Bude už asi mrznout, tak jsme ořezali velikánské květy jirín a nosili je do sklepa, aby ještě chvíli vydržely. Jsou nádherné, ale koše byly hrozně těžké.

30. září 1944, Úlice

Skutečně mrzlo. Park je povadlý, listí se sype ze stromů, smutný pohled. Navlékali jsme tabákové listy na provázek a budeme je sušit. Vyprávěla jsem Louisovi děj filmu Majorátní pán.

Poznamenal, že to slovo už asi Béd'a nechce ani slyšet. Všichni jsou pryč. Vařili jsme si dnes s Louisem večeři sami. Tedy vařil Louis a já jsem umyla nádobí.

7. října 1944, Úlice

Sklízeli jsme jablka. Trhala jsem až na samém vršíčku, měla jsem závrať, ale vydržela jsem. Strávila jsem příjemný večer se strýčkem. Krájeli jsme usušené tabákové listy a dávaly je do piksly. Bude je kouřit v dýmce, když teď nic jiného není. Měl dobrou náladu, asi se těšil do Prahy. Říkal, že tentokrát přijede až v úterý, ať se tu nějak zabavím.

8. října 1944, Úlice, neděle

Přesto, že je neděle, byla jsem dopoledne na bramborách. Pak jsem se vykoukala a umyla si vlasy, odpoledne jsem spala a pak jsem šla jsem na hřbitov a do kostela. Udělala jsem spoustu předsevzetí a jsem ode dneška nový člověk.

S Louisem to takhle dál nejde. Chtěli bychom stále víc, ale není to možné, jen se vzájemně trápíme. Musíme se vrátit k něžnému přátelství. Já jsem pak neklidná, nespokojená a na lidi jsem protivná. Pořád ho mám ráda a vážím si ho, ale zároveň mám dojem, že ho strhuji k něčemu, co nechci ani já, ani on. On se po válce vrátí domů a musí se vracet jako svobodný člověk, bez závazků. Ne jako můj tatínek, který si z velikonoce přivezl prsten od slečny, kterou pak nechtěl zklamat.

9. října 1944, Úlice

Byla hrozná zima a pan zahradník nás poslal do ohrady sbírat plané hrušky. Louis chtěl vědět, co jsem si v kostele předsevzala, a zdálo se, že už to dopředu tuší. Mluvila jsem hlavně o sobě, ale pak také o nás, že se mi naše skrývání nezamlouvá a on vřele souhlasil. Mluvila jsem o tom, že nejkrásnější je něžné přátelství a on pokyvoval hlavou, že je to krásné a že nám nic jiného nezbyvá. Říkal, že ho mrzí, jestli v neděli zašel příliš daleko, a že viděl, jak ve mně začíná zrát nějaké rozhodnutí. Říkala jsem, že jsem se znovu nalezla a on zas tak smutně pokyvoval hlavou. Uznal, že mám pravdu a já jsem se hned cítila šťastná, jak to mám vyřešené.

Dnes je to šest let, co Úlice zabrali Němci.

10. října 1944, Úlice

Odpoledne jsme pracovali s chrysanthemami a rajskými. Byli jsme veselí a Louis říkal, že je od včerejška zas šťastný, že ví na čem je a že je rád, že ho mám pořád ráda. Málem mi z té radosti dal pusu na ústa, ale ucouvli jsme a smáli jsme se, jak to bylo směšné. Louis pak říkal, že neví, jak je to možné, ale že když pracuje se mnou, je z toho večer hrozně unavený. Že je to asi tím, že žije příliš intenzivně.

13. října 1944, Úlice

Dělám pořád smuteční věnce a jsem z toho řádně otrávená. Dostala jsem dopis od maminky. Píše:

Drahá Vlastičko,

strýček mi říkal něco, co mi dělá starost. Mluvili jsme o tom a

přesvědčila jsem se, že k němu můžeš mít plnou důvěru. Neboj se ho v žádné věci. Chápe Tě, tak jako já. Strýček o tom začal sám a není v budoucnosti proti žádné eventualitě, právě tak jako já, Vlastičko. Žádné déclassée v tom nevidíme. Proto měj k němu úplnou důvěru a jeho rady poslechni, holčičko má zlatá! Tolik lidí po Tobě pase a tolik by si jich přálo, aby Tě mohli z něčeho vinit a pořádně Tě skřípnout. Pamatuj na to, Vlastičko, vždycky a všude.

Byla jsem ráda, že strýček o tom všem hezky smýšlí a jistě o tom s Tebou bude mluvit. Já o tom již psát nemohu. Nemáš otce, ale k poručníkovi, jako je strýc Pavel, můžeš mít plnou důvěru. To je jen tak pro začátek. Přemýšlím mnoho o Tobě a modlím se, abys byla v budoucnosti tak šťastná, jak je to jen možno. Toho nepříjemného už bylo dost. Strýček nežaloval, má jen o Tebe upřímnou starost. Má Tě velmi rád.

Maminka

Strýčkovi se ale do hovoru nějak nechce, tak budu muset počkat, co to všechno znamená. Pustila jsem se do četby Anny Kareniny a ohromně se mi to líbí.

15. října 1944, Úlice, neděle

Park je plný žlutého listí, které padá v celých sprškách. Slunce je zářivější, než jindy, snad tím, jak se odráží na té žluti. Červené jeřabiny proti bleděmodrému nebi, šustící pěšinky v parku a rozkvétající chrysanthemy. Díváme se na ně ráno zamlženým sklem pařníků, přímo do jejich nádherných květů. Miluji chrysanthemy, všechny od těch malokvětých až po ty veliké a pyšné. Vůbec mi nepřipadají jako hřbitovní kvítí. Vůbec ne!

Dnes nebyla ani Anda ani Grettel doma a vařili jsme si zase sami. Bohatě jsme posnídali, Louis přinesl čokoládu, takže jsme měli teplou čokoládu, šlehačku a k tomu koláče. Pak odešel Louis do lágru a já jsem si uklidila pokoj. V deset hodin jsem sešla do kuchyně, Louis už tam byl a ohromně mě překvapil. Měl už připravený oběd. Teď popíšu, co jsme jedli.

První chod: Karfiólová polévka.

Druhý chod: Jeho překvapení, které vypadalo krásně. Byla to studená mísa, na které byla růžová rybí konzerva, kterou dostal v balíčku od Červeného Kříže. Na ní bylo salátové srdíčko a všechno bylo polité majonézou. Kolem byl rozložený salát, na kterém seděla rozpůlená vejce na tvrdo a všechno bylo ozdobené majonézou (jeden žloutek, olej, hořčice, sůl). Bylo to moc krásné a moc dobré.

Třetí chod: Celer syrový nakrájený na tenké nudličky s omáčkou (olej, hořčice, sůl, pepř, ocet).

Čtvrtý chod: Rajský salát. (Sůl, pepř, cibule, ocet, nahoře petrželka.)

Pátý chod: Salát z červeného zelí. (Sůl, pepř, cibule, olej, ocet.)

Šestý chod: Karfiól s bešamelem. (Nechat rozpustit máslo, přidat mouku, sůl, pepř, zalít mlékem, udělat kaši, polít ten karfiól.)

Sedmý chod: Pečený králík. (Rozpálit máslo, dát na to králíka, pak cibuli, sůl, trošku tymiánu, pepř, houby.)

Osmý chod: Růžový pudíng.

Devátý chod: Třešňový kompot.

Desátý chod: Černá pravá, káva od Červeného Kříže.

Bylo to báječné. Ještě jsme spolu umyli nádobí a dobře nám to

šlo od ruky. Louis je ohromně šikovný. Pak jsem udělala vázu z barevného listí, kterou jsem dala grossmamá na hřbitov a šla jsem do kostela.

Byl to nádherný den.

16. října 1944, Úlice

Jaký obrovsky rušný den! Napřed jsme s Louisem nosili kravinec a zem na přesazování palem. Byla to hrozná dřina, protože palmy jsou už prastaré a obrovské. Pak jsme šli do lesa na chvoj a táhli vozík „šteklalejí“ kolem děl Flaky. Vysoko v lese jsme našli pěknou chvoj, naložili plný vozík a pak jsme se posadili a svačili. Říkala jsem si, že se s ním cítím tak bezpečně, že bych se nebála ani bombardování.

A už to bylo tu. Sotva jsme vyšli z lesa, rozhoukaly se ze všech stran sirény. Za chvíli jsme ve veliké dálce uviděli několik docela nenápadných bílých štráfků. Vypadalo to jako obláčky. Nic se nedělo a tak jsme vyjeli z lesa na kopec, kde není žádný strom. Najednou jsme uslyšeli „bzzz“, ten zvláštní zvuk anglických letadel. A už jsme počítali. Byla jich spousta, jeden svaz za druhým v několika vlnách. Hezky by se na ně koukalo, kdyby do nich nezačala řezat Flaka z aleje. Schovali jsme se pod vozík a střepiny kolem nás jen svištěly. Když letadla přeletěla, vydali jsme se dál, ale už u světlometů jsme slyšeli znovu ten bzučivý zvuk a nové svazy od Stříbra. Sedli jsme si zase pod vozík, když tu prásk, prásk, takové ošklivé suché rány. Začaly padat bomby.

Louis seděl vedle mě a na ochranu mi položil ruku kolem ramen. Jakmile se rány vzdálily, vyskočili jsme a jeli rychle do zahrady. Z dálky byly vidět sloupy kouře, jak bombardovali Plzeň. Docela nízko nad námi přeletěly čtyři aeroplány a nalétávaly na trať. Prásklo to docela blízko a pak už byl klid.

Odpoledne jsem dělala věnce a večer mi Louis pomáhal krájet jablka. Celá vesnice byla na nohou, prý chytili parašutistu. Odvedli ho s velkou slávou na četnickou stanici a tam ho museli pustit, protože to byl docela normální civil, Čech a všechny papíry měl v pořádku. Stejně je ale vesnice vzrušením bez sebe, protože Němci jsou přesvědčení, že někde tu ti parašutisti musejí být.

Dostaly jsme se také řečí s Grettl na německé vojáky, kteří nás přijeli zabrat. Jak jsme o nich mluvily, cítila jsem, že je to Louisovi nepříjemné. Musela jsem mu to vysvětlit. Povídala jsem, jak se nás ujali proti místním zdivočelým Sudeťákům a zase se mi lámal hlas, když jsem na to vzpomínala. Pořád to ve mně vzbuzuje obrovskou lítost a zklamání, jak se místní lidé proti nám obrátili, i když jsme jim nic zlého neudělali. Tak hezky tu před válkou bylo!

Grettl odešla, zůstali jsme sami, v kuchyni, s jablky. Louis řekl, že mám velký jemnocit, že jsem si všimla, že se mu řeč o vojácích nelíbila. Říkal, že je moc rád, že spolu můžeme o všem mluvit. Že prý chtěl na sebe něco povědět, ale odhodlal se až teď. Když tu byly první Slovačky, byla mezi nimi jedna moc hezká. „Jmenovala se,“ nemohl si vzpomenout na jméno. „Jolana“, napověděla jsem mu. Prý s ní jednou pracoval sám v parku a dal si s ní schůzku. Znal mě už sice a líbila jsem se mu, ale byla jsem tak nedostupná, že vůbec nemyslel, že bychom se mohli sblížit.

Tak tedy se sešli s Jolanou, vůbec se s ní nemohl domluvit a

byla v tom hlavně ta osamělost a tělesná touha. Říkal, že se stydí.

V tu chvíli zazvonil telefon a volal strýček. Ptal se s kým v kuchyni jsme a tak jsem mu po pravdě řekla, že s Louisem. Čekala jsem, že mi vynadá, ale on na to nic neřekl.

17. října 1944, Úlice

Byla jsem se Stašou na chvoji a povídala mi o Kátě. Narodil se jí chlapeček, zdravý jako buk. Hrozně prý ale zkusila, protože rodila sama ve své komoře na půdě, celý den a nikdo u ní nebyl. Ta odporná Schwalbová se na ni ani nešla podívat, ale dozvěděla se to Stašina maminka a po práci za ní šla. Tak ten porod spolu s pomocí Boží dokončily a paní Lisiewiczová říkala, jakou má Káťa houževnatou náturu a jak je přes to všechno trápení pořád krásná. Schwalbová ji nechá dělat všechnu těžkou práci a Káťa nosí chlapečka s sebou a pláče, kudy chodí. Staša ji viděla v příkopě, byla tak vyčerpaná, že nemohla jít. Říkala, že jestli se s nemanželským dítětem vrátí domů, otec ji zabije. Je prý moc přísný. Musím jí přinést nějaké věci po Emičce, tetička Ella mi je určitě dá, možná, že mají ještě kočárek.

20. října 1944, Úlice

Dnes si strýček a pan Skřižovský dělali mošt. Mají oba cukrovku a tohle pití smějí. Po práci jsme jim s Louisem pomáhali mačkat jablka.

V zahradě zase do mě rýpal pan Benetka, jako do vykořisťovatelské třídy. Mám dojem, že ho ty naše vášnivé hádky baví. Pak byla slyšet letadla a pan Benetka přímo vystřelil ke sklepu. Výbuchy už dávno dozněly a paní Broschová ho volala ven, on ale byl zalezlý až v zadním sklepě a říkal, ať ho nechá, že všechno pozoruje. Musela jsem se smát.

22. října 1944, Úlice.

Ráno jsme odkryli skleníky a pan zahradník nás s Louisem požádal, abychom udělali nějaké věnce. Za chvíli tam vrazil neznámý Francouz v civilu, ani trochu sympatický, a začali s Louisem živě debatovat v pracovně. Přišla jsem tam a říkala jsem francouzsky, že Louis může jít, že mu to pan zahradník vzkazuje. Za chvíli tedy odešli ještě s nějakým mužem a ženou, také Francouzi.

Odpoledne jsem šla na svou nedělní procházku do kostela a na hřbitov. V kostele a pak celou cestu domů jsem přemýšlela, jak se mi Bůh zdá takový vzdálený a nejasný a jak mi vlastenectví s náboženstvím nejde dohromady.

Večer jsem se s Louisem sešla při přikrývání. Vyprávěl mi o těch francouzských civilistech. Té ženě je prý čtyřicet let, přišla sem z Francie dobrovolně za prací a má teď dítě s nějakým Čechem. Divil se, jaká je dětinská. Všichni Francouzi prý s ní byli na procházce a ona pořád mluvila hlouposti a chtěla si hrát na honičku. Že je taková dětská, naivní. Prý mu já připadám dospělejší. Tak mám dojem, že naivní je on a ne ona. Určitě s nimi se všemi koketovala. Vůbec mě dopálilo, jak jsou vzrušení a nadšení z toho, že je tu opravdová Francouzka. Je to stejně nějaká potvora. Kdo jiný by šel dobrovolně pracovat do Německa?

31. října 1944, Úlice

Po vesnici se trouse nepravdivé zprávy o parašutistech. Němci jsou z toho vyjevení a mají strach.

Přijeli strýčkové a přivezli strašné zvěsti. František se skrývá v lesích v Rožmitále. Byla tam veliká razie a Frantu se snažili chytit. Pozavírali půlku Rožmitálu i mého kamaráda Vlášu. Prý ukrývali partyzány a uprchlíky z koncentráků. Mám hrozný strach o všechny, na tohle je smrt.

Vyprávění

František Lízl byl jeden z nejstatečnějších a nejhodnějších lidí, které jsem za války poznala. Bratr Pavel se s ním seznámil na vojně, kde byli nejlepšími přáteli, ale život je na nějakou dobu rozdělil, takže o sobě, až do války, nevěděli.

Bylo to těsně před Vánoci 1941, kdy u nás zazvonil mladý lesní inženýr a představil se mamičce. Z tašky vytáhl dva kapry. Tehdy začalo naše zásobování z Rožmitálu, které vydrželo po celou válku. Daleko důležitější bylo ale věrné a silné přátelství, které nás, až do Františkovy smrti, spojovalo.

Věděl o tom, že máme sestru Emmy v emigraci, věděl také, že jsme tím pádem víc ohrožení než druzí, nikdy nám proto neřekl o své ilegální práci. Seznámil nás zato s půvabným Rožmitálem a jeho krásnými arcibiskupskými lesy, kde byl zaměstnaný, hlavně pak se svou maminkou a svými rožmitálskými přáteli, s panem poštmistrem, otcem Vlášou, se sympatickým panem farářem, s hodinářem, panem porybným, mladou učitelkou, hoteliéry, hajnými. Mamička, která nesměla do Úlic vkročit, tam našla nový domov. Jezdili jsme tam na letní prázdniny i na lyže.

Všechny naše hraniční hory byly v Sudetech, tam jsme nemohli, a tak se pamatuji na několik lyžařských zájezdů k Františkovi. Chodil s námi obětavě po horách a lesích, jen někdy, v určitou dobu se omlouval, že má něco nutného. Podezřívali jsme ho, že chodí za nějakou dívkou, protože nikdy neřekl, kam jde. A on, náš obětavý kamarád, zatím sháněl potraviny pro dva úkryty v lesích, o které se staral se svými přáteli. Organizoval útoky a byl snad i velitelem partyzánů.

Rožmitálské lesy jsou hluboké, práce se dařila několik let. Nevím to přesně, ale říkalo se, že všechno prozradil český mladík, který utekl z nucených prací z Německa. V úkrytu se nudil a odešel do Březnice na fotbalový zápas, kde ho chytilo gestapo.

Frantovi se ještě podařilo uprchlíky varovat, takže když nacisté obstoupili úkryty, našli je prázdné. I Františkovi se podařilo utéct.

Ale zadržený muž mluvil. Rožmitálem se přehnala vlna zatýkání. Tak zatkli i mého kamaráda Vlášu. Schoval se na půdě, na trám ve střeše a byl by unkl. Policista už odcházel po schodech, když se ještě ohlédl a posvítil si baterkou do střešních trámů. A tam, a jen odtamtud, byl

vidět cípek Vlád'ova pyžama.

František se ještě několik měsíců skrýval, než ho v roce 1945, těsně před koncem války, vyčlenil policejní pes ve stodole. Když ho vezli k výslechu, podařilo se mu, na vlakovém přejezdu, vyskočit a vrhnout se pod vlak. Obával se, že by při mučení promluvil.

4. listopadu 1944, Úlice - Plzeň - Praha

Jela jsem do Plzně se strýčkem, tam jsem se odpojila a šla ke strýci Bedřichovi. Byla jsem s malou Emičkou, pak jsem chvíli s tetičkou vařila.

Kolem poledne začaly najednou houkat sirény a Emička s paní Fialovou byly venku. Běžela jsem je hledat. Mezitím se vrátily a já byla na náměstí. Vracela jsem se ustaraně odtamtud a potkala jsem strýce Pavla, který zase běžel hledat mě. Byl obrovský zmatek a uklidnila jsem se až v krytu, když jsme tam byli všichni i se strýčkem Bedřichem. Začalo bombardování, veliké šupy. Paní Fialová pořád nesmyslně plácala o svém psíkovi a mě to hrozně rozčilovalo před dělnicemi ze Škodovky, které tam byly schované s námi.

Večer jsem jela do Prahy, kde jsme se na nádraží našli s mamičkou a Pavlem jen díky pískání našeho rodinného signálu z Rusalky: „Jel mladý lovec jel a jel“ a odpovídá se: „Laň bílou v lese uviděl.“

5. listopadu 1944 Praha, neděle

Dida je nemocná. Byl u nás Pavel s Kájou a strýček Pavel. Kája je moc roztomilá holčička, dobrosrdečná. Chce si vzít všechna zvířátka z lesa teď na zimu k nim do bytu, aby jim nebyla zima. I slona si k nim prý vezme, stačí vysadit dveře. Pak jsme s maminkou doprovázeli Pavla domů a Alena byla nějaká protivná. Rozbrečela se, že prý nebude mít auto a když Pavel řekl, že jednou ho mít budou, říkala, že to není ono, že ona byla zvyklá mít docela své, osobní auto. A šaty od Podolské. Ta má tedy starosti.

Didu v nemoci podporovaly pánské návštěvy. Její kamarád Luboš jí předčítal "Život skladatele Foltýna". Já jsem ležela na kanapi a usnula jsem u toho. Prospala jsem celou hodinu ruštiny, kterou učí Didu pan Klementjev. Říkal prý, že být mladší, nejspíš se do mne zamiluje. Nakonec přišel Didin kolega a docela mne probudil

Vyprávění

Alena, žena mého bratra Pavla, pocházela z velice bohaté cukrovarnické rodiny. Byla zvyklá na ten opravdu nejvyšší standard, který jí Pavel nemohl poskytnout ani v těch nejlepších dobách. S Pavlem se znali od dětství, protože jejich matky byly přítelkyně. Dokonce je jako dvouletou a čtyřletého zasnoubily, nevím, co je to napadlo. Když bylo Pavlovi patnáct, byla to mezi nimi velká láska. Pak zase každý chodil s někým jiným, ale vždycky se k sobě vrátili. Před válkou se vzali.

Aleně se po tom pohodlném životě za války stýskalo, zvlášť když se jim narodily holčičky. Nebyla ale z těch, které nic neuměly, jak jsme to viděli u ruských emigrantů ze šlechtických rodin. Ti přišli do Plzně a do Prahy po první

světové válce. Měli jenom šlechtický titul, a nikdy nic nedělali. Moje kmotra vyrostal ve velice bohaté české rodině, která nadělala jmění za cara. Uměla trochu francouzsky, trochu hrát na klavír a vyšívát. Jinak nic. Ve svých osmnácti si ani neuměla zavázat tkaničky od bot, protože v předpokoji vždycky postávala nějaká služebná. Aby si emigranti alespoň něco vydělali, celá Plzeňská lepší společnost se začala učit rusky. Maminka to, jak jinak, organizovala.

Alena byla vždycky velice ctižádostivá. Před válkou studovala v Americe a pracovala pak jako novinářka v „Pestrém týdnu“. Po válce vystudovala práva, pracovala a Pavel byl první muž v naší rodině, který se naučil vařit. On sám příliš ctižádostivý nebyl. Odjakživa měl rád zvířátka. Z lesa si přinesl malé sovičky, kterým pytlák zastřelil matku, měl svého loveckého psa a zajímalo ho všechno, co souviselo s lesem. S těmi svými sovičkami a se psem je vyfotografovaný a na klobouku má bažantí péra, skoro stejně dlouhá jako on. Maminka mu je tam dala na paměť jeho zachránění. Při jedné výpravě v lese se nakrmil plody vraního oka, myslel, že to jsou borůvky. Doma se ho pokoušeli přimět ke zvracení a jediné, co pomohlo, byla bažantí péra, která maminka odněkud vytrhla. Polechtala ho v krku a už to bylo venku. Zaplať Pánbůh. Pavel si péra nechal na památku.

Chtěl studovat zemědělství jako jeho strýc, ale maminka mu to rozmluvila. Předurčeným dědicem panství byl Béd'a muzikant a Pavel, který by to dělal s opravdovou láskou, měl jít na práva. „Ještě by si příbuzní mysleli, že si děláš nárok na dědictví,“ odrazovala ho maminka od dráhy zemědělského inženýra. Pavel ji poslechl, ale práva ho nebavila. Ani je nedodělal. Dal se na vojnu, protože chtěl být u koní, ale pak přišel Protektorát. Po válce ho žena přiměla vystudovat pedagogiku a Pavel se věnoval učňovskému školství. To mu šlo báječně a také ho to těšilo. Pracoval nakonec na ministerstvu, bylo to samozřejmě dobré postavení, ale bylo mi líto, že u těch učňů nezůstal. Není přece mnoho lidí, kteří by dokázali studenty zaujmout a zorganizovat jim práci i volný čas.

9. listopadu 1944, Praha

Odpoledne mě vzala mamička k fotografovi, že prý mi to teď moc sluší. Pak byl dvakrát letecký poplach a přišel Matulka. Zase byl děsně vtipný, ale já jsem ho prokoukla. Ty fotografie budou hrozné, cítila jsem se nepřírozně.

S Didou jsem měla vážnou rozmluvu o ní a mamičce. Hádala jsem se s ní a ona dělala, že má tvrdé srdce. Moc mě to mrzí, že se vtírám do mamiččiny přízně na její úkor, ale co můžu dělat? Večer zas přišel Luboš Pistorius a debatovali jsme o tom, co je to charakter a o možnosti charakteru u slavných lidí.

13. listopadu 1944, Praha - Úlice

Mamička šla se mnou na nádraží a díky úplatku jsme se dostaly dřív na perón a do vlaku. Ve vlaku bylo zima jako v psinci, bohudík jsem vezla tetičce kožich a ten mi moc prospěl. Ve voze byla živá zábava s celým kupé. Mezi námi byla jedna Němka a tak když na chvíli odešla, museli jsme se rychle vymluvit před jejím návratem. U Macenauerů jsem rychle odevzdala kožich a zase letěla na dráhu. Ve vlaku jsem se rozčílila, hnusně tam mluvily tři Němky, potvory, stěžovaly si, že jim Rusky a Polky špatně pracují a co prý je to za svině. V Plešnicích mě nikdo nečekal, ale náhodou tam jel Jenda Čech s traktorem, tak jsem se vezla. Bylo to krásné. Patřím sem! Najednou se cítím volná a všechny smutky jsou za mnou. Na polích byl sněhový poprašek a vzduch mě nadchl svou čistotou. Hned jsem vyběhla do parku, kde kvetly chrysanthémy, ale jinak to tam už vypadalo úplně zimně. Setkala jsem se tam s Louisem, který mi přinesl deník. Psal ho věrně v těch dnech, kdy jsem tu nebyla. Jsem dojatá a šťastná.

16. listopadu 1944, Úlice

Když ráno otevřu okno, vzduch mě úplně ohromí a všechno je s novým sněhem tak krásné! Miluji park, miluji dům, svůj pokoj a své okno, všechno, všechno!

Dělala jsem věnce a Louise jsem skoro vůbec neviděla. Byla honba a musel nadhánět zajíce. Strýčka z toho bolí v krku. Mamička psala, že Pavlovi není lépe a že Dida má „naději“ dostat se do Vlašimi do prachárny. To je hrůza.

Na Burdě se střelilo šestašedesát zajíců. Strýček sedí v jídelně, spokojeně pokuřuje a čte si, posloucháme rádio a všechno je tak klidné. Až to dopíšu, budu číst Annu Kareninu.

19. listopadu 1944, Úlice

Ráno jsme s Louisem odkryli skleníky a pak jsem šla se strýčkem a panem Kláskem na procházku. Byli jsme v kostele, na starém a novém hřbitově, i na židovském hřbitově jsme byli. Pak jsem šli přes Burdu domů. Strýčkovi nebylo dobře, chudinka strýček, je mi ho tak hrozně líto. Procházka byla krásná. Slunce a trochu mrazu, trochu větru a trochu sněhu a vzduch, že se ho člověk nemohl dodýchat. Smáli se mi, jak jsem klopýtala v oranici.

Večer jsem s Louisem přikrývala a museli jsme se zastavit na kus řeči, abych mu konečně vypověděla všechno, co bylo v Praze. Jak my si teď dobře rozumíme!

Doma jsem ještě uklízela a přišívala si kožešinový límec ke kabátu. U večere se zase smáli, že strýčka pořád obtěžují, když jsem mu řekla o nůžky. Dobírali si mě tak dlouho, že jsem se musela zvednout od stolu a jít se vysmát na chodbu.

20. listopadu 1944, Úlice

Všichni šli ráno do lesa na mech a já bych brečela, že nemůžu jít s sebou. Pak ale přišel pan zahradník a zeptal se mě, jestli nechci jít taky. To jsem pelášila. Staša na mě byla milá, ona dokáže být tak dětsky přítulná. Nikdy se na ni nedovedu dlouho zlobit. Je taková veselá, pořád by se smála. Povídaly jsme si o politice, dětech a oblékání a bylo to venkoncem hloupé. Louis mi pak vyprávěl obsah

knihy Maria, fille de Flandre a nekoukali jsme na cestu, takže se nám vozík s mechem dvakrát zvrhl. Domů jsme přijeli až v jednu. Louis je tak úžasně něžný. Cítím se silná, zdravá, šťastná, ale když pomyslím na strýčkovu a Pavlovu nemoc, projede mnou úplná hrůza.

26. listopadu 1944, Úlice

Vyluxovala jsem si a šla s Louisem odkrývat. Byl hrozně smutný, protože po dlouhé době dostal dopis od sestry Simone, že její muž André je mrtev. Celý dopis byl cenzurován tak, že většina byla vymazána. Není z něho vůbec jasné, co se tam stalo. Pravděpodobně padl v boji, asi ho zabili Němci. Ze zajetí se dostal a teď tohle!

Simone zůstala sama se třemi malými dětmi, holčičce je rok, nebo tak nějak. Louis mi četl dopis, vlastně to, co z něho zbylo, a povzdechl si, že nějak nemají v životě štěstí. Děti se prý už moc těší na svého „petit papa“. Teď se o ně bude muset Louis postarat. Dlouho jsme mlčky seděli a já jsem pak doma brečela jako blázen. Je tu hrozné ticho.

Vyprávění

Simone se přestěhovala se dvěma dětmi z Paříže ohrožené nálety do Camburatu, malé vesnice, ve které s Louisem prožili dětství. Zdědili tam po dědečkovi domek.

Ve čtyřicátém druhém roce její muž uprchl ze zajetí, podařilo se mu to na třetí pokus a prošel pak celým Německem až do vichistické Francie. V Camburatu tenkrát ještě Němci nebyli, byl to konec světa a tak se André skryl u své ženy. Byl tam už víc než rok, narodilo se jim další dítě, a tehdy za nimi přijel bratranec Robert s Paříže. Pracoval v podzemním hnutí, hledalo ho gestapo, tak se přišel skrýt i s ženou a dítětem.

Jenže pak Němci zabrali i jižní Francii a po vylodění táhli zpátky, protože na severu byla potřeba vojenská síla. A partyzáni je zdržovali, jak to jen šlo. Docházelo k ozbrojeným střetům a Němci už viděli všude parašutisty a odbojáře. Simonin muž s bratrancem jeli na kole do městečka. Tam jsou takové serpentiny, a oni z výšky viděli, jak proti nim jede německé auto. Bratranec se v Camburatu hned zas zapojil do odboje a dával si pozor. Raději se schovali do příkopu a pak pokračovali v cestě. Jenže auto se za chvíli vracelo a když Němci viděli dva cyklisty, kteří tam ještě před chvílkou nebyli, řekli si, že to jsou partyzáni, a napálili to do nich ze zadu. Simonin muž byl těžce zraněný a Němci ho na místě dobyli. Bratranec se skutálel z kopce a zůstal ležet s průstřelem, tak si mysleli, že je mrtvý. Sténal po svahech celé odpoledne, přišel tam chlapeček pást kozy a on ho prosil o pomoc, ale lidé tam k němu nešli, protože měli strach. Nakonec nějaká statečná babka naložila trávu na trakař, do té trávy ho schovala a odvezla do městečka Figeacu.

Mezi tím Němci ustupovali na sever a zapalovali domy podél silnice. Simone byla sama doma s dětmi, kolem hořelo a muž nikde. Ze zoufalství dala děti k sousedce a šla muže hledat. Našla ho na silnici mrtvého. Dovezla ho domů,

umyla a uložila v pokoji, když tu rány na dveře a přišli němečtí vojáci, ať prý jim udělá omeletu. Nejmladší holčička, která se narodila až po Andrého útěku ze zajetí, se kolem nich motala. Voják ji vzal, houpal a dělal, že ji hodí do ohně. Nechtěl, samozřejmě, byla to jako švanda, jenomže Simone zrovna nebyla naložená na švandu. Tak po vojákově skočila jako lvice, on se smál a ona plakala.

Kupodivu se mi nikdy nezdálo, že by Simone cítila k Němcům nenávisť. Byl to osud. Ať za to mohl kdokoli, její život byl najednou v troskách, ale ona si zachovala kuráž i důstojnost, dokonce jakousi vznešenost. Když jsem Simone poznala, byla ještě mladá a byla to krásná žena. Měla černé vlasy, modré oči a pleť jakoby broskvovou. Našla si po válce práci a postupně se jim dařilo lépe, znovu se však už nevdała.

28. listopadu 1944, Úlice

Dnes jsme s Louisem připravovali zem na sázení primulek (dvě kolečka listovky, jedno kolečko černého hnoje, jedno kolečko pařeništní země a jedna bednička písku) a povídali jsme si při tom o knihách. To bylo něco docela jiného, než se Stašou. Byla v neděli u mě v pokoji, četly jsme si a vyprávěly, ale já jsem měla nepříjemný pocit, že Staša vůbec nechápe, o čem se v těch knihách píše. Pracovali jsem celý den s Louisem a moc rychle nám to uteklo. Komické bylo, když jsem přišla do zahrady, že tam Louis něco řezal a když jsem se ptala, řekl mi, že dřeváky. Přitom vím určitě, že to bylo něco pro mě, ale nechtěl mi to prozradit. Taky věděl, že to vím, ale i když jsem mořila, neřekl mi to. Večer jsem zašila jeho svetr a učila jsem se plést. Strýček se balil do nemocnice a řekla jsem mu o rádio, když tu budu sama. Hned mi ho přinesl a říkal, že už na to taky myslel. Je tu tak hrozné ticho, říkala jsem mu a on, že to zná. A přidal mi gramofon.

29. listopadu 1944, Úlice

Milý strýčku Pavle,

kdybys věděl, jak mi bylo líto, že jsem Ti už nestačila zamávat! Když jsem přišla před zámek, viděla jsem jen, jak ujíždíte k nádraží. Vůbec jsem se vlastně s Tebou nerozloučila a tak, když jsem stála pod lípou a viděla, jak si to kočár drkotá po můstku, brečela jsem celou cestu zpět na zahradu a bylo mi až do oběda smutno.

Tak ráda bych Ti byla včera přála, aby Ti všechno dobře dopadlo a aby ses vrátil v hodně dobrém stavu a vidíš, neřekla jsem nic, ačkoli jsem si to celý večer sestavovala. Nevím, co to je, strýčku, snad ještě posvátná úcta a hrůza, kterou jsem před Tebou měla jako malá, ale prostě nemohu Ti vůbec nikdy projevit, jak si Tě vážím, strýčku, víc, než kohokoli na světě. Kdybych Ti jen mohla jednou něčím dokázat, jak jsem Ti vděčná za všechno, i za příklad, který mi dáváš, kdybych mohla pro Tebe něco udělat, abys věděl, jak Tě má ráda, byla bych hrozně šťastná.

Těším se teď už moc, až zase přijedeš. Je to tu takové prázdné a smutné, když tu nejsi. Dnes byl takový hloupý den. Sněžilo, do toho pršelo a ty moje hloupé slzy. Ale les byl krásný. Myslím, že pan rentmeister byl na lišce, ale jestli něco střelil, nevím. Myslím, že ne.

Mám teď špatné svědomí, že jsem Ti tohle psaní psala. Jen Tě bude zdržovat a otravovat, ale měla jsem pocit, že se lítostí zalknu.

Modlím se za Tebe, strýčku, aby Ti všechno dobře dopadlo a doufám, že se čas moc nepovleče.

Pusu Ti posílá Vlasta.

30. listopadu 1944, Úlice

Ma Vlasta,

je jedna hodina v noci. Hráli jsme dlouho, ale chci Vám přece jen napsat, abych byl chvíli s Vámi a mohl vám říci, jak je mi líto, že vám nemohu lépe pomoci ve Vašem trápení. Chci Vám také říci, že zatímco pracuji se Stašou, mé srdce je s Vámi. Miluji Vás, moje Vlasto, a Vaše láska mi dává neuvěřitelnou sílu přemáhat všechny mé smutky. Chtěl bych, aby i Vám toto pomýšlení pomohlo a byl bych nekonečně šťastný, kdyby Vás pár mých ubohých slov potěšilo. Držte se, můj miláčku, život je pro všechny těžký. Pomyslete jen, jakými hrůzami trpí svět. Váš úděl není nejtěžší, měla byste to mít na mysli.

Vím, že malé věci dokážou trápit stejně, jako velké. Nemusíte kvůli mně zapomínat na své povinnosti nebo na rodinu. Chci Vám jen říct, že Vaše nesnáze jsou i moje a že jsem vždycky s Vámi.

Napište tu svou malou tragédii se strýčkem mamičce, mohla by mu nějak tlumočit, že jste prostě nestačila ze zahrady doběhnout. Nebo strýčkovi řekněte, jak moc Vás bolí, že odjel bez rozloučení. Ale Vy si rozhodně nemusíte nic vyčítat. Možná, že vůbec není o čem mluvit.

Moje Vlasto, je pravda, že Vaše trápení trápí i mě, ale já to jistě ještě snesu. Hlavně je přede mnou neskrývejte, to by pro mě bylo teprve hrozné. Opouštím Vás, Vlasto, abych ještě trochu spal, ale chci, abyste věděla, že na Vás myslím a budu vždycky šťastný, když mi dovolíte osušit Vám slzy polibky a když budu moci vidět, jak se Vám do očí vrací štěstí, které jsem poprvé uviděl jedné nezapomenutelné neděle. Líbám Vás něžně.

Váš Louis

4. prosince 1944, Úlice

Ráno hrozně přšelo. Pan zahradník byl v Plzni a bála jsem se, že Louis taky nepřijde, protože se mu udělal absces na noze. Ale přišel přece, přikulhal. Čistili jsme v malém skleníku černý kořen a debatovali jsme o Bohu. Louis říkal, že mluvím jako jeho přítel André. Já mu vždycky vyklopím všechno, o čem přemýšlím na procházce a v kostele. Jedna věc se mi podařila říci, totiž že každým dobrým činem člověk živí toho Boha v sobě, to zrnko Boha ve své duši. Říkala jsem, že kostel je pro mě místo, kde se můžu soustředit, zamyslit se, kde sestoupím do sebe, jako nikde jinde. Církev má pro mě ještě stále tolik plusů, že se jí ty nedostatky musejí odpustit.

Odpoledne jsme vyvázeli paňníky a pak jsem sázela konvalinky na rychlení (do listovky trochu písku, přikryjí se mech, sklem a konečně ještě papírem. Dala jsem si barborku do vody. Večer jsme měli chvíli pro sebe, seděli jsme na truhle a drželi se za ruce. Smál se mi, když jsem říkala, že mi dnes všichni lidé připadají báječní.

5. prosince 1944, Úlice

Měla jsem dnes hrozný sen o strýčkovi, že umřel. Děsné. Byla jsem pak nervózní a když jsme přikrývali skalku, měla jsem na Louise hrozný vztek, že to dělá špatně a musím to po něm opravovat. Hodil klacek na mou oblíbenou čemeřici a tehdy jsem mu přestala odpovídat. Ptal se, co mi je, a já jsem jen ucedila: „Rien“. Pak jsem se ale rozpovídala, co mi je, a nakonec jsme se tomu smáli. Pak jsme byli k sobě pozorní a pořád jsme si ustupovali a naše domluvy byly čím dál tím komplikovanější. On chtěl jet s vozíkem jednou cestou, já druhou, tak jsem hned svolila, aby se jelo jeho cestou, on už tam zamířil, ale najednou říkal, že to tedy uděláme tak, jak jsem řekla já, ale já jsem trvala na tom, že pojedeme jeho cestou. Pak o jednom stromu v parku řekl, že není hezký. Já jsem ale soudila, že hezký je, že se mi líbí, ale hned jsme se shodli, že je originelní.

V pokoji jsme měla připravené cukroví na míse, kytici a dárek od maminky. Je to od Andy hezké, že to tak upravila, ale nevyznám se v ní. Je na mě tak ošklivá a potom udělá něco takového. Pak přišla Jája oblečená za Mikuláše. Tyhle dětské scény jsou mi vždycky trochu trapné, natož pohled na svatého muže zpodobovaného dementním dítětem. Zabalila jsem věci pro Stašiny sestřičky a Louis k tomu přidal balíček od Francouzů. Šla jsem pak hvězdnatou nocí a sním mi křupal pod nohama. Bylo ticho, jen občas štěkali psi s tou suchou zimní ozvěnou. Byla jsem radostně napjatá. Dárky jsem naskládala na pootevřené dveře a celou dobu jsem zevnitř slyšela dětské hlasy. Pak jsem zabouchala a utekla. Snad se to povedlo, dárky na ně měly popadat, když dveře otevřeli dokořán.

6. prosince 1944, Úlice

Louis nemůže chodit, chtěl zůstat v lágru, ale pan zahradník mu dal práci ve skleníku, tak může sedět. Přišly Stašiny sestřičky poděkovat za dárky. To jsem zrovna nechtěla, navíc část dárků byla od Francouzů. Když pak odcházely, ještě jim pan zahradník vynadal, že mu šlapou po záhonech. V deset hodin se na nebi objevil klikatý pruh. Byl to anglický letec. Začali po něm pálit a pak teprve houkal poplach. Zůstali jsme ve skleníku, protože jinak se nic nedělo. Ardy kousl listonošku a Anda vyváděla, jako bych ji kousla já. Napsal mi strýček.

Milá Vlasto,

Tvůj dopis mě překvapil, mile i nemile. Byl jsem toho mínění, že jsme se rozloučili již večer a do zahrady jsem pro Tebe vzkazoval jen proto, abych Ti řekl, že máš v pokoji ty gramofonové desky. Mrzí mě, že jsem Ti způsobil špatnou náladu, ale ohledně našeho rozloučení Tě svědomí nemusí znepokojovat. Považoval jsem je za dostatečné. Děkuji Ti za vřelá slova, je dobře takto si uleviti. Jistě se nemusím zvláště zmiňovati o tom, že se máme vzájemně opravdu rádi a tento vztah zůstane nám trvale jako památka na divné a těžké doby spolu prožité.

Daří se mi velmi dobře. Mám samostatný pokoj a hlavně absolutní klid, což myslím nevíce potřebuji. Dietu mám velmi příkrou a první dni jsem měl velký hlad. Ted' si ale už mohu přilepšit smetanou, sýrem a šunkou.

V poledne jen maso a zelenina a ráno i odpoledne ke kávě suchý suchar. Hrozně mi zachutnalo kyselé mléko. Je to směšné, od

dětství jsem ho nepil. Doma ho mám přímo u huby a celá léta jsem se ho ani netkl.

Líbá Tvůj strýc Pavel

7. prosince 1944, Úlice

Napsala mi mamička, že přijede na mé narozeniny do Plzně. Měla jsem zlost, ví přece, jak nerada si říkám o propustku. Ona si asi neuvědomuje tu zdejší situaci. Piše:

Moje Vlastičko - čemeříčko,

rozhodla jsem se strávit Tvé narozeniny s Tebou v Plzni, co říkáš? Půjdeme alespoň dvakrát do biografu a zpět pojedu v pondělí. Poberu dárky a už se na Tebe těším. Dnes jsem dostala od Tebe dva a od strýčka jedno psaní, po dlouhém týdnu čekání. Úlevou jsem se rozplakala. Stran strýčkova stravování se mi potvrzuje zlé tušení, že Úlická strava je příliš mastná a až se do Úlic vrátím, dá-li Bůh, převezmu vaření sama a budu také při stole to samé jíst. To, co potřebuji normálně, budu jísti někde po straně. Musí to působit smutně na člověka, že jiní se cpou tím, co on nemůže. Hlavně že přišli na to, co mu je. Podivno je, že strýčkovi více chutná ta strava hubená, nežli dobrá mastná.

Byla jsem na Mikuláše u Pauliho a Aleny. Mikuláš se choval velmi důstojně a Kája, chudák, dělala místo křížků kroužky na nose a slibovala hory, dolů. Když jsem s tetou Vlastou přišly k nám, viděli jsme, že Dida obrátila celý byt vzhůru nohama, vykramařila kde co, poflekala si blůzu, ale na stole stál pěkný pokojíček pro Káju k Ježíšku. Je tam i knihovnička, gauč, zavírací zrcadlo a lampička. Dida měla Klementjevovu hodinu u nás ještě se dvěma členy, kteří byli moderní a blbí. Mluvílo se o lásce k bližnímu a Dida se dostala někam, kde nechtěla být. Nelíbilo se jí to a byla otrávená.,,

Moc pus Tobě a všem pozdravy. Tvá mamička

8. prosince 1944, Úlice

Dělala jsem věnec a krásnou vázičku z pelargonií. Konečně přijel strýček Pavel, byl v kuchyni, podal mi ruku a zeptal se mě, jak se mi daří. Byl tam také Louis, má oteklou nohu a moc ho to bolí. Nebyl v práci a pan zahradník na něho nadával, že s bolavou nohou přece může taky pracovat. Odpoledne jsem dělala zase věnce a byla mě navštívit ta moje myška. Vůbec se mě nebojí. Zabíjelo se prase a v kuchyni dělal pan Dávidek jitrnice. Večer, když přišel do jídelny referovat pan Jenda, legračně líčil, jak to prase zabíjeli. Že ho museli drbat na zádech a vždycky, když ho chtěli praštit, uhnulo hlavou. Chtěla jsem strýčkovi vrátit pět set korun, které mi půjčil na houby, které jsem chtěla usušit našim k vánocům. Mám je už našetřené, ale bude těžké mu je vrátit. Asi to bude zas trapné. Zatím jsem se k tomu neodhodlala.

9. prosince 1944, Úlice

Louisovi je stále hůř a říkali, že bude muset do nemocnice. Jen aby nedostal otravu krve! Staša říkala, že nám sem možná dají někoho jiného. Jen aby se mi neztratil! Vždyť já nemám ani jeho adresu ve Francii! Zalévala jsem velký skleník a z očí mi kapaly slzy. Najednou se otevřely dveře a dovnitř vkulhal Louis. To štěstí! Přinesl mi dárek k narozeninám. Má to s tou nohou zlé, ale ten Francouz to

hrozně nafoukl. Brečela jsem a smála se dohromady, tak se mi ulevilo. Je to hrozné, když vím, že je mu špatně a nemohu být s ním. Tak strašně toužíme po tom být volní a mít trochu klidu!

10. prosince 1944, Úlice, neděle

Je mi dvacet let. Jela jsem s tetičkou a strýčkou do Plzně kočárem a vlakem. Byla jsem oblečená do svých modrozelených šatů, běž kabátu, hnědé kožešiny a hnědého kožešinového klobouku. Dostala jsem spoustu darů: Toaletní soupravu, pudr, sůl do vody, mléko na obličej, krém a rukavice. Od Louise vyřezávaný rámeček na obrázek a lístek.

Chère Vlasta,

k vašim dvacátým narozeninám, moje Vlasto, přijměte tento skromný dárek. Je úplně obyčejný, ale vložil jsem do něj celé srdce. Zítra budu v myšlenkách s Vámi a doufám, že vědomí, že můžete opřít svou budoucnost opřít o věrného přítele Vám pomůže vesele překročit práh Vašich dvaceti let. Být Vám vždy oporou, to bude pro mě nejkrásnější úkol. Doufejte, má drahá, čekají nás krásné dny. Miluji Vás.

Louis

Dopoledne jsem byla s malou Emičkou venku, teď sedíme všichni v krytu a venku se střílí. Muchlám v kapse dopis od Staši a o od Louise a nějak hrozně ty svoje narozeniny prožívám. Mám hlavně strach o nás, o Louise, taková hrozná úzkost na mě padla. Odpoledne jsme si sice připili, ale bylo to všechno bez nálady a já jsem si šla brzo lehnout.

11. prosince 1944, Plzeň

Byly jsme s mamičkou v kostele a moc se mi tam líbilo. Bylo tam temno a hrály tam varhany. Sotva jsme vyšly, tak začaly houkat sirény, za chvíli odhoukali, ale když jsme chtěly vyrazit k tetě Olze, zase poplach. Pak jsme byli u Špačků a paní nás mučila hloupými a beztaktnými řečmi. Její syn je tak chytrý a sympatický, ten s ní musí strašně zkoušet. Pak zas poplach. Už abych byla v Úlicích.

12. prosince 1944, Úlice

V Úlicích na mě čekal lístek od Staši:

Draha Vlasticka,

na den Twych narodenin przeji tobie mila Vlasticka v tej tvojej dvadcedce sciesci i aby si dluho dluho na sviecie zyla i byrzo sa vdavala a co si Vlasticko preješ, aby ci se to vsecko povedlo i vyplnilo vsecka v najlpsim Preje ci to z celiho i spraviedliho srci tva co te ma vopravdu rada. Vlasticko, prosim te ne vysmij se mi, ze tak vosklivije pisu i nevím cy budesz co tomu rozumiet.

Zofia

Louisovi je lépe s nohou, ale zase si pořezal ruku a má ji zafačovanou. Musela jsem se mu smát. Přijeli strýčkové a pan Klásek a musela jsem jim slíbit, že udělám dort. Byl docela dobrý, ale řekli mi, že chutná jako bláto. Odpoledne jsme s Louisem dělali věnce a on zpíval. Pan zahradník mi dal k narozeninám krásnou knihu Dějiny květin. Čert se v něm vyznej.

15. prosince 1944, Úlice

Pracovali jsme s Louisem na tvarovém ovoci a on mi vyprávěl o nejnovějším románu Roberta-d'ábla. Kamarád si stěžoval, že Máry Kalupka pronásleduje Andl, se kterou chodí a že je to hrozná svině. Robert-d'ábel se s ním vsadil, že po ní pase jen pro to, že žárí, a on, Robert, že ji svede. Robert je švec a pracuje u místního příštípkaře, takového hrbatého chudáka. Kalupka si tam nechala šít vysoké boty a on jí je tak dlouho zkoušel a předělával, až se do něho zamilovala. Je do něho úplně blázen a každý už to ví. Musí to pro ni být strašné, taková rasistka to je a Robert je fešák, černý jako noc. Robert o ní vykládá Francouzům a ti zas svým děvčatům. Mluví o ní hrozně a s pohrdáním, vyzvoní všechno, kde, kdy, jak, je to darebák. Ve vesnici je spousta takových poměrů. Švagrová Božky, mé kamarádky, se zapletla s Francouzem, zatímco její muž je na frontě, a čeká s ním dítě. Kalupka sama zařídila, aby jí oholili hlavu a těhotnou ji zavřeli do vězení, že prý zprznila rasu. A teď je v tom Kalupka sama. Hlavně že byla tak pyšná na svou árijskou rasu, na modré oči a blond vlasy, na ten svůj kožený kabát a vysoké holínky.

Vyprávění

Klupku jsem viděla naposledy o letních prázdninách 1945. Těhotenství už na ní bylo vidět, byla celá oteklá a v obličeji měla hnědé skvrny. Přišla mě poprosit, abych jí napsala dopis pro Roberta, protože neuměla francouzsky. Mně jí bylo v tu chvíli hrozně líto. Tu ustaranou ženskou v jiném stavu jsem nemohla odmítnout. Tak jsem ten dopis napsala a poslaly jsme ho. Robert neodpověděl. Narodil se jí chlapeček, černý Robertek, tátovi jako by z oka vypadl. V roce 1946, když byl Louis v Úlicích, prosila i jeho, aby na zpáteční cestě navštívil Roberta a vysvětlil mu situaci. Čekal ji odsun, měla na krku malé dítě a slepou matku, prostě byla v hroznésituaci, takže Louis jí to slíbil. Při cestě do Paříže zajel k Robertovi. Robert nebyl doma, Louis mluvil jen s jeho maminkou, která byla ohromně šťastná, že se Robert za tři dny žení.

16. prosince 1944, Úlice

Ráno jsme s Louisem dělali věnce a dopoledne nám uteklo jako voda. Nechtěla jsem, aby byl dnes blízko mě, protože mě bolelo v krku, tak aby to nedostal ještě k tomu svému abscesu. Jak jsem se od něho odtahovala, začal být smutný a ptal se, co se mnou je.

Divila jsem se, že mi snad nerozuměl nebo co a on mě hned prosil za odpuštění. Pak jsme šli na chvoj a sotva jsme došli na silnici, letěla přes nás spousta letadel na Plzeň. Slyšeli jsme výbuchy, ale prý se nic moc nestalo. Jenom hoří asi šedesát vagonů uhlí, jsou rozbitá okna a zabilo to nějaké vojáky.

Schovali jsme se do tunýlku pod silnicí a viděli jsme padat něco velikého stříbrného, co se ve vzduchu točilo a blýskalo. Mysleli jsme, že je to bomba, ale asi to byla prázdná benzinová nádrž. Když hluk ustal, slyšeli jsme v tunýlku nějaké divné šustění. Hledali jsme trochu se strachem, co to je. Byl to veliký prochladlý motýl, který rozvíral křídla a jejich šustění se v tunelu násobilo ozvěnou.

18. prosince 1944, Úlice

Ráno jsem se „pro změnu“ pohádala s Andou, která říkala, že Louis málo pracuje a že dříť musejí jen Češi. „Tady stejně žádný opravdový Čech není,“ řekla jsem jí a práskla dveřmi.

Odpoledne, ze vzteku na mě, zmlátila Ardyho, že ji neposlouchá. Jak ji má poslouchat, když jedná nevypočitatelně a podle nálady!

Začala německá ofenzíva v Ardenách. Jak dlouho ještě?

20. prosince 1944, Úlice

Připravujeme zem do parníků. Je to hrozná dřina, ale nemusím alespoň dělat ty smuteční věnce.

Po obědě to začalo bouchat od Plzně, až se okna třásla. Raději jsem seběhla dolů do sklepa, kde už byly ženské, bledé jako mrtvoly. Využila jsem toho a pustila Ardyho, kterého Anda zamkla v přístěnku a on tam hrozně vyl. Celé odpoledne jsme pak ještě slyšeli výbuchy časovaných bomb.

Telefonoval strýček Bedřich, že mají všechna skla vytlučená, protože hotel naproti dostal plný zásah a v přízemí u nich shromažďují mrtvoly. Kryt v hotelu Continental byl vyhlášený, jako jeden z nejlepších, ale bomba prolétla výtahovou šachtou a vybuchla až ve sklepech.

Zítřka se stěhují Macenauerovi, jako vybombardovaní, k nám. Při náletu zahynul také syn staré paní Vodičkové, která se nám stará o drůbež a psy.

21. prosince 1944, Úlice

Jsem napjatá, jestli pojede vlak, mám jet do Prahy, ale nikam se mi nechce. Nemám vůbec dojem, že jsou Vánoce. V půl dvanácté byl zase poplach, ale právě v tom okamžiku přijeli Macenauerovi, to jsem strašně ráda. Dozvěděla jsem se, že nám to lidé tady hrozně přejí, prý měli všechno v Plzni rozbourat, aby Češi taky věděli, co je válka a tak podobně. Německá ofenzíva v Belgii se prý daří. Správce Spatz, který je tu zase na dovolené, říkal, že spojenci teď zatáhli ocas před tou jejich novou zbraní a že si ti pitomci mysleli, že budou Německu vládnout. Vždyť prý to nemá řádné vzdělání a školy atd. Nedivím se Juteauovi, že tehdy proti Spatzovi vybuchl, nedá se to poslouchat.

Strýček Bedřich s dětmi přijel odpoledne, už jsme byli nervózní, protože telefon nešel a tetička Ella byla v Praze za svou maminkou. Do večera ale dorazila k nám a tak se mi nepopsatelně ulevilo, že jsme všichni pohromadě, živi a zdraví a že v Praze jsou také všichni naživu.

Strýček rozhodl, že do Prahy se pojede a to v noci, kdy nejsou nálety. Louis byl z toho skoro zoufalý, protože má o mě velký strach.

23. prosince 1944, Praha

Vyjeli jsme traktorem v půl čtvrté se strýčkem Pavlem do Plzně. Mrzlo, jen praštělo a mně byla hrozná zima. To byl rozdíl proti jízdě v saních a v kožešinách! V Plzni jsme si dali čaj, ale pak jsme museli do té sloty a hodinu čekali na peroně. Konečně se připlazil vlak, do kterého jsme se snažili dostat. Nějaká německá holka mě

srazila se schůdků a já jsem se skulila s těžkými kufry na nástupiště. Rozbrečela jsem se nad tou hrubostí a než jsem se sebrala, strýček se mi ztratil. Nacpala jsem se do chodbičky a poplakávala, když tu se ke mně prodral strýček, který měl pro mě místo v kupé, dokonce u okna. Zachumlala jsem se do kožešinového límce a strnula, aby mi teplo neuteklo. Když jsem se konečně zavrtěla, byl kabát přimrzlý k oknu. Do Rokycan jsme dojeli v devět hodin večer. Oznámili nám, že naše vozy odpojují, ačkoli v Plzni průvodčí říkala, že jedou až do Prahy. Prostě nastala změna. Natlačili jsme se do vagonu s vytlučenými okny. Všude stáli lidé, i na záchodě stálo šest cestujících.

Strýček se mi zase ztratil, ale našel se sympatický kluk, který se mě ujal a tak trochu mě ochraňoval. Do Prahy jsme dojeli po třinácti hodinách a lidé se sázeli, jestli oslavíme Štědrý večer ve vlaku. Byl tam jeden mládenec z Moravy, každého se ptal, jestli veze „Jéžiška“ a zval ho k nim domů, aby jich bylo víc, že čím víc lidí, tím líp. Když má v sobě někdo tolik srdečnosti, pomáhá i druhým lidem žít. Všichni jsme díky němu měli dobrou náladu. Tohle bych taky chtěla umět, ale když já se tak stydím.

Strýček vystoupil na Smíchově a mě, na Hlavním nádraží čekal Pavel s Alenou. Byla jsem přešťastná. Nevím, jak bych se s těmi těžkými kufry dostala domů.

24. prosince 1944, Praha, neděle

Celé dopoledne jsem prospala, ale pak jsem pomáhala Anince, až jsem si vysloužila označení „naše spása“. K večeři jsme měli šneky, rybu v rosolu, smaženou rybu a štrůdl. Byl u nás Pavel s Alenou a Kájička, pan Klásek, strýček Pavel a my. Stromek byl moc hezký, i když papírová cukrlátka jsou už několik let stará. V papírkách jsou pořád ty knoflíky z Pavlovy uniformy. Pan Klásek řekl Kájičce, že ke stromku se musí po kolenou a to se mi vůbec nelíbilo, protože ona to vzala vážně, plazila se do stromkového pokoje a pořád opakovala „můj strážníčku“, jako na svaté pouti. Tohle já nesnáším.

Překvapení byla spousta. Dostala jsem látku na blůzu, punčochy, od Didy domácí pletené papuče, šaty a strýček Pavel mi věnoval své vlněné, zelené podkolenky. Od Petrýsků jsem dostala knihu Cukr z Kuby a kartáček na zuby. Večer se moc povedl a já jsem vzpomínala na Louise, jak se mu asi daří.

26. prosince 1944, Praha

Mamička i Dida jsou nachlazené, tak si lehly a my jsme s Aninkou šhubaly bažanta. K obědu bylo zas plno lidí a pan Klásek všechny bavil. Odpoledne jsme zašívaly ty hrozný trosky punčoch a prádla a já jsem předčítala hovory s T. G. M. Potom přišel Luboš a předčítání převzal.

28. prosince 1944, Praha

Ráno jsem jela k bratrovi na Hřebenky a otevřela mi Kájička. Hrozně důležitě mi říkala, že nejde „eretrika“ a na Moravě je válka. Že vezme panenku a Úlice a schová je v Jičíně. Je taková starostlivá. Viděli jsme s Didou a Lubošem film Paklíč s Oldřichem Novým a líbil se nám.

Tolik se mi stýská po Louisovi! Četla jsem si ve starém deníku, jak jsme se sblížili. Ta nezapomenutelná neděle dvacátého sedmého února.

31. prosince 1944, Praha, neděle

Odpoledne k nám přišel Matulka ještě s nějakým klukem a bavili se s Didou. Pak přišel Pavel s Alenou, oba už trošku v náladě. Konečně všichni odešli a my jsme samy oslavily půlnoc. Pila jsem šampaňské, jedla šunku a fňukala, že vím, že příští rok umřu. To bylo tím alkoholem. Mamička mi hrozně vynadala.

Deník z roku 1945

1. ledna 1945, Úlice

Ráno jsem byla v kostele a šla do sebe. Víra, to je něco nádherného, tak ráda bych ji dala Louisovi. Přemýšlela jsem pak a mluvila s Didou o Bohu. Přišly jsme na to, že existují dva póly – dokonalost a nedokonalost – Bůh a ďábel. Došly jsme k tomu, že dokonalost nemohla stvořit nedokonalý svět a ten že musí být porušený Dáblem. Bůh vede svět k sobě a v každém člověku vzniká svár mezi dokonalostí a nedokonalostí. Jeho úkolem je přemáhat Dábla a podřídít se Bohu. Tak se blíží dokonalosti. Bůh je obsažen ve všem, právě tak jako Dábel. Jsem ráda, že to mám takhle rozmyšlené.

2. ledna 1945, Praha - Plzeň

Odjížděla jsem v poledne a v polovině cesty byl poplach. Jelo se ale dál. Netopilo se, zima jak v psinci. V Plzni na mě měl čekat pan Klásek, kterému jsem vezla dárky od jeho kamarádů v Praze. Nepřišel a já jsem kvůli němu zmeškala vlak do Úlic. Když jsem přiběhla celá zničená na perón se dvěma těžkými taškami, kufrem a houní, vlak už byl pryč. K dovršení všeho se mi jedno ucho utrhlo a taška se rozsypala po nástupišti. Rozbrečela jsem se únavou, zimou, rozčilením a bezradností.

Nakonec jsem dala zavazadla do úschovny a šla jsem přespat ke známým. Jenže ti netopili a na ohřátí mi dali gumovou láhev, která mi v noci vytekla na nohy. Nemohla jsem se dočkat rána.

3. ledna 1945, Úlice

Přijela jsem do Úlic právě v sedm a šla jsem hned do zahrady. První, co jsem se dozvěděla bylo, že pan zahradník dal porazit můj oblíbený jeřáb v parku. Věděl, že budu něco namítat, tak využil mé nepřítomnosti. Co mu ten strom udělal? Ničemu nepřekážel!

Od Louise jsem dostala čínské primulky krásné cihlové barvy, nikdy jsem takové neviděla. Byl u nich dopis:

Ma Vlasta,

nepsal jsem Vám každý den, jako o minulých svátcích, to ale neznamená, že moje vzpomínky byly nevěrné. Často jsem měl špatné večery. Byl jsem v myšlenkách u Vás, chtěl jsem psát, ale nešlo mi to. Usínal jsem pak nespokojený sám se sebou. Jednou bylo všechno jednoduché a krásné, jako naše láska, jindy jsem měl starost o budoucnost. Co budu dělat po návratu? Budu mít takové zaměstnání, abych vám mohl nabídnout slušný život? Kde bude ten náš domeček, který jsme si vysnili? Všechny tyto myšlenky se mi honily hlavou oživeny vzpomínkami na všechny nádherné společné chvíle.

Vzpomněla jste si, že už se známe skoro tři roky? Jednou jste říkala, že to, co je mezi námi, je plodem soucitu a osamělosti. Možná na začátku. Čím déle Vás znám, tím víc Vás mám rád a i Vy jistě cítíte něco víc, než přátelství. Po třech letech se přeci jen známe, to nejsou jen nějaké iluze. My už na sebe nemůžeme zapomenout! Nikdy, nikdy.

Váš dopis opatruji jako poklad a mnohokrát jsem jej četl.

Nacházím Vás celou v těch několika něžných slovech. A s dárkem jste mi nemohla udělat větší radost. Děkuji Vám za všechna přání k Novému roku i já Vám přeji dobrý rok. Dalo by se říci, že je to přání sobecké, protože jste-li šťastná vy, jsem šťastný také. Ale co. Přeji-li Vám štěstí, nechci tím přece nikoho ničit. Tolik k naší debatě o egoismu.

Moje Vlasto, doufám, že Vás zítra uvidím a moje nedočkavost je velká. Mohli jsme se rozloučit o samotě a ta vzpomínka mě celou dobu hřála. Snad se také tak sejdem, už Vás dlouho očekávám. Přijďte se rychle stulit do mého objetí a dejte si hlavu na mé rameno. Přiblížte své čelo k mému čelu.

Louis

Na dopise byla krásná, malá sněženka, kterou vyhrabal ze sněhu. Také mi vybral a půjčil francouzskou knížku. Já jsem mu přivezla Cyrana z Bergeracu. Je tak milý. Jsem už hrozně ospalá, tak dobrou noc.

4. ledna 1945, Úlice

Od té doby, co je rodina strýce Bedřicha u nás, je v Úlicích zase úplný domov. Emička je tak roztomilá, s Bédou se učím angličtinu. S Louisem jsem nemohla pořádně mluvit, protože jel do Kotěšova prořezávat stromy poškozené bombami. Navrhl mi, že mi ze dřeva toho poraženého jeřábu něco vyřeže, aby mi to nebylo tak moc líto. Přišel za mnou do skleníku, kam měl narovnat dřevo a klidně ho přehazoval z hromady na hromadu, aby pan zahradník slyšel, že pracuje a přitom aby mohl být se mnou. Večer jsem se těšila, že s ním v kuchyni budu krájet celer, ale musel jít s Andou chytat slepice. Je to pořád ten samý blázinec.

7. ledna 1945, Úlice, neděle

Odkrývala jsem ráno s Louisem. Vzal mě do náruče a políbil na ústa tak, že jsem se zase rozplakala. Lekl se, co to udělal a pak si dělal starost, jestli se s ním nelíbám jen kvůli němu a jestli je mi to nepříjemné. Nepříjemné mi to není, jen se ve mně v tu chvíli poperou všechny protichůdné pocity. Cítím se někdy, jako v zajetí, své výchovy, své víry.

Odpoledne jsem šla do kostela a bylo mi tam dobře. Vidím tak jasně Boha a vidím ho ve všech věcech. Škoda, že v něj Louis nevěří. Pascal říká, že je-li hlad, musí být jídlo, je-li touha po Bohu, musí být Bůh. Jsou-li na světě přírodní zákony, musí být zákonodárce. Horší je to se mší a křtem. Já do kostela skoro chodit nemůžu, mě tam hrozně ruší ten farář. A Wetscherka úplně nesnáším, je mi protivné se na něho dívat a poslouchat ho. Vzpomínám si, když jsem sem přijela poprvé z Prahy a děti si chodily se mnou hrát vybíjenou do parku, řekla mi Božena, že přijede do hospody kino, abych s nimi na ten film šla. Netušila jsem nic zlého a šli jsme tenkrát s Bédou, ale to jsme si dali. Film byl neškodný, ale promítání zahájil nějaký nacistička ze Stříbra a pak se zpívala hymna. Vstali jsme jako všichni, to se při jakémkoliv hymně musí, ale nehajlovali jsme. Za mnou stál farář Wetscherek a pořád mi tou zdviženou pravicí klepal do ramene, ať ji taky zvednu. Celou hymnu mě vydržel otravovat. Na film jsme už s Bédou nečekali a vyrazili jak střely pryč.

Z kostela jsem šla mrazivým dnem, slunce a jinovatkou

zavěšené stromy. Každá tráva je úplně umělecké dílo, celá krajina namodralá, černé vrány na jiskřivém sněhu, taková krása!

Doma jsme s Frantou ze zahrady udělali klouzačku, přidal se malý Karl ze dvora a než jsme se nadáli, bylo kolem nás snad deset německých dětí a výborně jsme se bavili. Večer přišel Louis přikrývat a překvapeně se na nás díval. Ve skleníku říkal, že by byl hrál také, ale netroufal si. Zůstali jsme tam pak chvíli spolu, bylo to krásné, ale zítra už ne. Odpykáme si teď svůj trest.

8. ledna 1945, Úlice

Dělala jsem celý den věnce. Večer jsme s Louisem krájeli celer. Měli jsme rozmluvu o Bohu. Já bych si tak z duše přála, aby v něho věřil. Vysvětlovala jsem všechno podle svého. Říkala jsem, že víra je něco skvostného, že jsem šťastná, že věřím. Poslouchal mě pozorně.

9. ledna 1945, Úlice

Statečně jsme se s Louisem dnes drželi a zůstali jen při jedné puse na čelo, a pak jsem ale dostala druhou, také na čelo, protože jsme měli od včerejška jednu nevybranou. Odpoledne jsem chtěla s ním jít na práci do parku, ale pan zahradník mě zavolal, že mám sázet malé fuchsie. Měla jsem hrozný vztek a tajně jsem do všeho tloukla a kopala. Když už se stmívalo, štípal Louis dříví v pracovně a co chvíli stál u zasněženého okna a díval se, jak pracuji v osvětleném skleníku. Zítra budeme dělat věnce pro pana Jakla. Dnes umřel.

Večer se Louis trochu chytil s Andou kvůli mytí rukou. Už i to jí vadí, že si u nás myje po práci ruce. To má jíst se špinavýma? Mínil, že voda není drahá, ale ona docela vážně namítla, že musí po nás prát ručníky.

13. ledna 1945, Úlice

Dnes jsme se v zahradě koulovali. Louis mě trefil do oka a moc to bolelo, dělala jsem ale jakoby nic, protože by z toho byl zase celý nešťastný. Večer jsme zasedli ke stolu v jídelně, strýc Bedřich, teta Ella, Béd'a, pan Klásek, strýček a já. Je to už ale jiné, než dřív, když mě život rodiny úplně naplňoval. Dívala jsem se přes stůl po strýčkovi Pavlovi, ten má taky svoje vlastní myšlenky.

14. ledna 1945, Úlice

Ráno jsme s Louisem odkryli skleníky a zatopili jsme. Po dlouhé době jsme zas byli spolu sami. Můj drahý Louis! S tetičkou Ellou jsme pak šly do kostela a měla jsem svůj modro-zelený kabát s popelkou, čepičku a štucl. Cesta byla bílá, zase jsme viděly ty černé vrány a byla zima. Asi bude hodně mrznout, přikryli jsme proto lýkovec a skleníky slaměnými rohožemi.

19. ledna 1945, Úlice

Staša mi povídala, že Rusové se vždycky v neděli scházejí u jednoho z nich, který nocuje ve stodole, a zpívají. Je to jejich jediná radost. Mají to jinak moc špatné. Spí s husami ve chlívků, jiní ve sklepě, kde jsou brambory, jeden v komůrce, co se vaří brambory pro prasata a jedna Polka, ta Gemfa, v komoře, kde je uložená řepa. Nikde se netopí, to je opravdu hrozné.

Ruské zajatce vůbec nevidíme. Pracují na dráze, ale nikdo se k nim nesmí přiblížit. Říkala mi paní Bourová, že je viděla jen jednou na hřbitově. Kopali si tam sami hrob pro jednoho z nich. Ale nesměla se u nich ani zastavit, ten hlídač ji hnál. Jsou strašlivě zbídačení, hubení a neměli ani sílu ten hrob vykopat. Nevím ani, kde ten ruský zajatecký tábor je, v Úlicích, Pňovanech ani v Jezné ne, to bych věděla, asi ale někde v okolí, když v Jezné pohřbívali.

23. ledna 1945, Úlice

Sázela jsem ve skleníku tradeskancie. Den byl krásný a docela tichounce, jako na nitkách, se snášel sníh. Dostala jsem písemnou zprávu, že už mi neprodlouží propustku, prý to není v zájmu Říše. Tak to se s našimi až do konce války neuvidím. Snad už to nebude dlouho trvat.

Děti našly v parku zraněnou koroptvičku. Udělali jsme jí útulek ve skleníku. Jela jsem do Plzně k zubaři, musím to ještě stihnout do konce platnosti té propustky.

Odpoledne jsem jela domů s nějakými uprchlíky ze Slezska, pak s nějakou evakuovanou ze Saarbrückenu a konečně se třemi důstojníky Rusy, kteří byli v německých uniformách. Chovali se tak, že se mi obracel žaludek. Ti Němci jim pořád děkovali, že je to od nich hezké, že jim pomáhají a oni se smáli a říkali, že celý jejich národ je proti bolševismu. Pak dělali nějaké poznámky na Čechy, probodávala jsem je pohledy.

Dnes byla osvobozena tři města.

26. ledna 1945, Úlice

Nakládala jsem se Stašou hnůj. Je to strašně těžká práce a chvílemi jsem propadala zoufalství. Pak jsem obalovala forsythie. Nebylo to příjemné, sněžilo a při tom musí být ruce bez rukavic. Ale byla jsem s Louisem a s ním mi nic nepřipadá těžké. Pořád jsem si dělala legraci, až mě chytil a dal mi pusku, na kterou co živa nezapomenu. Vytrhla jsem se mu a měla jsem co dělat, abych se nerozbrečela, stejně jsem pak brečela, když odešel. Vlastně nevím proč. V tu chvíli se vrátil a divil se, co mi je. Říkala jsem, že se před ním stydím a před sebou taky.

Večer zase proběhl v rodinném kruhu a šla jsem uspávat Emičku. Držela jsem ji za ručičku a ona ve tmě neviděla, že nejsem její maminka. Je tak roztomilá. Až budu mít dítě, jak já je budu mít ráda!

Dnes byla osvobozena dvě města.

28. ledna 1945, Úlice

Večer jsem s Louisem krájela celer, přišla si k nám sednout tetička Ella a povídala si s námi francouzsky. Bylo to od ní moc milé. Když odešla, mluvil Louis o tom, kdyby musel jít bojovat. Říkal, že se hrozně změnil za dobu, co mě zná. Pak přišla do kuchyně Emička. „Budeme mít taky takovou panenku?“ zeptal se a ukázal na ni očima.

Dnes bylo osvobozeno jedno město.

30. ledna 1945, Úlice

Celý den jsem pracovala sama ve skleníku. Večer jsem se učila, jak se dává první pomoc a poslouchala pak Hitlerův projev v rádiu. Že

prý se povede válka až do konečného vítězství a že je nepřátelé nechali jen šest let pracovat.

Spojenci dnes neosvobodili nic.

31. ledna 1945, Úlice

Večer jsme krájeli celer a dělali při tom ohromné plány. My teď mluvíme pořád francouzsky, můžeme mluvit, co chceme a Anda ani Grettl nám nerozumí.

Chtěla bych po válce cestovat a on si povzdechl, že myslel, že hned po válce bychom byli co nejvíc spolu, ale když chci ještě cestovat. Řekla jsem, že cestovat můžeme spolu.

Chtěla bych chodit do zahradnické školy v Anglii, ale možná bych mohla chodit ve Francii. On by si mezi tím našel nějaké zaměstnání.

Pak pojedeme spolu po různých zemích, budeme mít motocykl a kde se nám to bude líbit, tam si najdeme práci. V zahradě, samozřejmě. Na těch cestách se zastavíme někde, kde bude hezky, koupíme si domek a zahradu a tam budeme žít. Mamička bude za námi jezdit a vůbec nebudeme spořit a z ničeho nebudeme mít strach.

Ještě jsem mu říkala, že až pojedou zpátky do Francie, že se musí cítit úplně volný, bez závazků ke mně. Smál se mi. To že se všechno ještě uvidí.

Dnes byla osvobozena dvě města.

5. února 1945, Úlice

Jela jsem naposledy do Plzně k zubaři. Táhla jsem dvacetikilový balík, ale ve vlaku se mě ujal mladý pošťák, odnesl mi ho až na poštu a podal, jakoby byl jeho, takže jsem nemusela stát frontu.

Pak byl poplach, v krytu jsem dostala úplně nevhodně „lachkrampf“, když jsem viděla ty postavy v dekách. Celé rodiny měly kostkované deky přetažené přes hlavy, aby jim nepopraskaly bubínky. Vypadalo to jako indiánská, stanová vesnice. Večer jsem se v kuchyni hrozně pohádala s Andou, až se ve mně všechno tráslo. Pořád mě trápí nárážkami na Louise. Tak ráda bych jí řekla, že s ním navážno chodím, ale ještě musím mlčet. Za pár měsíců snad válka skončí a budu mít od nich všech pokoj. Moc hodná je k nám tetička Ella.

Taje a ve vzduchu začíná být cítit jaro.

7. února 1945, Úlice

Celý den jsem byla smutná, pak se mi začalo špatně dýchat a dostala jsem ten svůj srdeční záchvat. Byli jsme na březových větvičkách na košťata. Louis byl u toho a omlouval se mi, že si myslel, že příliš podléhám svým náladám, ale že vidí, že jsem vlastně nemocná. Po záchvatu se mi ulevilo a zbytek dne už jsem byla fit a veselá.

Byl prudký jarní vítr a ve vzduchu taková naděje. Muselo se vylézt do koruny mladé břízy, pak se držet rukama, spustit nohy a celá bříza se ohnula k zemi. Při tom to krásně pérovalo. Pak se větvičky ořezaly a břízka se zas narovnala. Louis je v tom úplný mistr.

10. února 1945, Úlice

Vozili jsme kompost a pikýrovali. Přišel nový Polák, pracuje u

kováře. Ptal se, jestli jsem taky Polačka a pak ujišťoval, že Češky jsou hezké a Češi vůbec moc hodní lidé.

13. února 1945, Úlice

Přišel se představit nový zahradník, pětadvacetiletý Čech, který půjde do Pňovan. Byla jsem na něj zbytečně přívětivá. On si to špatně vyložil a začal mi dělat divné nabídky. Pak naštěstí přišel Louis a Staša, všichni jsme mluvili francouzsky a on viděl, že o něj nikdo nestojí.

14. února 1945, Úlice

Ráno jsem sázela fuchsie. V poledne byl poplach. Přelétávala nás spousta anglických letadel. Byla krásná, stříbrná ve slunci a všechen vzduch se jejich bzučením chvěl. V jednu chvíli se mi zezdalo, že jedno z nich padá. Projel mnou studený úlek, hrozný pocit úzkosti. Vůbec zažíváme my Češi a všichni zajatci takové divné stavy. Máme strach z bomb a zároveň se bojíme o ty letce nahoře a z jejich stříbrných letadel máme nadšenou radost. Prý byli v Praze něco shodit.

V devět hodin večer zase poplach, strýček nás místo do krytu volal na terasu, protože nebe směrem k Drážďanům úplně hořelo. Bylo světlé, jakoby tam svítalo, a v tom se míhaly rudé záblesky. Ještě o půlnoci se tím směrem třepotala záře. Muselo to být peklo. V jednu v noci nás zase probudila střelba a ty husy od světlometů (takové hloupé holky v uniformách tam jsou) zaměřily asi deset světlometů nad zámek a udělaly z nich světelný stan, jako bychom byli nějaký důležitý, strážný objekt. Jen nám sem hodit bombu. Ve spěchu jsme nemohli nic najít, pomáhala jsem tetičce zabalit Emičku do deky a ve sklepě jsme pak seděli hodinu, než to přestalo.

15. února 1945, Úlice

Nevyspalí jsme šli na zádušní mši. Celý kraj lesa se leskl jako stříbrný. Ze stromů visely staniolové proužky, které vyhazují letci, aby zmátli zaměřování Flaky podle zvuku. V takovém množství jsme je ale ještě nikdy neviděli.

Na mši jsem dostala záchvat smíchu, protože z té naší lóže bylo vidět, jak jeden ministrant dělal opičky a farář Wetscherek ho nakopl. Pak Béd'ovi, který se nudou vrtěl, slétl klobouk dolů a přistál za oltářem. Celá léta, co jsme tady sedávaly s Didou, jako holčičky v kloboučkách, jsem si tohle představovala. A teď se to stalo Béd'ovi. No není to smolař?

Cestou z kostela kolem nás přelétl hloubkař s kulometem. V Plešnicích zranil dva Rusy a Čecha, v Novém dvoře jsou dva mrtví a pět raněných.

V poledne jsme viděli podivný úkaz. Na severu se objevilo druhé slunce, zakryté trošku mraky, ačkoli správné slunce svítilo. Pak přes ně přešly dva černé proužky, záře se začala roztahovat a najednou, přímo nad námi se udělala zvláštní nepravidelná duha, zase zmizela, udělala se jinde a tak to cestovalo po nebi. Vypadalo to jako nějaké hrozné znamení, až z toho šel mráz po zádech. Prý to vypustila letadla umělou mlhu a ta tak tříštila světlo.

16. února 1945, Úlice

Strýček Pavel mi dneska řekl novinu, při které jsem si rovnou sedla. Říkal, že má v Praze dcerušku a ukázal mi její obrázek. Je mu hrozně podobná a je roztomilá. Je to dojemné. Tak to byla jedna z těch věcí, na které myslel, když jsme mlčeli u krbu a poslouchali desky. A proto pořád jezdil do Prahy. Kdyby to tak věděla rentmesterová! Ještě prý o tom nemám mluvit.

18. února 1945, Úlice

V Praze byl nálet a ještě pořád nemám zprávy. Je to rozčilující. Louis mi při celeru vyprávěl o své výchově. Jeho otec prý někdy řekl návštěvě: „O co, že děti rozpláču.“ A dobíral si je tak dlouho, až se on i jeho sestra rozplakali. Louis říkal, že se doma bál promluvit, aby se mu otec nevysmál. Možná proto je takový „timide“. Ale po zlém s ním opravdu nikdo nic nesvede.

19. února 1945, Úlice

Pracovala jsem ve skleníku, pikýrovala jsem begonky pinsetou a Louis se na mě chodil dívat. Pokračovali jsme v plánech. Louis by mohl po světě prodávat francouzské sýry, pracoval už přece v sýrech, a to bychom mohli cestovat.

Postavíme si malý domeček, budeme mít psa, kočku, krb a květiny a prát budeme společně. Budeme mít také gramofon a rádio a budeme hrozně šťastní. Nahoře budou dvě místnosti a koupelna, dole kuchyně a jídelní salonek s posezením u krbu, nahoře verandička, dole teráska. O tom, o čem jsme mluvili, může člověk povídat jen s tím, koho si doopravdy vezme. Jsem tak šťastná, můj Bože. Už patříme k sobě.

20. února 1945, Úlice

Ráno jsme vyváželi hnůj. Bylo hezké počasí. V poledne se objevili hloubkaři s kulomety a museli jsme se běžet schovat. Bylo jich pět a zasáhli vlak s olejem ve Vranově. Viděli jsme černý kouř.

Byli jsme pak v lese na chvoji s paní Broschovou. Ona si taky myslí, že na Louise může jen tak houknout. Každý mu tady tyká. Co si to dovolují? Pan zahradník ho přistihl, jak mi dává čokoládu a čekal, že ji bude před ním schovávat, dělat jakoby nic, nebo něco takového, a divil se, že se neschováváme. Měl by pochopit, že patříme k sobě.

25. února 1945, Úlice

V Praze byl hrozný nálet. Píše mi o tom mamička. Lidé nečekali, že budou Prahu bombardovat a tak ani nešli do sklepů. Je přes tisícovku mrtvých. Dida mi poslala svoji závěť, napůl z legrace, ale jen napůl. Dopisy přivezl z Plzně pan Klásek, přes hranici už nechodí.

Louis mi říkal, že by mi rád dokázal svou lásku. Vždyť to už víc ani nejde. Kdo jiný by ke mně byl tak hodný a nic po mně nežádal? Pomáhá mi žít, dělá mě lepší a i kdyby mě jednou opustil, nic se na mé úctě k němu už nezmění. Doufám ale přece, že životem půjdeme spolu.

Večer přinesl brabce, jmenuje se „piaf“.

26. února 1945, Úlice

Ráno jsem pikýrovala v malém skleníku a Louis u mě seděl a mazal jmenovky. Přijel Francouz z Dolan a chtěl zeleninu pro pana Skřížovského. Pan zahradník začal bláznit, snad tu zeleninu litoval. On je někdy úplně nepochopitelný. Francouz se Louise ptal, jestli zahradník není tak trochu blázen.

27. února 1945, Úlice

Dnes je to rok, co jsme si s Louisem dali poprvé pusu. Louis vzpomínal, jak mu Marcel říkal, aby byl odvážnější a řekl mi, že mě má rád. Jenže Louis byl toho názoru, že u mě je to především přátelství. Marcel mu vykládal, jak se zamiloval do vdané ženy. Je to hrozně románové.

V tu chvíli přelétla kolem tři letadla tak nízko, že se mi zazdalo, že vidím pilota. Přišlo to tak rychle, že bychom ani nemohli utéct. Hloubkaři teď střílejí po všem, co se hýbe. Po polích, na nádraží, na cestách. Chtějí znemožnit práci.

Přijeli uprchlíci z vybombardovaných měst ve Slezsku. Máme tu dvě ženy a dvě děti. Vůbec je dům plný, protože tu zase bydlí rentmeisterová a dokonce i Bourovi, takže sousedím s panem zahradníkem. Ten je tu ale jen málokdy. Bydlí doma a tady je přihlášen, aby nám sem nedali uprchlíky. Večer jsme seděli sami se strýčkem a říkali jsme si, že je tu podobná nálada, jako při záboru.

Bydlím teď vedle biliárového pokoje a knihovny. Mám okno do parku. Dřív jsem se tady strašně bála, večer jsem musela projít tmavou, dlouhou chodbou, velkým červeným pokojem, knihovnou a biliárovým pokojem, to všechno potmě, protože když jsem byla v celém domě sama, nestálo zato zatemňovat.

V červeném pokoji mě plyšové fotely chytaly za šaty, to jsem pak jako blesk prolétla biliárovým pokojem a zastavila jsem se až u sebe. Ardy mě několikrát přivedl strachem k nepřičetnosti, protože začal na něco štěkat. Pečlivě jsem pak zamkla, podívala jsem se napřed pod postel a do skříně, jestli tam někdo není. Vždyť jsem s Andou několikrát viděla, jak se od okna v přízemí odlepil nějaký stín. Byl to asi špiel Raum, ale kdo ví. A jednou za mnou šel někdo z lesa. grossmamá se mi něco navyprávěla o zlodějích schovaných pod postelí.

28. února 1945, Úlice

Ráno přišla do zahrady malá Helga lesních pro zeleninu a na pomoc jí dali takového hnusného poddůstojníka. Choval se, jakoby bylo třeba tu zeleninu vybojovat. Odpoledne jsme s Louisem šlapali hnůj a povídali si. Napsal pro mne dopis, moc hezký k výročí naší první pusy a dal mi dvě rodinné fotografie, které má určitě moc rád.

Ma Vlasta, chérie,

necítím se zrovna nejlíp. Vždyť jsem zapomněl na velký den v našem životě! Nejenže jsem ho něčím pěkným neoslavil, naopak, zatemnil jsem jej ráno svou špatnou náladou. Chtěl bych to nějak napravit, ale nenapadá mě nic, než tato slova: Odpusťte mi.

Chtěl bych být básníkem, abych několika jemnými a lehkými verši oslavil souznění našich srdcí. Místo toho dostáváte jen tužkou psaný dopis neobratného zajatce, který Vám může nabídnout jen své upřímné srdce a dvě paže ochotné ke každé práci a toužící Vám

poskytnout útočiště.

Minulou noc se mi zdálo, že jsem se s Vámi vrátil do Francie. Nějak jsme spolu komplikovaně cestovali, už si to nepamatuji, ale pak jsem Vás viděl jako obrázek svého štěstí. Nevím, z čeho jsme v tom snu žili a kde jsme bydleli, ale život s Vámi byl krásný. Byl to přece život s Vámi. Kéž by to byla dobrá předpověď.

Večer jsem čekal, až kamarádi usnou, a pak jsem zas v klidu a sám četl Vaše dopisy a vybavoval si Vás. Nemám ale Váš obrázek, který bych nosil na srdci. Rozhodně bez něho nemohu odjet. Vaše oči jsou pro mě nebeské světlo, Vaše čelo utiňuje horečku a Vaše rty jsou pro mě živý pramen. Váš obrázek mi bude dodávat naději.

Ma Vlasta, chérie, odpusťte mi mé bláznovství a přijměte mou lásku v dopise, jako se květiny dávají v písni. Miluji Vás více než včera, ale mnohem méně, než zítra. Vždycky věrně Váš Louis

Při šlapání hnoje jsem pak uviděla něco, co mnou strašně otrásl. Z parku kolem zdi šla malinkatá holčička, ani ne tříletá. Úplně sama došla až k zavřeným vratům od zahrady a tam se zastavila a začala brečet. Cítila se asi docela ztracená. Běžela jsem k ní a vzala ji do náruče. Přestala plakat a já jsem viděla, že má na sobě jen tenké šatičky a takový ubohý kabátek, žádnou košilku ani spodní kalhotky, ani punčošky, nic. Jen to holé vychrtlé a třesoucí se tělíčko. Nesla jsem ji k nám domů, tiskla ji k sobě, abych ji zahřála a uviděla jsem, jak jí po krčku lezou vši. Spousta. Byl ve mně soucit a strašný odpor taky.

Ta malá ještě neumí mluvit, ale doma ji poznala Grettl. Říkala, že se jmenuje Evička a je to holčička jedné Slovačky, která dělá ve dvoře. Měla takový přísný a ustaraný výraz, vůbec ne jako dítě. Když jsem ji viděla vedle čisťounké a elegantní Emičky, byla bych brečela. Strašně mě trápí ta hrozná nespravedlnost a s dětmi je to nejhorší.

Musím jí sehnat něco na sebe. Něco jí ušiju. Mluvila jsem pak o tom s Louisem a říkali jsme si, že teď po válce musí přijít něco lepšího, něco spravedlivějšího. Komunismus a víra v Boha přece taky musí jít dohromady. Ideály se musejí doplňovat.

1. března 1945, Úlice

Dnes jsem se dozvěděla, že mého kamaráda Vlád'u z Rožmitálu odsoudili k smrti. Vždyť je jen o pár měsíců starší než já! Mamička sbírá svědectví dokazující, že je blázen a nějaký doktor k tomu napíše dobrozdání. Napsala jsem tedy, jak chtěl chytat blesky a jak mi psal dopisy morseovkou. On je opravdu takový milý pošuk. Chodil za mnou v Rožmitále jako stín. Kdykoli přijel do Prahy, táhl mě do technického muzea a já jsem mu nedokázala odříct.

Ukazoval mi v Rožmitále svou dílnu. Dal mi tam do rukou válečky a pustil do nich slabý proud. Já jsem je nemohla odložit a mravenčily mi ruce. Říkal, že je to na trestání dětí a hrozně se chechtal, jak se kroutím. Bála jsem se tam pak na něco sahat. Dovedu si představit, s jakou hravostí sestrojil vysílačku pro partyzány a teď je na Pankráci a chtějí ho popravít.

Večer jsme si povídali se strýčkem o tom jeho tajemství.

Vyprávění

Vlád'a v cele smrti prožil dva měsíce a pak přišlo osvobození. Jestli mu naše dopisy pomohly, to se ale nikdy

nedozvíme. Jednoho dne po válce u nás prostě zazvonil, ale já jsem ho nepoznala. Měl úplně bílé vlasy a ani jeden zub. Jestli byl před tím trochu potrhlý, tak teď už byl potrhlý hodně. Vyprávěl mi, jak na Pankráci každé úterý a čtvrtek, kdy se popravovalo, poslouchali kroky, pro koho jdou. Jak byli spoutaní po dvou, nikdy nebylo do poslední chvíle jasné, koho z nich odvedou. Tak s ním sdílel pouta jeden pán, který říkal, že to má dobrý, že jeho žena esesáky podplatila. Jeho popravu budou tak dlouho odkládat, až přijdou Rusové. A hned ve čtvrtek šel bachař rovnou k nim a když jim odmykal pouta, myslel si Vlád'a, že je to jeho konec. Nebyl. Šel ten druhý. To člověk nikdy nevěděl, jak takové podplacení dopadne.

Čekání se do nekonečna protahovalo a mladý člověk nedokáže být celé dva měsíce smutný. „Umyj si ten krk, ztupíš jim sekeru!“ vtipkovali.

Vlád'a žil, ale taková zkušenost člověka změní. Ve městě ani v normální práci neměl stání a nakonec odjel pást ovce na Slovensko. Pak byl zas chvíli v Praze a zanedlouho se stěhoval na Šumavu, někam až do hraničního pásma. Vždycky se u nás zastavil, tu ženatý, tu už zase svobodný. Byl vždycky moc milý a člověk ho musel mít rád. Ale žít se s ním nedalo. Nakonec se dal na víru, on byl vždycky vizionář, a sbíral bylinky pro pátera Ferdu, jihočeského kněze a léčitele.

3. března 1945, Úlice

Dnes jsem se poprvé tak trošku pohádala s Louisem. Úlicemi táhnou uprchlíci, kteří utíkají před Rusy. Já jsem se smála a říkala, že musejí trapem běžet, a že jim to přeju. A Louis mi docela vážně řekl, že to není nic k smíchu, kdybych si to prý dovedla představit, že bych nemohla o tom tak mluvit. Bohužel nás v tu chvíli poslal pan zahradník každého jinam a tak jsme si to nemohli vysvětlit a zůstala nám jen trpkost. Byla jsem přes den hrozně protivná. Když se přišel ohřát do skleníku, honila jsem ho pořád ven a konečně řekl už vztekle, že se dostatečně ohřál a myslel to jako duševně. Večer ale došlo k velkolepému smíření a já jsem řekla „pardon“ a přiznala se mu ke své hloupé pýše.

4. března 1945, Úlice, neděle

Cestou z kostela jsem na silnici na vlastní oči uviděla uprchlíky. Jak člověk někdy pitomě kecá o věcech, které neviděl! Je to příšerné. Jsou to kolony vozů, které jsou až sedm týdnů na cestě. Peřiny, dětské postýlky, kýbly, uštvaní koně a strašně ubozí lidé. Na jednom voze jsem uviděla ženu, skučela táhlým, nelidským hlasem. V náruči držela mrtvé dítě. A staří lidé, ženy, děti, dobytek, táhnou v mraze po silnici, celé dny a noci. Vítr je jak nůž. Když jsem se sešla s Louisem, vzmožila jsem se jen na krátké: „Pardon, nevěděla jsem.“

Večer jsem si četla dopisy od jeho rodiny, sestry, strýců a tet. Dal mi je, abych je poznala. Mají o něho takovou dojemnou starost! A sestra Simone ho úplně zbožňuje. Říká mu Louisnou. Také přítel André je sympatický.

8. března 1945, Úlice

Ráno jsem pikýrovala lobelky a Louis mě chodil navštěvovat. Chodili na střídačku se Stašou a každý povídal o něčem jiném. Staša říká panu zahradníkovi „kot“, protože když není doma, máme my, myši, pré. Pan zahradník zas bláznil a já jsem ho úplně dorazila, když jsem mu řekla, že mu nejspíš přerostou sazenice, když mu do toho přijde konec války. Nadával pak paní Broschové, že odešla na záchod a pak se pustil i do nás.

Zítří přijede manželka a dceruška strýce Pavla. Všichni jsou zvědaví!

11. března 1945, Úlice, neděle

V poledne byla u stolu milá nálada a všichni byli vzrušení příjezdem neznámé paní. Přijeli v osm večer. Holčička Hanička je k sněžení hezká a je celý tatínek. Paní Anny se chovala mile. Měli jsme kuře a připíjelo se koňakem na bratrství. Nová tetička mi připomněla, že jsme jednou jely spolu ve vlaku a já jsem jí vyprávěla o mamičce. Vzpomínám si na to setkání, já jsem ji měla za cizí přívětivou paní, ale ona dobře věděla, kdo jsem. Takže ona za ním jezdila do Plzně, no to mě mohlo napadnout. Strýček mi večer poděkoval, že jsem slavnostně ozdobila jídelní stůl.

Při večerním přikrývání mi Louis dal k svátku malé albíčko s deskami vyřezávanými z toho mého milovaného jeřábu. Jsou krásně vykládané a měla jsem velkou radost.

14. března 1945, Úlice

Byla zima, ale jakmile jsem pracovala s Louisem, zasypávala jsem mu setí, bylo mi hned veselo. S ním dělám všechno ráda. A je na mě tak hodný. Mám ho pořád radši, jestli je to vůbec možné. Smál se, jak se po každé puse červenám. Říkal mi, že kdybychom byli volní, byli bychom daleko dál. Pak pro mě přišel strýček Pavel a přestavovali jsme na půdě nábytek. Ledasco tu bude třeba jinak zařídit. Byla jsem slabá jako moucha, asi na mě zas něco leze.

19. března 1945, Úlice

Pan zahradník nás poslal se Stašou, k centrále, na šišky. Moc jsme nepracovaly. Přinesla jsem z lesa Louisovi srdíčko vyřezané z kůry a vevnitř byl papírek: „Je pense toujours a vous“. Měl radost. Dívala jsem se, jak papírek čte, pak se začal usmívat směrem ke mně a zavolal: „Moi aussi.“ Byli jsme rádi, že jsme zase pohromadě.

Vyprávěla jsem mu, že až bude po válce a on bude volný, půjdeme jednou ráno ve čtyři hodiny k centrále, odtud po proudu, v lese si uvaříme oběd, vezmeme si s sebou knížku, budeme číst a večer se vrátíme z Burdy domů. Byl tím nadšený a říkal, že polezeme po skalách, budeme chvilku spát a uvažoval, co všechno si vezmeme sebou. Leze na mě rýma. Ani jsem se k Louisovi nechtěla přiblížit, ale on za mnou přišel do skleníku a položil mi hlavu do klína.

20. března 1945, Úlice

Ležím nemocná a rýmou nevidím na oči. Louis defiluje před oknem. Napsala jsem mu dopis a tetička Ella byla tak hodná, že mu ho dala. Strýček Pavel za mnou také zašel a hovořili jsme o Louisovi.

Tetičky Ella a Anny mi přinesly do pokoje nový koberec a říkaly, že byl hrozný nálet na Prahu. Strýček je rád, že vzal Anny a Haničku sem, ale já mám hrozný strach o mamičku a Didu. Louis mi poslal psaníčko:

Mon Bonheur,

Váš malý lístek z včerejšího večera mi udělal velikou radost. Chci hned odpovědět, ale nevím, jak vám dopis poslat, protože jsem si netroufal požádat Vašeho posla. Dost na tom, že mi Vaše tetička přinesla Váš lístek. Jsem jí vděčný, jak laskavě se k nám chová. Včera jsem ji zdravil a ona mi tak srdečně a roztomile pokynula, že jsem se po dlouhé době necítil jako nevitáný host.

Píši Vám na policiče v malém skleníku. Se Stašou jsme odkryli rohože, ona teď dělá věnec a já jsem šel zalévat skleník. Teď jsem ovšem s Vámi. Mohu si představovat, že jsem v našem domečku, v naší zahradě a že za chvíli přijdete za mnou. Představoval jsem si, jak v neděli přijdou přátelé a pochválí nás, jak nám to pěkně roste, a pracoval jsem pak s nepřiměřenou pílí.

Ma Vlasta, jsou to samé sny. Mám v hlavě také ten výlet, co jste vymyslela. Už aby byl konec války. Rychle, už se nemohu dočkat. Budeme volní, volní.,,

Vraťte se už rychle Vlasto, dny jsou dlouhé, když Vás málo vidím. Ale nesmím Vás dojímat, už byste zase plakala. Co se týče bacilů, které jste mi nabídla, jsou mrtví. Je mi to líto, dělal jsem všechno pro to, abych je zachránil. Mohu Vás teď obejmout? Oui.

Je vous aime. Louis.

24. března 1945, Úlice

Tetička Ella se vypravila do Prahy, aby zjistila, co je s její maminkou a našimi. Vzala mi pro mamičku balíček sušené zeleniny a květiny. Byla jsem celý den zaražená a jen jsem doufala, že se moje zlé tušení nevyplní. Chudinka Louis si myslel, že se mě nějak dotkl. Já jsem při tom byla smutná, že s ním nemůžu být o samotě. Hlavně abychom v nastávajících zmatcích zůstali spolu! Odpoledne jsem od něj dostala tři první fialky a to jsem už nevydržela a hystericky jsem brečela, až jsem se třásla.

Louis mi říkal, že mu napsal André, že trpí v lágru v Německu velký hlad, ale že to bere jako oběť Bohu, aby dal bratrství všem lidem. Z domova už mu dopisy nechodí, ti jsou už svobodní. Pozdě večer se tetička vrátila, že v Praze jsou všichni po tom velkém náletu v pořádku.

30. března 1945, Úlice, Velký pátek

Louisův jaterník kvete, ale ten můj zašel. Měla jsem hned divné myšlenky. Mamička nám vyprávěla Setonovu pohádku o sněžné princezně, dceři zimní královny. Královna se chystala na poslední cestu před začátkem jara a princezna chtěla jet s ní. Poprvé vidět svět. Zнала jen ledový palác své matky. Královna ji vzala s sebou pod podmínkou, že nevystoupí ze saní a nepohlédne do slunce. Princezna rozdychtěnými očima hltala všechnu tu krásu probouzející se přírody a když se roztrhly mraky a na nebe vykročil El Sol, byla uchválena. Sama mu vklouzla do náruče a rozplynula se. Její modré oči se změnily v květy jaterníku. Je to krásné tak úplně se něčemu oddat. Je to o strach.

Zašla jsem v poledne k Božímu hrobu a dlouho jsem se modlila ze samé lásky a úzkosti. S Louisem pořád debatujeme o náboženství, ale má pořád nějaké výhrady. Přitom ctí stejné věci, jako věřící člověk. Možná věří a ani o tom neví.

2. dubna 1945, Úlice

Ráno jsem marně čekala na Louise. Nezaznamenal změnu času a navíc ještě zaspal. Byla jsem naštvaná, protože jsem pro něho měla čokoládové vajíčko a navíc mi bylo špatně od žaludku. Dospala jsem se ale, byla jsem na procházce s panem Kláskem a večer jsem už zas hýřila veselou náladou.

Cítím, že jsem se pro Louise pevně rozhodla a že by to ani nešlo, žít bez něho. Ptal se mě, kdy se zasnoubíme.

Když mi bylo čtrnáct a viděla jsem všechny ty tragédie smíšených manželství, říkala jsem, že si nikdy nevezmu cizince. Jakmile se člověk něčeho tak demonstrativně odříká, osud si na něj zlomyslně počká a pořádně ho do toho namočí. Ztratím svoji rodinu i svoji vlast. Ale já si nemohu pomoci.

5. dubna 1945, Úlice

Dnes je Louisovi dvacet devět let. Dala jsem mu kolínskou, kousek čokolády a obrázek Krista od El Greca. Přijal ho rozpačitě, ale říkal, že teď už trochu chápe, proč mu to dávám. Večer jsme spolu čistili ořechy a měli jsme hezkou chvíli.

Naše vláda přijela do Bratislavy!

7. dubna 1945, Úlice

Staša měla dnes narozeniny. Pracovali jsme všichni dohromady a co chvíli jsme se utrhovali a omlouvali. Jsme všichni nervózní z toho čekání, strachu a naděje.

Debatovali jsme pak o egoismu. Louis říkal, že není egoismus vzdát se životních ideálů pro náročnou ženu, ale já jsem říkala, že to egoismus je, protože za to má tu ženu. On zase říkal, že není, protože je šťastný jejím štěstím. Skončili jsme tím, že není egoista jen ten, kdo z něčeho nic nemá. Strašně jsme se do toho zapletli. Nemůžu to ani popsat.

8. dubna 1945, Úlice

Zdobila jsem dnes stůl k Bédřovým narozeninám narcisky a petrklíči. Dostal ode mě cukrdlátka a kravatu. Měl radost.

Pak jsem šla na Galgenberg a kvetly tam jaterníky, blatouchy, v křoví dymnivky. Tam v lese, v tom nádherném tichu rušeném jen bubláním potůčku, jsem najednou uslyšela střelbu. To nebyla protiletecká obrana ani bombardování, myslím, že už je to fronta.

Běžela jsem domů a při přikrývání Louis říkal, že se obává, že je Němci před frontou někam odvezou. To by bylo hrozné.

10. dubna 1945, Úlice

Slunce dnes hrálo jako v létě a nebe bylo nekonečně modré. Jaro přišlo tak náhle! Do zahrady přišel Serge Perche a povídal Staše nějaké nesmysly o konci války.

On je z Marseille a strašně přehání. Zeptal se jí, jestli umím francouzsky, a když přisvědčila, ucedil: „A merde“. Bylo to komické.

12. dubna 1945, Úlice

Sluníčko svítí a v zahradě jsme všichni slabí jako mouchy, sotva pleteme nohama. Pan zahradník se může unadávat.

U velkého stolu v zámku vládne pořád vzrušení, protože mamička oznámila mou volbu strýčkovi Bedřichovi

13. dubna 1945, Úlice

Umřel Roosevelt. Ve vesnici se radovali, že měl chcípnout už dávno, chromajzl. Ale to jim nepomůže. Dnes už byla opravdu slyšet fronta, je to nepřetržitě dunění.

Vůdce prý vydal prohlášení, že má novou zbraň, která sice zabije několik Němců, ale zato všechny Angličany a Rusy. Po Burdě lítal nějaký voják bez kabátu a bez čepice a říkal, že musí spočítat všechny triangly, že už brzy přijde fronta. Pravděpodobně se zbláznil.

Do zahrady přišly pracovat uprchlice, děsně bohaté ženské ze Slezska. Larischová se bavila s jedním vojákem a musela jsem se tomu smát.

Larischová: „Wie ist es?“

Voják: „Sehr schlecht, Frau.“

Larischová: „Und wo ist also unsere Wehrmacht?“

Voják: „Ja, das weis ich nicht, wir haben keine Wehrmacht gesehen. Nur lauter Amerikaner, die Wermacht ist hinter den Amerikanern.“

Paní Larischová se div nezhroutila. Ona chodí do práce, aby napomohla vítězství, jak říká.

Ne, není to k smíchu, jako nic v téhle válce. Děsné věci se dějí s lidmi z koncentráků. Podél trati, v Nýřanech se najdou čepice s mozem, kusy krvavých cárů. Když už nemůžou jít, umlátí je nebo dobijí revolverem.

15. dubna 1945, Úlice

V zahradě panovala vzrušená nálada. Němkám během dne ruply nervy a běžely domů pakovat. André od Solnerů dostal od selky příkaz spálit Hitlerův obraz, což s gustem provedl.

Odpoledne jsme vysazovali park, ale přilétli hloubkaři, tak jsme to nemohli dodělat. Letěli tak nízko, že jsme viděli každý šroubek. Z parku na ně vojáci stříleli kulometem. Večer vydal Hitler prohlášení, že válku vyhraje. Ve čtyři hodiny v noci nás probudila střelba a nad Plzní se vznášely světlice. Vypadalo to jako obrovský ohňostroj. Slyšeli jsme přeletovat spoustu letadel, ale bombardování bylo jen slabé. Že by parašutisté?

16. dubna 1945, Úlice

Končím svůj deník. Žijeme ve velkém rozčilení, jsou možné různé věci, o kterých nemáme tušení. Bojím se prohlídky. Chci deník schovat tak, aby, když se mi něco stane, nezmizel se mnou. Mluví se o evakuaci zajatců před frontou. Všichni ví, co to znamená. Louis a jeho kamarádi se rozhodli, že utečou a tady, ve vesnici, se schovají. Už mají připravenou skrýš vystlanou slámou, pod schody, v truhlářské dílně. Je tam takový zapomenutý kout a schody vedou do

nepoužívané chodby, která končí v zeleninovém sklepě. Louis vyrazil ve schodech prkýnko a tudy je budu zásobovat a podávat zprávy. Přinesla jsem tam deky. Do té skrýše se jich vejde několik, snad August a Marcel. Mám strach. Hlavně z toho, že kdyby se to prozradilo, možná by tím trpěli všichni, ne jen já.

Nejhorší je, že máme všichni nějaké žaludeční potíže, žlučník nebo co. Ve vesnici se taky mluví o tyfu. Bože chraň.

17. dubna 1945, Úlice

Začínám tento sešit v nejpohnutější době. Celý den nad námi kroužila hloubková letadla. S Louisem jsme dlouho mluvili, abychom se připravili na všechny eventuality.

19. dubna 1945

Od šesti hodin ráno nad námi létají hloubková letadla. Číhají na každý pohyb, nemůžeme vůbec pracovat, jen jsme rychle zalili pařníky. Viděla jsem na Švance hořet německé vojenské auto. Taková válečná podívaná. Pan zahradník je hrozně rozčilený, že nás letadla co chvíli vyruší z práce.

V poledne jsem s Louisem podnikla dobrodružnou pouť do připravené skrýše. Mimo nás o ní nikdo neví, ačkoliv je vchod zeleninovým sklepem. Je to moc dobře připravené.

20. dubna 1945 Úlice

V Plešnicích prostříleli vlak. Říká se jim také kotláři, protože se trefují lokomotivě do parního kotle.

21. dubna 1945 Úlice

Lidé říkají, že Američané jsou už ve Stříbře. Hned od rána až do odpoledne veliké střílení z letadel. Německé vojsko se schovalo v parkovém lesíku. Zničili tam všechny mladé stromky a ještě pilně střílejí na letadla. Nemůžou vyjet, transporty jezdí jen v noci.

22. dubna 1945 Úlice.

V poledne jsem nesla čtyřem Čechům, kteří jsou v maštali, čaj. Uprchli z transportu. Kost a kůže, oči zapadlé do důlků a jen zuby svítí, pokud nějaké mají. Ten jeden je má všechny vyražené. Byli v koncentráku, vezli je pryč, když se přiblížila fronta a po cestě jich sto padesát postříleli. Všem je hrozně zle od žaludku, jsou napůl mrtví, vlastně už skoro ani jako lidé nevypadají. Jsou si všichni podobní, lebky vyholené, není možné poznat stáří. Nevím, co pro ně udělat, nemůžou nic jíst, jen pít ten čaj.

Nesla jsem jim svoji ohřívací láhev, ten jeden strašně křičel bolestí. Chtěla jsem mu ji dát, ale ti tři druhí mně zastoupili cestu, nepustili mě k němu. Šeptali:

„Tomu to nedávejte, v koncentráku nás bil, je to kápo, nechodte k němu“. Oni se ještě bojí a přitom ho tak děsně nenávidí. Tu láhev jsem jim předala, nejde se do toho plést, mají právo si rozhodnout podle sebe. Je mi děsně. Pořád na to myslím.

23. dubna 1945 Úlice.

Ráno jsme šli, za strašné zimy, sázet zelí na pole. Státní silnice je teď přeplněná ubídněnými lidmi. Je to nepřetržitý proud z Německa, který vůbec neustává. Ploužící se postavy, které mi zůstanou na vždycky v paměti. Řady maďarských vojáků bez důstojníků, důstojníci bez vojáků, ruská rodina s asi desetiletým děvčátkem. Měli přes hlavy deku a trásli se zimou. Pak zase čtyři Rusky, jedna měla naboso boty s vysokými podpatky, všechny ubídněné, bledé zimou a hladem. Chtěla jsem svléknout své vlněné podkolenky a dát jí je a neudělala jsem to. Ten můj zatracený ostych! Jak je člověk někdy hrozně zbabělý, udělat něco docela mu přirozeného. Bude mě to mrzet celý život.

V bramborovém poli klečela skupina lidí. Vyhrabávali právě zasazené kousky brambor, hrabali jako psi a pak je i s hlínou jedli. Není v tom už ani nic lidského. Co s nimi ti darebáci udělali?

Američané jsou prý v Chebu, ale není to asi pravda. Je to nepochopitelné, že postupují tak pomalu. Kováře a Richard Janku, ortsleitera prý po osvobození zastřelí.

24. dubna 1945 Úlice

Ryli jsme, ale nemáme ani myšlencečku na práci. Na kole přijela dívka od Flaky, říkala, že „Panzerspitzten“ jsou v Holejšově.

25. dubna 1945 Úlice

Ráno hodně hloubkařů s bombami. Dělali jsme s Louisem samotní věnec z narcisek a clivií. Byl krásný a moc jsme si povídali. O Voltairovi, o věrnosti, pak o tom, že tahle válka moc věcí změní a že ohromně napomohla komunismu. Dobře se nám mluvilo. Staša nebyla v práci a pan zahradník odjel.

Svačili jsme právě v kuchyni. Bylo půl desáté, když to začalo. Děsný nálet na Plzeň. Trvalo to asi hodinu. Bomba práskala za bombou. My byli v klenuté chodbě zámku, Louis stál opřený o zeď vedle mě. Neměla jsem s ním vůbec strach a dokonce takový povznesený pocit, že bychom umřeli spolu, vedle sebe. Nikdo si nás nevšímal, každý zabraný do své přípravy na smrt a tak mohl Louis položit svou ruku na mou. V bombovém hromobití jsme uslyšeli zvláštní, svištivý zvuk, pak výbuch, měli jsme dojem, že se zámek pohnul. Dozvěděla jsem se pak, že to byl dopad sestřeleného letadla. Když jsme vycházeli z úkrytu, bylo nebe nad Plzní zahalené mrakem. Ještě večer byl nad Plzní dým.

26. dubna 1945, Úlice

Ráno jsem pracovala s Wolframkou, měla jsem vztek, pořád říkala, že se Američané zastavili, že sem nepřijdou. Běda nám přišel oznámit, že padl Cheb, večer Brno. Připili jsme si.

27. dubna 1945, Úlice

Ráno se Stašou v zahradě, odpoledne jsme šily vlajky. Louis mi přinesl lepidlo na hvězdičky, ta americká vlajka dá práce! Šily jsme nahoře v jídelně až do jedné hodiny v noci. Zprávy jsou ohromné, radostné.

28. dubna 1945, Úlice

Je pořád spousta zpráv, ale většinou nejsou pravdivé. K večeru k nám přišli tři židé, Klinger, Klein a Salus. Jsou v kuchyni, kde poprosili, zda by se mohli umýt. Povídali strašné věci z koncentráku. Hrůza.

30. dubna 1945, Úlice

Včera byla neděle a mně se ani nechtělo psát. Louis má dnes chřipku a v kuchyni se ani včera nezajímaly, jestli má co jíst. V zahradě máme další nové síly, další uprchlice ze Slezska a dvě děvčata od Flaky. Pan zahradník by té mladé Larischové snesl modré z nebe, pořád se jí ptá, jestli jí není zima, jestli ta práce není pro ni moc těžká. Když je to holt továrnice nebo co, tak je to něco extra. Pak jí dal ještě salát.

1. květen 1945, První máj

Ráno jsem čekala na pana zahradníka, ale když dlouho nešel odkrývat, sebrala jsem se a šla domů. Aťsi někoho najde, nejsem blázen. V poledne mi přišla říct tetička Ella, že je dole Louis. Měla jsem radost a hned jsem tam běžela. Už je mu líp. Fronta je pořád slyšet blíž. Kdo ví, co bude.

Dnes zemřel Adolf Hitler. Jeho nástupce je admirál D/oe/nitz. Seděli jsme až do půlnoci při hezké zábavě.

2. května 1945

Všechno zapadalo sněhem. Druhý máj a při tom sníh! Na všem ho leží pět centimetrů. Zalévali jsme s Louisem ve skleníku a říkal, kdyby se s ním něco stalo, že musím jet za jeho sestrami, že se musíme poznat. Večer jsem psala mamičce, už nemám tři neděle žádnou zprávu. Najednou se rozletěly dveře a vstoupil strýček, za ním dva němečtí důstojníci. Zacvakaly podpatky, to umí báječně. Chtěli ubytování pro štáb a tak si všechno prohlíželi. Strýček jim ukazoval, jak jsme namačkaní, ale zdálo se, že je to ani moc nezajímá, prohodili něco o tom, že by se zámek musel vyklidit celý. Nakonec řekli, že se ještě podívají jinde a odjeli. My jsme trávili večer v hrůze, jestli se vrátí a vyrazí nás.

Měli jsme děsnou kliku, že přišli dneska a ne včera, byli by uviděli plný stůl rozešitých praporů. To by nebylo šlo tak rychle uklidit, vrazili do jídelny hned za Grettl, která je ohlašovala. Ale přitom prý tetičkám samozřejmě obřadně políbili ruce. Hnusáci odporní.

3. května 1945, Úlice

Pracovala jsem napřed s Louisem a pak s tou protivnou uprchlicí Larischovou. Přišel za ní nějaký voják, její známý a bavili se se přede mnou. Že prý ve skutečnosti Hitler není mrtev. Změnili prý jen vládu, aby se mohli spojit s Američany a porazit Rusy. Že ta prasata generálská by se chtěla vzdát, ačkoliv je to jejich vina, že pustili Američany a Angličany do Evropy, ale vojáci, ti bojovat chtějí.

Jedna válka ještě neskončila a oni už připravují další! Nemám slov.

Uvažovala jsem, že bych měla jet na kole do Prahy, abych zjistila, co je s mamičkou. K mé úlevě mi to ale teta Ella zakázala.

4. května 1945, Úlice

Uprchlíci dnes nepřišli pracovat pro vítězství, přitom to jejich vlast zrovna teď tolik potřebuje. Říkalo se, že Američané přijdou dnes do Stříbra, ale není to pravda.

Zastavily se u nás dvě Slovenky. Mluvila jsem s nimi v kuchyni. Jedné je šestnáct let, je to studentka z Bratislavy a je moc milá. Obě jsou asi Židovky. Říkaly, že uprchly z lágru v Německu. Bylo jich tam prý čtyřicet tisíc žen. Trpěly hladem a dozorkyně je mučily. Nic k jídlu, každý den jich moc umřelo. Těm prý jen plivly na krk a napsaly inkoustovou tužkou číslo a bylo hotovo. Udělaly se jim vředy z prášků, které musely polykat, aby ztratily své věci. Tu Helenku ostříhaly úplně ďábelsky, prý se tak dozorkyně bavily, ustříhly jí copy a vyholily hlavu, ale jen půlku. Jenže ona je tak krásná, že jí ani tím nezohavily.

5. května 1945, Úlice

Seděla jsem se Slovenkami v kuchyni, když přiběhl Louis, že je v Plzni a v Praze povstání. Nechtěla jsem tomu věřit, ale to už přiběhla Luisa Čechová, že mají puštěné rádio, ať si jdeme poslechnout. A opravdu. „Volá svobodná Plzeň“, ozývalo se v jejich bytě. Potom se hlásila také Praha, ale ta začala vzápětí volat o pomoc. Cítili jsme se hrozně. Tak Plzeň je svobodná, ale tady jsou po zuby ozbrojení Němci!

Dopisují až ráno. Večer se najednou otevřely dveře a vstoupil muž v gumáku. Prohlásil, že je Národní výbor a požádal o nocleh. Jedou prý z Prahy naproti Američanům, že v Praze je zle. Kdyby se k Američanům nedostali, chtěli se vrátit a přespat u nás. Strýček samozřejmě souhlasil, vybavil ho láškou slivovice a muž zmizel ve tmě. Pak přišli ještě čtyři další, kteří u nás zůstali na noc. Jejich auto se srazilo s německým, vojenským a Němci ujeli zpět, snad to ohlásit. Jeden z těch Čechů, pražský policajt, když viděl, že blokuje křižovatku, stoupl si do silnice a začal řídit dopravu. Museli se divit, co to má za uniformu, ale počínal si tak samozřejmě, že ho vojenské transporty respektovaly. Němci umějí poslouchat jako hodinky.

6. května 1945, Úlice

Ráno jsme uslyšeli střelbu z kulometu a konečně i čtyři veliké šupy z děla. děla. Šli jsme do sklepa, a najednou už slyšeli projíždět americké tanky. Bylo to tak skvostné, že se to nedá vylíčit. Přiběhl Louis, dali jsme si docela otevřeně pusy a běželi parkem k silnici. Tam jsme vlezli na zeď. Všude ve vesnici vlály bílé cáry z oken. Dozvěděla jsem se od Louise, že ty čtyři dělové rány vystřelili Američané na velkou stodolu na cestě k Jezné. Byla plná chudáků utíkajících ze zajetí, ale oni to nevěděli a mysleli si, že jsou tam vojáci. Stodola hoří, ale zraněný snad není nikdo. Najednou začala zase střelba, která ale hned zase ustala a tak strýček Bedřich odvolal Bědu, který byl s námi na hradbě. My jsme pak šli před vrata jen sami dva, Louis a já. Jak to bylo skvostné mávat větvičkou. Když jsem ale vzala do ruky americký praporek, nadšení bylo ohromné. Zůstali jsme tam před bránou a pořád mávali. Vojáci mi posílali pusy a já myslela, že se

radostí zblázním. Pořád jsem držela Louise za ruku i když už pak přiběhli všichni naši a Francouzi a Poláci, Rusové, měli jsme československý a americký prapor a oni projížděli na tancích, mávali také a házeli žvýkačky a cigarety. My na ně zase květiny, orvali jsme všechny narcisky v parku. Večer jsem poprvé pozvala Louise nahoru, do svého pokoje. Nabídla jsem mu vermut a cukrlátka.

7. května 1945, Úlice

Jsmo svobodní, svobodní! Nemohu tomu pořád uvěřit. Jen kdyby toho hrozného volání Prahy o pomoc nebylo. Němci prý vraždí civilisty.

Odkryli jsme skleníky a šli zas mávat Američanům. Hloupé je, že když tank zastaví a my se k nim hrneme s kytkami, nedokážu po všech těch lekcích angličtiny říct nic, než: „Thank you!“

10. května 1945, Úlice

Konec války jsme oslavili vyvěšením praporů na věžičce a s Louisem jsme zvonili v kapli.

Šla jsem trikolórové pásky pro všechny, kdo si řekli, a americké vlaječky na výzdobu stolu. Je u nás ubytováno šest Američanů, v pokojích odkud musela odejít hajná. Jejich předkové jsou Němci, Norové, Francouzi a Italové. Jeden z nich, pan Vlk, je Čechoameričan a americký policajt. Mluví dobře česky, i když s hrozným přízvukem. Obstarává konverzaci u stolu, protože nikdo z nás neumí anglicky. Ptala jsem se ho na černošskou otázku, protože máme s rasismem čerstvou zkušenost. Říkal, že o tom nemohu mluvit, když tam nežiju. Asi má pravdu, ale on zase nechápe, co máme proti Němcům.

S Louisem máme úplnou volnost a děláme si, co chceme. Když jsme šli na procházku, Anda nás slušně požádala, abychom jí přinesli z Pňovan pórek. Dnes jsme seděli s Louisem v parku, ale jsme pořád strašně ospalí, skoro nespíme. Je tolik věcí k zařizování.

Schwalbová si dnes přišla stěžovat americkému kapitánovi na Káťu, že nechce dělat. Vyrázil s ní dveře. Nejde mi do hlavy, co si myslela, když tam šla. Že budou s vítěznými Američany vládnout méněcenným národům společně?

Nejdůležitější zpráva je, že maminka, Dida i Pavel jsou v pořádku. Přežily to ve sklepě a Pavel na barikádách.

Vyprávění

To jsem ještě nevěděla, že maminka i Dida ušly jen o vlásek smrti. Pátého května hned vyvěsily československý prapor a všechny prapory spojenců. Za chvíli přiběhla služebná z horního patra, že je u nich gestapo a hledají prapory. Ten, kdo je udal, byl prý asi raněný esesák, který se našim dlouho díval do oken a pak odešel. Zřejmě špatně spočítal patra, protože v domě byl mezanin a až pak teprve první patro, proto byli nejdřív u sousedů

Maminka prapory sebrala a naházela do světlíku, zatímco Dida jeden stočila a hodila za řádku knih. Jak řada končila, čouhala v polici vlajková žerd'. A už byli gestapáci tu. Dva prohledávali byt a třetí se obořil na maminku. „Tady visel rudý prapor!“ řval na ni a ukazoval k

prostřednímu oknu.“ Ne, tady rudý prapor nikdy nevisel, na mou čest,“ říkala maminka. „On totiž visel na vedlejším okně“, vždycky dodávala, když to vyprávěla. „Quatsch“ štkl gestapák.

„Vy jste z Vídně?“ ptala se mamička, když slyšela jak mluví.

Zatím ostatní dva pořád hledali, hledali a maminka rozprávěla, jakoby se nic nedělo. Vídeňák změkl, a už začali povídat o Vídni a o grossmamá.

„Poslyšte, vy už byste taky měl myslet na sebe, Rusové jsou co nevidět tady,“ povídá moje maminka. A Rakušák zapřemýšlel. „Neměla byste nějaké civilní šaty?“ zeptal se po chvíli. Jenže u nás bydlely jen samé ženy a nic jsme pro něho neměly.

Celou tu dobu seděla Dida na kanapi, žerd' čouhala za ní, mračila se a zdálo se, že každou chvíli provede nějaké statečné a čestné gesto, které je bude stát život. Vojáci nic nenašli a gestapák odešel s prohlášením, že mají moc velké štěstí. Kdyby ty prapory objevili, všechny by je postříleli. A mluvil pravdu. Na více místech v Praze se to stalo.

11. května 1945, Úlice

Slavili jsme dnes s Louisem zasnoubení. Kaštan kvete, na okně máme růžovou pelargonii. Odpoledne jsme měli smluvenou schůzku v parku, ale já jsem byla tak unavená, že jsem tam usnula. Když jsem se probudila, seděl vedle mě a po cestičkách promenovali američtí vojáci s rozesmátými Němkami.

Najednou přiběhla Staša a říkala, že se loučí, že jedou domů. Ptala se Louise, kdy jedou Francouzi a on odpověděl, že v pondělí. Dech se mi úplně zastavil. Seděli jsme pak ještě dlouho, já jsem přinesla pudíng a povídali jsme si.

Ještě odpoledne jsme naposled s Louisem vyjeli do lesa pro chvoj na věnec pro jednoho cizího Francouze, kterého přejelo auto. Seděl na blatníku nákladáku plného Francouzů vracějících se domů. Mával a nevšiml si protitankového zátarasu uprostřed vesnice, který před týdnem vykopali ti blázniví náckové, auto se nahnulo, jak kolo vjelo do jámy, a on spadl pod vůz, Byl docela mladý a zahynul takhle, zbytečně, na konci války. Chudák ubohý.

12. května 1945, Úlice

Trávili jsme poslední den v lese. Seděli jsme ve vysoké lesní trávě a já jsem musela plakat, že zítra odjede, zrovna teď, když jsem se naučila žít jen pro něho. Všechno, co jsem dělala, četla, myslela, mi bylo milé jen proto, že jsem už přemýšlela, jak mu to budu povídat a co mi na to řekne.

V lese mě vzal do náruče a, já nevím, co to bylo, nemohla jsem ani mluvit, ani dýchat a on byl ke mně tolik něžný. Konečně jsem se trochu uklidnila a uvědomila jsem si, že jsme doopravdy zasnoubení a byla jsme šťastná, že se máme tolik rádi.

Večer se ještě přišla rozloučit Staša, povídali jsme si všichni tři s Louisem a on při tom usnul na kanapi. Napsala jsem mu ještě dopis na rozloučenou.

Mon petit chéri,

je pět hodin ráno, ale nemůžu spát a myslím na Vás. Dnes je poslední den, kdy jsme spolu. Chci být statečná, ale je to tak těžké, slzy se mi derou do očí, když na to pomyslím. Mon Louis, až budete číst tento dopis, budu s Vámi, kdekoli budete. Zítra začnu pracovat pro náš budoucí život. Všechno budu dělat pro to, abychom se zase shledali. Je nádherné na to myslet. Budeme spolu šťastní.

Dívám se na Vaši fotografii, jak se na mě rozpačitě usmíváte, a toužím po Vašem návratu, protože už teď cítím, že život bez Vás je prázdný. Louis, mon chéri, za rok se pro mě vrátíte a už zůstaneme spolu. Až přijedete, bude to nejkrásnější chvíle mého života.

Jsem sice egoistka, ale těším se přece jen z Vašeho návratu domů. Jaká radost! Jaký smutek nevidět to! Musíte mi psát hned, Louisi, Louis, Louisnou. Opakuji si Vaše jméno a chci Vám říci, jak Vás miluji. Jste moje láska, můj smutek a moje naděje. Chéri, miluji Vás každý den víc, myslím na Vás a objímám Vás.

Na celý život Vaše Vlasta.

13. května 1945, Úlice

Dnes byl děsný zmatek. Ráno jsme dodělávali s Louisem věnec pro Francouze, co se včera zabil. Jeden byl z pomněnek a nahoře měl červeno-modro-bílou kokardu z tulipánů a pomněnek. Druhý byl z bezu.

Přišel August a Louis se smál tomu, jak se přede mnou snaží mluvit slušně. Pak jsme šli ještě do kostela a na hřbitov ke grossmamá a už museli na silnici, čekat na auto. Šla jsem se rozloučit se všemi jeho kamarády, byli ohromně zdvořilí a přivětiví. Nezůstala jsem na silnici, ale seděla jsem u naší třešničky Amitié, Louis pořád přicházel a odcházel a já pořád čekala. Večer už jsme byli tak uštvaní rozčilením, že jsme spolu usnuli. Já na kanapi, on v křesle a drželi jsme se za ruce.

14. května 1945, Úlice

Ráno mi Louis předčítal noviny a já jsem zašivala. Svítí slunce a kaštan je samý květ. Bylo to krásné, nádherné a klidné. Pak pro něho přišel August, že už pojedou. Doprovodila jsem ho k aleji zamilovaných a se slzami jsme se rozloučili.

Sedla jsem si k Amitié a najednou jsem si uvědomila, že jsem mu neudělala křížek. Jak jsem mohla zapomenout? Za půl hodiny byl ale zpátky a já jsem myslela, že se radostí zblázním. Udělala jsem mu křížek na čelo a on mi ho, s takovým rozpačitým úsměvem, udělal taky. Pořád bych ho hladila, pořád bych se ho dotýkala. Žádný jiný muž mě nezajímá, nikdo jiný pro mě neexistuje.

15. května 1945, Úlice

Louis je pryč! Nikdy jsem nechápala Didu, že má z lásky úplně fyzickou bolest u srdce. Už to chápu. Všechno mi ho připomíná a je mi hrozně. Šla jsem do kuchyně, abych se naučila vařit.

Po parku polehávají Američané s německými holkami. Jsme v karanténě kvůli tyfu, na silnici hlídají Američané, stojí, nezúčastněně žvýkají a nikoho nepustí ani sem, ani tam. Svádějí prý dvanáctileté holčičky za čokoládu. Armáda je vždycky hnusná. A Louis je daleko.

16. května 1945, Úlice

Po Louisovi mi zbyla čepice a kudrlinka jeho vlasů. S jeho čepicí spím. Je drsná a voní po něm. Opustila mě všechna radost a připadá mi, že ve mně něco umřelo. Chodím k Amitié a připomínám si ten okamžik, kdy jsem ho viděla naposled. Ale je po válce. Za rok začnu nový život.

17. května 1945, Úlice

Ráno jsem žehlila a pak jsem byla se Stašou a Vandou v parku. Vanda je moc krásná Polka, chodila tady s Francouzem, také moc velkým fešákem, Pierrem. Jenže on byl ženatý a měl doma ve Francii malého chlapečka. Vanda není moc hodná, chce se, myslím, dostat do Francie za Pierrem, ale přitom tady teď chodí s Američany a pracuje v jejich kantýně. Vojáci si o ní povídají, že jde s každým.

Myslím na Louise kudy chodím, ale už nemusím tak často brečet, je mi krásně, že ho mám.

Ve Stříbře je skvrnitý tyf a tady zmatek nad zmatek.

18. května 1945, Úlice

Mamička už prý mluvila s Edou. Sestra Emma čeká třetí dítě. Naši četníci si odvedli ortsleitera Richarda Janku, darebáka, a přinesli Jobovy zvěsti o Rusech.

Jsem celá uvzpomínaná. Ke své radosti jsem zjistila, že si tu Louis zapomněl bačkory.

19. května 1945, Úlice

V noci byla velká bouřka, ale teď ráno je krásně. Byla jsem s tetičkou Ellou a Emičkou na hřbitově, dala jsem tam Francouzovi květiny.

Odpoledne jsem měla radost, myslila jsem, že se ve středu dostanu do Prahy. Bohužel včera hlásilo rádio, že je průchod mezi Plzní a Prahou zastaven. Byla bych brečela.

20. května 1945, Úlice

Na oběd přišli dva američtí kapitáni a kolonel. O kolonela se postaral pan Schmaus, který umí dobře anglicky, a já jsem vyfasovala jednoho kapitána, který uměl trochu francouzsky. Nerozuměli jsme si ale úplně, protože když jsem se ho zeptala, jestli je ženatý, odpověděl mi: „Toujours.“ Byla to dřina. Obdivovali moji stolní výzdobu červených a bílých tulipánů, bezu a amerických vlajčiček. Vzali si je na památku. Vůbec byli milí a dobře vychovaní, ne jako ti, co u nás bydlí. Vyzdobila jsem tak hezky jejich pokoj, mají ho zařízený maminkiným bílo-zlatým nábytkem a jsou v jejím křídle, ale počínají si tam jako čuňata. Anda se může vzteknout, vozí si tam lehká děvčata z Plzně a jednoho chytila teta Anny právě když na chodbě se snažil vloupat do maminkina sekretáře. Šel na to s pajcrem.

Hosté odjeli v půl páté a my se dozvěděli, že bude projíždět naše československá armáda od Dunquerque. Čekali jsme dlouho na silnici. Konečně přijel československý motocyklista, a oznámil, že přijedou za půl hodiny. Já jsem si vzpomněla na jiný československý motocykl, před sedmi lety, na tom samém místě, když odjížděl poslední československý voják a my, české děti se kolem něho

shrnulý. V té německými vlajkami ozdobené vesnici, tak strašně nepřátelské, se mu něco porouchalo na stroji a on musel opravovat. Když pak odjížděl, brečely jsme, že nás tam nechávají a on plakal s námi a říkal, že si pro nás zase přijdou.

Setmělo se úplně když přijeli. Křičeli jsme „Nazdááár“ a házeli jim květiny. Byli strašně milí a srdeční, jednomu ulétl nadšením baret. Pak se kolona na malou chvíli zastavila, jeden voják toho využil, seskočil z vozu, přiběhl k nám a všechny, jak jsme tam stáli, stiskl v náruči a líbal. Mluvil slovensky, ale neměli jsme čas si něco říct. Teď už byla úplná tma, ale ozářili si nás reflektorem a začali pouštět rakety, červené, zelené, žluté. Bylo to nádherné, krásné! S námi tam stáli Rusové a americká hlídka. Ten Rus byl moc sympatický a Američan taky. Byl z New Yorku.

Za čtyři dny prý bude otevřen přechod mezi americkou a ruskou zónou u Rokycan. Sláva!!!!

24. května 1945, Úlice

Mám tady toho právě dost. Nic se tu neděje. Zkusím se dostat do Prahy, při nejhorším se vrátím. Byli jsme na koncertě pro americké vojáky, hráli Mou vlast. Byly jsme s tetou Ellou v hledišti a strýček Bedřich na jevišti. Strýček Pavel mluvil v rozhlase.

25. května 1945, Praha

Ráno jsem jela do Prahy. V Rokycanech jsme museli vystoupit a jít do Holoubkova pěšky. Byli jsme podivný průvod. Všechny možné národy, zbídačení lidé. Najednou začalo hrozné rozčilení, Rusové hledali „Germánce“. Někdo jim asi utekl. V půli cesty jsme potkali stejný průvod od Prahy a vyměnili jsme americkou stráž za ruskou. V Holoubkově jsem se nějak všichni nacpali do vlaku a jak jsme vyměnili spolucestující, začali jsme se znova seznamovat. Mluvila jsem s jednou Francouzkou a dvěma Polkami, které se vracely z koncentráku. Hnali je prý bosé přes celé Německo. Vyšlo jich patnáct set, ale Domažlicemi jich prošly už jen tři stovky. Tam se jim podařilo utéct a dostat se do americké zóny. Měly v Praze přestupovat a bály se, jak stráví noc. Nikdo na to nic neříkal, tak jsem je vzala k nám domů. Věděla jsem, že mamička každého potřebného přijme. S mamičkou jsme si s pláčem padly kolem krku a děkovaly Bohu, že jsme to všichni přežili.

Po válce

1. června 1945, Praha

Nastoupila jsem do zahradnické školy. Bydlím ve velmi pěkně zařízeném internátu a domů to nemám daleko. Poznala jsem už některé dívky a myslím, že se mi tu bude líbit. Dnes jsme měly chemii a hygienu. Cítím se na ten školní pořádek už trochu stará. Bývala jsem zvyklá na vlastní pokoj a taky na svobodu. Ale stejně, je to tu skvostné.

Vyprávění

Škola, kterou jsem navštěvovala, byla dvouletá dívčí zahradnická škola. Ve druhém roce bylo možné složit maturitu, ale tu já jsem nedělala, protože jsem se vdávala. Déle jsem to bez Louise nemohla vydržet. Uznali mi totální nasazení jako praxi a k zahradnické zkoušce mi pak stačil rok teorie a doplňovací kurz.

Jenže já jsem tři roky nestudovala. Než jsem se do učení zabrala, dalo mi to opravdu práci. Všechno byla pro mě velká změna, protože jsem byla zvyklá bydlet sama, rozhodovat se sama. A teď jsem najednou musela bydlet v internátě se šesti děvčaty na pokoji. Jedna dívka si zacpala uši a učila se ruská slovíčka nahlas. Další se bavily o klukách, bylo jim šestnáct a mně dvacet. Poslouchat je, to bylo utrpení. Byly fajn, hodné, ale pro mně to bylo něco příšerného. Do toho ještě jedna fidlala na housle. V tom se uče. Tak jsem zašla za ředitelkou a prosila jsem ji, abych přeci jen mohla bydlet doma. Vyhověla mi, ale musela jsem být v šest hodin ráno v internátě a teprve v šest jít pryč, protože jsem musela pomáhat při večeři. Ráno jsem jezdila první tramvají přes celou Prahu, protože škola byla v Krči a já jsem bydlela v Dejvicích, kde jsme měly s Didou takový studentský byteček. Ale byla jsem šťastná jako blecha, že jsem mohla být chvíli sama.

Nakonec jsem udělala zkoušku zahradnických pomocníků a byla jsem vyučená. Děvčata, se kterými jsem studovala, udělala maturitu a šla pak studovat dál, většinou zahradní architekturu. Já už jsem chtěla mít povolání a celkem jsem svého rozhodnutí nelitovala. Děláním svou práci ráda tak, jak jí sama rozumím.

7. června 1945, Praha

Máme mnoho učení, je to jako bychom měli dohnat celou válku. Špatně spím a hrozně se mi stýská po Louisovi. Povídala jsem si s naší třídní. Vyprávěla jsem jí o Úlicích i o tom, že se budu vdávat. Byla milá. Na její hodiny se musím dobře připravovat. Jak jen se mi stýská! Po Louisovi i po venkově.

Vyprávění

Zpočátku jsme si s Louisem nemohli ani psát, protože pošta ještě nešla. Posílala jsem mu dopisy po lidech, o

kterých jsem slyšela, že se vracejí do Francie. Vždycky jsem čekala na hlavním nádraží a posílala dopisy vlakem na Paříž. Od Louise jsem dostala najednou tři dopisy až po prázdninách. Napsala jsem mu pečlivě adresu, ale jak škrábu, přečetl místo „dívčí škola“ název „divá škola“ a krasopisně ho vyvedl na obálku. Holky se mohly uřehtat.

22. března 1946, Praha

Udělala jsem v Lánech zahradnickou zkoušku. Sama mezi osmi kluky a ze všech nejlépe! V Lánech kvetly krokusy a na nádraží už mě čekal Louis.

Vyprávění

Svatbu mi vypravil bratr Pauli, protože Pňovany nebyly ještě zařízené mamička bydlela v Úlicích. V Pňovanech bydleli před tím běženci z Říše a zámček byl dost zničený. Maminka se sice pokusila dát všechno do pořádku, ale před mojí svatbou se tam znovu objevily štěnice. Ukázalo se později, že byly zalezlé ve vypínačích.

Měli jsme svatbu v semináři v Dejvicích. Louis církevní svatbu podstoupil na moje přání a bral to s rozumem. Ostatně obřad ho nenutil říkat něco, s čím nesouhlasil. Oddával nás Alenin bratr Sáša, vzdělaný a kultivovaný člověk. On byl taková majestátní postava se štíhlýma bílýma rukama, které byly takřka stále sepnuté. Přišli jsme za ním do jeho nádherného bytu a on se chystal poskytnout nám napomenutí. Mluvil výborně francouzsky a tak měl Louis příležitost položit mu několik otázek. Měly za následek, že nám Sáša velmi rychle požehnal a propustil nás.

U Pauliho na Hřebenkách byla hostina a někdo vymyslel, že si zahrajeme na volby. Opravdu se volilo tajně, u toho se diskutovalo a přestávala to být legrace. V těch našich domácích volbách vyhráli komunisté. Bylo z toho velké překvapení, protože už tenkrát bylo jasné, že volit komunisty, znamená volit znárodnění. Háдали jsme pak, kdo jak volil, ale nemohli jsme se dopočítat. Zřejmě kromě nás čtyř sourozenců byla pro komunistickou stranu i maminka a Eda, Emiččin manžel. Jsem si jista, že proti byla teta Anny, která se právě do buržoasní třídy přivdala. Nestačila si to ani užít, chudinka.

Já, bratr i sestry jsme totiž měli společný zážitek, kterému Dida říká sociální trapas. Třeba jsme leželi v parku a četli si. Byl horký den a kolem šli vesničané s hráběmi a kosami na trávu. Pozdravili a šli dál. Oni museli pracovat, ale my ne. Cítili jsme se vinnými a taková dobročinnost, jakou konala naše mamička, ta nám nestačila. A ta bída dětí, to mě vždycky bralo za srdce.

Nikdy jsem nebyla praktikující katolík. Vášnivě jsem věřila, ale do kostela jsem nechodila, ke zpovědi už vůbec ne. Ještě když jsem se vdávala, snažila jsem se smířit komunismus s náboženstvím, zdálo se mi, že se to doplňuje. Mysleli jsme si s Didou, že katolická církev už

nemůže ovlivnit dál vývoj společnosti a že potřebujeme něco jiného, nejlépe komunismus, aby společnost změnil. Mysleli jsme, že nestačí kázat o spravedlnosti, ale že je třeba ji provádět, třeba násilím. Lidem je třeba vzít majetek, aby poznali, jaký je život neprivilegovaných, aby museli pracovat jako ostatní a neměli nad nimi moc. Nás strašně zajímala sociální spravedlnost, i když je to vlastně jen materiální stránka spravedlnosti. Z nespravedlnosti přece vzniká nenávist, z nenávisti války. Zdálo se, že když bude všechen majetek společný, nebude důvod konat zlo.

Neuvědomila jsem si tenkrát, že právě v tom násilném vyvlastnění je největší problém. Museli být vykonavatelé vybavení velikou zneužitelnou mocí a znárodňování se stalo příležitostí k různým osobním mstám. Křivd plodících nenávist se napáchalo nesčíslně. Až do roku 1968 jsme věřili, že se ve straně sváří dobré a temné síly a že slušní lidé nemají opouštět stranické bojiště. Teprve když přijely sovětské tanky, pochopili jsme, že diskuse a vývoj k lepšímu nejsou možné, protože jediným cílem stranických špiček je udržet moc a privilegia a že Rusům jde jen o jejich impérium, stejně jako za cara.

18. dubna 1946, Paříž

Jsem již skoro tři neděle v Paříži. Jsem vdaná, můj sen se uskutečnil. Bylo to jako šťastný sen, svatba i svatební cesta ve vile na Špičáku. Ležel tam ještě sníh, ale u potoka kvetly blatouchy a slunce každý den nádherně svítilo. Zastavili jsme se pak v Úlicích a v Chebu, v Praze jsem si složila výbavu a v pátek o půlnoci jsme odjeli z hlavního nádraží. Vyprovázela nás mamička, Dida a teta Vlasta. Nejdřív jsem trochu brečela a pak jsem usnula. Ráno jsme přešli hranice v Chebu a šinuli jsme si to Německem. Vypadá to tam děsně. Města jsou v troskách, kolem trati samé zříceniny. Ve Stuttgartu mě zaujaly květinové skleníky a konečně jsme dojeli do Strasbourgu. Do Paříže jsme přijeli v devět hodin ráno. Podzemní dráha mi připadala hrozně divná. Cítila jsem se v ní jak na Matějské pouti. Tetička nás zavedla do pěkného pokoje, který nám zamluvili v hotelu. Jedli jsme langustiny a navštěvovali Louisovy příbuzné. Je to hodně jiné prostředí. Nejdřív jsem se cítila nesvá, nemluvila jsem, ale pak jsem si počínala stejně jako doma, a ono to šlo. Viděli jsme Sacré Coeur, Eifelovku, Arc de Triomphe, Louvre a Tuillerie. Je to nádherné. Dnes večer odjíždíme do Camburatu.

Vyprávění

V Camburatu nás uvítala Simone. Domeček byl kamenný, bez omítky, takový jaké se staví v jižní Francii. Nastěhovali jsme se do pokoje, který pro nás Louis připravil. Na udusanou zem položil dřevěnou podlahu, byla tam velká postel a nějaké zařízení, tak dojemně to se Simone zařídili. Na všem byl vidět veliký nedostatek, vždyť když se Louis vrátil, vlastnil jen to, co měl na sobě. Nejdřív mu Simone musela spíchnout pyžamo, aby se měl do čeho převléci. Pokoj byl velký, čtvercový, strop tvořily holé fošny a aby pokoj nebyl tmavý, Louis strop nabílil. Jenže vápno se

z prken odlupovalo a padalo rovnou do postele. Taky štěnic jsme se nemohli dlouho zbavit. Všude tam byly nějaké skuliny a bylo těžké je vyhubit. Ale já jsem byla šťastná, že jsem konečně s Louisem a že jsme svými pány.

11. ledna 1947, Camburat

Jsem ve svém posledním zápise hrozně nespravedlivá. Jak jsem to mohla napsat, Simone je ke mně opravdu hodná a mám ji opravdu moc ráda. Jsem tak protivná ve svých náladách. Je to moje přecitlivělost, která mě nutí hledat slona tam, kde není ani bleška.

Jsem sama doma. Louis pracuje ve Figeacu a má tam večer komunistickou schůzi. Simone šla vybrat peníze. Dnes je to dva měsíce, co se mi začalo hýbat dítětko, moje maličké. Myslím na něj a překypuji něžností. Přemýšlím, jaké bude a kdy přijde. Za dva měsíce by tu už pomalo mohlo být. Je mi dnes už lépe, ale včera jsem měla takový hrozný strach z budoucnosti a z celého života.

Vyprávění

Camburat je malá vesnička, asi dvě stě kilometrů severovýchodně od Tolouse. Nejbližší městečko se jmenuje Figeac. Po první válce se kraj vylidnil, protože tu lidé přišli o obživu, když vinice zničil révokaz. Mnoho lidí se odstěhovalo do města, byly tam prázdné domy a jen velice málo mladých lidí. Když se mi narodilo dítě, bylo široko daleko jediné a lidé se na ně chodili dívat.

Louis pracoval u tesaře a dělali nové krovy, tam kde Němci vypálili domy. Jenže oprav ubývalo a jeho šéf ho neměl z čeho platit. Hledali pak, čím by se uživili, a brousili například mlýnské kameny. Pak Louis dostal nabídku z Paříže od šéfa, pro kterého rozvážel před válkou sýry. Nemohl se ale rozhodnout, zda jet, protože nechtěl nechat Simone s dětmi samotnou. Ona zas měla nějakou možnost práce ve Figeacu, ale nechtěla opustit Louise. Tyhle vzájemné ohledy dokážou vytvořit nádhernou situaci. My jsme ani jeden nevěděli, jak z toho ven, ale nevyhovovalo nám to ani jednomu.

Simone byla o deset let starší, ohromně schopná ženská, která si dovedla se vším poradit. Já sem měla dojem, že si nedovedu poradit s ničím. Všechny domácí práce se tam dělaly jinak, než u nás, a to málo, co jsem znala, jsem nemohla použít. Všechny problémy řešil Louis se Simone a já jsem se tam cítila jaksi navíc. Sedávali jsme u dlouhého stolu, na jedné straně Louis, na druhé Simone a já na lavici s dětmi. Odpovídalo to tomu, jak jsem se cítila. Na druhé straně jsem se ostýchala Louise před ní být jen obejmout, aby jí to nepřišlo líto. Neměla přece muže. Všichni jsme se moc snažili a trápili se při tom. Výsledkem byly zoufalé zápisy v mém deníku, které jsem nakonec vytrhla, protože Simone křivdily.

8. března 1947, Camburat

Včera jsem dostala dopis, že mamička již za pět dní přijede. Hrozně se těším, ale mám z té radosti zároveň strach.

8. dubna 1947, Camburat

Dnes ve tři hodiny mi odtekla plodová voda a začaly bolesti. Mamička a Simone jsou u mě, Louis je v práci. Doktor prý nepříjde, poslal jen asistentku. Je mi děsně blbě.

4. dubna 1947, Camburat

Mám chlapečka.

Vyprávění

Kolem malého dítěte je vždycky mnoho práce. Jak jsme to ale zvládaly tenkrát, si už vlastně nedovedu představit. Nejen že nebyla pračka, ale byl i nedostatek mýdla, nebyla tekoucí voda, dětské oblečení si musel ušít každý sám.

Praní, to byla moje hrůza. U nás v Čechách se pralo na valše a prádlo se vařilo v kotli, to jsem viděla dělat. Ale ve Francii se ta obrovská prostěradla šudlala ručně ve vaničce, kousek po kousku. Pak se prádlo dalo do obrovského kotle. Byl to válcovitý hrnec, s dvojitým děrovaným dnem a vprostřed byla trubka s kropáčem na konci. Voda se vařila v dvojitém dně, tou trubkou to vypěnilo nahoru a z kropáče voda skrápěla prádlo. Tam se dalo všechno, prostěradla i utěrky černé od sazí a vařilo se to tři hodiny. Místo prášku se do kotle sypal popel. Jenom dostat ten kotel na oheň, to byla dřina! Vyvařené prádlo se naložilo do velkých košů a táhlo se k potoku. K vodě to bylo z kopečka, ale od potoka jsme se Simone musely zapráhnout jako osli. U potoka byl lavoir, dno a břeh byly vyloženy kameny a tam se s prádlem mlátilo, aby z něj vytekla špinavá voda. Pak se ždímalo. Každá jsme chytla jeden konec a točily jsme. Jak to dělala Simone, když na to byla sama, to nevím. Na dvorku se všechno pověsilo na jižní sluníčko a prádlo bylo běloskvoucí. V okolí bydlelo nápadně mnoho vdovců. Při prvním prádle jsem pochopila proč. Ženy se jim prostě udřely.

Vařilo se na otevřeném ohni. Z komína visel řetěz popatlaný sazemí, ten se musel přitáhnout a na něj se věšel kotlík z mědi nebo taková lyra, na kterou se stavěl kastrol. Když hospodyně vařila polévku, musela chytit řetěz, stáhnout ho sobě, odklopit pokličku, odfouknout, podívat se na polívku, pak zas odfouknout a pak teprve dát zpátky pokličku a opatrně zhoupnout řetěz zpátky. Když se pára dostatečně neodfoukla, polévka strašně smrděla a nedala se jíst. Všechno nádobí bylo těžké, litinové, s ním se člověk taky nadřel. Mamička, když přijela, dělala hned buchty a pekla je v kastrole zasypaném uhlíky. Simone nevěřila svým očím.

Chleba se už doma nepekli, ten se kupoval, nebyl ale každý den a byl hnusný, z americké kukuřičné mouky. Když pekli pekař normální chleba, byl to hotový svátek. Cukru bylo málo, soli, mouky, všechno chybělo.

Simone, aby se uživila, opatřila si slepice, králíky a potom kozy. Černé rarachy, protivné, mlsné a hrozně

chytré. Ty se mně něco natrápily! Pásly se v kopci, ožíraly travu a keře a co chvíli šly někam, kam neměly. Dokázaly se postavit na zadní, ohnout si ovocný stromek a ožrat ho i s malými větvičkami. Byla jsem proti nim úplně bezbranná. Do takových kopců mě honily! Pak už jsem byla těhotná, ony přede mnou jen popoběhly a žraly dál. Naučila jsem se na ně řvát: „Ka-ká, ka-ká, ka-kábra“. Moc si ze mě nedělaly. Poslouchaly jen ovčáckého psa, fenku, jmenovala se Markýza. Byla pískově zbarvená, nějaká místní rasa, moc hezké a hodné zvíře. Dokázala kozy přihnat domů, ale já jsem jí to neuměla poručit. Když udělala něco, co jsem jí řekla, dostala ode mě pamlsek a tak jsme si na sebe postupně zvykly.

Když jsem pásala ty kozy, chodila za mnou na kus řeči Louisova sestřenice. Její rodině patřil jeden z největších statků ve vesnici a my dvě jsme debatovaly všem možným a také o komunismu. Říkala, že není možné, aby měli všichni lidé stejné podmínky k životu, vždyť každý potřebuje něco jiného. Třeba takový dělník. Potřebuje snad koupelnu? A já jsem na ni hned vyletěla, že ano, že i dělník potřebuje koupelnu a proto musí být rovnost. Dál, než za ten základní materiální blahobyť naše úvahy nešly.

16. března 1949, Pňovany

Žijeme v Pňovanech, ale budeme se muset stěhovat na Špičák. Danovi jsou dva roky, Rolandovi rok. Louis je stále stejný, stále tak hodný, jako na počátku manželství. Přinesl mi azalku k třetímu výročí naší svatby. Tak rychle nám to uteklo. Dnes už mi připadá, že jsem byla vždycky s ním. Stali se z nás komunisté a to nás teď dělí od strýčků. S Didou, Emmou a Paulim jsme v tom ale zajedno.

Vyprávění

Na jaře 1948 se blížilo narození mého druhého dítěte a přijela za námi opět moje mamička. Od prvního okamžiku si vzala do hlavy, že si nás odveze s sebou, protože se cítila osamělá a viděla, jak nuzně žijeme, zatímco ona má v Pňovanech dům a deputát ze statku. Co si mamička usmyslela, to obvykle také provedla. Pustila se do toho po dobrém i cestou láskyplného nátlaku. Zkrátka vstoupila do toho energicky. Říkala, že nemůže žít sama ve velkém domě, že u nás práce je a že Louis může v Čechách vydělávat a podporovat Simone ve Francii. A to jsme pak skutečně dělali, protože do padesátého roku bylo možné posílat peníze do zahraničí.

Když jsem se vraceli do Československa, nastaly potíže s rodinou. Strýčkové mamičku přesvědčovali, abychom zůstali, kde jsme. Jednak si mysleli, že tu bude Louis hrozně nešťastný, svůj důvod ale jistě hrály i důvody třídní. Strýček Bedřich, který věci nazýval pravými jmény, napsal mamičce několik dopisů, ve kterých je jasně řečeno stanovisko rodiny, a není moc pěkné. Připadalo jim nejlepší, abych zůstala ve Francii, když jsem to mermomocí chtěla, a báli se, že pro ně budeme jakožto chudí příbuzní

přítěží. Neuvědomoval si, že ve Francii je opravdu hlad, protože Československo podporovala UNRRA. Francii ne, tu měli Američané jistou. Louisovi jsem o těch dopisech nikdy neřekla. Jak byl hrdý a při tom plachý, nechtěl by už s naší rodinou nic mít a do Československa by odmítl jet.

Naštěstí to dopadlo jak jsem očekávala: Když už jsme byli zpátky a nastěhovaní v Pňovanech, strýčkové se chovali, jako že nikdo nikdy nic neřekl. Ostatně krátce na to dostali tak hrozně přes čumák, že nás pak už taky viděli v jiné perspektivě. Koneckonců, strýčkové byli hodní lidé, ale ty panské předsudky jim hrozně komplikovaly život. Někdy se jejich laskavost prodrala na povrch, někdy ne.

Strýc Pavel nechtěl Louise zaměstnat. Nechtěl ho mít ani v rodině, ani ve své blízkosti, protože kdyby se k němu choval jako k cizímu, byly by z toho řeči. Strýc Pavel míval zvláštní hnutí srdce. U něho člověk dost často nevěděl, jak se zachová. Jistě, trápily ho starosti s velkostatkem, byl nemocen, ale to nevysvětluje vše. I za války jednou Louisovi podal ruku, po druhé jakoby ho neviděl. Myslím, že často tonul v rozpacích, ale znát to nedal a choval se náležitě panský. Mívala jsem ho ráda a jeho odcizení mě moc mrzelo. Bratr Pauli s ním zažil něco podobného. Upozornil strýčka, kam vývoj spěje, a doporučil mu, aby si našel nějaké zaměstnání, protože o všechno přijde. Strýc se tehdy rozzlobil a řekl mu, že on nikdy ničím zaměstnancem nebude. Do poslední chvíle nevěřil tomu, jak moc jej vyvlastnění postihne, a neudělal žádná opatření. Naopak, na Pauliho zanevřel a jejich vztahy už nikdy nebyly tak srdečné, jako dřív.

Louise nakonec zaměstnal Bedřich. Pracoval u stroje na štípání špalků. V té době auta jezdila ještě na dřevoplyn a Louis obsluhoval stroj, který ze špalku dělal stejné velká polínka pro zplyňování. Musel vstávat o půl čtvrté, aby byl v šest v Plzni. Dělal do dvou hodin a potom se šel učit truhlářinu a tam byl až do večera. Vyučil se a zkoušky složil až když jsme byli na Špičáku.

V Pňovanech jsme totiž byli právě rok, když přišla první vlna znárodnění. Bylo možno si ponechat statek do padesáti hektarů. Strýc se rozhodl nechat si Pňovany a Úlice odstoupit státu. Toto jeho rozhodnutí jsem těžce nesla, protože se vzdal rodného domu a milovaného parku jen proto, že Pňovanský statek byl díky ovocným školcům výnosnější. Navíc se s tetou Anny a dcerou stěhoval do domu, který měla v doživotním užívání moje mamička. Doklady na to žádné nebyly, protože se jednalo o jakési rodinné vyrovnání, které provedl dědeček, když zkrachovala banka, do které tatínek na dědečkovu radu investoval. Tatínek tenkrát přišel o celý svůj dědický podíl z Čepkovic statku.

Mamíčka s tetou Anny nevycházela, a představa, že budou bydlet v jednom domě, ji doopravdy vyděsila. V té době jí místní komunisté, kteří na ni měli dobré vzpomínky ze Sokola, nabídli venkovský domek, postoupí-li jim

zámeček. Bylo to výhodné, protože domek by byl jen její a nemohli by jí ho vyvlastnit. To by se ovšem strýc Pavel nesměl stěhovat do Pňovan. Mamička se cítila ublížená a strýčkovi to sdělila nadmíru taktně. Vzkázala mu po Paulim, jestli se snad nakonec nemá ze svého domu vystěhovat. Měla totiž ještě výletní vilu na Špičáku, která jediná jí z věna zůstala. Strýček Pavel jí na to vzkázal, ať se tedy odstěhuje, že to bude nejlepší. A tak šla mamička na Špičák a my s ní.

Prožili jsme tam naše nejhorší období. Stále jsme se museli hlásit na policii, po lesích se střílelo, jak tudy houfně lidé prchali z republiky, sudeťáci si chodili přes hranici pro dobytek, každou chvíli u nás byli pohraničníci, jestli někoho neskrýváme. Žili jsme z pronájmu pokojů a já jsem byla na naše kluky a všechno to prádlo a uklízení víceméně sama, protože mamička postonávala a Louis chodil do učení.

Tak přišel rok 1950 a výnos o statecích do padesáti hektarů byl zrušen. Strýčkovi Pavlovi sebrali i Pňovany a když s celou rodinou a vším nábytkem dojel do Českého mlýna, kam se chtěli uchýlit, zastavil jej ve dveřích akční výbor s tím, že je pro ně dobrá leda tak psí bouda. Najednou neměli ani střechu nad hlavou a majetek na vozech nebylo kde složit. Vrátili se pěšky do Úlic, kde jim Anda ve svém domečku poskytla nocleh. Ve většině ostatních chalup už byli noví osadníci, kterým nevadilo nastěhovat se do postelí ještě teplých po odsunutých Němcích. To se ví, že to byli všelijací lidé a to poslední, co se od nich dalo čekat, byl soucit. Strýček tam dostal srdeční záchvat a jen co se zotavil, vzali si je k sobě příbuzní tety Anny z Brna. Bydleli pak v sídlištní bytovce se sestrami tety Anny a strýc Pavel, zlomený a zničený člověk, upravoval tenisové kurty a sekal trávu. Občas ho někdo poznal a pokoušel se mu pomoci, ale na všechno už bylo pozdě.

Strýček zemřel v roce 1953 na infarkt u své hospodyně Andy, která se o něj v posledních dnech starala. Na pohřeb přišli navzdory strachu všichni jeho zaměstnanci a cestou na dráhu mu vyzváněl umíráčkem Klásek, který se zrovna vrátil z kriminálu.

Kláskovo zatčení, to byl takový kuriózní a při tom smutný případ, jako mnoho jiných z těch let. Někdo z jeho dřívějších známých, kteří houfně opouštěli republiku, mu z emigrace poslal dopis, se kterým měl za kýmsi zajít. Jenže Klásek nebyl žádný hrdina. Byl to ustrašenec, bál se myší a bouřky, natož čehokoli ilegálního. Dopis spálil aniž ho četl. Odesílatel však poslal podobný dopis někomu jinému a zmínil se tam, že napsal také Kláskovi. Druhý adresát byl tak dobrý kamarád, že dopis odnesl na bezpečnost a ti přišli Kláska zatknout. Za to, že dopis neodevzdal StB, dostal patnáct let v Jáchymově. Klásek byl ale šikula, dostal se v lágru do kuchyně, takže nesfáral ani jednou. Byl taky jedním z mála, komu se podařilo úspěšně se odvolat proti drakonickému trestu revolučního akčního výboru, který ho jistě chtěl potrestat za dřívější styky s „lepšími lidmi“.

Nejdřív mu snížili trest a pak byl na základě dobrého chování propuštěn.

28. prosince 1950, Praha

Žijeme od jara v Praze a bydlíme v bytě, který nám přenechala Emma, protože dostali s manželem nový služební byt. Máme kuchyň a pokoj a konečně se nám vede trochu lépe. Rok na Špičáku, to pro nás byla těžká zkouška. Málo peněz a těžká práce. Pronajímala jsem pokoje, pro hosty jsem prala a tahala uhlí, k tomu dva malí kluci. Louis se stal úderníkem, jsem na něho pyšná. Já jdu v únoru do práce. Nemohla bych sedět doma, když korejské ženy pracují na 200% a při tom ani nevědí, kde jsou jejich muži a jejich děti.

Vyprávění

Ve Francii jsme vstoupili do komunistické strany a po únoru 1948 jsme se do Československa vraceli s velkou nadějí. Ve Francii se nezdálo, že se po válce něco zásadně změní. Padala jedna vláda za druhou, byl tam příšerný nepořádek, ale v Československu se tvořila nová budoucnost. Byl tu program a naděje, práce měla směr a smysl. Shodou okolností mě v Československu už do strany nevzali, protože jsem měla buržoasní původ. Svedli to na francouzské občanství, ale Louise vzali.

Viděli jsme, jak se po válce s lidmi krutě zacházelo, ale měli jsme za to, že lidem je třeba majetek sebrat, protože jinak se ho nevzdají. Také jsme měli jiná měřítko po všech těch válečných hrůzách, kterých jsme byli svědky. Nad odsunem Němců jsem příliš nepřemýšlela, nebyla jsem tenkrát v Sudetech, ale říkala jsem si, že tu jejich nadřazenost z nich už nikdo nevytluče a že v soužití s nimi tkví zárodek další války. Dobře jsem si pamatovala na Schwalbovou, jak si stěžovala americkému veliteli, že jí Ruska nechce pracovat.

Mnoho lidí říká, že vystřízlivělo v době procesů. Já sama jsem si tenkrát říkala, že kdyby mě zavřeli, nemohu se na ně zlobit. Žila jsem přece jak jsem žila, z cizí práce. Proces se Slánským mě nijak nepřekvapoval. Především jsem nevěřila tomu, že vypovídal pod nátlakem. Povíдалo se o něm, jaká to je svině, jaká zvěrstva dělal na Ostravsku a jak zavíral lidi. Když pak říkal do rádia, že je špion, řekla jsem si: Vida, konečně ho chytli. Jenom předstíral, že je komunista.

Problematictější to bylo s Jindrou, to byl jeden z maminčiných přátel. Vrátil se z emigrace jako přesvědčený komunista. Chtěli jsme po něm, aby udělal něco pro Kláška, když se dostal do průšvihů. Jindra nad Kláskovým trestem kroutil hlavou, ale nakonec řekl: „Naše soudy jsou spravedlivé. Určitě v tom bylo ještě něco jiného a Klásek si trest zasloužil.“ A neudělal pro něj nic

Jindra byl ředitelem státního podniku, který prosperoval, a tak si Jindra myslel, že to socialistické hospodářství může fungovat a že by se komunismus dal vybudovat nějakou naší vlastní cestou. Jenže pak přišli

sovětští poradci a ukázalo se, že jen oni mají faktickou moc a že je hospodářská situace našeho státu moc nezajímá. Nakonec Jindru zavřeli. Byl souzen se skupinou národohospodářů, hned po Slánském. Dostal patnáct let a po šesti letech ho propustili ze zdravotních důvodů. Jindra na tom ale byl už tak špatně, že se vlastně vrátil domů zemřít.

Dřív to býval pan generální ředitel, inteligentní člověk, sebevědomý a velice racionální. My jsme s Louisem dlouho nechápali, že on i komunisticky myslí. Naše víra v komunismus byla citová, ale jinak jsme měli pořád ten starý selský rozum, který říkal že i komunistický úřad je jenom úřad, že všude jsou hodní a zlí lidé. Věřili jsme, že ve straně jsou poctiví lidé, kterým jde výhradně o ideály, ne o majetek a vliv, a že ti přes všechny překážky ten správný komunismus jednou prosadí. Taky jsme předpokládali, že ve straně jsou nějaké temné síly, se kterými ti dobří komunisté bojují.

Jindra říkal, že ho nechali rok a půl v samovazbě. Stávalo se, že pouštěl utržený knoflík na zem, jen aby slyšel nějaký zvuk. Odtamtud chodil na výslechy a protože nemohl vydržet ten nátlak, přiznal se, že je špión a že se setkával se západními agenty. Vždycky to ale datoval tak, aby měl potvrzené alibi. Že byl v Moskvě, že byl na sjezdu, že byl tam a tam a nemohl být tudíž jinde. Jako právník se hájil sám a založil svou obhajobu na důkazech, že byl k přiznání donucen. Nepočítal ale s jedním. U soudu nejenže nebyla přítomna ani veřejnost, ani rodina, ale dokonce mu nebylo dovoleno se hájit.

Vrátil se jako zlomený člověk. Viděla jsem, jak je zubožený, tak jsem se ho ptala: „Jak se k vám na tom Mírově chovali?“ A on mi odpověděl: „Korektně.“ Na druhý den přišla jeho sestra a spínala ruce. „Kdybys viděla, co tam s nimi dělali!“ A začala mi to líčit. Já jsem na ni ale vylítla: „Tak poslechni, někdo tady lže.“ Pochopila jsem nakonec, že lhal Jindra, ale nepochopila jsem proč. Nenapadlo mě, že asi podepsal slib mlčenlivosti a že už zpátky nechce. Taky měl možná strach, že se rozpálím a někde veřejně něco řeknu nebo udělám. Jenže v tu chvíli to byl pro mě lhář. Říkala jsem si, že se chová divně, že celý ten jeho případ je divný a kdo ví, co za tím všechno je.

Tohle mám minulému režimu za zlé. Z důvěřivých lidí, mezi které se počítám, udělali dílem blbce, dílem paranoiky, kteří už nevěděli, čemu věřit. Všichni pořád lhali, někdy už bezdůvodně, ze zvyku. Člověk pořád musel vážit, jestli to, co mu někdo říká je pravda. Musel vážit, jestli sám má říci pravdu. Je pro mně obrovská úleva, že to skončilo, i když se toho člověk zbavoval jen těžko. Důvěra, kterou tenkrát člověk vkládal do přátelství, musela být obrovská, protože se přátelům vydával víc, než je v normální společnosti obvyklé. Tajné bylo všechno upřímné, všechno upřímné se dalo zneužít. To bylo pro mě to nejhorší.

Dodnes o některých lidech nevím, jestli donášeli nebo ne. Za mamičkou sem k nám chodila jedna paní, znaly se s Plzně. Jednou tu zapomněla notýsek, který vypadal jako můj. Otevřela jsem ho a najednou čtu: Švagr dostal ze zahraničí honorář tolik a tolik, Emma vystavovala obrazy v Bernu, dostala za to tolik a tolik. Proč si to zapisovala? Dodnes nevím, jestli to byla mamiččina přítelkyně, nebo z ní jen tahala rozumy.

18. srpna 1958, Praha

Jsme stále v Praze. Louis pořád stejně pozorný a milý. Chlapci už jsou velcí a dělají nám radost. Myslím, že jsou vychováni dobře, bez rozporů ve smýšlení a v prostředí plném porozumění. Pracuji už osm let. Začala jsem na stavbě jako zednička, ale bylo to pro mě příliš namáhavé a po třech letech jsem se vrátila do zahradnictví. Louis pořád tesaří. V komunistickém přesvědčení jsme stále pevní, nezviklaní. Přesto někdy nevím, čemu věřit. V tom mi vždycky pomáhá Dida a Luboš. Před dvěma měsíci zemřel. Chtěla bych napsat knihu, francouzskou kuchařku. Rozmýšlím si ji při práci v zahradě. Pěstovat květiny mě stále baví, jako za mlada.

25. března 1961, Praha

Za několik dní budeme mít patnácté výročí svatby. „Patnáct vítězných let“, žertuje o tom Louis. Máme se všichni rádi. Dnes sověti vypustili pátý vesmírný koráb. Máme z toho vždycky radost. Chlapci jsou už velcí. Jsou hodní a ke mně vždy pozorní, jak to vidí u Louise. Mamíčka bydlí u Emmy a je často u nás. Dida bydlí na Letné a každý týden se vidíme. Stále si výborně rozumíme. V práci jsem teď nespokojená. Mám špatného vedoucího a budu asi měnit. Škoda, nerada jdu z téhle zahrady.

Vyprávění

Práci v zahradnictví jsem se věnovala celý život, jak jsem si to přála. Výjimkou byl počátek padesátých let. Když jsem se vrátila do práce, šla jsem nejdřív ke Strnadovi do zahradnictví, ale pak jsem odtamtud odešla na stavbu. Připadalo mi zbytečné pěstovat orchideje, když lidé nemají kde bydlet. Sestra Emma mě k tomu přiměla v rámci akce sedmdesát tisíc do výroby. Byla jediná zednička, všechny dělnické ženy krátce po náboru odešly, a potřebovala někoho do party. Tak jsem do toho s ní šla. Všichni mi říkali, že je to blbost. A taky to blbost byla. Zedničina není práce pro ženskou, ale my jsme to chtěly dokázat.

V té době bratr Pauli šel s ženou budovat HUKO do Košic. To byl taky nápad, budovat železárnou někde, kde není ani ruda, ani uhlí. Pauliho žena Alena, bývalá reportérka Pestrého týdne jezdila na wolfáku, to je jeřáb. Všichni jsme do toho šli dobrovolně, budovali jsme socialistickou vlast. Myslím, že tohle byly následky katolického vychování. Chtěli jsme přinést oběť.

Na stavbě jsem pracovala s pravými dělníky i s lidmi, co tam byli z trestu. V partě jsme měli jednoho kněze, černého barona, se kterým jsme neúnavně diskutovali.

Pořád jsem ho přesvědčovala, že církev zklamala. Moc málo domlouvala boháčům, že neprojdou uchem jehly, ale nikdo z nich si to k srdci nevzal. Pro opravdovou spravedlnost církev udělala pramálo. Uzavřela jsem s ním sázku, že každý z nás napíše deset bodů, jak to u nás bude vypadat za dvacet let. Kdo prohraje, vyvodí z toho pro sebe důsledky. Když jsme se loučili, dal mi Bibli a já jsme jemu chtěla dát Manifest komunistické strany. On si ho ale odmítl vzít s tím, že jej nesmějí číst. „Vidíš, Zdenku,“ triumfovala jsem: „Zato já Bibli číst můžu!“

V osmašedesátém jsem měla hroznou depresi z toho, že jsem se zase ocitla v záboru. Hrabala jsem se ve starých papírech a tu naši smlouvu jsem našla. Měla bych se tomu Zdenkovi omluvit, říkala jsem si, a začala jsem číst. A já jsem vyhrála! Já jsem tam totiž napsala, že za dvacet let se nám podaří, aby ani jedno dítě nebylo bosé, negramotné a hladové. Bylo tam o důchodech a zdravotní péči. To byly moje vize a ty se splnily. Já si ovšem tenkrát myslela, že se splní jen pod vlajkou komunismu. Zdenek předpovídal nějaké katastrofy, ale netrefil se. Co se týče jeho proroctví o lidských duchovních potřebách, které se nakonec prosadí, v tom se ukázal být jeho hlavním nepřítelem konzum, ne komunismus.

Po ztrátě své komunistické víry, jsem se k víře náboženské už nevrátila. Hlavní věcí pro mě bylo, abychom se měli všichni rádi, aby rodina držela pohromadě, aby naše děti byly čestné a pravdomluvné a k tomu už jsem žádnou ideologii nepotřebovala.

10. března 1979, Praha

Všechno je teď docela jinak. V roce 1968 ztráta všech iluzí. Všechna snaha je marná, naše ideály neodvolatelně končí pod pásy tanků. To, pro co jsme s Louisem pracovali, skončilo. Měla jsem pocit, že jsem umřela. Viděla jsem bývalé osvoboditele v roli okupantů, proti kterým nemáme možnost se ubránit. Jak to jen mohli udělat? Postupně nás zradili všichni, Západ i Východ. Bylo to naivní myslet si, že budeme moci vybudovat nějaký vlastní politický systém. Se stranou se už nedá počítat. To, co mě drží na nohou, je rodina. Kluci se moc správně oženili a mám už čtyři vnoučata. Mám je ráda, že nedovedu ani povědět. Náš vztah s Louisem se v ničem nezměnil. Jsem už dlouho nemocná a on mě drží nad vodou. Nevím ani, proč dnes píši. Jen si tak dělám pořádek ve věcech.

Vyprávění

Poznámka o nemoci se týkala mého slabého srdce. Můj zdravotní stav se v sedmdesátých letech velmi zhoršil, dokonce jsem nemohla pracovat, mívala jsem často záchvaty, omdlévala jsem a hodně jsem byla po nemocnicích. Přes to jsem se krátce po tomto deníkovém zápisu odvážila na cestu do Francie, kam jsme jezdili každých deset let.

S Louisem jsme měli francouzské občanství. Nemohla jsem po něm chtít, aby se po návratu do Československa

svého občanství vzdal. Já jsem získala francouzské občanství sňatkem a dvojí občanství tenkrát nebylo možné, takže jsme do Československa přijeli v osmačtyřicátém jako Francouzi. Museli jsme se ze začátku každý týden hlásit na policii a dodnes musím žádat o prodloužení pobytu. Mohla jsem se vrátit k československému občanství, ale neudělala jsem to ze dvou důvodů. Nechtěla jsem, aby se Louis cítil osaměle jako podezřelý cizinec. Všechny ty protivné věci na úřadech jsme proto vyřizovali spolu. Další důvod byl ten, že jsem viděla za války, jak rodiny často rozdělili podle občanství či národnosti a chtěla jsem, kdyby to zase přišlo, abychom zůstali spolu, v dobrém i zlém. Tak se stalo, že jsme nepotřebovali výjezdní doložku a mohli jsme jezdit do zahraničí. Nevyužívali jsem toho ale příliš často, protože jsme měli málo peněz. Louis si tady nikdy nestýskal, ale když jsme poprvé jeli do Francie, viděla jsem, jak mu na hranicích vstoupily slzy do očí.

Navzdory zdravotním stavu jsem tedy po dalších deseti letech jela s Louisem. Nechtěla jsem se od něj odloučit. Ve Francii mě postihl srdeční záchvat a mladý lékař mi navrhl novou léčbu, lék který se k nám ještě nedostal. Hotový zázrak! Denně jednu pilulku a neměla jsem od té doby vážné potíže. Najednou se mi začalo lépe dýchat, závrať zmizela a já jsem zase mohla žít a pracovat.

18. listopadu 1989, Praha

Sedmnáctého jsme jeli s Louisem do Senohrab zazimovat chalupu. Byl mráz a stavěli jsme se ještě u Emmy, protože Louis pro ni dělá nějakou truhlářskou práci. V Senohrabech jsme přikrývali růže a přesazovali jablůňku. Večer jsme si zatopili a kecali s paní Konvičkovou. A hned ráno jsme poslouchali zahraniční rozhlas a slyšeli o tom zvěrstvu na Národní třídě. Sedmnáctého policie zmasakrovala studentský průvod k výročí smrti Jana Opletala. Jak příšerně je zmlátili, to všechno bude jistě známé. Prožíváme zase strašné napjetí.

Sbalili jsme se a po nábřeží jsem jeli až za tmy. U Národního divadla stálo asi patnáct policejních antonů připravených na lidi. Celá Národní byla zahrazena několika řadami zvláštních jednotek policie v bílých helmách s dlouhými pendreký. Po zádech mi zase přeběhl mráz, jako po každé, když vidím v ulicích davy.

Doma jsme mluvili se sousedy. Jejich syn na Národní byl. Dostal do hlavy, až mu tekla krev, a říkal, že jediná jeho myšlenka byla nepadnout, protože do ležících kopali a mlátili je. Hlava nehlava, muže i ženy. Hned druhého dne nám sousedi přišli říct, že začala stávka divadel, vysokých škol a protesty se prý šíří jako oheň.

19. listopadu 1989, Praha

Dnes měla Markéta od sousedů promoci a moc jí to slušelo. Byli jsme pozvaní na oběd na Vikárku a mluvilo se o tom, že milice fasovala ostré náboje. Lidé se ale nedali zastrašit a šli na Václavák zas. Danek tam byl taky a říkal, že slyšel mluvit Havla. Doma jsme koukali na televizi, ale tam byl jen Jakeš.

20. listopadu 1989, Praha

Dnes byla na Václaváku čtvrtmilionová demonstrace, ale pověst o zabití jednoho studenta se ukázala jako nepravdivá. Naštěstí.

22. listopadu 1989, Praha

Hustě se sype sníh. Louis šel na demonstraci a já sedím v teple a přemýšlím, jak s námi ten život zatočil. Kdyby mi někdo před lety řekl, že si budu z duše přát, aby už skončil ten paskvil, ve který se komunismus změnil, nevěřila bych mu.

Odpoledne mi volali, ať si pustím televizi, že tam bude Václavák. Musela jsem vydržet půl hodiny té nejodpornější rockové hudby, než se objevilo plné Václavské náměstí s řečníci herci, kteří předčítali podmínky, jaké si stávající kladou. Pak stříh a zase to zpívání a hopsání. Pak zase stříh a mluvil nějaký dělník, který říkal, že nejlíp bylo za Dubčeka. Uprostřed slova zase stříh a nějaká hlasatelka říkala, že ne všichni zaměstnanci televize jsou téhož názoru, proto pořád ty stříhy. Oni se snad v té režii perou. Nakonec se ukázal i ten odporný hlasatel Morávek na Václaváku, ale to už přišel Danek s vnukem a říkali, že prý to bylo nádherné. Měli jsme všichni povznesenou náladu, seděli jsme u čaje a byla jsem ráda, že jsem navzdory tomu vzrušení pekla, a můžu jim nabídnout koláč. Pak jsme se dívali na zprávy, které byly opravdu odporné. Prokurátor říkal, že vyšetřování masakru na Národní třídě nebude lehké, protože ti studenti jej sami vyvolali, neměli tam lézt. Šli jsme spát úplně otrávení.

23. listopadu 1989, Praha

Odpoledne jsem koupila Emmě cyklámu a prodavačka mi ji ovázala trikolórou. Cestou domů jsem jela za tramvají, která měla zadní sklo polepené transparentem: „Dělníci, podpořte své děti.“ Praha je polepená letáky, na květinářství byl plakát, že Tatra Smíchov jde se studenty. Ve večerních zprávách se zas mluvilo o antisocialistických silách. Štěpán řečnil v ČKD a bylo na něm vidět, jak je nervózní. Jen aby mě nevypískali, myslel si. A vypískali ho! „Nebudeme naslouchat dětem,“ řekl. „Nejsme děti,“ skandovali dělníci a pak už bylo slyšet jen řev. Štěpán si pak stěžoval reportérovi, že to není žádná demokracie.

1. prosince 1989, Praha

V televizi je toho vidět čím dál víc, například přímý přenos z Národního shromáždění. Vydrželi jsme u toho, i když to bylo k uzoufání dlouhé a nudné. Byla jsem úplně šokovaná tou nemohoucností a blbostí. Žádná diskuse, jen bezmocné blábolení, nekonkrétní, nesmyslné. Kde se vlastně tihle lidé vzali pod praporem komunismu? Jet teď do města je úplný zážitek. Lidé jsou k sobě tak hodní, ohleduplní, dávají se do řeči. A ta hesla! Samý humor. Člověk je zase jednou rád Čechem. Škoda, že už jsme tak staří.

4. prosince 1989, Praha

V Moskvě dnes bylo vydáno prohlášení o tom, že bylo politickou chybou vyslat v roce 1968 do Československa cizí armády. Jestli se Rusové rozhodli, že tentokrát se do toho nebudou míchat,

máme už napůl vyhráno. Pokojně jsem vařila a celou dobu jsem měla puštěný rozhlas. Lovila jsem, co se dalo, poslouchala jsem i Němce a Francouze. Kohl prý mluvil o znovu sjednocení Německa a Němci v sále povstali jako jeden muž a zazpívali Deutschland, Deutschland, /ue/ber ales. Jde na mě z toho hrůza. Putin s Chiracem o tom jednali v Kyjevě a vzpomněli si, že bývali spojenci.

9. prosince 1989, Praha

Dnes, k mým pětasedesátým narozeninám, konečně opozice s komunisty sestavila vládu, se kterou jsou všichni spokojení. Odpoledne přišlo bezmála čtyřicet gratulantů, samí moji miláčkové. Nemluvalo se o ničem jiném, než o posledních událostech, o výjezdech herců na venkov a o tom, že prezidentem bude nejspíš Václav Havel. Večer zůstal jen Pauli s Alenou, Dida a Emma a povídali jsme dlouho do noci. Napadlo mě, že je to vlastně zázrak, že tu přes všechny převraty sedíme pospolu, jako naši strýčkové a tety před lety v Úlicích.

Doslov

Deník mého mládí tady končí. Náš další život, byl příliš bohatý na události a zvraty, jako ostatně byl život celé naší válečné generace, než abych jej dokázala popsat v celé jeho šíři. Přesto alespoň několik slov o osudech těch, o kterých se v deníku zmiňuji.

Mamička zůstala vždycky laskavá, statečná a milovaná. Dožila se devadesáti tří let, měla sedmnáct pravnoučat, pro které pečlivě schraňovala ze svého neuvěřitelně nízkého důchodu peníze na malé dárečky. Nikdy nezatrpkla, snažila se pomáhat, o všechno se zajímala, a ačkoliv ztratila zrak a nemohla už vycházet ze svého pokoje, nestěžovala si. Měla vždycky své květiny a na okno jí denně sedala ochočená hrdlička. Každý k ní chodil rád, staří i mladí, a všichni se u ní cítili dobře. Žila střídavě u svých dětí a až do své smrti s láskou sledovala osudy všech.

Sestra Dida vystudovala Filosofickou fakultu a stala se profesorkou francouzštiny, ruštiny a němčiny. Vdala se za režiséra Luboše Pistoria, vzdělaného člověka. Po roce 1968 odmítla podepsat schválení vstupu vojsk a byla proto, ve svých padesáti letech, propuštěna ze školy. Nastoupila jako uklízečka a po absolvování kurzu, jako sanitářka v porodnici Na Štvanici.

Sestra Emma zažila po návratu z Anglie hrůzu procesů padesátých let, odsouzení svého muže, jeho návrat z vězení, předčasnou smrt a následnou rehabilitaci. Měla těžký život a nesla jej statečně.

Pavel a Alena, bratr a švagrová, v počátečním nadšení odjeli se dvěma malými dcerami budovat HUKO, obrovskou, hutní stavbu na východním Slovensku u Košic. Alena, která studovala před válkou v Americe, mluvící perfektně anglicky, francouzsky a německy, vyměnila své zaměstnání za povolání jeřábnice na velkém stavebním jeřábu.

Bratr Pavel, který po úrazu při krasobruslení nebyl schopen těžké tělesné práce, vedl cikánskou školu pro dospělé a staral se o výchovu učňů v učňovském středisku. Po zastavení prací na velké stavbě přijeli zpět a oba vystudovali vysokou školu při zaměstnání, Alena práva, Pavel pedagogickou fakultu.

Strýc Pavel při znárodnění přišel o veškerý majetek a v zámku bylo zřízeno ředitelství státních statků. Nesměl žít ani v Českém Mlýně, ani pracovat jako zaměstnanec v lesích, kterým tak rozuměl. Musel opustit kraj. Přestěhoval se do Brna, kde pak žil v bytě u své švagrové s manželkou a dcerou. Zlomený a nemocný pracoval při úpravě tenisových kurtů. Dovolené trávil s rodinou u své bývalé hospodyně Andy, v jejím malém domku, který zdědila po rodičích. Anda, její sestra paní Bourová, i pan zahradník, který byl dál zaměstnán ve školkách v Pňovanech, se o strýčkovu rodinu starali a pomáhali, kde mohli. Při jednom z pobytů v Úlicích strýc Pavel zemřel na srdeční infarkt. Hanička, jeho dcera, po roce 1989 Úlice restituovala a ujala se dědictví po svém otci.

I strýc Bedřich a tetička Ella byli vyvlastněni. Zachránily je dvě věci. Strýčkovu hudební umění a známost s Janem Werichem, kterému se podařilo získat pro něho místo v Karlínském divadelním orchestru. Tetička Ella nastoupila do práce jako účetní a oba statečně čelili nesnázím. Měli se pořád rádi a zemřeli během jediného týdne.

Béd'ovi, našemu rodinnému hudebníkovi, bylo pro jeho původ odepřeno studovat na konzervatoři. Musel nastoupit jako dělník ve Škodovce. Nebylo možné ho pustit ke stroji, šlo tu o ruce i život. Uklízel proto dílny, zametal špony a lidé, kteří ho v té době zažili, říkali, že táhl za sebou vozík, bručel si nějakou melodii, ale každou chvíli se zastavoval, vytahoval notový papír a zapisoval. Dělníci ho měli rádi, viděli jeho ruce hudebníka, možná, že o něho měli i strach. Zasadili se o to, aby byl doporučen na konzervatoř. Stal se dirigentem a sbormistrem v plzeňském divadle a profesorem na plzeňské konzervatoři.

Také s panem Kláskem doba nečekaně zatočila. Nemohli jsme uvěřit zprávě, že je zatčen. Nedovedli jsme si představit, že by i jen nepatrně vystoupil proti režimu. Co se stalo. Mnoho z jeho bývalých bohatých přátel opustilo po roce 1948 republiku. Jeden z nich poslal tajnou cestou Kláskovi dopis, ve kterém ho žádal, aby dopis doručil dál. Pan Klásek se k smrti vylekal a dopis spálil. Ale přítel v bezpečí ciziny poslal další dopis na jinou adresu s upozorněním, že první dopis poslal panu Kláskovi. Druhý adresát nezaváhal. Jak bylo nařízeno, odevzdal zásilku bezpečnosti. A pan Klásek dostal patnáct let v Jáchymovských dolech. Poměrně brzy však byl propuštěn a odstěhoval se ke své sestře do Prahy, kde měl mnoho známých, jako ostatně všude.

Jakmile jsem se po válce vrátila do Prahy nastoupila jsem do zahradnické školy. Po roce jsem udělala zahradnické zkoušky, Louis si pro mě přijel a vzali jsme se. Náš neuvěřitelný sen se k překvapení všech uskutečnil. Prožili jsme spolu třiapadesát let plných porozumění a lásky. Po svatbě jsme odjeli do jeho vlasti, kde se nám narodil první syn. Brzy jsem ale poznala, že mi není dáno žít v cizině. Vždy nesmírně obětavý Louis se rozhodl přestěhovat se se mnou do Prahy. Naučil se výborně česky a měl Čechy rád. Přesto, když jsme poprvé po deseti letech jeli do Francie a přešli hranice, stály mu v očích slzy. Jakou řečí jsme spolu mluvili, vlastně nevím. Plynule jsme přecházeli z jedné řeči do druhé.

Louis celý život tvrdě pracoval. V Čechách se vyučil truhlářem a tesařem. Nastoupil pak do Armabetonu, kde pracoval až do důchodu.

Ještě ve Francii jsme oba vstoupili do komunistické strany a do socialistického Československa jsme se vraceli s velkou nadějí. Sotva bylo našim klukům tři a čtyři roky, začala jsem zase pracovat v zahradnictví. Ale pěstovat orchideje mi připadalo v té době nesmyslné. Se sestrou Emmou jsme dobrovolně nastoupily do stavebnictví a pět let zedničily. Jak jen vysvětlit nadšení které nás tehdy, po válce, pohánělo, ten nádherný pocit, který jsme s Louisem společně prožívali, že pracujeme pro celek a pro budoucnost? Naše naděje definitivně pohřbil rok 1968.

Louis s námi ještě prožil sametovou revoluci roku 1989. Spojenou Evropu, o které jsme spolu kdysi tolik debatovali už ale neuvidí.

Po válce jsem už neměla ani čas, ani potřebu vést si deník. Měla jsem vedle sebe Louise a už nikdy jsem netrpěla takovou samotou, jako za války v Úlicích. Na stránkách svého starého deníku zůstávám naivní a plná nadějí. Je to zvláštní pohled na ten obraz, který se zachoval jaksi bezděčně a mimochodem. Poznávám se, ale

nedokážu se už do té dívky z roku 1942 vžít. Naše tehdejší zajetí skončilo, zajetí válečné, národnostní, náboženské, politické, třídní, ale ptám se sama sebe, jak jsme na tom v dnešní době. Jestli nejsme na nejlepší cestě stát se zase nějakými zajatci.

Dodatek aneb Kdo je kdo

Dědeček Emerich, nar. 1864
Grossmamá Emma, nar. 1872
Strýc Fritz, dědečkův bratr, nar. 1860

Děti Emericha a Emmy:
Mamička Frída, nar. 1893
Strýc Ota, nar. 1894
Teta Emma, nar. 1896
Strýc Emerich, nar. 1897
Strýc Pavel, tenista a dědic panství, nar. 1901
Strýc Bedřich, nar. 1903, děti Béd'a, muzikant a předurčený dědic
panství, Emma

Děti mamičky Frídy a otce Vlastislava
Emma, nar. 1914
Pavel, nar. 1916
Dida (Frída), nar. 1921
Vlasta, nar. 1924

Děti Vlasty a Louise
Daniel, nar. 1946
Roland, nar. 1948